

ITZHAK B. BEN-RUBI

En memoria
de mi hermano
MOISE BITTI BEN-RUBI
y de su mujer
Mairy (nussidu Mechullam)
desparecidos
en el infierno nazi
I. B.

EL SEKRETO DEL MUDO

ROMANSO

הספר EL SEKRETO DEL MUDO (סודו של האילם)
מאת יצחק בן-רובי, נכתב בשפה הספרדית-יהודית (לדינו),
ותורגם לעברית בידי יהודה הצבי.

ספר זה, בתרגומו לעברית,
זכה בפרס עגיט לספרות השואה תשנ"א (1991).

פֶּקֶד ל'ף

- "לא, אל נא תתעקשי עוד לדעת היכן מסתתרים הורי בעלך... זה פשוט לא יומיף לך מאומה, ואת מעמידה את חייך בסכנה!"

- "אך! אני כל כך רוצה לראות אותם... יש לי צורך לשוחח עליו, לדבר אודות רוברט! לחיים אין עוד משמעות עבורי... כל שעה, כל דקה, כל שניה, אני מוצאת את עצמי רק חושבת עליו!"

מישלין היפה לא יכלה עוד להמשיך ולדבר, ומילותיה האחרונות אבדו בתוך בכי רם שקרע את לבו של אחיה לוסיין, שישב מולה. הוא התקרב אליה, בהעכירו את ידו על ראשה, דיסף אותה בחיבה רבה, ואמר לה:

- "מישלין יקירתי, התאזרי בסבלנות. עדיין צרפת כולה נמצאת במערבולת של יגון ואבל. אבל אנחנו, חברי ה"רזיסטאנס", אנו ניאבק עד הסוף, כדי להביא לעולם ימים טובים יותר, וכדי שרוברט יקירך יחזור ממחנה הריכוז בו הוא נמצא. בינתיים, עליך מאד להיזהר כדי שלא יתגלה מקום המסתור של ההורים של רוברט... היות והגיסטאפו מנסה לאתר את כל היהודים ולשלוח אותם אל קרונות המוות.

- "אולם, מה יכול כבר לקרות אם אלך לראות אותם?"

- "את, אשתו של יהודי, את פגיעה יותר מאחרים... אם תלכי לראות אותם לא תצא מזה שום טובה. בכל מחיר את צריכה להתעלם ואף לא לדעת את מקום מגוריהם. אל תדאגי, הם חיים בשקט, תחת שם בדוי, שם נוצרי. הם בחסות ה"רזיסטנס", ארגון הפטריוטים נגד אלה שכבשו את ארצנו".

*

* *

כבר עברה למעלה משעה ומישלין, עדיין שרועה על גבי הספה, חזרה ושיננה לעצמה את דבריו של אחיה לוסיין. כמו בחלום רע, שמילא את ליבה בעצב, עכרו לנגד עיניה התמונות הנוראות, האירועים המפחידים, שהביאו אותה למצב הזה: כיבושה של צרפת בידי הגרמנים, הפעולות נגד היהודים, ביקורם באישון לילה של שלשה מצעירי הרזיסטנס, שהציעו להם לעבור מיד למקום מגורים אחר כדי לנסות

ולהינצל ממעצר, שמשם נשלחו היהודים למחנות ריכוז; ולבסוף הידיעה שקיבלה באמצעות אותם צעירים, כי הורי בעלה נמצאים במקום בטוח בכחובת עלומה.

ברגעים אלה היא שבה וחשה מחדש את מחזות האימה האלה בעוד מן הרחוב בו היא גרה, שדרות פוש, הגיעו אליה נהמת מנועי המכוניות וקולות העוברים ושבים בשפה הצרפתית המתוקה. מישלין שאלה את עצמה לרגע אם היא אכן שומעת זאת במציאות או שמא אין זה חלום בלבד; האם זו אמת שהכיבוש הגרמני בפאריס נמשך כבר מזה שנתיים... שרוברט נמצא - איש אינו יודע היכן - במחנה הסגר כלשהו, מתנסה בסבל קשה.

מישלין קאסן, היתה בתם של אנטואן וג'ראלדין לרו, צרפתים קתולים אדוקים, דבקים בשמרנות למסורת ולאחזה המשפחתית. אנטואן לרו, אביה של מישלין, היה גבר בן 55, בעל מפעל גדול לשימורים במבואותיה של פאריס. כל ימיו נהנה מעושר, ותמיד שררה הרמוניה בביתו. עם מות אביו, היה הוא הבעלים הבלעדי של המפעל, והעסיק 900 עובדים. תחת ניהולו הלכו העסקים למישרין ואף הוסיפו ושיגשגו עוד. מנישואיו עם ג'ראלדין נולדו לאנטואן לרו בת אחת, מישלין, ושני בנים - לוסיין ומרסל.

אחד מן הימים המאושרים בתולדות משפחת לרו היה אותו יום בו קיבלה מישלין את התואר "בוגר אוניברסיטה" בספרות, בציון לשבח מפעם "חבר השופטים". עיני כל הנכחים באולם המלא מפה לפה היו ממוקדות בנערה נאה זו שהתרגשות הוסיפה ללחיייה סומק עדין, בעוד נשיא האוניברסיטה מוסר לידיה את תעודת הדיפלומה של בוגר מצטיין.

עיניה הכחולות הגדולות יצרו ניגוד מלא קסם מול שערה השחור. שילוב זה עשה אותה יפה ומושכת יותר.

- "הרי לך פרח יפה שאינו מצוי בכל גן" העיר בקול שקט אחד הנכחים באולם.
- "מאושר יהיה אותו בחור שיזכה בליכה של מלכת יופי זו" ענה בן שיתו שישב לימינו.

*

*

*

עוד טרם עברו שנתיים מאז, והיא פגשה במסיבה את רוברט קאסן, בנו של נשיא בית המשפט העליון בפאריס. שני הצעירים התאהבו זה בזו אהבה עזה, כבר במבט ראשון.

רוברט עמד לסיים את לימודי הרפואה שלו. הוא ביקש את ידה של הצעירה והוריה נתנו את הסכמתם כי הם הכירו והוקירו את אביו של רוברט ואת משפחתו בכלל. אולם, רוברט לא ידע מעולם על המבוכה, התמיהות והלבשים שבקשתו הביאה על משפחה זו של תעשיינים צרפתיים, הלוא היא משפחת לרו. יהודי בתוככי משפחתם? למרות הליברליות שלהם, הביאה אותם המחשבה על כך לחוסר נוחות מסוימת, שרק בקושי הסתירו אותה, תודות לנימוסיהם הטובים. כדי למנוע הערות ורכילות מיותרות, הוחלט על סכס נישואין אזרחי בלשכתו של ראש העיר.

עם הזמן - אהבתו הגדולה של רוברט, תכונותיו, טוב ליבו, אצילות האופי שלו והליכותיו, מחו והשכיחו את הרושם המוזר הראשון. האהבה שרתה בין בני זוג אלה היתה אהבה משורפת. שתי פרידות קשות, האחת עם הכרזת המלחמה והשניה ביום מעצרים, כמעט שברו את שני הלבבות הללו שכמו נוצרו לשכונן ולפעום בגוף אחד.

*

*

*

קול שירתם של חיילים גרמנים שצעדו בסך ברחוב, הוציא את מישלין מהרהוריה. היא ניצבה בחלון והביטה איך צועדים הגברים הללו, האויבים שזרעו מות וראבל באירופה כולה. לפתע קנה אחיזה בליבה הרעיון כי ייתכן שהללו חזקים יותר בגלל העובדה שהאחרים לא עשו מאמץ עליון כדי להוציא מתחת ידיהם את הנצחון שאלה זכו בו במכבש הסנקים שלהם. אולי לא עשו כל שניתן היה לעשות כדי להציל את המוני קרבנו ויהם הנאנקים תחת מגפיהם.

מאותה שעה שרעיון זה הבזיק אצלה, התחילה בת קול ממלמלת בתוך תודעתה;
בת-קול שגברה מרגע לרגע, שהפכה להיות שתלסנית יותר, ותזרה ושיננה ללא הרף:
- "כן, את חייבת לעשות עד להקרבת עצמך כדי להציל את אהובך וכדי לשרת בד כבוד
את המולדת!"
- "אעשה זאת, אעשה זאת!" צעקה מישלין בענותה לאותו קול שהיא, ורק היא, שמעה.

*

* * *

שבועיים עברו ומישלין חיתה במצוקת נפש, מתלבטת ומחפשת כאיזו דרך
חוכה להוציא את רוכס מכין צפרני הנאצים.
- "מישלין, אכלי בבקשה!" אמרה לה גברת לרו בנימה של תוכחה בקולה.
כמו נייעורה מתוך חלום אכזרי, הביטה מישלין באמה ועיניה נפגשו במבטיהם
של כל בני המשפחה שהסבו ליד השולחן. בחיוך של התנצלות, מישלין המשיכה לאכול.
אזירה של עצבות שרתה במשפחה זו, שעד לפני זמן קצר היתה משפחה כה מאושרת.
מפעם לפעם היה ענין כלשהו מעניני המפעל עולה בין לוסיין לבין אביו ושובר
לשעה קלה את הרממה, ושוב - מחדש - שתיקה ממושכת מסכיב לשולחן. היה זה כאילו
כל אחד מהמסובים שקע בתוך מחשבותיו הוא ושמר אותם לעצמו כמו סוד בעמקי הלב.
- בודאי, היתה מישלין אומרת לעצמה, אני היא שהביאה את הכאב אל בית אבי.
הוא עשוי היה להיות מאושר כששני בניו לצידו, מסייעים לידו במפעל, אם גם
תחת פיקוחו של האויב.
ביסוי זה האחרון צף במחשבתה של מישלין והעלה בזכרונה שיחה ששמעה
בבית ידידים אודות אביה. נאמר שם עליו שהוא מסתדר יפה עם השלטונות
הגרמניים ועם כל זה עובד בהסתר לטובת המחתרת... כמוהו גם לוסיין. כאשר
לאחיה הצעיר מרסל, נראה שהוא הולך בדרך של קבוצת סטודנטים בני גילו,
שהתעמולה של פטן-לאוואל כבשה את ליבם.
- אחים יריבים, הרהרה לעצמה מישלין; לוסיין נגד מרסל... אה! לאילו זמנים
נקלע הדור שלנו לחיות את חייו.

היתה הקלה מסוימת לכולם כשמר לרו קם מאצל השולחן. הגברים פנו

לעיסוקיהם ומישלין נשארה עם אמה. זו האחרונה התקרבה וחיבקה אותה באהבה:
- "מישלין יקירתי, אינני רוצה שתהיי כה עצובה. מאומה לא יחסר לך בביתנו
ואביך עושה הכל כדי לברר ראשית היכן נמצא רוברט, ולאחר מכן להשתדל ולהציל
אותו באיזה אופן".

- "תודה, אמא יקרה שלי" אמרה מישלין כשדמעות ממלאות את עיניה המחוקות.

*

* *

זמן מה לאחר שיחה זו, בצהרי יום סתיו יפה של פאריס, היתה מישלין
ברחוב בדרכה הביתה. בכביש עברה משאית עמוסה בפועלים, שעליהם מופקדים שני
חיילי ס.ס. חמושים. היה זה "משלוח" בדרכו לגרמניה, של עובדים שגויסו
ככפיה על ידי הנאצים.

באותו רגע שהמשאית חלפה על פניה של מישלין, צעק אחד העוברים ושבים:

"בוז לברברים, נקמה!"

כמו זרם חשמלי עבר כין ההמון שהתגודד על המדרכות; נשמעו מחיאות כפיים
וצעקות בוז רמות. צעירים רבים החלו לרוץ אחרי המשאית, מנפנפים באגרופיהם
אל מול חיילי הס.ס. נשמעה ירית אקדח. לאחריה עוד אחת. מכוננית עם וילונות
כהים יצאה לפתע מתוך אחת הסימטאות ואנשי הס.ס. החלו לירות במקלע לעבר הקהל.
הבהלה היתה גדולה. נשים וילדים נכנסו לתוך חנויות, אנשים רצו ונפוצו מי
לימין ומי לשמאל... נשמעו רעשיהם של תריסי המתכת הגדולים, שבעלי החנויות
הגיפו בחופזה.

מישלין ניסתה להסתתר מאחורי עץ ליד שפת המדרכה. מולה זחל צעיר, פצוע

ברגלו, שוחת דם.

- "היכנסי נא מהר!" נשמע לפתע קול צעקה, ומישלין ראתה מול עיניה דלת פתוחה

של סיטרוואן מפוארת נהוגה בידי גבר אלגנטי מאד. מבלי לחשוב, וכדי להימלט

מיריות המקלעים, היא נכנסה במהירות והתישבה ליד האלמוני. זה האחרון סגר את

הדלת, והמכוננית היפה שעסה במהירות.

בעוד הם נוסעים, ותוך שהוא מביט בה בהערצה, אמר לה הגבר האלגנטי:

- "יודעת את שיכולת להיהרג? מדוע זה לא נכנסת לאחת התנויות כדי להסתתר?"

- "אה! אינני יודעת, אדוני. ענתה מישלין. כנראה שכאותר רבע איכדתי את השליטה על עצמי.

נוסעי מכונית הסיטרואן, שהתקדמה ברחובות פאריס, לא חשדו לרגע כי

במרחק מטרים ספורים רודפת אחריהם מכונית משטרה גרמנית.

- "מעניין מיהו אלמוני זה שחש להצילני, חשבה מישלין כשהיא בוחנת את הגבר

שלידה. הוא נראה לה כבן 45 שנים. ללא ספק אינו פאריסאי. זה ניכר במבטאו השונה בדברו צרפתי.

התנועה בכביש נעצרה משום מה. מכונית המשטרה שרדפה אחריהם עקפה במהירות

ונעצרה לידם. קצין משטרה ירד מהמכונית, פתח בתנועה אלימה את דלת מכונית הסיטרואן וצעק:

- "הראוס, שני! (החוצה, מהר!)"

מישלין עשתה תנועה כדי לצאת, אבל האלמוני שלידה החזיק בה. באותה עת

פנה אל הקצין הגרמני, הציג בפניו כרטיס ביקור, ואמר:

- "שגרירות ספרד".

הקצין העיף מבט בכרטיס הביקור ושאל, הפעם בנימוס:

- "והגברת, בבקשה?"

- "היא מזכירת".

- "אני מתנצל ומבקש סליחתכם על ההטרדה" אמר הקצין כשהוא סוגר את הדלת

בעדינות, וחזר למכוניתו.

- "פראי אדם!" מלמל האלמוני והגניב מבט מלא אהדה אל מישלין.

הסיטרואן המפוארת נעצרה ליד הבית מס' 35 בשדרות פוש. הגבר ירד ראשון,

לחץ באדיבות את ידה של מישלין, וטרם נפרד ממנה הגיש לה כרטיס ביקור ואמר:

- "תוכלי לסמוך עלי בעת הצורך".

מישלין היתה נרגשת מאד. היא הודתה לו ויעלתה במהירות לדירתה, מפוחדת

מן המאורעות שחווה. היא התפשטה והתקדמה לעבר המיטה כדי לנוח מעט. אבל לפני כן

היא העיפה מבט בכרטיס הביקור וקראה בהפתעה :

מר קיז

דון קלוס דה לוס ריוס

שגריר ספרד

- "אה!..", אמרה מישלין וזיק תקוה ניצת כנשמתה. "אהיה מאושרת אם גבר אמיץ

זה יוכל לעזור ולהציל את רוברט".

לאורה של תקוה קלושה זו היא נרדמה.

פרק בית

ממש באותם רגעים שבהם חטבה מיסלין באהבה כה רבה אודות בעלה, במצא זה האחרון בתא אפל בתוככי מחנה הריכוז הגדול של אוסויץ. הרעב והסבל הפיזי לא נחשבו בעיניו. מחטבה אחת מילאה את כל תודעתו: מיסלין!

מה מעסיה ברגע זה, טאל את עצמו. ללא ספק סובלת ודואגת היא. מול עיניו עמד עדיין המראה של חיילי האס.אס. שבאו אל ביתם ועצרו אותם. אה!... כמה זמן יקר איבדו בויכוחים ודיונים. צדקו אנשי ה"רזיסטאנס" שיעצו להם להיפרד: על מיסלין היה ללכת אל הוריה ועל רוברט היה להסתגר ולעבוד ב"מחתר", בחטאי. בכיסוריו כרופא עטוי היה להיות לתועלת מרובה.

אולם מיסלין לא עצרה כה להחליט ולהיפרד, ואילו הוא לא הסכים בשום פנים שהיא תצטרף אליו לחיות ביהד אתו חיים של צרדפים. הוא הפציר בה ללכת ולגור עם הוריה בעוד שהוא התכוון להצטרף לסדרות המאקי'ס. מיסלין תפרה את הטלאי הצהוב, "מגן דוד", בדט הפנימי של מעילו של בעלה, בתקוה -אסליה!- שהנאצים לא יגלו את זהותו היהודית. כך עברו הימים כשהם גרים כל הזמן באוהה דירה. בסופו של דבר נתגלו והובלו אל הגיסטאפו.

לאחר 24 שעות של מעצר, סבהן היתה מיסלין כלואה ללא אוכל, הגיע מר לרו ותבע את שחרורה של בתו. לאחר שהוכח כי היא קתולית, הוא הוציא אותה מידי הגרמנים. רק לאחר מאמצים ותחזונוים ניתנה לה הרשות לראוה את בעלה למשך דקה אחת בלבד ותחת פיקוחו של קצין גיסטאפו. אה!... פרידה אכזרית, כה אכזרית!

ומאז, מרחק של עולם מלא הפריד בין שתי נשמות.

*

*

*

הסעה כבר בודאי 5 בערב, חשב רוברט, בהניסו בקרן האור שחדדה מבעד

לצוהר קטן של כלאר.

מתניו וזרועותיו כאבו עדיין מהצלפות השוט שהונחתו על גופו כמו סופת ברד. אני חייב ללמוד להבליג, חזר ואמר לעצמו, אם אין כרצוני לחתום במו ידי על פסק דין המות שלי. עם כל הסבל, הרי כרופא עלי להבין שמסירותי להקל את סבלם של אותם אחים לצרה, אסור לה להגיע לנקודה שתחשוף אותי להיות מוענש. עלי לפעול בתבונה דוקא מתוך חפצי להעניק להם שרות, ועלי גם לזכור שאינני יחיד בחיים: נשמה אהובה אחת מחכה לי. עלי כרופא, או כפי שקוראים לי כאן "Herr doktor", לזכות באמונם של שלטונות מחנה הריכוז כדי להוסיף ולחיות וגם להיות לתועלת לכל אותם האומללים החיים כאן.

*

* *

לא היה זה זמן רב מאז הגיע רוברט אל הגיהינום הנאצי: הוא הגיע בעת שמחסור ברופאים הורגש מאד. הצוות הרפואי של מחנה הריכוז לא הספיק כדי לטפל באסירים ולעתים, היה אף על השומרים ואנשי ה"קאפו" של המחנה להמתין זמן ממושך כדי לזכות בטיפול.

רוברט, שהיה תירורג מוכשר, צגג ללא הפסקה מן הבוקר עד שעות הלילה. מאושר ביכולתו להביא מזור מה לגופם של האנשים הסובלים, הוא השקיע את כל מאדו בעבודה. השתדל לשחרר מעבודה קשה לכמה ימים את כל אלה שניכר בהם שהם מובסים וכלים מעייפות, ובשל כך שנא אותו מפקד ה.ס.ס. במקום.

אולם, הרופא הראשי אמר לו פעם: "עשה כפי שאתה מוצא לנכון. אם יהיה מישהו שיעניש אותך הרי אהיה זה אני, ולא אחר."

בל נחפז לראות בהצהרה זו של הרופא הגרמני ביטוי לרגש רחמים לסבלות הכלואים האומללים. זה היה פשוט עניין של יוקרה: בדרגתו, קולונל-משנה, היה קשה לו לשאת את העובדה שמישהו נמוך ממנו בדרגה, קפיטן ה.ס.ס. פריץ שטראסר, התנהג כקיסר ושליט על כל המחנה.

אולם, רוברט הביך זאת רק מאוחר יותר.

כינתים, מעודד מדברי הרופא הראשי, ראה בהם מעין הגנה וגיבוי
עבורו. בל"ח זה ענד ושירת את האסירים האומללים עד כי זכה בפיהם לכינוי
"הרופא הטוב".

*

* *

באחד הימים נקרא רוברט לעזור, זו הפעם הראשונה, בקבלת "משלוח"
חדש. הממונה עליו הורה לו להימצא בשעה 4 לפנות בקר בכניסה הצפונית של
המחנה כדי לקבל "משלוח של חומר אנושי" שבא מסלוניקי.

בשעה המדויקת כבקר קר, גשום ועצוב, חזה רוברט קאסן באותם גברים
ונשים אומללים שהמסע הארוך בקרונות משא לבהמות החליש והפחיד אותם עד כי
דמו בעצמם לבהמות מבוהלות ומובלות לטבח.

קאסן ידע מנסיונו-הוא כי מסע איום זה נערך בקרונות סגורים ונעולים
מבחוץ על מנעול. חבית מים לכולם וחתיכת לחם - זה כל המזון שניתן. אולם,
קשה מנשוא היתה מכת הכינים והריחות הרעים שעלו מן האנשים שנאלצו לעשות
את צרכיהם בחוץ קרוץ התופת.

*

* *

- Schnell, schnell צעקו באותו בוקר בריוני הס.ס. תוך שהם מצליפים בשוטיהם
בחדשים שהגיעו, כדי לאלץ אותם לזרוק מידיהם כל מזוודה או תרמיל שהביאו
עמם. וכולם, משחקים מאימה, צייתו להוראות ברעדה.

בפני השומרים, הופשטו גברים ונשים בקור המקפיא של הבורק; גולחו בכל חלקי גופם במכונות גילוח חשמליות, לאחר מכן העבירו אותם לחיילים אחרים שחרתו בדיו מיוחדת מספר אישי על זרוע של כל אחד מהבאים. משם הובאו בפני קאסן אשר, בעזרת תריסר "אחים", הזריקו להם חיסון נגד מחלות מידבקות.

רוברט, רותח כולו מזעם ורצון עז להתקומם, העיף מפעם לפעם מבט לעבר קפיטן הס.ס. פריץ שטרסר, שעישן בנחת ועקב בצחוק ובהנאה אחרי המחזה המחפיר. לרגלי הקפיטן עמד כלב ענק קשור בשרשרת ונראה כמו מצפה לרמז קל של בעליו כדי לשסע את הקרבן האומלל שזה יורה לו.

בשעה שה"קאפו" שהיה ממונה על חריתת המספרים דהף לעבר השולחן, כדי ל"מספר" אותו, גבר כבן 40, הרים זה האחרון את ידיו כלפי השמים והחל לצעוק כמו אחוז רוח תזזית: "שמע ישראל, אדני אלוהינו, אדני...". ובאמרו מלים אלה נפל על הארץ ללא הכרה.

רוברט רץ מיד כדי לספל במתעלף, אולם נעצר כחקיפת על ידי הקפיטן שטרסר; ולאחר שהנחית עליו סטירה חזקה פקד עליו: – "אתה, למקומך! אתה נמצא כאן לוודא שכולם יקבלו זריקה ושהעבודה תתנהל כסידרה... שגל! לך לתפקידך!" – "תפקידו של רופא הוא לתת את הטיפול הדרוש לנזקקים. ענה רוברט בגרמנית רהוטה, שפה ששלט בה היטב.

לשמע תשובה אמיצה זו הביט בו שטרסר כשהשוט רוטט בידו, והכלב שלרגליו השמיע נהמות מאיימות.

להרוג אותו או לשים אותו ללעג? חשב הקצין הפרא של הס.ס.; לאחר הרהור קל הוא החל לצחוק בעצבנות ואמר לו: "אראה לך כיצד גם לנו יש שיטות רפואיות משלנו." ובאמרו זאת, סימן בידו לאחד הבריונים. זה הלך וחזר כעבור זמן מה כשהוא נושא דלי מים. בתנועה חזקה הערה את המים על פניו של המתעלף המסכן. הקור החד של מי קרח אלה עורר אותו. הוא קם בפתאומיות והחל לרוץ לעבר שער היציאה של המחנה.

קצין ס.ס. אחד שלף את אקדחו, אבל קפיטן שטרסר החזיק בידו, צחק ואמר:

- "חכה, חכה. תן לו להתרחק עוד קצת." אז, שיחרר את הכלב מריתמתו וצעק:

- "קדימה, דיק!..."

בנהמה צרודה ומפחידה זינק הכלב לתפוס את האיש המבוהל שרץ בכל כחותיו. כעבור רגע, השיג אותו, ניתר לעבר גרונו, והפיל אותו. וכששיניו החדות נעוצות בזרועו גרר אותו על הארץ. שומרי המחנה עמדו וצחקו. פריץ שטרסר פנה בתנועה חדה ונתקל במבטו הזועם של רוברט קאסן.

- "גם תורך יגיע" אמר לו כשהוא מצליף בו בשוטר.

רוברט נזהר מלענות לו, וכשהמזרק בידו המשיך בעבודתו.

בלילה שבא בסופו של יום נורא זה, העיר אותו "קאפו" אחד והביא אותו

בפני קפיטן שטרסר. זה ישב לו ליד שולחן עמוס בבקבוקי ויסקי ומשקאות אחרים, כמו כן קופסות בשר משומר וחפיסות שוקולד פתוחות. מסביבו ישבו שני "קאפו'ס" ונער כבן 15, נער נאה מאד. צחוקם הפרוע וקולותיהם של כל המטובים העידו עליהם שהיו שיכורים.

- "מצטער על שהפרעתי את מנוחתך" אמר לו שטרסר בלגלוג. "אתה לא מכבר באת לכאן, וברצוני שתראה איך אני משליט משמעת במחנה שלי. מעכשיו ואילך, תבין שעליך לעסוק רק בעבודתך ולא להתערב במה שעושים האחרים".

רק סיים זה את הנאום הקצר שלו, ושני בריונים נכנסו לחדר, הפשיטו את

רוברט וקשרו את ידיו. הנער הצעיר קם בתנועה זריזה ממקומו, לקח שוט בידו והחל להצדיף ולהכות בו באכזריות וללא הפסק.

- Genug! (די, מספיק!) צעק הקצין כעבור זמן מה, והוסיף:

- "עכשיו, לתא מס' 9!"

הבריונים התירו את הקשרים מידיו של רוברט ונתנו לו את בגדיו. מתניו ושוקיו

היו מלאי חבורות כהות, כואבות. בקושי רכב, קאסן התלבש ושני השומרים שלו

הובילו אותו ודחפוהו לעבר דלת התא.

רוברט שמע שקשוק שרשרות ברזל, קול המפתח שסובב במנעוד, ומצא עצמו

בודד בחשיכה מוחלטת.

*

*

*

— „מה עלה בגורלו של היהודי המסכן שנגרר על ידי הכלב? ומה עם קולונל-משנה פורנר, הרופא הראשי, שהבטיח לי את הגנתו? ומה יהיה עלי בתא אפל זה, שכל מה שניתן לי מזה יומיים הוא צנצנת מרק? מרק דליל שצפים בו שני פתיתים של תפוח-אדמה מעושן? האם יניחו לי למות כאן?”

אלה ההרהורים שחזרו והטרידו את מוחו של רוברט. ובתוך כל אלה — פניה היפים של מיסלין, עיני התכלת שלה וחירכה המתוק מילאו, מחדש, את ישותו.

סֵדָק גִּימְל

כמו צחוק הגורל, באותו יום ממש שבו נמצא רוברט בעלסת הכלא שלו, זהרה שמש נפלאה על פני העיר פאריס. יופיו של הטבע השכיח לרגע את מצוקת השעה. מישלין, מבלי לדעת מדוע, הרגישה עצמה מעודדת יותר. משהו בליבה אמר לה שהתקרה להציל את רוברט אינה אבודה עדיין. מאידך, היתה סבורה שיש לפעול במהירות, לעשות כל שניתן, טרם יהיה מאוחר.

לקראת השעה 10 לפני הצהריים, עם כל הכלבול שבנפשה, יצאה לה לרחוב והחלה ללכת בצעדים מהירים ללא שום מטרה, תפוסה במחשבותיה. היא לא הסתכלה בעוברים ושבים, גם לא נעצרה להציץ בחלונות הראווה ואף לא הבחינה במבטי ההערצה שזרקו לעברה גברים בעברם לידה.

מישלין לבשה חליפה אפורה סולידיית עם רקמה כאורך פס הלולאות, שהבליטה את גרפה הנאה ואת גזרתה העדינה והאלגנטית.

– "לאן ללכת? עם מי לשוחח?" במי להתייעץ? חשבה היא תוך שהמשיכה בהליכתה המהירה, מהירה, בקצב המחשבות שלה, אשר כמו גלים סוערים הנוגחים את הסכרים חישבו לפצח את מוחה היגע.

היא העיפה מבט על שעון היד שלה המעוטר ביהלומים, מחנתו של רוברט, ונכחה לראות כי עברה כבר למעלה משעה בצעידתה ללא מטרה. היות והרגישה עיפות-מה, ובמרחק כמה צעדים ראתה גינה ציבורית קטנה, פנתה לשבת שם על אחד הספסלים. מתוך תיקה הוציאה את כרטיס הביקור של האלמוני וכפעם הששים, אולי, קראה את שמו של אותו אדם אשר לבה המעונה רצה לראות בו חבר המוכן לעזור: "מרקיז דון קרלוס דה לס ריוס, שגריר ספרד". מישלין מלמלה בפיה את הכתוב בכרטיס כאילו היו אלה מלות קסם שהיה בהן הכח לשבור את שערי מחנה הריכוז שבו היה כלוא רוברט.

– "איך לי כל ברירה אחרת; אפנה אליו ואתחנן שיתערב בעניין, או לפחות שיעוץ לי כיצד עלי לפעול. הוא הרי שגריר, אדם חשוב. המדינה שהוא מייצג כאן, ספרד, נמצאת ביחסים מצויינים עם אויבינו. מאד ייתכן, שאיש זה, כה אציל, מכיר אישיות גבוהה שתוכל לסייע לי. בקשרי ידידות ניתן לעתים להשיג דברים שנראו בלתי אפשריים. בכל אופן, איך לי שום ברירה; הייבת, הייבת ללכת ולשוחח אתו."

– "בקר טוב, מישלין."

בשמעה מישהו קורא בשמה, טמנה מישלין את הכרטיס בתיקה ונחפזה לסגור

ארתור, כאילו נתפסה בעבירה כלשהי. היא פנתה לאחור וראתה לידה את גסטון,
ידיד המשפחה וחבר מילדות, מתקופת בית הספר ומהאוניברסיטה.
- "גסטון! קראה מישלין. כמה אני שמחה לראות אותך.
- "גם אני, מישלין! איך זה ייתכן שכל כך הרבה זמן לא התראינו?"
- "לאחר נסיעתו של רוברט, ממש נמנעתי מלראות אנשים, ידידים".

שתיקה כבדה נפלה לאחר דבריה של מישלין, דומה כאילו דובר באדם יקר
שכבר אינו בחיים. מישלין הסתכלה בעיניו של גסטון, מנסה לקרוא בהן אילו
רגשות יחוללו בליבו הזכרונות על רוברט. כמו ניחש את מחשבותיה של מישלין,
הכיס בה גסטון במבט מלא כנות, גילוי לב וידידות, וקרא:
- "רוברט זכה תמיד להערצתי; וההוכחה הגדולה ביותר לכך שהערכת אתו...
היא העובדה שהמשכתי להיות ידיד שלו, גם אחרי שנישאתם".

מישלין הקשיבה למלים אלה והרכינה ראשה כמו תלמידת תיכון השומעת
הצהרת אהבה בפעם הראשונה. לרגע, ראתה עצמה בנשף הסטודנטים שנערך זמן קצר
לפני פרוץ המלחמה. באותו ערב, כשהיא נשענת על זרועו של גסטון, נשבע לה זה
לאהוב אותה לנצח.

גסטון היה מבוגר ממנה והיה הנאה ביותר, החכם וגם האהוד מכל חברות
הצעירים שהכירה. אולם, בינתיים באה היכרותה עם רוברט ותשוקתה העזה אליו
חרצה את גורלה.
- "מישלין", המשיך גסטון, הייתי ואהיה תמיד ידיד שלך. ידיד שלכם. ומוכן
לעשות שבבילך. היריעה שטוב לך ושתיי הנישואים שלך עם רוברט מאושרים, היחה
כמו חרופה שמשפיעה לאט לאט ומרגיעה מעט את כאב הלב שלי. מישלין, קבלי את
הידידות שלי, שהיא ידידות כנה וללא שום אינטרס.

מישלין - נפעמת כולה - השיבה:

- "תודה, גסטון, אבל זה היה מיותר מצידך לחזור על מלים אלה. מעולם לא
פקפקתי באופייך האציל ובטוהר הרגשות שלך. היום אני זקוקה לידידותך כדי

להציל את רוברט. בוא, שב לידי ויעץ לי מה עלי לעשות." מאושרת לשוחח עם ידיד נעורים זה סיפרה מישלין לגסטון על מפגשה באקראי עם דון קרלוס דה לוס ריוס ועל כוונתה לשכנע דיפלומט זה להתערב במאמץ להוציא את רוברט מבין צפרני הנאצים.

משך כל הזמן, הקשיב לה גסטון מבלי להפסיק את דבריה. כמו ים, שזרמים נסתרים במעמקיו גורמים לפתע לסערת גלים, כך היה לבו נרגש כמין סערת רגשות מוזרה.

- "מדוע זה, שאל את עצמו, לא התזירה לו מישלין אהבה על אהבתו? משום מה היא העדיפה את רוברט ועזבה אותו בכאב ודאבה בלתי ניתנים לריפוי? שום בחורה לא הפעימה כך את ליבו. גורל! היא העדיפה את הרופא היהודי!...למה? ייתכן שנגזר עליהם, על שלושתם, לסבול בדרך זו או אחרת. גורל... אבל ייתכן שעכשיו, מפגש זה שהתרחש בדרך מקרה ישנה את מזלו. משך 6 שנים הוא ידע להסתיר את אהבתו כדי לא להביא מבוכה אל ביתה של אהובת לבו. הוא סבל ובכה איתם כאשר לפני שלוש שנים שכלו רוברט ומישלין את בנם הקטן והוא רק בן שנה וחצי. עכשו למעשה מישלין יכולה להיחשב פנויה: רוברט נמצא באחד המחנות שמהם לא חוזרים".

לרגע הרגיש צורך לכרוע ברך בפניה, לקחת את ידה של מישלין בין ידיו, לכסות אותה בנשיקות ולהגיד לה:

- "מישלין, מישלין, אהובתי, עליך לשכוח...תשכחי! אל תחשפי את עצמך לסבול גם כן; זהו סבל שיכול להיות גם פיזי. אין זו אשמתך אם אסונות כאלה באים על היהודים. הגורל רצה שליבך יכאב בשל אחד הבנים של העם הזה; העם שתמיד ידע צרות! לסבלותיך לא יהיה קץ אם תוסיפי לקשור את מזלך בזה של רוברט. ייתכן גם שללא תועלת! בלי ספק, שכל זה לשוא, ללא תכלית! לא, אינך יכולה כך להרוס את חייה. אין לך רשות לעשות זאת. את צעירה...אני אוהב אותך!"

- "כמה אתה מהרהר, גסטון?"

קודה של מישלין ניער אותו ממחשבותיו. הוא הסתכל בה ונפשו נתמלאה חרטה ובושה. מעיניה של מישלין נשקפה שמחה כה גדולה על שמצאה ידיד, וארשת

של תחינה הסתייע בו במאמציה להציל את רוברט, עד כי גסטון, מתוך רגש של אהבה עד כלות הנפש, קרא:

- "מיסלין, לו ניתן היה להחליף ולשחרר את רוברט, הייתי מאושר להיות במקומו במחנה הריכוז. העיקר שיהזור האושר לשכון בביתך. עכשיו, אמרי לי מה שתרצי ואעשה".

- "גסטון, טרם אפנה לאותו מרקיז דון קרלוס דה לוס ריוס, ברצוני לברר פרטים אודותיו".

- "מחר, כבר מחר, אמסור לך כל האינפורמציה".

- "אבקש לשלוח הפרטים אלי הביתה באמצעות אחד האחים שלי, לוסיין או מרסל".

פניו של גסטון לבשו מראה של כוז וזעם:

- "מרסל לא" אמר "אבל לוסיין הוא חברי הטוב ביותר".

מיסלין הבינה את פירושן של מלים אלה ושאלה בחיור:

- "אתה חבר במחתרת?"

- "לצרפתי נאמן אין ברירה; מקומו הוא שם". לאחר שהות קלה, הוסיף ואמר:

- "גם גיסק הוא אחד מהחברים האמיצים שלנו".

- "הנרי?... אחיו הצעיר של רוברט?" קראה מיסלין בהתלהבות. "ומה עם הוריו?"

- "הם בסדר גמור".

רדופה במחשבה אחת בלבד, הצלתו של רוברט, היא לא שאלה משך כל השיחה מה עושים ופועלים גסטון ובני משפחתה שלה. ובכל אופן, חבר טוב זה שפעל במחתרת, העלול בכל רגע להיעצר ואף להיות מוצא להורג, האם אינו זכאי לכל אהדתה וחיבתה?
- "גסטון, ברצוני להיות בטוחה שאתה זהיר ואינך מסכן את חייך מבלי לשקול את סיכויי ההצלחה".

- "לפי שעה אני מספק שירותים מבלי להיחשף לסכנה מרובה. את יודעת, שחברת ההובלה של אבי - עם 30 מכוניות - הוחרמה על ידי הגרמנים. אני נשארתי בתפקידי בהנהלה וכך יש לי מסמכים המאשרים שאני 'בשרות הצבא הגרמני'. בצחוק על שפתיו הוסיף ואמר:

- "בדרך זו אנו יכולים להעביר כמה חביות של בנזין ל"חברינו" ולשרת את סוכני הארגון במחלקות השונות של ה"רזיסטאנס".

*

*

*

מישלין הגיעה אל ביתה בהרגשת נוחס מסוימת. כפי שהבטיח גסטון, הביא לה לרסיין ביום המחרת מכתב. הוא הגיש לה אותו בחיור, ואמר: "תמצאי כאן כל הפרטים שרצית לדעת. אני מציע לך להיות זהירה ולא לספר על תכניותיך לאיש, גם לא למרסל".

כשהיא רועדת מהרגשות, פתחה מישלין את המעטפה וקראה את תכנה:

מישלין,

המרקיז דון קרלוס דה לוס ריוס (יא) ידיד של העם הצרפתי. הוא אדם בעל לב טוב ורגשות נאצלים. יש לו השפעה מסוימת אצל השלטונות הגרמניים.

יהי אלוהים עמך ועם אלה הלוחמים ונאבקים להחזיר את החרות למולדת ולעולם המדוכא.

גסטון

- "הו, אלוהים, אלוהי! עשה שאדם זה יהיה בו הכח להציל את בעלי האהוב. עשה שמחר, כאשר אלך לראותו, הוא יקבל אותי באהדה. עשה שאמצא חן וחסד בעיניו כדי שיבוא לעזרתי."
ומתוך בכי, שנמהלו בו סבל וקרן תקוה, היא הוסיפה:
- "רוברט, רוברט, אהובי, היכן אתה? כמה צרות אתה נושא וסובל!"

סך דלת

למעשה, אילו יכול היה מישהו לראות את רוברס באותו רגע, ללא ספק היה מזדעזע ממראה עיניו: מלוכלך, כחוש, בלתי מגולח, עינים טרורות מעייפות ומרעב. כמו בעל-היים מוזנח לעלוב המצפה לקיצו.

עברו כבר 5 ימים מאז נאסר באותו לילה נוראי.

מאז נוקפות השעות ונוספות על השעות; והימים, ארוכים, ארוכים כמו שנות דור, מצטרפים אל הימים. משך כל הזמן הזה הוא לא ראה את אור השמש. אחת ל-24 שעות קיבל מרק, חתיכת לחם וספל מים. נאקות הקרכנות האומללים, המדוכאים, ונביחות הכלבים, רק אלה הגיעו לאזניו והזכירו לו שחיי היטורים ממשיכים כמקודם. הבדידות, ומעל לכל החושך ששרר בתאו, הכבידו קשות על רוחו. אה!... לו ניתן היה לצאת מכלא זה, לצאת מתוך הקבר הזה שיתוכו הוכנס בעודו בחיים על ידי קפיטן שטראסר.

*

* *

אותו בוקר, סייל קפיטן שטרסר בשטח מחנה הריכוז כשהוא משועשע ומתרברב כמו יליד פרא שענד בפעם הראשונה מחרוזת פנינים מזויפות. הוא היכה מפעם לפעם על מגפיו במגלב שבידו ומשך בשרשרת את "דיק" כלבו המפלצתי. הכלב שזרע טרור בין כל הכלואים במחנה.

סמל ס.ס. החקר אליו, הקיש בחזקה בעקבי נעליו, ולאחר הצדעה צבאית למופת הגיש לידיו מעטפה. קפיטן שטרסר פתח באדישות את המסמך שקיבל, אולם לאחר שהעיף בו מבט, השתנחה מאד הבעת פניו. בחנועה עצבנית פקד על הסמל לעזוב את המקום. מחדש, הסתכל בחתימה שתפסה מקומה בקצה הניר שהחזיק בידיו.

הוא הכיר היטב את חתימתו של המזכיר האיום של הימלר, המפקד העליון של הס.ס. ושל הגיסטאפו.

מסתבר אם כן שלקולונל-משנה פורנר, הרופא הראשי של המחנה, היו קשרים טובים עם מנהיגי המפלגה הנאצית. שטרסר לא ידע זאת. אם היה לפורנר האומץ להתלונן, משמע שפעילותו בעבר לטובת מפלגתו של הימלר נתנה לו הגנה וגיבוי מול כל האשמה או תלונה.

– "איפה טעיתי... באיזה מחדל אני אשם... ואיך לתקן את המעוות" חשב לעצמו שטרסר. שוב קרא את המסמך ושוכנע כי בינתיים אין המצב חמור כל כך. מזכירו המיוחד של הימלר כתב כדלקמן:

הנדון: קולונל-משנה פורנר (רופא ראשי)

בזה אנו מצויים על קפיטן שטרסר להתנהג מעתה בכבוד הראוי כלפי בעלי דרגה בכירה, במיוחד כאשר מדובר באחד הותיקים של תנועתנו.

– "חייבים להזדרז ולהתנצל. צריך להתיידד עם פורנר" החליט בליבו שטרסר והתנהל לעבר משרדו.

*

*

*

פורנר, ותיק המשטר הנאצי ידע היטב כי לא תמיד היתה חשיבות לדרגה הצבאית. קצין ס.ס. זוטר אך בעל קשרי ידידות עם היטלר או עם אחד המיניסטרים, עלול היה לעתים להעמיד בסכנה את ראשו של גנרל.

כאשר קיבל הרופא הראשי של המחנה את העתק הצו שנשלח אל שטרסר, תודות לקשריו האישיים, מיהר לקרוא לקפיטן אל משרדו ובנוכחות כל הרופאים, נתן לו

הוראות והתנהג אליו מגבוה, זו היתה נקמה על הפגיעה במעמדו. רק בדרך זו יכול היה פורנר לשקם את יוקרתו בעיני כולם, אשר לא הבינו כיצד זה ד"ר רוברט קאסן, "הרופא הטוב", נמצא בכלא ואילו הוא, הקולונל, איך לו הכח לשחרר אותו או לפחות נמנע מכך כדי לא לגרום לשטרסר מורת רוח.

אותה שעה, כאמור, נמצאו במשרדו שני עוזריו הרופאים וכך עוד 5 רופאים מבין המוגלים ואסירי המלחמה, שפורנר כינס לתידרוך והוראות. - "עלי לשלוח הוראה אל קפיסן שטרסר, אמר הוא, כדי לשחרר את ד"ר קאסן כדי להקל מעליכם את עומס העבודה".

הנכחים הניעו בראשם לאות הסכמה, מבלי להאמין בעצם כי דבריו של קולונל-משנה פורנר יקוימו. כולם הכירו את עקשותו ואופיו האכזרי של מפקד המחנה.

אולם, לפתע נפתחה הדלת ואל החדר נכנס במרוצה קפיסן שטרסר; קפץ לעמידת "דום" זקופה, והריס את ידו הימנית מול התקרה: "הייל היטלר!" צעק.

מרפתע מעטמהפגנת הכבוד שלא ציפה לה, התרומם פורנר בזריזות והחזיר לו הצדעה וקריאת "הייל היטלר". לאחר מכן, אמר לו בחיוך של שביעות רצון: - "קפיסן שטרסר, ברצוני לראות בשחרורו של ד"ר קאסן היות והוא דרוש לי לשרות המחנה".

- "רצונך, יוצא אל הפועל כמו פקודה, קולונל" השיב שטרסר.

- "ישנם עוד כמה עניינים שברצוני לדון אתך, ואבקשך לשבת".

בעוד שטרסר מתקדם לעבר כורסא לצידו של הרופא הראשי, פנה זה האחרון לכל הצופים במחזה ואמר:

- "רבותי, אתם הפשיים ללכת. עלי לשוחח עם הקפיסן".

כולם יצאו בהרגשת שאיזה כח טמיר ואדיר ביסס את מעמדו של קולונל-משנה פורנר.

*

* *

רוברט קאסן היה המום כשראה את השומר פותח את דלת התא ואומר לו

בקול רך:

- "בוא אתי, קפיטן שטרסר רוצה לדבר אתך".

לאחר השמחה שהוא חש למחשבה שיראה, סוף סוף, את אור היום תקף אותו פחד שמא תהיה זו שוב מהתלה חדשה... ייתכן ששוב מזמנים אותו לחדר הדחוס בשיכורים, כדי לענות אותו בהצלפות פרגול. כשזכר את מוראות אותו לילה, הוא איבד לרגע את השליטה על עצמו והחל לצעוק בגרמנית, צעקות של משוגע: - "לא, אינני רוצה ללכת!... לא רוצה ללכת. שיהרגו אותי כאן... אם יכרו אותי גם אני אכה אותם עד שלא תישאר בי נשימת חיים. יש גבול! עד כמה אפשר להשפיל את הכבוד האנושי... כאשר עוברים את הגבול, צריך לדעת למות!"

השומר הסתכל בו ברחמים ובכבוד, ואמר לו:

- "אתה, דוקטור, היצלת אותי. היה לי נמק באצבע של הרגל. אינך זוכר אותי?"

רוברט לא זכר. הניתוחים נעשו בשרשרת ובלחץ, עד כי לא היה זמן אף

להציץ בפניו של המטופל.

השומר המשיך, בקול ידידותי:

- "זה אך מאתמול אני כאן בכלא הזה. וכשראיתי אותך הבטחתי לעצמי לעזור

לך, אם רק אוכל. עכשיו, בוא. אני מבטיח לך שזה לטובתך".

רוברט הלך אחרי השומר. דבריו של זה האחרון הרגיעו אותו ורגש של אופטימיות החל לטפסף אל תוך נפשו. משיצא החוצה, שטף אותו אור היום הבהיר. הוא הליט את עיניו כי האור הכאיב להן. הליכתו היתה אטית, אטית. כה חלש היה.

- "לאן אתה מוביל אותי?" שאל את השומר "האם אין זה קפיטן שטרסר המחכה לי?"
 - "קפיטן שטרסר נמצא אצל ד"ר פורנר במשרדו" השיב השומר.

*

* *

למרות שכבר היה מורגל בכל מיני זוועות במחנה מות זה, חש קולונל
 ברגשי זעם כראותו את מצבו המחריד של רוברט.

רוברט עצמו היה תמיד בדעה כי אדם משכיל, אקדמאי, אינו מסוגל לרדת
 לשפלוח בלתי הומנית כמו אותן חיות-פרא - קציני הס.ס.. הבעה של תיעוב עלתה
 על פניו כשראה את פורנר צוחק ומשוחח בידידות עם השליט הכרברי של מחנה הרכוז:
 "הזאבים אינם טורפים זה את זה" חשב רוברט; "והא ראייה, ששני גברים אלה
 בעלי רקע כה שונה מרגישים קירבה וידידות בהיותם חברי אותה מפלגה".

- "דיר קאסן", אמר לו שטרסר כשהוא מסתכל בפניו במבט רציני. בהתערבותו של
 קולונל פורנר אני משחרר אומך ומעביר אותך לפקודתו".

רוברט לא ענה דבר. פורנר, התקרב אליו ואמר לו:
 - "אני משאיר אותך חופשי ארבעה ימים. תהיה בטיפול במרפאה, תחזיר לעצמך את
 כוחותיך, ולאחר מכן תחזור לתפקידך".

*

* *

עברו שלושה ימים, ורוברט עדיין שוכב באחת המיטות במרפאת המחנה.
 קמעא קמעא החלו כוחותיו לחזור אליו, ומראה פניו כבר לא היה מעורר פלצות.
 בבוקר יום זה הוא הרגיש צורך לקום, להתהלך במחנה ואולי אפילו לחזור

לשרות:

- "אפשר, אמר לעצמו, אפשר ואוכל לעשות משהו למען המסכנים הללו. אולי אוכל לשכך כאב של אחד או לעודד את נפשו של משנהו". הוא לא היה בנוי לראות סבל מן הצד מבלי לרוץ לעזרה. למרות שהבטיח לעצמו, כשהיה סגור על מנעול ובריח, להיות זהיר יותר, הרי לבו הטוב, נפשו אוהבת הזולת, דחפו אותו לעבר האש...

משראה את האח הראשי עובר לידו, פנה אליו ושאלו:

- תוכל לתת לי בבקשה את הצו שקיבלת בקש לכניסתי לכאן?"

- "ברצון רב, דוקטור".

זמן קצר לאחר מכן הוא קרא את ההוראות שניתנו בענינו על ידי ד"ר פורנר:

לד"ר קאסן ניתנת הרשות לטיפול מיוחד.

הוא רשאי להתהלך במחנה בגבולות

המותחים.

פירוש ההיתר הוא הוא שיוכל להגיע עד ה"שרותים" ואף להיכנס לאחד הצריפים

של האסירים שהוגלו לכאן מכל רחבי אירופה. אם ייעצר על ידי "קאפו" כלשהו הרי

מעמדו כרופא והמסמך הזה כידו נותנים לו הגנה מפני כל פורענות.

היתה השעה 9 בבקר. שמש חיוור בין העננים הקלים הבהיר את עצבות המחנה.

מבעד לחלון הוא ראה עשרות אסירים מטאטאים ודואגים לנקיון המחנה הגדול.

אלפים אלפים אחרים כבר יצאו לעבודתם בשעה 5 לפנות בוקר. אלה בסלילה כבישים,

אחרים במכרות, בכתי חרושת ובככשנים שבהם נשרפו אלה שבגלל חולשתם או מצב-

בריאותם לא ניתן לצפות מהם להספק עבודה.

רוברט ידע כל זאת ונפשו, נפש יהודי, מהולה ברוח התרבות הצרפתית, התקוממה

אל מול הפראות. אוקס, מה לעשות? הוא לא הצליח לעמוד מול רצונו לצאת החוצה

ולראות, שוב לקיים מחדש את הקשר עם המציאות.

אך עשה כמה צעדים בחצר הגדולה, ואחד החיילים התקרב אליו ושאל אותו בגסות לאן הוא הולך בשעה כזו ולמה לא יצא עם הקבוצות, עם ה"קומנדו" של הברקר.

רוברט הראה לו את ההיתר של ד"ר פורנר, חתום ומאושר גם על ידי מפקד המחנה וזה ריכך מיד את הזקוף, שאמר לו ביחס מסוים של כבוד:
- Gut, Sie sind frei, Herr Doktor. (טוב, אתה חופשי, דוקטור).

תוך כדי טיולו, התקרב רוברט לצריף מס' 10, שעליו התנוסס צלב אדום. זה היה "ביתן" מוקף בתיל דוקרני. רוברט שמע מפי עמיתו, כי שני רופאים - ד"ר קלאובר וד"ר שומאן - ערכו ניסויים בעשרות נשים בנות 17 עד 19, שהיו שם: לחלק מהן הזריקו חיידקי שחפת או "השתילו" תאים סרטניים, לאחרות כרתו את השחלות. לאלה כיווצו את המעיים ואת אברי הרכייה במכשירים מיוחדים, שגרמו להן יסורים נוראים. כל זה נעשה כדי לעקר את הכושר להרות וללדת. במהלך ניסויים-עינויים אלה הייתה הנערה העוברת חריה נוראה זו נעשית "שחורה וכחה בצבע החציל".

פראי-אדם אלה, שנשאו את התואר רופא היוו בזיון וחרפה להשכלה. הם ערכו את ניתוחיהם אף מבלי להרדים את האנשים הנתונים בידיהם לצורך ניסוייהם השטניים.

אה!...עד כמה רצה רוברט להיכנס לצריף זה ולהוציא לזפשי יצורים אומללים אלה! הוי, כמה השתוקק להוציא להורג את הפושעים הללו!

הוא חלף במהירות לפני "ביתן 10", שמא יבגדו בו עצביו והוא יאבד שליטה בעצמו ואז יעשה מעשה סירוף כלשהו, שלא יועיל דבר.

יבבות חנוקות עלו מכיוון צריף סמוך. רוברט אזר אומץ והציץ בחלוץ. נער צעיר נאנק תחת תאוותיו של "קאפו" אחד. הייתה זו אחת מתופעות "מיץ חיייתי" עליהן

שמע פעמים רבות.

ממעמקי נשמתו המתקוממת עלתה תפילה אל שפתיו:

הו, אלוהים! אם יש בכך רגש של צדק
מדוע אינך הורס את האנושות הרקובה
המתיימרת לחשוב כי בשם המדע ניתן
לסלוח ניוון מוסרי מוהלס?

הוא לא ידע לאן עוד ללכת, ונכנס לצריף גדול שבו הוצבו מיטות
זו על גבי זו כשלושה. שם ישנו, בשוכם מן העבודה, 400 אנשים. רוברט
התחיל להתהלך באולם פנק זה שנראה ריק מאד, אולם, לפתע, הוא שמע רחש
מוזר ואיש אחד יצא מאחורי אחת המיטות. פניו של אלמוני זה היו צהובים
בצבע הלימון. היה זה אחד האסירים שהושאר במקום כדי לטאטא את המקום.
אולם, מדוע זה היה הלה מבוהל כל כך?

- מה לך ידידי? שאל קאסן בנימה מתוקה.

האיש התאושש לאט לאט ממבוכתו. הוא חייך. היות ולא ידע גרמנית,
לא היה בכחו לענות לשאלתו של רוברט. אולם, בתנועות ידיים ובכמה מלים,
צרפחית וגרמנית בערבוביה, אמר:
- *Toi, "bon doktor" toi mit uns, ici alles kaput!* אתה הוא "הרופא הטוב".
אתה אתנו. כאן כולנו אבודים!

כאמרו זאת נטל האסיר את ידו של רוברט והוביל אותו לאחת הפינות
שבצריף. הרים אחד מלוחות העץ ברצפה והורה לו באצבע:

- *Das ist Dynamit... Krematoria... Boum!!!*

בתנועות וברמזים הסביר לרוברט שהם מתכוונים לפוצץ את הכבשנים.
אחר כך הניח האלמוני אצבע על שפתיו כדי להדגיש לרוברט שיש לשמור על
שתיקה מוחלטת, ולהץ את ידו בחזקה.

רוברט הכטיח לו שלא יגלה דבר ושהוא יהיה אתם... והתחיל ללכת לעבר הדלת.
 כרגע שכבר הגיע לפתח היציאה קם מישהו, שרוברט לא ראה אותו מקודם, מאחזת
 המיטות והחל לרוץ לעברו בצעקות:
 - "אגא א א א! גאא א! אגאג...גאאג..."
 רוברט פנה כבהלה וראה את היהודי המסכן מסלוניקי, היהודי שרוברט
 ניסה לטפל בו ואשר שטרסר שיסה בו את כלבו האכזר.
 האיש נטל את ידו של רוברט, נישק אותה... וברמזים ניסה להסביר לו
 שכרצונו נייר ועפרון כדי לכתוב, היות ואיבד את כח הדיבור בשל הפחד. לרוברט
 לא היה נייר, אף לא עפרון. אך משראה את הבעת העצבות בעיניו של האילם
 האומלל הוא הבטיח לבוא למחרת היום ולהביא את הנחוץ לכתיבה.

*

*

*

בערב של אותו יום, יצא ד"ר קאסן מן המרפאה והלך אל הצריף שבו ישן
 עם שאר הרופאים.
 - "באתי לכמה דקות, כדי לראותכם" אמר להם רוברט. "תודה לאל ולד"ר פורנר
 הכל-יכול אני נמצא עדיין ב"מרפשת מחלה".

עמיתו הרופאים קיבלו אותו בחמימות והחלו לשתח בלבביות.
 מן השיחות, נודע לקאסן כי בימים האחרונים הואצו המשלוחים אל הכבשנים
 במידה ניכרת, וכבר הרי זה סוד גלוי שקיימים כבשנים בהם שורפים חלק גדול מן
 המוגלים הבאים וגם מבין הכלואים במחנה, כשהם חולים או בלחי כשירים לעבודה.
 אלה האחרונים, היו נרשמים על ידי רופא א.ס.א.ס. ברשימת "S.K." ונשלחים אל
 מותם. רבים מן הכלואים סיפרו בסוד אודות "קומנדו קנדה" שעבדו בכבשנים.
 אותה שעה היו במחנה מאות אנשים ללא עבודה ואנשי ה-א.ס.א.ס. נהגו לצחוק ולקרוא
 להם: "זונדר קומנדו", כדי לציין כי תוך כמה ימים הם לא יהיו עוד בחיים.
 הורגשה סערת רוחות מסוימת בין הצעירים ואף דובר על תחילתה של התקוממות.
 - "האם תבוא מחר לעבודה, קולגה קאסן?" שאל אותו אחד הרופאים. "אנו עובדים

12 שעות ביום ואין מי שיעזור לנו...אף לא את אחד כדי להזריק זריקות." – "מחר עציין אני חופשי, אבל עוד מעט אהיה אתכם. אני מבטיח לכם להוריד מעליכם חלק גדול מעומס העבודה. עכשיו, הרשו לי ללכת למרפאה לישון, כי היעדרות ממושכת עלולה ליצור חשדות נגדי".

באמרו זאת, יצא רוברט לכיוון המרפאה.

המחנה היה נתון בחשיכה מוחלטת. לאחר כמה צעדים האירה את פניו קרן אור חזקה של זרקור. חייל שעמד ב"תצפית", תא שמירה בגובה 4 מטרים, עקב אחריו זמן מה ולאחר מכן כיבה את האור. הוא זיהה את קאסן. אחרת, היה עליו להודיע מיד טלפוניית על המשוטט. אסור היה ללכת בלילה בשטח המחנה, לבד ממקרה של רופא בתפקיד ובהיתר מיוחד.

במיסתו אשר במרפאה לא הצליח רוברט להירדם. ובכך איפוא, הירחר הוא, המרד במחנה עומד להתרחש. ללא ספק, אין לו סיכויים להצליח; אולם, לפוצץ את הכבשנים היה ביטוי של אומץ, צעד של גבורה, של מחאה, נגד חיות אלה בפרצוף-אדם.

כמה מלים מתוך שיחתו עם עמיתיו נחרתו בחודעתו: "כל אלה שמשאירים אותם חפשיים במחנה, מיועדים לזונדר-קומנדו, כלומר להישרף".

רוברט התהפך במיסתו ונאנח אנחה עמוקה:

– "אני חייב לישון ולא לחשוב על זה. לא לחשוב על שום דבר שאין ביכולתי לשנות או לעזור כמשהו!"

עצם את עיניו כדי לנסות ולהירדם ושוכ נראה מולו אותו אילם, אותו יהודי אומלל מסלוניקי. שוב הופיע...ובעיניו תחינה עמוקה.

– "אדם מסכן, חשב רוברט, הוא נדון ללא שום ערעור. הוא, וכמהו עוד אלפים, אלפים! מה אפשר לעשות?"

אבל האילם לא זז מנגד עיניו. הוא נשאר כאילו רצה לומר לו: "אתה תוכל להציל

אותי אם תרצה בכך". אדם מסבך! כנראה בן 40. דמותו הביעה תבונה, יושר
 ואצילות. מי יודע מיהו בעצם. זיתכן שהוא עורך דין, או בנקאי... כך זה
 נראה. בכל אופן, מחר אלך אליו כפי שהכסתתי ואז אדע.

לבסוף, תוך ניס ולא ניס, האיר השחר.

כאשר ראה האילם את רוברט נכנס לתוך הביתן הגדול שבוא הוא נמצא,
 הוא רץ לקראתו כמו אדם מיואע הרואה את מושיעו. רוברט הושיט לו ניר ועפרון
 והתישב לידו על אחת המישות. האילם נטל בשמחה את כלי הכתיבה והחל לכתוב.

ד"ר קאסן השתומם לראות שהלה כתב בשפה הצרפתית. לאחר רגע קט הוא
 החל לקרוא את השורות שנכתבו בכתב יד יפה וברור, ללא אף שגיאת כתיב אחת:

Je m'appelle Leon Errera et je suis de Salonique... -

"שמי ליאון אררה. אני מסלוניקי... הפחד גרם לי לאבד את קולי.
 לבי אומר לי שאתה תוכל להציל אותי. אולם, אם אמרת, כך לך אל בית-הקברות
 היהודי שבעיר שלי. שם תמצא מתחת למצבה של סבי, הר'רכי שמואל אררה -
 אוצר גדול".

כאשר סיים לכתוב, הוא תלה את מבטו ברוברט לראות אם הוא מבין
 צרפתית. שמחתו היתה גדולה כאשר רוברט החזיק את הניר וכתב:
 - זה לא חשוב... קודם כל עלינו לצאת מכאן בחיים. אמור לי מה מקצועך.

האילם בתורו כתב:

- אבי היה בעל בית מרקחת עשיר מאד, ואני רוקח מוסמך.

משך כל הזמן הזה, לא הירפתה מד"ר קאסן המחשבה כי אררה הופיע ברשימה
 השחורה ובעוד כמה ימים לא יישאר ממנו אלא קומץ של אפר. כל מעיניו היו
 ממוקדים למצוא איזו אפשרות להציל אותו. כשקרא את המשפט האחרון שכתב
 האילם, נצצו עיניו בתקוה והוא שאל אותו בהתרגשות:

- "אתה יודע להזריק זריקות?"

התשובה הכתובה היתה:

– "מצויין!"

נשמעו צעדים. רוברט העלים את הניר בתוך כיסו וסימן לאילם לפתוח את פיו. כשנכנס ה"קאפו" אל הצריף מצא את רוברט בודק את לאון אררה. הוא התקרב ברוגזה ושאל את רוברט מה מעשיו במקום. שוב הציל אותו ההיתר של ד"ר פורנר.

– "סליחה, לא ידעתי שאתה רופא".

אררה קלט מהר את המשחק וליוה את הדוקטור כמה צעדים להראות ל"קאפו" כי כל רצונו היה לקבל ממנו טיפול רפואי.

– אולי, אולי, מלמל רוברט לעצמו בשמחה, ייתכן שאוכל לבטל את פסק דין המות מעל אומלל זה.

הוא לא הרתיח לכת אלא מטרים ספורים כששמע צעדי ריצה של חייל מאחוריו. ד"ר קאסן פנה אליו וראה חייל אס.אס. שותת לו לעצור. הוא נשאר במקומו וחיכה. החייל, בנשימה מקוטעת, הסביר לו שכבר למעלה מחצי שעה שהוא מחפש אחריו; לאחר שלא נמצא במרפאה יצא אל שטח המחנה בפקודתו של קולונל-משנה פורנר להביא אותו מיד אל משרדו.

– "בסדר גמור, אמר לו רוברט, אני הולך אחריך. אתה יודע מה הסיבה שד"ר פורנר קורא לי?"

– "אינני יודע, דוקטור. אבל אני משער שמדובר בהוראות שהוא רוצה לתת לכם בקשר למשלוח חדש של חומר אנושי" מסלוניקי.

השערתו של החייל היתה נכונה. בו ברגע שד"ר פורנר ראה את רוברט

נכנס אליו, אמר לו:

– "יודע לי, שנתתי לך היתר לחופשה עד למחר. אבל אני נאלץ להורות לך לחזור לעבודה תיכף ומיד. עליך להיות יחד עם ד"ר ליסקי, הנכח כאן, לפני "ביתן מס' 303" בעוד שעה מרגע זה, כדי לקבל את המשלוח החדש. חייבים להזדרז כדי לסיים

הכל עד הערב. אלה ההוראות שאני קיבלתי.

בעת יציאתו מהמשרד, כשהוא עדיין חושב על היהודי מסלוניקי, עשה רוברט תנועה כלשהי כאילו רצה לומר משהו, אבל המשיך לצעוד הלאה, מחשש שמא יכעיס את ד"ר פורנר. אולם, זה האחרון הבחין בתנועה, קרא אל קאסן ושאל אותו:
- "רצית לומר משהו?"

רוברט היסס לרגע ואמר:

- "שמתי לב שבמחנה שלנו ישנם אנשים שהושארו ללא עבודה. חשבתי שאולי יהיה זה לתועלת אם תורה ל"קאפו"ס" לחפש אולי יש ביניהם כאלה שמחמצאים משהו ברפואה... כמו למשל כאלה שיודעים להזריק זריקות, וכו'." -
- "רעיון טוב. אני אשלח הוראה כזו עוד היום".

*

* * *

שני הרופאים הילכו ביחד בשטח מחנה הריכוז.

- "מצטער, קולגה קאסן, שהוצאתי אותך ממעט המנוחה שהיתה לך, אבל זה כבר מן השעה 4 לפנות בקר אני בודק את האנשים המסכנים הללו שהביאו מיוון. לא נחתי לרגע בין הזריקות שהזרקתי לבין ההשגחה שלי על ה"אחים". עדיין מצפה לנו עבודה מן השעה 11 עד 8 בערב לפחות! אני חושב שמותר להם לעריצים שלנו להסכים כי אנו משלמים מחיר יפה עבור הלחם שהם נותנים לנו לאכול תמורת 16 שעות עבודה ביום".

קאסן שתק ולא השיב. עמיתו, ד"ר ליסקי, היה פולני נוצרי, חושב פאריס,

שהוגלה על ידי הגרמנים ונחשב לאסיר פוליטי. רוברט לא הכיר אותו די כדי להיפתח בפניו, והעדיף בשם הזהירות לא לומר דבר שעלול להעמיד עצמו בסכנה.

בג'ונגל זה של מחנה הריכוז קשה היה לדעת מיהו הטוב ומיהו הרע.

- "אוי! קולגה קאסן, אמר ד"ר ליסקי כעבור זמן מה. "הרחמים שלי התעוררו

למראה ההונאה שניהלו כלפי היהודים המסכנים. אמרו להם שהביאו אותם לכאן להקים מושבה יהודית שבה יהיו חופשיים, עם שלטון עצמי ועם מטבע משלהם. לקחו מהם את הזהב שברשותם ונתנו להם תמורתו "כסף יהודי".

באמרו זאת, הוציא ד"ר ליסקי מכיסו כמה שטרות ניר. נתן אחד מהם לרוברט, והוסיף:

- "שמור לך את זה כמזכרת; זוהי רק דוגמא אחת למה שמות שטני מסוגל ליצור".

רוברט הביט בפניו של עמיתו וראה שהוא נסער מאד וכי התרגשות זו הייתה כנה. לקח ממנו את הנייר, הכניס אותו לכיסו ואמר לו בנימה ידידותית: - "עמיתי היקר ליסקי. השעה היא כבר 10 וחצי. נותרה לך עדיין חצי שעה למנוחה. בינתיים, אני אלך אל המרפאה לאסוף את החפצים שלי, וניפגש בשעה 11 בחזית של "ביתן 305". להתראות." - "להתראות, ד"ר קאסן".

*

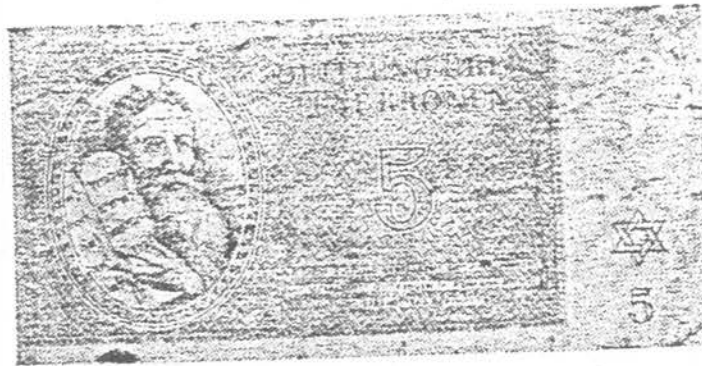
* *

מכונת גילוח, סכין גלוח בודד, מטפחת, מטרק שבור, חצי חפיסת סיגריות. זה היה כל רכושו של רוברט. צרר כל זאת לחבילה קטנה היות ובלילה כבר פגה הרשות שניתנה לו לישון במרפאה והיה עליו ללון בצריף עם שאר הרופאים. משהכניס ידו לכיס נתקל בניירות שעליהם נרשמה שיחתו עם האילם. חייבים להיפטר ולהעלים כל זאת, כי אלה הם דברים מפלילים, חשב, והחל לקרוע לפיסות קטנות וקטנטנות כל מה שנאמר בינו לבין האילם. לפני כן, העביר מבט אחרון על פני הסוד שאותו גילה לו לאון אררה מתוך רגש של ידידות:

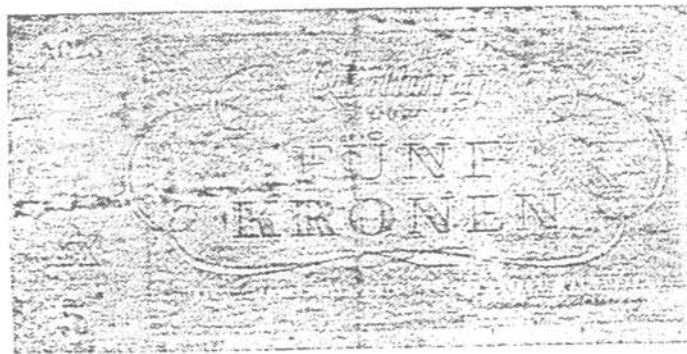
...אם אמות, ...בבית הקברות היהודי בעירי, מתחת למצבתו של

סבי ה'רבי שמואל אררה נמצא אוצר גדול.

בה-ה...! כל זה לא נחשב מאומה, אמר רוברט לעצמו בעוד הוא ממשיך לקרוע את הנזירות לגזרים. והנה, מתוך כיסו נשר גם "הכסף היהודי" שהודפס על ידי הגרמנים. הוא ישב על גבי המיטה כדי לבחון מקרוב את התרמית המפלצתית ש"הנמרים הנאצים" השכילו להמציא:

בצד שמאל של נייר זה, בחוף מסגרת דמוית "מדליון", משה רבנו מחזיק בלוחות הברית ועליהם עשרת הדברות באותיות עבריות; בצד ימין מגן דוד, ולמטה הכיתוב: 5 "קרונים".

מן העבר השני של הנייר, באותיות גדולות "Fünf Kronen" (5 "קרונים"), שוב מגן דוד, ובשורה התחתונה: "Der älteste der Juden" ("הזקן ביותר מן היהודים", רוצה לומר "היהודי המכובד ביותר") ואיזו חתימה כלשהי.

ד"ר קאסן ניסה לשער לרגע כמה מעצבים, אמנים וטכנאים עסקו בייצורה של מהתלה אכזרית זו, שמטרתה היחידה לרמות ולהונות קרבנות אומללים ללא הגנה.

בחמת זעם הוא קרע את הנייר, זרק הכל לתוך פח האשפה של המרפאה ויצא לכיוון "ביתן 303" בהתאם לפקודה שקיבל.

היתה השעה 11 פחות עשר דקות ועמיתו ד"ר ליסקי טרם הופיע. לפתע החל לבר לפעום בקצב מואץ ומול עיניו הופיעה מחדש צלליה של מישלין. מרגע לרגע היא נעשתה ברורה יותר ומוחשית **מאד**... הוא ראה את דמותה נעה ב"בולן־אר", אחד מרחובות הטיול בפאריס, והיא היתה יפה, יפה כל כך!

פרק הא

המחזה שנגלה לעיני רוברט היה אכן אמיתי: באותו רגע ממש פסעה לה מיסלין באחת השדרות של פאריס לפני בנין השגרירות הספרדית, מצפה שתגיע השעה היעודה שנקבעה כדי לשוחח עם המרקוז דון קרלוס דה לוס ריוס.

ברגשת מאד, עלתה מיסלין במדרגות ונקטה בדלת דירתו של השגריר הספרדי, שהיתה ממוקמת בקטע המרכזי ביותר של השדרה.

אדם כבן 65, לבוש חליפה שחורה נאה, פתח בפניה את הדלת וביקש ממנה באדיבות רבה לעבור אל הסלון ולהמתין שם כמה דקות: - "האדון המרקוז מביע את התנצלותו, גבירתי רבת החן. מצטער על שגורם לך להמתין... כי נמצא אצלו מישהו. אולם, מקוה אני כי לא יאחר מאד לקבלך."

באמרו זאת, בירך אותה הקשיש לשלום בהדרת כבוד מיוחדת, ונפרד מעליה. מיסלין הסתכלה על קירות הסלון המפואר, מעוטר בתמונות יקרות. האוירה כולה מסביב היתה של אלגנטיות וסוב טעם.

המרקוז דון קרלוס דה לוס ריוס התגורר בדירה זו, דירה זמנית, ביחד עם רעייתו וילדיו. כל "צוות העובדים" שלו היה מזכירה אחת, שתי כתבניות ושרת אחד הלוא הוא דון חוזה, הקשיש שקיבל את פני מיסלין בדרך כה אדיבה. מאדאם ז'וזון, צרפתייה, טיפלה במטק הבית, ולידה עזרה בתה בת ה-15.

משרדי השגרירות מוקמו בארבעה מתוך 7 חדרי הדירה. שלושת החדרים שימשו למגורי המשפחה של המרקוז דה לוס ריוס.

זה האחרון היה מיצר תמיד על כי למשרדי השגרירות לא היתה כניסה נפרדת. מבקרים נאלצו להיות במגע עם ילדי השגריר, שנהגו לעמוד בסלון ולצפות משם בסקרנות על הממתנים לתורם.

יש לומר, כי מה שהפריע ביותר למרקוז היתה ההתנהגות ה"משפחתית" של אשתו דונה קלרה, שנהגה לשוחח בחופשיות ולהתבדר עם המנקרים בשגרירות. זה היה, לדברי השגריר, מנוגד לכל המקובל "ביחסיו של דיפלומט עם העולם החיצון". מטעם זה היה תמיד מבקט מדונה קלרה ללכת אל הפארק ביחד עם שני הילדים בשעות הקבלה של המשרד דהיינו בין השעות 10 ל-13 כל בקר.

דון קרלוס דה לוס ריוס התאהב בקלרה הצעירה, שהיתה זמרת ראשית בתיאטרון אופרטות גדול במדריד, והניח לרגליה את הוצו ואת שמו ובלבד שיהיה בר מזל ליהנות מקולה הנעים ומעיניה השחורות, מקסימות ומכשפות.

דונה, השחקנית הצעירה, שהיתה להוסה לשאת שם כה מכובד, נטשה את הקריירה שלה בתיאטרון ובלבד להיות רעייתו של "המרקוז".

השנים הראשונות של נישואיהם עברו באושר המושלם ביותר; בסיוולים אל בירות אירופה השונות ובשהיות ממושכות במלונות פאר שבהם נהגו להתארח גם מלכים ונסיכים.

דון קרלוס היה יורש למשפחה אצילה, מכובדת ועשירה מאד. לא אורח-החיים הבזבזני הוא שהביא לירידתו מנכסיו. ההפסדים העצומים במפעלי כריית זהב בסרנוראל, שבהם הוא היה בעל המניות, הם שגרמו למצבו זה.

אשתו לא הצליחה להבין לעולם כיצד ניתן להפסיד ולאבד הון כה רב כפי שהיה לבעלה. בהדרגה, פוטר משרתים ומשרתות מארמונם במדריד. גם הארמון נמכר. מכל נכסיהם לא נותרו, אחרי 10 שנות נישואים, אלא בית אחד בבירה; אחוזה נברצלונה, שהניב הכנסות צנועות... ודון חוזה ראס המשרתים, שהיה עדות חיה לעבר מפואר.

אם אדוניו היה עשיר ובעל מיליונים רבים, או יורד מנכסיו, לזה לא היתה בעיני דון חוזה הקשיש שום חשיבות. הוא המשיך לשרת אותו כאילו היה

מלך, והפריעה לו נסייתה של דונה קלרה לסבור את המנהגים ואת אופן הדיבור האריסטוקרטי אשר להם היה דון חוזה קשור בקשר נאמן. מסרם כך, כאשר התייצב המשרת הזקן מחדש בפני מישלין כדי להזמין אותה להיכנס למשרדו של דון קרלוס דה לוס ריוס, הוא עשה זאת בארשת חשיבות כשל זה המציג אישיות פוליטית רמת-דרג בפני הוד מלכותו.

- "עלי להתנצל על שכה חכית" אמר השגריר, כשקיבל בחופזה את מישלין והציע לה לשבת בכורסא מול שולחן הכתיבה המפואר שלו. "מצטער על כי בביקורך הקודם בעדתי מהמשרד. בהתאם לבקשתך הוריתי לדון חוזה לקבוע עמך ראיון להיום. רעכשיו, אני מוכן לשרתך ומקוה שאוכל להיות לך לתועלת."

מול קבלת פנים כה לבבית, הרגישה עצמה מישלין מלאת אמון ובטחון. בקולה

הנעים, שרעד לעתים מרוב התרגשות, היא הציגה את מסרת ביקורה:

- "מבינה אני היטב, הוד מעלתו, כי מה שאני עומדת לבקש אינו דבר קל; אולם אני חשה שאדוני הוא אדם בעל לב שאינו יכול להיטאר אדיש מול כאבו של הזולת. לכן היה לי האומץ לבוא ולהתדפק על דלתך. אם לא יהיה באפשרותך לממש את מה שאני מבקשת בכל לבי ונפשי, ייתכן שלפחות תוכל לתת לי עצה טובה".

מישלין המשיכה וסיפרה לשגריר על נישואיה לרוברט, רופה יהודי שהוגלה

על ידי הנאצים, וביקשה ממנו לעשות כל שרק יוכל לעשות כדי להציל אותו.

מישלין סיימה את דבריה. בעיניה ניקווו שתי דמעות, שנהשפעת האור ניראו

כשתי פנינים.

הוד מעלתו דון קרלוס ישב מהורהר. הוא הושיט את ידו, נטל מעל השולחן

קוספת סיגריות זהובה, הצית לעצמו סיגריה והתבונן במישלין מבלי להוציא הגה

מפיו. כרגיל, נאבקו בליבו שני רגשות שונים אך בעלי כחות חזקים ושקולים.

חובתו כמבצע מדיניות, כמייצג את ארצו, קראה לו לציית לכללים ולחוקים המורים

לא להתערב בענינים הפנימיים של שלטונות גרמניה, מה עוד שאין המדובר באזרח

ספרדי. מצד שני, נשמתו האצילה לא הזיחה לו למשוך בכתפיו ולומר לאשה זו הנתונה בצבת היאוש: "אין זה דבר שאוכל להתערב בו. לכי לך לדרכך".
 - "גבירתי", אמר לבסוף דון קרלוס. "הזיחי לי לחשוב לזמן מה באיזו דרך אוכל לסייע לך. אין באפשרותי להתערב לטובתו של יהודי. לא, לא שאינני רוצה, אלא משום שהגרמנים יראו זאת בחומרה רבה. אולם, אוכל לבקש שישקלו בחיוב עתירה שהופנתה אלי על ידי אשה קתולית, נשואה ליהודי שהוגלה".

- "אוה! אני מודה לך הוד מעלתך." קראה מיסלין בהתלהבות. "אני משוכנעת שההתערבות שלך בענין זה תזכה לתשומת לב מלאה מצד השלטונות הגרמניים".

- "אם ההתערבות שלי תהיה בעלת בסיס הגיוני פחות או יותר, ייתכן וישנו סיכוי שהיא תזכה לאיזו התייחסות. אין צורך, גבירתי הנכבדה, להדגיש לך כי הדבר שאת מבקשת הוא כה קשה. אני רואה שאת אכן יודעת זאת היטב. אולם, עם כל זאת לא אימנע מלעזור לך. עלינו להכין, ביחד, תכנית כדי שתביעתי תהיה מברוסט ומנוסחת בצורה הנכונה והמתאימה לסוג זה של פניות".

- "אמור נא לי, הוד מעלתך, מה עלי לעשות. אני מוכנה להקריב את עצמי כדי להציל את בעלי...".

- "בסוחני, כי לא בדרך זו תוכלי להעניק לו אושר" השיב דון קרלוס בחיור.
 "יש להשתדל להצילו תוך הימנעות מכל פגע שעלול לקרות לך".

- "כולי אוזן, הוד מעלתך"

- "עליך לנסח מעין "עצומה", עתירה אל השגרירות הספרדית, שבה את מבקשת את מבקשת את הגנתה. פנייתך באה אלינו כאשה קתולית הנשואה ליהודי שהוגלה. הוסיפי נא, כי אם באת אל פתח השגרירות לבקש עזרה - הרי זה גם משום שבעלך, רוברט קאסן, הוא נצד למשפחה ספרדית. היות וכך, הוא זכאי לחסות של ממשלת ספרד. השגרירות תשלח לשלטונות הגרמניים תביעה רשמית בצירוף העתק של מכתבך. לא אסתיר ממך, גבירתי היקרה, כי אין לי תקוות רבות להוציא את בעלך מידי

הנאצים. בכל אופן, הנני מצפה למכתבך.

- כן, הוד מעלתך, אני אביא את המכתב כפי שהצעת, ואני מפצירה בך לבוא לעזרתי. אני מבינה שכבודו משתתף בכאבי, אבל אני רוצה לעורר מעט את רגש הרחמים בליבם של אלה שיקראו את העתק מכתב הבקשה שלי, שהשגרירות תעביר אליהם.

בשמעו מלים אלה, לא יכול היה דון קרלוס דה לוס ריוס להימנע מלומר:
- "אנא, אל תבני לעצמך אשליות, גבירתי הנכבדה, היות והרחמים הם רגש בלתי-ידוע לסוג מסוים של אנשים. אלו הם פירות עצובים של תקופת הברזל שלנו!"

מישלין קמה מכסאה, התנצלה על אבדן הזמן היקר שגרמה להוד מעלתו, הודתה לו על טוב לבו ועל הפעולות שיעשה בעתיד כדי להציל את בעלה. טרם לכתה היא הוסיפה:

- "במכתבי עלי לכתוב כי בעלי הוא נצר למשפחה ספרדית, אבל..."
- "כן, וניתן לאשר זאת" אמר השגריר. "אין לי כל ספק כי בספרים העתיקים שלנו נמצא את משפחת קאסן רשומה אצלנו". הוא לחץ באהדה את ידה של מישלין, והוסיף:

- "יהי האלוהים עמנו!"

בו ברגע נשמע קולה של אשה הקורא מחדר המדרגות:

- "דון חוזה, דון חוזה, הורד לי מיד כמה קופסות של חלב!"

כשיצאה מישלין אל מחוץ לחדר, ראתה את המשרת הזקן מזדרז ועונה:

- "לפקודתך, גברת מרקיזה!"

רגע לאחר מכן, נכנסו דונה קלרה ושני ילדיה. דונה קלרה הסתכלה בפניה

של מישלין ושאלה:

- "הגברת באה לראיון?"

- "כן, גבירתי" השיבה מישלין בהתרגשות.

- "האם את עומדת להיכנס או שמא כבר סיימת?"

- "זה עתה יצאתי ממשרדו של הוד מעלתו, גבירתי הרוזנת".

בעיניה השחורות של דונה קלרה עבר בצנוץ של רוע לב:

- "האם גבירתי בטוחה שהיא ספרדיה?"

- "לא, אני צרפתייה, גבירתי הרוזנת".

תוך כדי פרידה ממנה, הוסיפה מיסלין:

- "ברכותי לך, גברת מרקיזה"

- "א דיוס, עלמתי" ענתה לה דונה קלרה.

בינתיים הגיע דון חוזה כשהוא נושף ומתנשף. הוא פנה לדונה קלרה והודיע לה שכבר דאג לחלק את קופסות החלב המשומר. משראה את הסגריר יוצא ממשרדו, נשאר המשרת הזקן בטווע במקומו כחייל לפני הגנרל. הילדים (בני 5 ו-7) הלכו מיד אל חדרם בידעם עד כמה אין זה לרצונו של אביהם כשהם עומדים בחדר הכניסה.

כשהוא פונה על אשתו בנועם ובקול שקט, אמר דון קרלוס:

- "קלרה יקירתי, הרי מאה פעמים ביקשתי ממך לא לצעוק בחדר המדרגות.

בנוסף, אני מבקש שלא תחזור על עצמה ההילולא הזאת כשאת מביאה לכאן ילדים מן הרחוב כדי לחלק להם קופסות חלב".

- "כשאני רואה ילדים חיוורים, נטולי צבע בלחיים" ענתה דונה קלרה

קטנטנים המפוחדים מאימת צבאות הכיבוש הגרמניים, אינני יכולה לעצור בעד הדחף הזה להביא אותם לכאן ולתת להם דבר מה"

- "אבל לא כך עושים זאת! אם ברצונך לעזור למסכנים הללו, תשלחי ארגז או

שניים של קופסות חלב אל הצלב האדום, והם יתלקו זאת לקטנים...".

- "כך עושים אריסטוקרטים כמורך... וכמו דון חוזה, אבל אני אשה מבני העם ואני אוהבת להתקרב אל העם".

דון קרלוס הביט באשתו באהדה. למרות שמאז בישראל נסתה מעט להשמנה,

יופיה היה זיכר. שערה ועיניה השחורות, פניה העליזים תמיד, חדות החיים שבה, כל אלה נסכו שמחה בכל ולכולם. היא היתה כמו לשון אש שהפיצה חום על סביבותיה.

- "האדון השגריר", אמרה דונה קלרה בצחוק מתגרה "האם יוכל לקבלני במשרדו?"

דון קרלוס התאפק מלצחוק בפני דון חוזה, ובכנס למשרדו כשאתו בעקבותיו.

- "אמר לי, גבר", אמרה היא, בהיותם ביחידות. "האם נכון הדבר שאתה משוגע על הבחורה שיצאה ממשרדך?"

- "אני יכול להבטיח לך שלא" השיב דון קרלוס בכנות.

- "ובכן, אתה טפש! יופיה של בחורה זו עלול להביא לידי חסא... אפילו את האב סנטו אנטוניו, יהא זכרו ברוך!"

- "זוהי אשה מסכנה הנתונה ביאוש! בעלה נמצא במחנה ריכוז והיא מנסה להצילו".

- "ו... מובן מאליו, הבטחת לה את עזרתך. כי אינך יכול לעמוד בפני הדמעות... בעיני התכלת הללו, עיני המלאכים! דע לך גבר, שאם אתה עומד להתאהב בעיני התכלת... אות וסימן הוא שאתה עומד להזדקן! הגברים החזקים אוהבים את העינים השחורות; העינים השחורות מסתוריות ועמוקות כמו התהומות".

כמו מכושף בידי כח משיכה שאין לעמוד בפניו, התקרב המרקיז דה לוס ריוס אל דונה קלרה ובשק אותה ממושכות.

- "ולבסוף, אל תשכח, גבר, כי אשה יפה זו היא מרגלת".

- "קלרה יקירתי, אל תשטתי, בבקשה!"

- "קרלוס, יקירי, זכור את דברי".

מכאן, הרהר דון קרלוס, מחנות ההסגר, הרציחות ההמוניות, האבל והדמעות בלבותיהם של מליוני מיואשים... ומצד שני - מחזות מגוחכים של קנאה. אה! כמה קטן וקטנוני הוא הלב האנושי".

*
* * *

* * *

כשחזרה משלין הביתה, כבר היתה משפחת לרו, כרגיל, מסבה ליד השולחן. הסתכלה בפניו של אביה והנחינה כי סימני זיקנה זרקו בו מזה זמן מה. מי יידע

מה שומר גבר שתקן זה במעמקי לבו. מעולם לא הירבה בדיבורים. אולם, פניו היו שמחות תמיד והוא מצא בכל עת מלות בדיחה והומור כדי להצחיק את ידידיו.

עכשיו קבלו פנים אלה את ההבעה הקפואה של פסל. מישלין ידעה כי בביקורת סערכו השלטונות הגרמניים ב"מפעלי לרו", נתגלה חוסר בלתי מוסבר של אלפי קופסות סימורים. פרטים נוספים לא ידעה.

היא לא ידעה, בין השאר, כי ה"רזיסטאנס" צרכה כמויות גדולות, שעלו בהרבה על הכמות שניתן היה, אולי, להעלים מפני הגרמנים. לוסיין שיער מראש שזהו סיכון רב, היות והוא עלול לפקוח את עינים ה"בושים" (הגרמנים) ולעשותם עירבים יותר. אולם, אנסואן לרו הזקן ענה לו באומץ:
 - "קודם כל עלינו לענות על הצרכים של חברינו; ביצתים אולי חיות פרא אלו, כובשי הארץ שלנו, אולי ילכו לעזאזל!"

אבל חיות הפרא לא הלכו. החקירה שנפתחה על ידי הגרמנים במטרה לגלות להיכן נעלמו קופסות השימורים, היתה עדיין בעיצומה.

ברחוב, אכן היתה הרגשה שחרב המוות מתבופפת מעל ראשו של אנסואן לרו האמיץ, אביה של מישלין.

איש לא פצה פיו לשיחה. למראה הפיות הסגורים, הדוממים, כאבה ג'רלדין המסכנה, מבלי לדעת דבר על המתרחש, את כאבו של כל אחד ואחד מהם.

סרם פנה לדרכו, התקרב לוסיין אל מישלין ואמר לה:
 - "חייבים להיות זהירים ביותר כי עכשיו אנו במעקב. אזי הולך עכשיו למפגש בעניני ה"רזיסטאנס". אין לדאוג לי אם, למשל, איעדר מהבית ליומיים-שלושה. אבא כבר יודע במה המדובר. אבל, צריך לדאוג לאמא. תשארי אתה ככל האפשר ואל תניחי לה להתייאש".

משסיים לוסיין את דבריו, חיבק בחזקה את מישלין ונפרד מעליה מבלי לגלות לה שום סוד, למרות הפצרותיה.

מישלין עלתה לחדרה והחלה לכתוב את ה"עתירה", כפי שהציע לה דון קרלוס דה לוס ריוס. אולם, ראה, היא לא הצליחה להעלות את המלים על הכתב. ניסתה לחשוב על רוברט, אבל דמותו של לוסיין היא שריצדה מול עיניה. קול חרישי במעמקי לבה כמו לחש לה כי ברגע זה אחיה, ולא רוברט, הוא הנמצא בסכנה.

"תהיי גבוהה וזהירה ודאגי לאמא" אמר לה לוסיין בצאתו. ללא ספק הוטלה עליו משימה מסוכנת כלשהי ממנה אין דרך חזרה.....

על גבי השולחן היה מונח דף לבן עליו החלה מיסלין לכתוב: "לכבוד הוד מעלתו השגריר...". שתי דמעות חמות זלגו מעיניה! והן לא היו בשל רוברט.

*
* *

לוסיין זכנס לחנות למכירה ותיקון של אופנועים השייכת לרוג'ר; רוג'ר הידוע בסוכן מס' 193. זה האחרון כיוון אותו לתוך החנות פנימה. שם פתח לוסיין דלת מסויימת, ירד 5 מדרגות ומצע עצמו בתוך חדר מואר בצורת חשמל גדולה. בתוך חדר גדול זה שטטחו 6 על 9 מטרים, במצאו כלים ומכשירים שרבים לתיקון אופנועים. לוסיין פנה לאחת מפינות החדר ונקט על הקיר 3 פעמים. חיכה כמה שניות ושוב שתי נקישות. נפתח חלל קטן בתוך הקיר ומהעבר השני נשמע קול: - "אה! זה אתה, לוסיין? היכנס."

לא היתה זו הפעם הראשונה שלוסיין מגיע לפגישות של הוועד הסודי של המחתרת, אולם תמיד פגש בכמה פנים חדשות.

רוג'ר, הסוכן מס' 193, בנה קיר בתוך המוסך שלו שטטחו לפני כן היה גדול יותר: 13 מטרים אורך ו-6 מטרים רוחב. הקיר שנבנה היקצה שטח של 4 x 6 למטרת ההתכנסויות. רוג'ר גם דאג לרהט את החדר הסודי בכסאות, כורסות ושולחן גדול שעליו היו דרך קבע סיגריות, סיגרים ומקטרות. ממול לכניסה הסודית הוצב מקלע, דרוך ומוכן לפעולה.

במרכז החדר, מתחת לשולחן, היה פתח נסיגה, מוסווה היטב. דרך פתח זה ניתן היה, בעת סכנה, להיכנס אל תעלות הביוב ולתוך צנורות השפכים לאורך 900 מטרים ולהגיע למקום סודי נוסף, אל חנות הייצות של "האב תומאס" הזקן, הידוע בסוכן מס' 3.

20 איש, ביניהם שלוש נשים, נמצאו אותה שעה בחדר. לוסיין קידם בברכה כמה מהם, בטל סיגר מעל גבי השולחן, התיישב באחת הכורסאות והחל לעשן.

- "מעצין" אמר מישהו מהנכחים "שהמפקד טרם הגיע".
באותו רגע ממש נשמעו 3 נקישות ומעט אחר כך עוד שתיים. דרך הפתח הסודי שבקיר זכנס אדם מבוגר, לבוש חליפה ישנה אך נקיה, בראה כבן 70 שנה. במבטו

העירבני, חיוך על שפתים, הוא הישרה מיד אורה של אמון והערכה.
 - "שלום, קולובל" נשמעו כמה קולות.
 - "שלום, בחורים" ענה הקולובל אדמונד דה-קסטיראס. לאחר שהות קלה הוא שאל:
 "האין זה מוזר שהמפקד טרם הגיע?"

הקולובל הזקן התגייס למחתרת כבר מיומה הראשון, והתעקש "לשרת בה כחייל פשוט מן השורה": המפקד שלבו, אמר אז הזקן, חייב להיות הפיקח שביביו. לא אני הוא - קצין ארטילריה בדימוס - שיוכל להיות יעיל במלחמת "עכברים" זו, שעלינו לנהל נגד אויבינו. אבל, במלחמת חובה זו אני רוצה לשרת לצידכם כחייל ממושע.

שוב נשמעו אותן 5 בקישות חשאיות ומעט אחר כך נכנס אל החדר גבר כבן 30, שכולם קידמו את פניו: "שלום המפקד, שלום גסטון".

זה האחרון נראה מוטרד ביותר. סימן לחבריו להתקרב אל השולחן והחל לדבר בתוך הדממה שנשתררה סביב:
 - "אחד מאנשי הגיסטאפו" אמר הוא "ד"ר ארתור פוהל, שאנחנו מכנים בשם "ישנוני", מנהל הקירה בשלושה נושאים שנוגעים לנו:
 (1) מותו של קליין, סגנו של ד"ר פוהל, שממנו נטלנו מסמכים סודיים.
 (2) הסחורות החסרות במפעלי לרו
 (3) החבלות במחסני הדלק של הצבא.

"ישנוני", ששיטות הפעולה שלו הן אטיות, לא פעל עד כה הרבה. כמעט כל האנשים שנעצרו בגין הפעולות הללו כבר שוחררו מחוסר הוכחות. אבל, הנה, מאז אתמול, בגלל מקרה ביש-מזל, נפלו מסמכים חשובים לידינו של הגמל הסבלני הזה. זה יכול להעמיד בסכנה את שורותינו. הייתי כבר אצל "בעל הבית" והוא נתן לי יד חפשית לפעול במהירות ולפי תכנית שהחלטנו עליה ביחד."

"בעל הבית", כפי שנהגו לכנות אותו, היה המנהיג העליון של ה"רזיסטאנס", אישיות מסתורית שהירבו לדבר אודותיה אולם מעטים ידעו מיהו, ומעטים עוד יותר דיברו עמו פנים אל פנים.

גסטון ראה שחבריו מבקשים לדעת פרטים נוספים. למיצער, היתה להם הזכות לדעת משהו על המתרחש ומהי, בקוים כלליים, אותה תכנית שהותוותה ביחד עם "בעל הבית".

מחשבתו הראשונה של גסטון-נבואו לפגישה, היתה לבקש "מתנדב למשימה מסוכנת", ולאחר שמתנדב כזה יתייצב, לפרוש בפניו - ואתו בלבד - את דרכי ההוצאה לפועל של התכנית. אולם, במחשבה שניה החליט שיש להדגיש קודם את חשיבות המשימה, את הסכנות שבה, ולספר את השתלשלות המאורעות שהביאו לנפילת "המסמכים החשובים",

שעליהם דיבר, לידינו של קצין הגיסטאפו ד"ר פוהל, הידוע בכינויו "ישנוני".
 - "ברצוני להבהיר לכם את מצב העניינים" אמר.
 - "כן, כן." נשמעו קולות הסכמה.
 - "חברים, כידוע לכם, גר סוכן שלנו מס' 17 ברחוב מאריביאן בשכנות לדירתה של ז'ולי, אלמנתו של קפיטן דופרה, שגם היא פעילה בארגון שלנו. כתוצאה מאיזו הלשנה אלמונית, נעצרה ז'ולי ונערך חיפוש יסודי בביתה. כאשר הגיע, מאוחר יותר סוכן מס' 17 שלנו הוא ראה כי הצופן הסודי של המטה הכללי שלנו וכן תרשים ה"מנהרות", תעלות הביוב התת-קרקעי, נעלמו מן המקום שבו היו שמורים."
 - "ומה עלה בגורלו של סוכן מס' 17?"
 - "הוא בא לדרוח לבו על מה שקרה. מובן, שהוא לא יחזור למקום מגוריו."
 - "האם היה לגיסטאפו מידע על קיומו של הצופן הסודי ושל תרשימי השפכים?"
 שאל הקולונל.

- "הגיסטאפו בא במטרה אחת: לחפש נשק."
 - "מנין לבר? איך כל זה נודע לבר?"
 - "יש בידינו דו"ח של דרואו, הסוכן שלנו, הידוע כאיש אמונם של הגרמנים, ועובד במפקדה הראשית". באמרו זאת, הוציא גסטון פתק קטן מכיסו, וקרא:

הלשינו על האלמנה ז'ולי שיש ברשותה
 כלי נשק. תוך כדי חיפוש לקחו את הקוד
 הסודי ואת תכנית תעלות השפכים.
 אלה הועברו לידי ד"ר פוהל, "ישנוני".
 נקודה. יש לפעול במהירות.

כולם הקשיבו בדריכות למלים אלה שנכתבו בידי דרואו, המרגל המוכשר ביותר של ה"רזיסטאנס". היה שקט מוחלט. הקולונל לא חדל מלנשון את שפתו העליונה. לבסוף, אמר:
 - "אני סבור שיעבור כשבוע עד שד"ר פוהל יתחיל לפעול. הוא ירצה ראשית למצוא בעצמו את המפתח לפיענוח הצופן הסודי שלנו. זאת כדי שיוכל להרשים את הממונים עליו. התכנית של צנורות הביוב כשלעצמה אינה חשובה, היות ובידי הגרמנים כבר יש תרשים דומה. אבל, העובדה ששרטוטים כאלה נמצאו בביתו של אחד הסוכנים שלנו תגרום להגברת העירצות של ה"ברשים". את זאת עלינו לקחת בחשבון".

- "למצוא, לא סומנו במפת השפכים מקומות המפגש שלנו" אמר גסטון;
 "באשר לקצין הגיסטאפו ד"ר פוהל, בטוחני שיידרש לו זמן רב עד שיגלה את פתח הצופן שלנו. עם זאת, ללא ספק שהוא יצליח לפצח את הקוד בסופו של דבר. ידוע, שהוא מומחה למסמכים סודיים. דרואו היה יחד אתי אצל "בעל הבית" והחלטנו

לגבוב את המסמכים מתוך תיקו של ד"ר פוהל, וזאת בהקדם ככל האפשר. זה יתבצע ברגע שד"ר פוהל ייצא ממשרדי הגיסטאפו הנמצאים באותה קומה שבו נמצא משרד ה"קומנדטור", המפקדה הראשית. דרואו יוציא את הדוקומנטים מהתיק, אולם עליו להעביר אותם מיד אל אחד הסוכנים שלבו. הסוכן חייב לצאת במהירות אל הרחוב טרם יבחינו בגניבה ויטילנו עוצר על העיר. המשימה של סוכן זה קשה מאד, וחיינו בתוכם בסכנה. אבל זה יכול להציל אותנו. ייתכן שבין המסמכים שנגבוב נמצא גם פרטים הקשורים בהאשמות נגד "מפעלי לרו" וכך נוכל לנקוט עמדה. חברים, אני צותן לכם 3 דקות למחשבה, ואני משאיר לעצמי את הזכות לסרב למתנדב אם לפי שיפוטי לא יהיה זה לטובת ה"רזיסטאנס" לשחק בחייו. לוסיין קם ממקומו, בטל סיגר נוסף מעל השולחן והתחיל לעשן כשהוא צועד בחדר אנה ואנה; הקולנובל התקרב אל אחד הצעירים ולחץ את ידו בחמימות.

- "הנרי קאסן, יקירי. מה שלום הורריך ו..."

עמד לשאול בשלומו של רוברט, אבל עצר בעדו. רוברט... מי יידע היכן הוא, ולבטח כבר אינו בין החיים, חשב הקולנובל.

- "תודה, קולנובל" אמר אחיו של רוברט קאסן. "אבי חולה מאד... הפרידה מרוברט החריפה מאד את מצב בריאותו."

תוך כדי כך התקרב אליהם לוסיין. הנרי קאסן החזיק בו בזרועו ואמר:

- "אין טעם שתהיצב כמתנדב למוות. אניך לבדו לא יוכל לזהל את המפעל בלעדיך".

לפתע נשמעו הנקישות הסודיות בקיר. פניו של המפקד החוירו.

- "האם נעדר מישהו מבין אלה שהזמנתי?" חשב הוא בקול רם.

- "כולם כאן" ענה אחד הנכחים.

- "שימו לב, חבריא" קרא גסטון "ז'ולס, אל העמדה של המקלע... הנרי, פתח את היציאה אל המנהרות... כולם, הכון להוראותי!"

הדלת נפתחה בזהירות, ובעדה נכנסה ז'ולי, אלמנתו של הקולנובל דופרה.

כולם שמחו לראותה משוחררת מידי הגרמנים, אבל המפקד הביט בה בסבר פנים רציניות:

- "עשית טעות חמורה כשבאת אלינו, ז'ולי".

- "רצייתי לבשר לכם כי הגיסטאפו שיחרר אותי עקב העובדה שלא מצאו שום נשק בבית שלי".

- " אזני אוסר על כל אחד ואחד מכם לבוא לכאן למפגשים מבלי להיות מוזמן, היות וזה מעמיד אותנו ב... "

הוא לא המשיך עוד, היות וקול נפץ חזק של ירית אקדה נשמע מבחוץ... היתה דומיה של דקה שנמשכה כמו שנה... לאחר מכן נשמע קולו של רוג'ר - סוכן מס' 193 - בעליו של המקום בו נמצאו כולם:

- "פתחו, כבר סידרתי את החשבון!"

כשנפתחה הדלת, מצאו עצמם החברים ליד גופת סמל א.ס.א.ס.

רוג'ר הסביר להם בכמה משפטים:

- "כשראיתי את ז'ולי באה לכאן הבנתי שייתכן מאד שהיא נמצאת במעקב. אם לא הייתי מביח לה להיכנס לא היינו יכולים לדעת אם גילו אותנו אם לאו. קצת אחר כך נכנס החיל הזה ושאל אותי מה מחפשת אשה אחת במוסך לתיקון אופנועים. "זוהי חברה שלי" עביתי. "קבעתי אתה פגישה כאן למטה." הוא דחף אותי באלימות, ואמר: "תיכף זברר את העניין", והתחיל לרדת במדרגות. לקחתי מיד את אקדחי מן המגירה והלכתי בעקבותיו. כשראה שז'ולי נעלמה, וקולות נשמעו מבעד לקיר, פנה אלי ואמר: "מיד אדע מה קורה שם מעבר לקיר". תוך כדי כך הכניס את ידו לכיסו כדי לשלוף את אקדחו ולכוון אותו מולי. שניה אחת לפני שיעשה שימוש בכלי הנשק שלו, כבר סגרתי אתו חשבון. - "מהר, רוג'ר" צעק המפקד. "סגור את החנות מבחוץ והיעלם לך. אתם כולכם לכו בעקבותי דרך פתח הביוב, וקחו אתכם את הגופה של הגרמני.

תעלות הביוב של פאריס הן רחבות מאד כרוחבו של כביש. מימין ומשמאל ישנם מעברים שעליהם ניתן להלך בחופשיות. בדרך זו הלכו כולם, ושמו פעמיהם אל חנותו של "האב תומאס" הייבן.

*

*

*

בחנותו, הבחין לפתע "האב תומאס" הזקן באורו של פנס קטן שנדלק מאחורי חבית יין אחת. האור נדלק וכובה כעבור זמן מה. הזקן החזיק את מקסרתו בידו ומלמל לעצמו: חברי הגיעו כבר למחסן למטה. עם זאת, הם לא היו אמורים כלל

להגיע היום; משהו רציני מתרחש כאן.

מספר לקוחות שהו עדיין בחנות. רק עזבו, נעל את חנותו וירד אותן 15 מדרגות שהובילו אותו למחסן היינות שלו.

גסטון, המפקד, סימן לתומאס הזקן לשבת והמשיך לדבר. הייזן הקשיש פקח עיניו בתדהמה כשראה את גרית סמל האס.אס. שרועה על הרצפה. הוא היה מודע למשמעת החמורה שנהגה ב"רזיסטאנס" ולכן אף לא שאל דבר. הוא התיישב על גבי ארגז עץ וגבו נשען על אחת החביות. כולם הקשיבו בתשומת לב לתכנית שהמפקד פרש בפניהם:

– "שלחתי את ז'ולי לחברה שלה שגרה קרוב לחנות שבה נהרג סמל האס.אס., היות ובטוחני כי עוד הערב היא תיעצר בידי הגיסטאפו. חייב להיות הסבר בפיה כי מן השעה 3 עד השעה 4 אחה"צ היא נמצאה אמנם באותו רחוב אולם במקום אחר, כלומר אצל חברתה. בשעה זו ז'ולי כבר נמצאת ודאי בביתה ומחכה למעצרה. היא תיעצר בהקדם, זה ללא ספק. עוד הלילה צניח את גרית סמל האס.אס. באחת השדרות. בכיסו נטמין פתק שבו כמה מלים בלבד:

מחכה לך בשעה 5... סוזן.

מטרת תכנית, המשיך המפקד, היא להניע את ד"ר פוהל מהגיסטאפו לחשוב ולשחרר את מהלכיו האחרונים של הסרג'נט שלו כדלהלן: לאחר שז'ולי שוחררה, עקב אחריה הסמל וראה אותה נכנסת אל חברתה. לאחר שוידא שאין כאן שום דבר חשוב, הוא חיכה עד לשעה 4. אולם, טרם יחזור לדורח לממונים עליו, הוא עלה ל"מטרו" כדי להתייצב ל"רבדור" שלו עם איזו סוזן אלמונית בשדרה קטנה וצדדית. בשדרה זו הוא מצא את מותו.

החוקרים שיבואו לחקור את הרצח ימצאו בכיסו של הסמל את ארנקו ואת כל מסמכיו. מכאן, שהרצח לא בוצע למטרות טרור. הגיסטאפו יהיה חייב להגיע למסקנה שסמל האס.אס. נהרג מידיה של בעלה הקנאי של סוזן זו המסתורית.

איך נראית לכם התכנית שלי? שאל המפקד.

– "מצוינת" ענה הקולונל.

- "אם כך, אבקשך הקולונל לתת את ההוראות לביצוע; כאן אתי יישארו לוסיין לרו, הנרי קאסן וסוזון. כל השאר - חופשיים ללכת דרך הנתיב הסודי. להתראות ובהצלחה!"

אלה הנשארים עם המפקד היו אלה שהתנדבו למשימת גניבת המסמכים מרשותו של ד"ר פוהל, בשיתוף פעולה עם דרואו, המרגל המפורסם של המחתרת. לאחר שסיכמו ביניהם את פרטי המבצע, סוזון הנערה בת ה-18, לוסיין לרו והנרי קאסן, התחבקו זה עם זה בחיבה רבה.

פרק ואר

במחנה הריכוז, התעורר רוברט באותו לילה בשעה 5 לפנות בקר בצעקת זרועה:

"הוא ראה את אביו מת".

תופעה טלפתית.

באותה שעה בפאריס, נפטר אביו של רוברט כשהוא עוזב לאנחות את אשתו

הדואבת בבדידותה.

רוברט לא יכל לישון עוד. כל גופו רעד בחזקה. "קר לי מאד", חשב הוא,

"אבל זה מובן מאליו: השלג ירד כל הלילה ללא הפסק". הוא קם, התלבש וישב

קרוב לחלון.

קבוצות ראשונות של אסירים כבר יצאו לעבודה כשמאחוריהם צועדים כתריסר

אנשי אס.אס. חמושים בתת-מקלע. ושוב טילטלה את גופו של רוברט אותה רעדה

מוזרה, ודמותו של אביו ניצבה לנגדו. הוא נזכר בימים המתוקים של צרפת

החופשית, כשאביו כיהן כנשיא בית המשפט העליון בפאריס.

- "אין זה הקור שמרעיד אותי" אמר לעצמו רוברט. "זהו מצב הבריאות הכללי

שלי שמתדרדר מיום ליום.

- Rechts, Links, Rechts, Links! ימין, שמאל, ימין, שמאל !

קולו של קפיטן שטראסר האיום הקפיץ את ד"ר קאסן מכסאו כמו הונחתה

עליו צליפת שוט. הוא הסתכל שוב מבעד לחלון וראה קבוצה של כעשרים אנשים

כחושים, מפוחדים, נדחפים על ידי שני אס.אס.. לפקודתו של קפיטן שטראסר

הועמדו כולם בשורה והתחילו לבצע תרגילי התעמלות. היה זה מעורר רחמים

לראות באיזו מהירות השתטחו מסכבים אלה ובטנם על מעטה השלג. קפיטן שטראסר

הפיק הנאה שסנית בהשאירו אותם זמן ממושך שכובים על השלג ללא ניע.

- "ברברי, פרא-אדם" מלטל רוברט תוך שהוא מצסה לקרוא בפניהם של האומללים

את גורל הסבל שהם נושאים.

והנה, בין אותם עשרים "שלדים", הבהין רוברט במכרו העלוב לאון אררה,

האילם שכה השתדל הוא להציל.

ההוראה של קולונל-משנה ד"ר פורנר אל כל ה"קאפו" במחנה להביא בפניו

אנשים בעלי ידע רפואי, כבר הייתה חתומה. רוברט ראה אותה במו עיניו.

- "האם ייתכן שהאילים לא התייצב?" שאל רוברט את עצמו.
 ראה את האנשים קמים על רגליהם, מסתדרים בשורה והולכים. אם את נעלמה
 הקבוצה בתוך המחנה, אולם באזניו הדהד עדיין קולו הקשה של קפיטן שטרסר:
 - Rechts, Links! (ימין, שמאל!)
 - "פושעים, עלובי החיים! אתם טובים רק להסקת תזורים" סינן קפיטן שטרסר. "לא
 אאמין גם למראה עיני אם תדעו להזריק זריקה אחת".
 מתוך רצון להציל עצמם מכליון, נעזו עשרים אומללים אלה לדרישתו של
 ד"ר פורנר והצהירו על עצמם כבעלי כישורים רפואיים. משנודע הדבר לקפיטן שטרסר,
 מפקד המחנה, אחזה בו התקפת היסטריה אמיתית.
 - "לעזאזל שילך לו ד"ר פורנר" התחיל לצעוק.
 אולם, לא היה זה קל לשלוח את ד"ר פורנר לעזאזל בעוד הוא בר-חסותו של
 המזכיר הפרטי של הימלר. היות וכך, שפך שטרסר כל זעמו על אותם עשרים אסירים,
 נשבע להעמיד אותם במבחן שיהיה זוכח בו אישית.
 כאשר ראה ד"ר ליסקי, האסיר הפוליטי, חברו של רוברט, את קבוצת האסירים
 נכנסת למרפאה מלווה בקפיטן שטרסר, הבין מיד שעומדת להתחולל "סערה" קשה.
 - "הכנס את החולים שלך אחד אחד ותבחן את העלובים הללו שהצהירו שהם מזריקי
 זריקות מדופלמים".
 ד"ר ליסקי התבונן בעשרים ה"שלדים".
 - "אולם, קפיטן, הם רועדים מקור!"
 - "הם רועדים כי הם שקרנים! ואם תרצה בהוכחה שכולם שיקרו, אתה תראה מיד
 שאף אחד מהם לא מסוגל גם להחזיק מזרק בידו".

לאחר מכן החל קפיטן שטרסר לצעוק בגרמנית בקולו הרועם, מלווה בתנועות
 במרצות כדי שהללו יבינו כי אלה שיוותרו על המבחן יכולים לחזור לצריפס מיד,
 ואילו אלה שיכשלו במבחן ייענשו.

מתוך 20 הגברים שעמדו שם רועדים מקור ומפחד, 5 הבינו את איתותיו של
 המפקד האכזר של מחנה הריכוז; יצאו מן השורה והחלו לחזור חפויי ראש. בפניהם

של הנסארים ניכרו היטב האימה והתקווה: המורא הגדול לעמוד מול צמר זה בדמות אדם והתקווה להינצל מהמוות אם אכן יסכימו לקבלם כ"אחים" או כסייעים להזרקה זריקת.

- Schnell, Heraus! "מהר, החרצה!"

צעקה רמה זו של קפיטן שטרסר הוציאה מן השורה עוד 9 אסירים מיוחדים, שהלכו בעקבותיהם של חמשת האסירים שקדמו להם.

בצחוק מלא סיפוק פנה קצין האס.אס. האיום אל ד"ר ליסקי:

- "מתוך 20 נשארו כבר רק ששה; ראית איך הקלתי מעליך את העבודה כבוחן?"

ד"ר ליסקי ניסה להתעלם ממנו ופנה בקול שקט אל ה"מועמד" הראשון, כשהוא

מושיט לו את המזרק:

- "בוא הנה, ידידי. עשה את עבודתך בלא פחד".

אבל, זה התחיל לנכות בקול רם ולצעוק:

- "לא. אינני יכול. אינני יכול. זה בלתי אפשרי בתנאים כאלה!"

קפיטן שטרסר הוציא מידו את המזרק וצעק:

- "מהר, למקומך! הבא אחריו!"

השני התקרב בנחת והד"ר ליסקי שיער שהוא אכן יצליח. אולם, זה בטל את

המזרק ובפתאומיות, עשה צעד אחד אחורה והתכוון לזרוק אותו בפניו של קפיטן

שטרסר; תגובתו של שטרסר היתה מהירה כברק. הוא פגע בידו של האסיר בצליפת

שוט חזקה שגרמה לו להפיל את המזרק ארצה ולמלט מפיו צרוחת כאב.

- Schnell, schnell (מהר, מהר!). חזור לצריף שלך עם האחרים".

כששמע פקודה זו פנה האיש והחל ללכת במחבה, מתבודד כשיכור, ואיבד

מפנה מבטו לאחור.

חיוך שטני ניצת בפניו של שטרסר. בחריקת שיניים שלף את אקדחו, כיוון

וירה באסיר. זה האחרון לפת את ראשו בשתי ידיו ונפל ארצה כגוש אבן.

פני כולם החוירו והפכו ירוק כעלה של זית.

- "הבא אחריו!" צעק שטרסר תוך שהוא מחזיר את האקדח לצרתיקו.

לאון אררה, האילם מסלוניקי, התקדם ולקח את המזרק מידו של ד"ר ליסקי.

הדוקטור התקרב אל שטרסר ואמר לו:

- "כולם כאן זרגטים; אולי טוב יותר שנחכה כמה דקות עד שיתאוששו מעט מן המראה שהיו עדים לו?"

- "מי שהוא בעל מקצוע יעשה את עבודתו בלי פחד. אתה תוכל לשמור את עצותיך לעצמך. קדימה!"

ליאון ארדה שמע את הפקודה, והתקרב אל החולה. ידו רעדה מעט בתחילה, אבל הוא הצליח להזריק במומחיות מושלמת.
- "מה אמרתי לך, ד"ר ליסקי?" שאל הקפיטן.

ליסקי לא ענה. הוא היה משוכנע שמתוך עשרים איש שהתייצבו, רבים ידעו את מקצועם, אולם ידיהם שותקו מחמת הפחד והקור.
עוד אחד הצליח.

בחיוך מלגלג, אמר מפקד מחנה הריכוז:

- "תוכל להודיע רשמית לקולונל-משנה ד"ר פורנר כי מתוך כל היונים שלו, רק לשהי אלה היו כנפים כדי לעוף. את כל האחרים אעיף מחר לעבר ה"זונדר-קומנדו" (המשרפות)".

הוא סיים את דבריו והתרחק מהמקום בצחוק רם, תוך שהוא מכה בשוטו על מגפי הלוסטריין המבריקות שלו.

*

* * *

"התקוה דועכת בלבן של אדם רק עם נשימת חייו האחרונה". זהו המשפט ששיבן לעצמו רוברט בעת שעמד להתגלח מול ראי קטן ושבור. אתמול, פשטו שמועות מסתוריות במחנה לפיהן הגרמנים נוחלים מפלות בכל החזיתות. חדשות המלחמה היו מגיעות אל המחנה מבלי שאיש ידע באי-זו דרך הן באות.

אותו הבהוב קל של אור בעיניו של אסיר היה כמו סימן לחברו, שהנה גם הוא "בעיניים" וגם הוא שמע את הבשורות הטובות. גם אותם שלא ידעו דבר אך ראו את השינוי הזה בפניהם של אחרים, שיערו לעצמם שמהו חיובי התרחש בחזית; אור קטן זה של תקוה בתוך העננים הקודרים של שביים הקשה זרח לרגע גם בעיניהם.

- "אה!" חשב רוברט כשסיים להתגלח. "אה! לו ניתן היה להדוף את הזמרים הללו לתוך ג'ונגלים שמהם לא יוכלו לצאת! אולי אלוהים שרב יתן לי את השמחה לראות את מיסלין... לראות את הורי!... אם עדיין אמצא אותם בחיים עם שרבי".

באמרו זאת, בזכר שאביו סבל ממחלת לב! הסתכל בשעונו, השעה היתה 6.

הוא יצא במהירות לעבר המרפאה, שם היה עליו להימצא היום כל היום כולו.

*

*

*

חולים זכנסו ובאו למרפאה בזה אחר זה וד"ר קאסן טיפל בהם וניתח, כשהוא נעזר ב"אח" אחד בלבד. המבדובר היה בניתוחים קלים. הניתוחים הגדולים יותר היו מברצעים ב"ביתן" מס' 32 בימי שני וחמשי. היום, יום שלישי, התחיל רוברט את עבודתו כטבתח המרפאה חיכו כבר למעלה משבעים איש לתורם לקבל את טיפול הרופא. ההוראה היתה לטיפול קצר ככל האפשר כדי להספיק לכולם. "בחישוב מהיר של 10 דקות לכל אדם" אמר לעצמו ד"ר קאסן "הרי כבר ישנה כאן עבודה ל-12 שעות ללא הפסקה. לו לפחות היה לי עוזר שיוכל להזריק זריקות או לטפל בחבישה של הפצעים"... מלאך טוב כמו רצה למלא את משאלתו של רוברט. באותו הרגע נפתחה הדלת וחייל א.ס.א.ס. דחף אל תוך המרפאה את אחד האסירים, וצעק:

- Er kennt nur Franzozish. (הוא מבין רק צרפתית).

החייל זרק מלים אלו ובעלם. ד"ר קאסן מצא עצמו עומד מול פניו של לאון אררה, האילם. זה האחרון לא עשה שום תנועה שתסגיר את היכרותו הקודמת עם רוברט, וחיכה שרוברט ירמוז לו אם יש להמשיך באותו משחק של מפגש ראשון ביניהם.

זמן מה, עשה רוברט עצמו כאילו רואה, והמשיך בעבודתו על שולחן הניתוחים. כשסיים, סימן בידו לליאון אררה לקחת חולצה לבצה שהיתה תלויה על מסמר באחד מקירות הצריף. האילם עטף עצמו במהירות בחולצת השרות ועמד דום, מחכה להוראותיו של רוברט. זה האחרון שלח אותו לחבוש את אחד החולים.

עם שעשה עבודתו בזריזות ובתשומת לב, העיף האילם מפעם לפעם מבט לעברו של קאסן כדי להבין מהבעת פניו אם בואו לכאן הוא לרצון לו. אמנם, הוא היה בטוח בכך, אולם ביקש אישור נוסף למען שלווה נפשו.

ברגע מסוים, נפגשו מבטי שני הגברים. משקרא על פני "מצילו" הבעה ברורה של קורת רוח, נתמלאו עיניו של האילם דמעות של הכרת תודה.

פרק זי"ן

כפי שסיער מראש גסטון "המפקד", נעצרה ז'ולי בביתה עוד באותו לילה שבו נעלם סמל האס.אס. בחקירה שנערכה לה במשרדי הגיסטאפו היא ענתה לשאלות בקור-רוח. היא אמרה, כי לאחר ששותררה ממעצר, בגלל חשד שהופרך, כי היא מחזיקה נשק בביתה, היא הייתה כה מאושרת ושמחה, עד כי הלכה מיד לדירתה של חברתה כדי לספר לה את הקורות אתה.

- "ומה עוד אמרת לחברתך?" שאל קצין היסטור ד"ר פוהל בחריקת שיניים.
 - "אני" ענתה ז'ולי "שיבחתי בפניה את הצדק הגרמני, ואחר כך שוחחנו על הקשיים להשיג מזון, ועל הקיצבה הזעומה שאני מקבלת כאלמנתו של קצין צרפתי."
 ז'ולי דברה בשקט נפשי רב ומבלי לתת כל סימן של פחד.
 - "תוך כמה דקות בדע אם אלה "סיפורים" שאת מספרת לנו. ואם כך הוא - אוי לך ולנפשך!"

- "אני לשרותך, אדוני הקצין".
 - "עברי לחדר הסמוך!"

כאשר חצי שעה לאחר מכן הכניסו את חברתה של ז'ולי למשרדו של ד"ר פוהל עשתה זו הצגה של אשה מבוהלת ומפוחדת, ולא חדלה מלחזור ולומר:
 - "אני מבטיחה לך אדוני הקצין, שלא עשיתי שום רע; אינני יודעת למה עוצרים אותי!"
 ד"ר פוהל התחיל בחקירה.

חברתה של ז'ולי, שהכינה את תפקידה עד לפרטים הקטנים, המשיכה בהצגה של אשה מבוהלת, שכחנית משהו, וענתה על שאלות שנשאלה בהיסוסים רבים, אבל תשובותיה היו זהות ותואמות לאלה שניתנו על ידי ז'ולי.
 כך, בלבלו שתי נשים אלן, חברות ה"רזיסטאנס" את דעתו של קצין הגיסטפו והסיטו אותו מהדרך הנכונה שחיפש כדי למצוא כיצד נעלם סמל האס.אס. הנועז.
 מובן, שהן פעלו בהתאם לתכנית שהותוותה על ידי קולונל דה קסטראס.
 - "אין כמעט ספק" סבר ד"ר פוהל מהגיסטפו "כי שתי נשים אלו דוברות אמת. מתברר שאינפורמציה שהצלחתי לקבל כי סמל מקט זינגר נראה באותו רחוב שבו גרה חברתה של האלמנה ז'ולי דופרה. נותר לי רק לברר מדוע הסמל שלי לא חזר כדי לדווח לי. הוא לא עשה זאת אמש וגם לא היום בבקר. חייבת להיות לכך סיבה מאד יוצאת

דופן".

ד"ר פוהל הסתכל בשעונו. השעה היתה 11 לפני הצהריים. בטלפון, הוא ביקש להביא אליו את "הכרטיס האישי" של סרג'נט מקס זינגר. כמה דקות לאחר מכן הוגש המסמך לידיו על ידי חייל צעיר.

ד"ר פוהל הסתכל ראשית כל בסעיף "אופי", כדי לבסות לעמוד על תכונותיו של סמל האס.אס.. הוא קרא:

"נאמן למפלגה, אבל אימפולסיבי.

אמיץ מאד, קצת חסר זהירות."

העביר את מבטו לראש הגליון וקרא:

"נולד בריינה 1922".

- "מעתה ואילך" אמר לעצמו קצין הגיסטאפו "לא אטיל שום משימה ולו גם הקלה ביותר מבלי ללמוד היטב את "הכרטיס האישי".

הצית בעצבנות סיגריה ומסר לקצין הקשר המתאים את ההודעה הבאה:

אל כל אגפי המשטרה

אל המשטרה הצבאית

אל סוכני הגיסטאפו :

הוראה להעביר בדחיפות לידי ד"ר פוהל

במפקדה הראשית של הגיסטאפו כל ידיעה

אודות סמל אס.אס. מקס זינגר

לא עברה אלא חצי שעה מאז שודרה ההוראה והוא קיבל ידיעה טלפונית

מהמשטרה הצבאית כי "סרג'נט ס.ס. מקס זינגר נמצא הרוג ב"גן ציבורי קטן",

וגופתו הועברה לבית החולים הצבאי מס' 153".

תוך שהוא יוצא בבהילות ממשרדו לעבר בית החולים הצבאי מס' 153, מסר

ד"ר פוהל הוראה מפורשת למזכירו לא לשחרר את שתי הנשים העצורות, אלא להכניסן

לתא מס' 7 ולהקליט את שיחתן.

תא מס' 7 היה מצויד במיקרופון סמוי, מחובר לחדר נוסף שבו הוקלטו

שיחותיהם של עצורים. כאשר הוכנסה ז'ולי לתוך תא זה היא הבינה, אינסטינקטיבית,

כי משהו מסתורי טמון שם... והיא הבטיחה לעצמה לנהוג בזהירות. מעט אחר כך נפתחה

הדלת, ויד אלימה דחפה פנימה את חברתה. זו האחרונה לא יכלה לעצור את שמחתה וקראה: "אה!...ז'ולי!...". אבל מול מבטה הזבזב, אך זקב מאד, שז'ולי בתנה בה, היא לא המשיכה את דבריה ונשארה נטועה במקומה כמו מהופנטת.

השיחה ביניהן, שנוהלה וכרוונה על ידי ז'ולי, היתה מצבור של מלים בזליות על השמחה שלהן להיפגש שוב, ועל בטחונן שעוד מעט ודאי ישחררו אותן, כי הרי הן חפות מכל פשע, על החשש שמא השאירו דלת הדירה פתוחה בתוך ההתרגשות של מעצדן וכו' וכו'.

*

* *

שני אנשי המשטרה הצבאית נקשו בעקבי מגפיהם בחזקה והצדיעו לד"ר פוהל שנכנס לחדר.

- "בדקתם בכיסיו של הקרבן?"

- "כן, המפקד. וזה מה שמצאנו".

ד"ר פוהל נטל לידיו את ארנקו של סמל האס.אס., פתח אותו וזוכח לראות

כי מסמכים, תצלומים וכן כסף, נמצאים בו; כנראה בלא שחסר דבר.

- "מה עוד מצאתם בכיסיו?"

- "מצאנו את הפתק הזה שנדמה לנו שהוא בעל חשיבות." אמר אחד מאנשי המשטרה

הצבאית כשמסר לידי פוהל את הפתק החתום ע"י "סוזן".

- "האם אנשי המחלקה לטביעת אצבעות כבר היו כאן?"

- "כן, המפקד."

כשהגיע למשרדו, ביקש ד"ר פוהל לקבל לידיו את "יומן הפעילויות" של

מקס זינגר וציין בו:

"לא מילא את חובתו בשלימות.

נשש את משימתו כדי להגיע לפגישה

עם איזו אשה. לאחר חקירה, הגעתי

למסקנה כי הרצח בוצע על רקע

אישי או רומנטי".

59
לאחר מכן פנה לעבר חדר ההקלטות המחובר לתא מס' 7 ושמע את שיחתן של

שתי הנשים העצורות.

- "נשים אלו הן חפות מכל פשע" אמר הוא לעצמו, ובתן הוראה לשחררן.

*

* *

שבוע ימים עבר מאז כל האירועים הללו. מישלין ראתה את לוסיין, ומצב-רוחו

היה שונה לחלוטין. הדכאון של הימים האחרונים הפך והיה לשמחה עצומה. למראה

הנהרה על פניו של אחיה, הרגישה מישלין אושר גדול בלב.

קרני שמש זהבו על מדרכות פאריס אותו בקר של חודש מרץ, והרצון לצאת

מהבית השתלט על מישלין. היא פנתה ללוסיין ואמרה לו:

- "אני רואה שאתה כה עליז, לוסיין, ואני לא מהססת לחשוב, שטיול אתי ביער

בולון יהיה בדיוק לרוחך".

- "אני מאד שמח, מישלין יקירה, שיש בדעתך לצאת וליהנות מעט מן השמש לאחר

אין-סוף ימים של גשם וקור שעברו עלינו. אבל, ממש אין לי פנאי היום. עלי

להיפגש תוך שעה עם "החברים".

המלה האחרונה בדבריו של לוסיין נאמרה בהדגשה, ופניו זהרו בחיוך רחב.

- "אבל, עצתי לך מישלין, לא להישאר בבית. צאי לטייל קצת". ובקול שקט יותר,

הוסיף: מזה כמה ימים, שההצלחה מאירה לנו פנים. כל תכניות ה"רזיסטאנס" עלו

יפה; בנוסף, החזרות מן החזית הן טובות...יום השחרור הולך ומתקרב".

לוסיין החל לשרוק את הצלילים הראשונים של המרסלייז, ההימנון הצרפתי, ויצא

מן הבית.

מלאת חדוה לסיכוי של יום שחרור קרוב, בחרה לה מישלין ממלחתה חליפה

מחויטת בצבע כחול, וכל האביזרים תואמים להפליא: כובע לבד, ארנק ונעלים,

כולם באותו צבע כחול. לבה המתרוצץ השפיע אור על פניה היפות.

למעלה מעשר דקות עמדה וחיכתה בתור לאוטובוס, ולפתע ראתה "שברולט"

קסנה בעצרת, וידיד הנעורים שלה, גסטון, מסמן לה באצבעו להתקרב. מישלין רצה,

התיישרה לידו של גסטון, וה"שברולט" זינקה קדימה.

נרגש עמוקות, ניסה גסטון למצוא מלים כדי לשבור את השתיקה, אולם לא

ידע במה להתחיל. יופיה של מישלין והאהבה הגדולה שרחש לה, שיתקו את שפתיו. ידין האוחזות בהגה המכונית רעשו מעט. גסטון "המפקד" של אחד האגפים החשובים ביותר של המחתרת, גסטון שהצליח לסכל תכניות רבות של הגיסספו, זה שנטל חלק במשימות חבלה מסוכנות, הרגיש כה המום וחסר בטחון מסבמצא לידה של מישלין. היתה זו היא שהשמיעה את המלים הראשונות:

- "איזה מקרה נעים גרם לך לעבור בדרכי? אין לך מושג, גסטון, כמה התחשק לי היום לצאת לטייל מעט".

- "אין זה דרך-מקרה שעברתי כאן, מישלין. באתי לאסוף אותך. היה לי רצון עז, בלתי-נכבש, לראות אותך. בכנסתי הביתה ב"תירוץ" לדבר עם לואיין, ושאלתי עליך. נאמר לי, שיצאת לפני כמה דקות והצטערתי על כך! אבל, אלוהים אתי בימים אלה. כל מה שתיכבזו הצליח, והנה גם הרצון שלי לראות אותך - התגשם".

כדי להסתיר את התרגשותה מן המלים שזה עתה שמעה, העבירה מישלין את השיחה לפסים של לצון, ואמרה תוך כדי צחוק קל:

- "אל תתרגש, גסטון, בזמן שאנו עדיין במהירות של 90 קמ"ש. אתה עלול עוד להיתקל בגזע של עץ".

*

* * *

ישובים זה ליד זה על הדשא הירוק בפארק, היו גסטון ומישלין זוג יפה ממש.

לגסטון היה אותו "סארם" מקסים של גבר חזק, ספורטיבי ועליז. עיניו היו בווערות ומהפצנות, חיוכו המלא כבות גילה שני טורי שינים לבנות כפנינים. שלושים שנותיו שיוו לגזרתו ארן ומרץ שהשלימו את יופיו.

ההגיון קרא לה למישלין להתחרט על שבעתרה להזמנתו. היא התביישה בעצמה על שחשה כה נסערת וכה נרגשת. אבל, כח הרגש היה חזק ממנה והיא המשיכה להאזין לדבריו של גסטון בעינים מורכבות. זה האחרון המשיך ודיבר ולא שבע מלהתפעל ממנה. - "אה!... מישלין, אלה מה"גיסספו" נעלו בכמה מן המלכודות" שלבו כמו דובים מסורבלים. הפחד שהם משרים על האוכלוסייה שלנו, והיוקרה שיש להם בצבא האויב נובעים רק מרוע לבם, מהאכזריות שלהם, מהברבריות שלהם. היות והם אכזריים למעלה מכל מידה, מישלין יקירתי, צריך להיזהר ולא ליפול לידיהם. רק המחשבה על כך

מעבירה בי צמרמורת!"

מישלין הגביה את עיניה בתמהון למול גסטון. מלותיו האחרונות נראו לה מוזרות כשהן מושמעות מפיו של גבור מחהרת, מפיו של "מפקד".

גסטון הבחין במבט ה"חוקרני" והתחיל לצחוק:

- "אה!... מישלין, לא על עצמי, גם לא על חברי ה"רזיסטאנס" אני דואג. אנחנו הצטרפנו למאבק ויש לנו נשק "משלנו" כדי להתגונן. כאשר אנו זוכחים לראות כי אפסה כל תקוה, נעזיף ליפול בקרב מאשר ליפול בידיהם".

- "אם כך, על מי הנך דואג, גסטון?"

- "אני חושב עליך, מישלין יקירתי".

- "עלי?"

- "כן, עליך! העתירה שנשלחה על ידי דון קרלוס דה לוס ריוס ל"קומנדטור", למפקדה הראשית היתה, כפי שסיפר לי לוסיין, בצירוף של מכתב שלך שנשא כמובן את שמך וכתובתך. מכאן, שיהיה לך, מישלין, "תיק מיוחד" אצל כלבים אלה. הסיכון שלך ליפול לידיהם מסיבה זו או אחרת, הוא גדול ב-90% יותר מאותם מיליונים אלמונים היוצרים יחד את האוכלוסיה הצרפתית".

- "לא עלה בדעתי להסס ולו לרגע אחד לכל סיכוי קטן ביותר כדי להציל את רוברט" ענתה מישלין בנימה של תרעומת.

- "אני מבין אותך, מישלין, אבל אסור להישמע רק לקולו של הלב. רצוי לשקול לפני כל פעולה את סיכויי ההצלחה שלה, או את התוצאות הרוט-סכנה. ז'ולי, אחת מחברות ה"רזיסטאנס", שנעצרה והיתה בחקירה של אחד מקציני ה"גיסטפו" סיפרה לנו שהיתה לה תחושה איומה כאילו נחש ענק מתפתל על גופה הערום".

מישלין הסתכלה בשעונה וקמה על רגליה. גסטון התרומם אף הוא והתקרב אליה.

- "אינני מבינה מדוע אתה כה חושש לגורלי?" אמרה מישלין.

גסטון נטל את ידה, לחץ אותה בחוזקה בתוך ידו, ואמר בהתרגשות רבה:

- "אני אוהב אותך, מישלין. אני אוהב אותך ואינני רוצה שתסבלי".

הוא לחץ עוד את ידה והצמיד את מישלין אל חזהו כאילו חש שיותר לא יראה את

פניה, כאילו הוא נפרד ממנה לתמיד.

מישלין איבדה שליטה על עצמה ושקעה בתוך החיבוק היזק הזה, אולם באותה שניה

שבה עמדו שפתייהם להתאחד, אמרה היא בקול שבשמע כאילו התעוררה מחלום:

- "גסטון, אני מבקשת, תסיע אותי הביתה".

משך כל הדרך, בתוך ה"שברולט", לא הוציאו הגה מפייהם.

כשהגיעה מישלין הביתה, מצאה את הוריה שרויים במצב רוח קודר. גם לוסיין,

סטעות ספורות קודם לכן יצא לדחוב בצעדים עליזים, נראה עתה די מדוכא. מישלין

לא איחרה להתוודע למציאות: טרם עבר חודש מאז מותו של אביו של רוברט, אשר סבל

ממחלת לב, והנה רעיתו, מאדאם קאסן הטובה הלכה בעקבותיו אלי קבר.

כולם נפצו לחשוב על הנרי הצעיר שנותר עתה בודד לחלוטין: הוריו נפטרו

ואחיו הבכור, רוברט, במחנה ריכוז.

לרגע חדרה להכרתה של מישלין העובדה שהנרי הוא היחיד שנותר מכל משפחת

בעלה. רוברט עצמו מי ידע אם עדיין הוא בחיים; כל רגשי האהבה והרחמים של כוונתו

עתה אל צעיר זה.

- "איננו יכולים לעזוב אותו כך לבפשו" קראה היא בדמעות בעיניה "אנו חייבים

לעשות שהוא יראה בנו את משפחתו השניה".

- "זהו גם מה שאנו חושבים, אביך ואני, מישלין יקירתי" השיבה הגברת לרו. "אולם,

לוסיין הרפה את ידינו. הוא סבור, שהנרי המבוקש על ידי השלטונות בגלל זהותו

היהודית וגם בגלל פעילותו ב"רזיסטאנס", מהוה סכנה עבור כולנו, וגם יהיה זה

מסוכן עבורו אם נאסוף אותו אל ביתנו".

בתוך השתיקה הכללית, נטל לוסיין את רשות הדיבור:

- "ראו נא. מבחינה מעשית אין שום שינוי מהותי בחייו של הנרי קאסן, שאותו אני

אוהב כאח. בזמן שהוריו היו בחיים הוא לא ביקר אותם אלא אחת לשבועיים. הוא עשה

זאת כדי שהם יראו שהוא חי, בריא ושלם. מטעמי בטחון, הוא לן בכל לילה בבית אחר.

להיות חבר פעיל ב"רזיסטאנס" זה לא משחק ילדים!"

- "בחור מסכן" התייפחה מישלין. "לאבד אבא וגם אמא תוך חודש ולא לחוש סביבו

מעט אהבה, הרי זה גורל אכזר!"

- "הוא ימצא את החיבה והאהבה בין חבריו הלוחמים" ענה לוסיין בשכנוע עצמי.

כאותה שניה נכנס לחדר מרסל, הבן הצעיר של משפחת לרו. כמו נדברו מקודם,

נעצרה השיחה אודות צעירי צרפת הפטריוטים. כולם ידעו כי למרסל היתה דעה שונה

על מהי חובתו של אזרח טוב בתקופת הכיבוש.

- "מדוע אתם כל כך עצובים?" שאל מרטל

- "זה עתה נודע לבר על מותה של מאדאם קאסן, חמותה של מישלין" השיבה גב' לרו.

נשמעו בקישות חזקות בדלת. מרטל ניגש לפתוח, ודקה אחרי כן נכנס כשמאחוריו חייל אס.אס.

פני כולם החליפו גרון.

החייל הגרמני נקט בעקביו, הצדיע בנימוס, ושאל:

- "פראו מישלין קאסן"

מישלין התקרבה אל החייל ואמרה:

- "אני היא".

- "זה עבורך מהמפקדה הראשית" הצהיר האס.אס. ומסר לידיה הרועדות מפחד ומהתרגשות,

מכתב שבראשו מתנוסס צלב הקרס. לאחר מכן, שוב נקט החייל בעקביו, עשה חצי פניה

ימינה ויצא מהחדר בצעד צבאי.

רק לאחר שנשמעה טריקת הדלת הנסגרת אחרי חייל האס.אס., הצליחו בני משפחת

לרו לחזור ולחדש את נשימתם שנעצרה.

- "במה המדובר?" שאל אביה של מישלין.

- "אינני יודעת, אבא", אמרה מישלין. פתח אתה את המכתב; אין לי אומץ. אני חוששת

שאמצא בפנים הודעה מבשרת רעות".

אנטואן לרו פתח את המעטפה וכולם יכלו לקרוא על פניו שהתוכן היה רציני מאד.

והוא קרא:

הנדון: בקשת חסות ספרדית למגורש היהודי רוברט קאסן

"גב' מישלין קאסן, שדרות פוש 35, מתבקשת בזה להתייצב מחר "

" בחדר מס' 73 לבירור בקשתה בנדון. "

- "אה!" קראה מישלין "הייתכן, שמכתב זה יהיה הצעד הראשון כדי להציל את רוברט?"

משראתה את הוריה עומדים בדהמים, היא סיפרה להם מה שעשתה בעצה אחת עם

הסגריר הספרדי, המרקוז דון קרלוס דה לוס ריוס, שהואיל לבוא לעזרתה. כאשר סיימה

לדבר, התקרבה אליה אמה ואמרה לה תוך כדי חיבוקה:

- "יהי האלוהים עמך, ילדתי!"

*

*

*

לגרמנים היה "קו דיפלומטי" להיראות מזומסים ומתחשבים עד להגזמה כאשר
קיבלו פנייה רשמית מצד "ישות זרה ידידותית" בענין של מגורש כלשהו. על בסיס
עקרון זה, קיבל - בו זמנית עם מישלין - הוד מעלתו המרקוז דה לוס ריוס את
המכתב הבא:

לכבוד

הוד מעלתו

המרקוז דון קרלוס דה לוס ריוס

שגריר ספרד

פריס

הוד מעלתו,

תשומת לבנו המלאה ניתנה למכתב כב', שבו הוד מעלתו מצהיר
על אזרחותו הספרדית של המגורש היהודי רוברט קאסן.
יש לנו הכבוד להודיע לכב' כי ניתנו הוראות לנהל בירור
מיידי בענין, לשם שחרורו של בן חסותכם בהקדם האפשרי.
בינתים, ועד לשחרורו הקרוב, נתנו את ההוראות המתאימות כדי
שיתחשבו ויתיחסו לבן חסותכם כ"אסיר פוליטי".
יורשה לנו, הוד מעלתו, להביע בפניו את דגשי הערכתנו
העמוקים.

הנציג הדיפלומטי

של הרייך השלישי בצרפת

(-)

מכתב זה נטע בשגריר הספרדי את האמונה כאילו הודות להתערבותו ניצל
אדם אחד ממות. הרגשה זו מילאה את לבו בסיפוק.

אולם הוא לא הכיר, ביסודו של דבר, את הצביעות ואת מעשי הזיוף של

הגרמנים.

מיסלין שמה פעמיה בבקר לעבר המפקדה הראשית ובידה ההזמנה שקיבלה. היא

הרגישה, כמעט שמעה, את פעימותיו החזקות של לבה. מאז אתמול, שבה והשתעשעה ברעיון זה: ייתכן מאד, שכדי לשמור על יחסים טובים עם מדינה ידידותית לגרמניה דהיינו ספרד של פרנקו, לא יחסרו הרבה מדי ורוברט אכן ישוחרר. הרי כאשר שגריר ספרד בפאריס, כדוגמת דון קרלוס דה לוס ריוס, טורח לפנות במכתב מחאה – אין כל פקפוק שיש להשביע את רצונו.

שבה והעלתה רעיון זה במחשבתה והרגישה כה שמחה עד כי היתה לה הרגשה שאין היא מהלכת עוד ברחובות פאריס אלא מתעופפת. חיוך עלה על שפתותיה והיה נדמה לה שפני כל העוברים ושבים מחייכים אליה.

היתה באויר, לפחות כך הרגישה מיסלין, אוירת חג. איזו רוח של "14 ביולי".

והאם שחרורו של רוברט לא יהיה בשבילה חג חרות שני?

היתה השעה 9.30 כשהגיעה מיסלין לפני פתח הבנין של המפקדה הראשית.

כמאה איש חיכו ברחוב לתורם להיכנס פנימה. מסני צדי הכניסה עמדו שני זקיפים על משמרתם והציגו את נשקם בכל פעם שקצין עבר על פניהם.

מיסלין התקרבה אל אחד הזקיפים והראתה לו את ההזמנה שבידה. השומר העיף

מבט חטוף מרחוק, ואמר לה:

– "אזרחים מתקבלים לאחר השעה 10".

– "עוד חצי שעה עלי לחכות" חשבה מיסלין והתקרבה לקבוצה אחת של אזרחים.

– "החרימו לי חדר אחד" אמרה אחת הנשים "מבלי להתחשב בכך שיש לי ארבעה ילדים. באתי לבקש שיבטלו לי את ההחרמה הזאת".

גבר אחד קטוע רגל ונשען על קבים סיפר למי שרק היה מוכן להאזין, כי הוא

נכה מלחמה וכל בקשתו היא שיחדשו את רשיונו למכירת סיגריות וגפרורים.

– "בזמן "השלטון הצרפתי" היו לי כל הזכויות, אבל עכשיו כל הייצור מופנה אל הצבא,

ואילו לאזרחים הם מספקים סיגריות רק ב"מפסופים".

השעה 10. קצין בעמד בכניסה אל ה"מפקדה" וציוה על כולם להסתדר בשורה

עורפית במדרכה שמימין. אחד אחד עברו כולם לפני הקצין אשר, לאחר שבדק מסמכים,

התיר להיכנס. תורה של מישלין סוף סוף הגיע. הקצין נטל את ההזמנה שהציגה לו והוא בחן אותה ארוכות. כל שניה שעברה דמתה בעיניו לשנה. לבסוף העביר הקצין מבטו במישלין מראש ועד כף רגל ואמר בקול מחוספס: "קומה שניה מצד ימין". מישלין מצאה עצמה מהר מאד בקומה שניה. היא עברה בתוך מסדרון צר, חשון למחצה, וארוך. ארוך ללא קץ.

מס' 27, 25, 23 קראה מישלין את מספרי החדרים שעל פניהם עברה. מפעם לפעם נפתחה דלת במשרד זה או אחר וקצין עבר דרכה. לעתים היה זה פקיד אזרחי שיצא או נכנס. לפני דלת מס' 43 עמדו שני פקידים אזרחיים, צעיר וצעירה, וערימת ניירות ומסמכים בידיהם, ודיברו ביניהם בצרפתית.

מישלין התקרבה אליהם כדי לשאול היכן זה חדר מס' 73, אולם למעשה פנתה אליהם כדי לשמוע ולדבר בשפה הצרפתית, לעודד קצת את רוחה.

לבסוף הגיעה לפני חדר מס' 73 שעליו נכתב באותיות שחורות: "פרטי".

היא לא ידעה מה עליה לעשות. האם לדפוק בדלת ולהיכנס או שמא להמתין עד שיעבור אחד הפקידים ולפנות אליו? משראתה שאיש אינו מגיע, נקשה בעדיבות אבל לא היה לה העוז להיכנס היות ולא קיבלה כל מענה; אולם, לפתע, נפתחה הדלת וקצין גבה-קומה, בדדגת קפיטן יצא, וכשראה את מישלין שאל אותה לרצונה.

- "אני מוזמנת לכאן, אדוני הקצין".

- "אני רואה במה העניין" אמר הקפיטן כשהוא קורא את ההזמנה, אבל עליך להמתין לפחות עוד 10 דקות, מאחר והמפקד עסוק". ומבלי להוסיף עוד מלה, סגר את הדלת בפני מישלין. זו האחרונה, החלה לטייל במסדרון הארוך ולקרוא את השלטים שעל הקירות. בין השאר, ראתה שם שלט קרטון שעליו נכתב באותיות אדומות על רקע שחור: "גיסטאפו" ומתחת לחץ עקום נרשמו המלים Gerade, Links (ישר ושמאלה).

היא הסתכלה לכיוון החץ וראתה, כמעט בצמוד לקיר, בחור צעיר שהתקדם בריצה. בכל פעם שנפתחה דלת של אחד המשרדים היה מפסיק את ריצתו ומתחיל ללכת בנחת. ברגע שדלת בסגרה והוא חש כאילו הוא לבד, ואין מבחינים בו, שוב המשיך בריצתו מהר, מהר. כשהתקרב הצעיר אליה, לא יכלה מישלין לעצור קריאת הפתעה מפיה:

- "הנרי, הנרי קאסן!" צעקה היא נרצה לעברו.

הנרי, גיסה של מישלין, התחלחל לרגע, הסתכל בעיניה ואמר בקול לחש:

- "איבני יכול לדבר אתך, מישלין. אני לא יכול להתעכב אף רגע; אני נמצא במסימה,

27

יש לי בכיסי מסמך גנוב ואני חייב לצאת מכאן בחיים מהר לפני שיבחינו בגניבה ויפעילו את פעמון האזעקה.

מבלי לחשוב הרבה, פתחה מישלין את ארנקה ואמרה לו:

- "שים כאן בפנים את המסמך וברח מהר. אותי לא יחפשו. אני אמסור אותו אחר כך לידי לוסיון או גסטון".

נשמעה חריקה של דלת בפתחת. הנרי העלים מעטפה בתוך ארנקה של מישלין והמשיך בדרכו בהליכה רגילה ככל האפשר.

שמחה על שחילצה את הנרי מסכנת מוות, החלה עתה מישלין לחשוב באיזה אופן לנהוג כדי שלא לעורר החשד הקטן ביותר שהמסמך הסודי נמצא בארנקה. לפתע חשה, כי ללא הכנה מוקדמת, נטלה על עצמה משימה קשה, וכי עליה להשלים אותה בהצלחה. מעניין שאף לרגע לא העלתה במחשבתה כי אם יתגלה המסמך בידיה היא תוצא להורג ללא רחמים.

- "פראו מישלין קאסן".

כששמעה קוראים בשמה זיעורה כמו מתוך חלום. לאחר מכן, בחיוך על שפתיה, הלכה בעקבות הקצין. הלה פתח דלת נוספת, ומישלין מצאה עצמה מול קולונל שמן ושמחצן, שהורה לה לשבת בכורסא שמולו. עוד טרם הספיקה מישלין להתיישב, נשמעו מכל העברים קולות פעמוני האזעקה.

"הקולונל ארתור", כך היה במשרדי המפקדה, יצא במהירות מחוץ לחדר כדי

לברר במה העניין. מישלין נשארה לבדה בחדר הגדול. זוהרה שלא לפתוח את ארנקה או לעשות כל תנועה שהיא. הסתכלה סביבה וראתה על הקירות תמונות שונות ופורטרט עבק של היטלר. קול טריקת ופתיחת דלתות, צפצוף משרוקית, הוראות ופקודות נשמעו מבחוץ. כל אלה המחישו לה את הסערה השוררת סביב. ללא ספק, חשבה מישלין, לא הספיק הנרי לצאת החוצה בזמן. בודאי נתפס. אבל לאחר חיפוש בבגדיו, כשלא יימצא עליו מאומה, הרי ישחררו אותו. זה היה רעיון מוצלח לפסור אותו ממסמך שהעמיד את חייו בסכנה. כמה טוב שהצליחה להוציא מסכנת מות את גיסה, את היחיד שנותר לפליטה ממשפחת קאסן! אבל מה לעשות עכשו כדי לצאת מכאן?

המחשבה שהנה היא עומדת לשלם בחייה חלפה לרגע במוחה והעבירה בה צמרמורת. - "אולם לא רק זאת" אמרה מישלין לעצמה; "מי יודע חיי כמה אנשים נוספים תלויים

מנגד אם יתגלה מסמך זה".

הקולונל ארתור התייחס בביטול לסיבה שהפעילה את אזעקת החירום. מדובר,

כך מסרו לו, במסמכים סודיים שבגנבו מתיקו של ד"ר פוהל מהגיסטאפו.

- "שיילך לעזאזל" מלמל בשפתו קולונל ארתור. "מאז ומתמיד נראה לי ד"ר פוהל זה אטום כמו דב".

כניסתו של קולונל ארתור הוציאה אותה ממחשבותיה. במעמקי נפשה ביקשה מאלוהים שיורה לה את הדרך כדי להיחלץ מהסכנה.

קולונל ארתור התיישב ליד המכתבה המפוארת שלו ונעץ במישלין מבט חודר

וממושך. מסוחרר מיופיה של ברוצ'טית זו בעלת עיני התכלת, לא שבע מלהתבונן בה.

מישלין הבינה, באופן אינסטינקטיבי, באיזה נשק תוכל להשתמש כדי לנצח את הקולונל.

בחיוך המקסים שלה, היא פנתה אליו בגרמנית, שפה שידעה ברמה נאותה:

- "אדוני הקולונל, האם שכחת את מטרת ביקורי?" ובאמרה זשת העיפה בו מבט מתגרה שריגש מאד את הקולונל.

"היופי הנשי" היה נקודת החולשה אצל אדם איום זה. למעשה, תמיד הצטער

על כך שלא נקרתה לו בצרפת אשה אשר תימשך אליו מרצונה ולו בגלל מעמדו ועומס

המדליות שלו. "מרצונה" אמרבו, ובזאת מובן כי תוך איומים והולכת שולל הוא השיג

את שלו מנשים רבות, אומללות או קלות דעת. אולם, לא לזה בדיוק השתוקק.

משחקה של מישלין נתפס אצלו כאילו אישיותו ויוקרתו גרמו לצעירה יפה זו

להתאהב בו. רק המחשבה על אפשרות כזו הערתה לתוך גופו שכרון חושים.

- "פראו קאסן" אמר הוא "קבלנו פנייה מצד שגריר ספרד בפאריס ובה הוא מבקש

לפרוש חסות ספרד על בעלך, שאת אוהבת יותר מכל בעולם".

מישלין הבינה את נימת הקיבטור, והיות שרצתה להמשיך במשחקה - אמרה:

- "קולונל, אני מבקשת, בעלי סיפר לי בזמנו כי הוא ממוצא ספרדי, ולכן הלכתי

אל השגרירות וביקשתי את התערבותה. אם השגריר פנה אליכם ב"תביעת נתינות",

סימן הוא שהביא בחשבון, בהסתמך על מסמכים שברשותו, כי פניתי אליו היתה

מוצדקת. פרטים נוספים אוא אל תשאלני, כי פשוט איבני יודעת".

מישלין הבחינה בהבעה של התנגדות וחוסר סבלנות בפניו של הקולונל, והוסיפה:

- "רגש הרחמים הביע אותי להתערב ולפעול לטובת בעלי. רגש הרחמים בלבד... כי... כי..."

לא נותר ספק עוד בלב הקולונל. הוא היה עתה בטוח שהצליח לעורר אליו איזו תשוקה בלבה של צרפתייה זו כה אצילה וכל כך טובה מן האחרות שהכיר עד היום.

מלא בטחון עצמי ובמצב-רוח טוב אמר לה:

- "אמלא, איפוא, את הטופס. זוהי פורמליות שגרתית. פורמליות ללא שום חשיבות".

לאחר שמישלין מסרה את שמה, כתובתה, שם משפחתה לפני הנישואין, תאריך נישואיה וכו', ביקש ממנה הקולונל לגשת לידו כדי לחתום. קצת בפחד, קמה ממקומה והתקרבה אל הכורסא שעליה ישב ראש המפקדה. כששמטה את העט, אחז הקולונל בזרועה ואמר לה:

- "פראו קאסן, אני מקוה שתהיה לי ההזדמנות לראותה פעם נוספת".

מישלין חייכה, התרחקה מהגרמני בהבעה של זימט וחזרה למקומה.

הקולונל לחץ על כפתור מסרים, ומכיוון החלון נשמע צליל "קליק" של מצלמה.

- "אני מתנצל, פראו קאסן, אבל גם זה הוא משהו פורמלי גרידא. כל אדם הנכנס אלי

למשרד בפעם הראשונה מצולם במצלמה נסתרת. כמובן, שאנו לא מספרים לו על כך".

- "היית צריך להכין אותי מראש" אמרה מישלין וצחקה, "הייתי בוחרת לי "פרוזה" יפה יותר".

קסמה והליכותיה של אשה צעירה זו בלבלו לחלוטין את דעתו של הגרמני.

באותו רגע נשמע צלצול הטלפון.

- "כן, אני כבר יוצא" ענה הקולונל והניח את השפופרת למקומה. לאחר מכן פנה

אל מישלין ואמר לה כי עליה ללכת היות והוא הולך לפגישה.

- "אוה! אדובי, אל תניח לי לצאת לבדי כי אתעה כאן ואלך לאיבוד" ובחיוך מתוק

הוסיפה:

- "אני מקוה שאינך רוצה שאלך לאיבוד".

הקולונל הציץ בטופס שמישלין חתמה עליו, וקרא: שדרות פוש 35.

- "בסדר, בוואי נא אתי. אסיע אותך באוטו שלי עד לפתח הבית".

*

*

*

שני הזקופים הציגו את נשקם ברגע שראש המפקדה ביחד עם מישלין עברו

לפניהם.

אין לתאר את שמחתה של מישלין שיצאה מ"גרב האריות" כשהמסמכים הסודיים בארצקה. עכשיו היתה בטוחה, שהצילה ממורת את גיסה, שלא לדבר על כך שעשתה שרות רב ערך עבור תנועת ה"רזיסטאנס". בשעה זו, שני הדברים הללו היו לה קודמים לכל. היא אף לא נתנה לבה לכך, שבמכונית שהיא נסעה בה נמצא גרמני שניסך את ידה בהתלהבות... רק כעבור זמן מה, קרוב להגיע לביתה, היא חשה באי-זעימות רבה, ודבריו של גסטון עלו בזכרונה: "ז'ולי סיפרה לנו שכל הזמן שבו היתה במגע עם קצין גרמני, היתה לה הרגשה נוראה כאילו נחש מתפתל על גופה".

אותה הרגשה לפתע נחה גם על מישלין ונעשתה מרגע לרגע בלתי-נסבלת. אנחת רוחה יצאה מפיה בשעה שיצאה מן המכונית שנעצרה מול פתח ביתה.

"הקרב היה קשה, אבל ניצחתי בו" חשבה היא כשעלתה במהירות במדרגות. בהיכנסה לחדר שלה, היתה דאגתה הראשונה להסתיר היטב את המעטפה היקרה, שהמחלת ייחסה למסמכים שהכילה בתוכה חשיבות מרובה.

*

* *

ד"ר פוהל מהגיסטופו רתח מזעם. הוא לא הצליח להסביר אף לעצמו כיצד בעלמו מסמכים מתיקו תוך שתי דקות; אותו אלמוני שנסל את המסמכים לא ייתכן שהיה סיפק בידו לעזוב את הבניין שבו שכנו משרדי המפקדה הראשית ומשרדי הגיסטופו.

- "ובכל זאת, כל העצורים שנחפסו עם חסימת היציאות לאחר אזעקת החירום, נבדקו היטב ולא נמצא בהם שום חשד ולו גם הקטן ביותר. מהר מאוד, - המשין ד"ר פוהל לגלגל במחשבתו - אסיק את המסקנות מאסון זה".

ישב וניסה לאמץ את זכרונו כדי לשחזר את הפרטים הקטנים של תופעת היעלמות המסמכים:

- "ישבתי ליד המכתבה שלי, וקראתי את שלושת הדו"חות לברלין. הייתי כה בטוח שהם יגדילו את יוקרתי בעיני הממונים עלי ושאני אזכה ליותר הערכה וכבוד. הרי היו בידי נתונים על "הצופן הסודי", שיתוף הפעולה של מפעלי לרו עם ה"מקי'ס", וכן מסקנות חקירת הרצח של סמל האס.אס... לאחר שעברתי שוב על הדו"חות וקראתי אותם

7

פעם נוספת, חתמתי עליהם ושמתי אותם במעטפה למשלוח. באותו רגע נכנס אלי דרואר שעובד במפקדה הראשית. בידו היה טרפס שעליו הייתי צריך להוסיף כמה פרטים. עברתי לדגע לארון התיקיה, שרק מחיצה חוצצת בינו לבין שולחן הכתיבה שלי, כדי לחפש את הפרטים שנתבקשתי למסור לדרואר. כשחזרתי, כבר לא היתה המעטפה על שולחני. צלצלתי מיד כדי שיפעילו את פעמון החירום, ועצרתי את דרואר במקומו, כשאני מאיים עליו באקדח. לאחר חיפושים מדוקדקים וחקירה רצינית, יצא דרואר נקי מכל חשד. עם זאת, ההיעלמות המוזרה והמהירה כל כך של המסמכים נשארה מסתורין, שעלי עדיין לפענח."

*

* *

בעוד ד"ר פוהל מהגיסטפו חורק שיניים במשרדו, ישבו להם מיטלין וגסטון "מפקד האגף" זה ליד זה על ספסל ביער בולון משובחים בשמחה אודות ההצלחה המופלאה, "אחת מן המשימות המוצלחות ביותר של ה"רזיסטאנס", כפי שהגדיר אותה "בעל הבית", כלומר המפקד העליון של המחתרת בצרפת.

- "בעל הבית אמר" המשיך גסטון "כי ביום שבו ארצנו תזכה לחופש, תזכי את, מיטלין, באות "לגיון הכבוד" וגם בעיטור הלוחמים עבור שרות למען המולדת. מיטלין חייכה בסיפוק רב ושאלה:

- "האם לא אוכל לדאוג את המפקד העליון, זה שאתם מכנים בשם "בעל הבית?"

- "תראי אותו לאחר יום השחרור" השיב גסטון.

זה האחרון, פעם נוספת, חזר וסיפר בציוריות רבה את המתח הרב שעברו עד שראו סוף סוף את הנרי קאסן ולאחר מכן את מיטלין יוצאים מ"מאורת חיות הטרף":

- "מזה שלושה ימים - לפי הנחיותיו של דרואר המרגל שלנו - נמצא אחד מן הסוכנים שלנו בין השעות 10 ל-10.30 לפני דלתו של ד"ר פוהל. הסוכנים שלנו נכנסו לבנין בתואנה של בקשה לנסיעה או רשיון לאופנים. דרואו פעל משך זמן זה במהירות. אם לא הצליח לגבוב את המסמכים, עשה סימן לסוכן שלנו להסתלק מהמקום. אנחנו חכינו לו בחוץ בין העוברים ושבים. כשראינו את סוכנו חוזר בידיים ריקות, היינו חוזרים על אותה פעולה ביום המחרת. סוזון היתה הראשונה שיצרה קשר עם המרגל המפורסם שלנו דרואו. לאחר מכן בא תורו של אחיך לוסיין, ובסוף תורו של

הנרי קאסן. כאשר שמענו בחוץ את אנשי האס.אס. חוסמים את היציאות והנשק בידיהם, חשבנו שזה צלול השעה האחרונה בחיי הנרי האהוב שלנו. ההוראות שנתתי לחברינו היו שלא לנסות להצילו אם נראה אותו מלווה ביותר משני חיילים. במקרה זה היה עליהם להניח לי לפעול לבד.

הפתעתנו היתה גדולה כשראינו לפתע את הנרי יוצא חפשי, מדליק סיגריה ומתקרב אלינו בצורה פשוטה וטבעית ביותר. אבל כשהבחנו בפניו החיורות מאד וברעד שפתיו, תפסנו שהתרחש כאן משהו חמור.

- "הדוקומנטים בידינו. לפי בקשתה של מיסלין תחבתי את המסמכים בארנקה של מיסלין. היתה לי הרגשה שזו הדרך היחידה שיכולנו להצליח".

- "אבל מה עושה מיסלין בגיסטפו?" קראנו כולנו יחד כמעט באותן מלים.

- "אינני יודע" ענה הנרי.

את יכולה לתאר לעצמך באיזו צניטה בלב, באילו יסודים חכינו כולנו ליציאתך. כל דקה במשכה צצח.

- "ובמטח הזמן הזה "עשיתי עינים" לראש המפקדה.

- "בשעה שהזקיפים הצדיעו, וראינו אותך נכנסת למכונית יחד עם קולונל ארתור, עמדנו כולנו זדהמים.

לוסיין חשב שאולי הקולונל מוביל אותך כאסירה, וכולם הביטו בי בחרדה לשמוע אם גם אני סבור כך. עניתי להם בחיור: חבריא, אפשר לזשום לרווחה. הפעולה הוכתרה בהצלחה. במכונית שנסעה כרגע, האסיר הוא הקולונל ארתור. הוא שבוי של היופי, של החן והפקחות של מיסלין.

במפגשנו הסודי בו בערב, הביא לנו לוסיין את המעטפה שמסרת לו, והוא

אישר את השערתי בדיקנות מפתיעה. אבל, עכשו, שהשמחה הראשונית של ההצלחה

כבר עברה, אני חושב על התוצאות הבלתי-נעימות שיבואו עליך בגלל הצעד

הפטריוטי שלך.

- "ומה עלולות להיות התוצאות הללו?" שאלה מיסלין.

- "אה! לא ניתן לחזות את כל החומרה שלהן" אמר גסטון בעצבות. לאחר מכן הוסיף:

"קולונל ארתור זה, יזמין אותך טוב למשרדו ויתאמץ להיות מא... חבר שלך".

מיסלין שמעה דברים אלה, וגזן פניה בשתנה. אולם, היות ולבה היה בשעה

זו מלא גיל, היא השתדלה להרחיק ענן שחור זה מאופק חייה, והשיבה:

- "ובכן, אני אהיה חברה שלו ואני אתן לו להמתין ולחכות..."
 - "לכל דבר יש גבול" אמר גסטון; "את תתני לו לחכות, זה קל להגיד...
 אבל עד מתי?"
 - "עד שיגיע יום השחרור!" ענתה מישלין בצחוק רם.

*

* *

כשהגיעה לביתה, מצאה את אביה שקוע בשיחה עם לוסיין. על השולחן היו פרושים תרשימים ומפות. כשמקטרתו בפיו, דמה אצטואן לרו לגנרל המוריד פקודות לקצין המבצעים שלו.

כשראו את מישלין נכנסת, סימנו לה לשבת על כורסא ממול ולהניח להם ביצתים. מישלין צייתה. השיחה בין האב לבנו נמשכה בקול שקט עד לוחש.

- "העולם כאילו לא קיים מסביבם" חשבה מישלין כשהתברר בהם רכונים על המפה הגיאוגרפית ועוקבים אחרי קוים מסתוריים המשורטטים עליה.

מפעם לפעם נשמע קולו הממושם של לוסיין משיב ביראת כבוד לשאלות שהופנו אליו על ידי אביו.

בעוד הם ממשיכים בשיחתם, חשבה מישלין על רוברט, רוברט היקר שלה, על אהבתה אליו ללא גבול... ועם זאת, לתוך אהבה זו נמזגה, תוך רגשי אשם, דמותו היפה והספורטיבית של גסטון.

היא ניסתה לנער מעליה רגשי אשמה אלה, משכנעת את עצמה שגסטון הוא ידיד טוב, ידיד אמת שאהב אותה מאז ומתמיד. האהבה הרי אינה סותרת רגש של ידידות לאדם נאמן!

- "ובכל זאת, ובכל זאת," חזרה וטענה בינה לבין עצמה "ההתרגשות הפיסית שאני חשה כשאני נמצאת במגע עם גסטון, בודאי אינה זרועת מידידות גרידא. הרי התרגשות כזו אינה מתרחשת אצלי כשאני נמצאת עם אחת מחברותי הקרובות ביותר".

לרגע, כאילו שמעה את קולו של המרצה שלה לפילוסופיה כשדיבר אודות "הצרכים הפיסיולוגיים" ועל "להט החושים", שהיה בהם הכח להסעיר ולטלטל את נפש האדם!

מישלין, הסטודנטית לפילוסופיה לשעבר, הרגישה בסומק עז בפניה, שעלה

תוך כדי חיטוס בנבכי צממתר-שלה. היא חיפשה דרך להימלט משיחת נפש זו עם עצמה, ומיקדה את מבטה ואת תשומת לבה בלוסיין, שברגע זה החל לאסוף את התרשימים והמפות והתכונן לצאת ביחד עם אביו. אבל, זה האחרון, התקרב אליה בחיוך מלא אהבה, ודמעות גודשות את עיניו.

מישלין הטילה את עצמה לבין זרועותיו. מר לרו נשק לה במצחה, אימץ אותה אל לבו, ולחש לה בחיבה רבה:

- "היי תמיד כה אמיצה, גיבורה כזו, מישלין יקירתי!"

*
* *

לבדה, לאחר שיצאו הגברים מן הבית, שיחזרה מישלין מול עיניה שוב את האירועים האחרונים. זכרון הנצחון המתוק מול הגיסטאפו נמסך בעצמותיה כמו יין טוב.

- "כל זה בא לבטח מתוך רגשי קנאה. משום שהוא אוהב אותי, לכן גסטון, טפשוך שכזה, הטיל עלי פחד; הוא אומר לי שהקולונל השמן ארתור ישתדל להיות חבר שלי. זה הרי עלול להיות הדבר הנורא ביותר שאני יכולה להעלות על הדעת. אפילו להתחזות כלפי חוץ כידידתו לא אוכל בשום אופן. רק רצוני העז להציל את המעטפה הסודית שהיתה חבוייה בארנקי מילא אותי באומץ לשחק את הקומדיה של צעירה תמימה, שאיבדה את עשתונותיה בגלל דרגותיו של הוד מעלתו הקולונל. עכשו, זה הרי בלתי נסבל! הלוואי, יעשה אלוהים, שהקולונל ישכח אותי לתמיד."

*
* *

צלצול חזק בדלת ניתק אותה ממחשבותיה. מבועתת, מבלי לדעת למה, פתחה את הדלת ונרעדה כשהדוור הגיש לה מכתב. מישלין פתחה אותו במהירות, ולבסוף רוח לה כשנוכחה לראות כי המכתב נשלח אליה מאת השגרירות הספרדית. היא גמאה כל מלה שכתב אליה המרקיז דון קרלוס דה לוס ריוס:

שגריר ספרד בפאריס, מתכבד להודיע לגב' קאסן
כי הגיעו אליו חדשות טובות בנושא של בעלה שהוגלה.

לפרטים נוספים אפשר לפנות לשגרירות
בכל יום, בין השעות 10 עד 12 לפני
הצהרים.

פרץ של שמחה האיר את פניה. מחר, אמרה לעצמה, אטוס לשגרירות ואדע מה
התחדש לטובה עבור רוברט אהובי.

פנתה לעבר החלון ופתחה אותו. היא נשארה עומדת שם למרות צינת הערב של
תחילת אפריל. לא שבעה ממראה העצים המכוסים בעלווה ידוקה.
- "הם חיים...לנצח" הרהרה מישלין. "הם מזדקנים ושוב מחדשים עלומיהם.
בני האדם עוברים מן העולם ואילו הם נשארים. גם הגרמנים, גם ה"בושים" יסתלקו
מכאן באחד הימים! העצים הללו שוב יראו את החיילים הצרפתים המנצחים עוברים
לידם ומתיישבים מתחת לענפיהם. אפשר שהם יראו ביום יפה אחד גם את יקירי
רוברט...ואילו אני...אולי אני כבר לא אהיה..."

מחשבה זו הביאה פחד ללבה, וסחרחורת טילטלה לרגע את כל הסובב אותה.
- "אילו מחשבות קודרות עולות במוחי?" אמרה לעצמה. "הרי מי שנמצא בסכנה
מוחשית הוא רוברט ולא אני. אם הוא יינצל באחד הימים ויחזור לכאן, הוא ללא-
ספק ימצא אותי כאן. איזו סיבה שבעולם שלא ימצא אותי?
אה! זה יהיה נורא, נורא עבורו. להינצל, לבוא לפאריס ולא למצוא אותי!
עלי לחיות, אני חייבת לחיות ולחכות לו. וכי למה לא אישאר בחיים? אה!...
זוהי רוח הנכאים שגסטון נתפס לה שדוחפת עננים שחורים אל מול עיני. שטויות!
אני איאבק וגם אצליח. בינתיים, אחשוב רק על השמחה שתהיה לי מחר בפגישתתי עם
דון קרלוס דה לוס ריוס כשאשמע מפיו את החדשות הטובות שהוא מבשר לי במכתבו".
הוציאה מכיסה את המכתב וקראה בו מחדש.

צינה עברה לפתע בכל גופה. היא לא ידעה להסביר לעצמה אם היה זה מתוך
פחד בלתי מובן או בגלל הרוח הקרה שנשבה מן הרחוב.
מכל מקום, היא סגרה את החלון ושקעה בתוך אחת הכורסאות.
גברת לרו, שנכנסה לחדר, שעה לאחר מכן, הבחינה בפניה החיורות כל כך של
מישלין ושאלה אותה בבהלה:

- "מה עובר עליך מיטלין יקרה?" ראתה את המעטפה שהחזיקה בידה, ושאלה:
 - "האם קיבלת חדשות לא נעימות?"
 - "לא, לא, אמא'לה. להיפך, קראי את המכתב שקבלתי".
 ובאמרה זאת, נתנה לה מיטלין את המכתב. לאתר שעיינה במכתב, פרצה אמה בקריאה:
 - "מיטלין, מיטלין, יקרה שלי, אלו הן חדשות טובות שאמורות לשמח אותך
 מאד. למה איפוא את כה עצובה?"
 - "בדיוק זה הדבר שאני שואלת את עצמי" ענתה מיטלין בעצב.

*

* *

השעה היתה 6 לפנות בקר כשקמה ממיטתה והחלה להתכונן ליציאתה אל
 השגרירות הספרדית.
 קבלת קהל בשגרירות החלה בשעה 10, אולם היא לא הצליחה להירדם כל
 הלילה, חושבת אודות הבשורות הטובות שתתבשר מפיו של דון קרלוס דה לוס ריוס.
 היא חשה עייפות ומתח רב, וייחלה שהשעות תעבורנה מהר. היא לא רצתה להיסאר
 לבדה עם עצמה ועם מחשבותיה. אין ספק, שהשגריר הספרדי בשלוות הנפש שלו,
 באדיבותו ובטוב-לבו יידע להרגיע אותה. היא שבה ונזכרה בפרטי פגישתם הראשונה
 ובאיזו דרך ידידותית כל כך הוא נעתר ובא לעזרתה:
 - "אני מקוה, שאדע להביע הכרת תודתי על כל מה שהוא עושה עבורי" חשבה מיטלין.

הזמן זחל, וטרם הגיעה השעה 7. מיטלין נטלה ספר והתפרקה על הספה
 שבחדרה. מפעם לפעם העיפה מבט לעבר השעון שעמד על השידה. סערת נפשה לא הניחה
 לה להתרכז, והיא חזרה וקראה מחדש קטעים שונים מתוך הרומן שהחזיקה בידה.
 לבסוף זרקה אותו על גבי המיטה, עטתה חלוק בית, והחלה להתהלך בחדר כמו חית-בר
 בשבי. בתוך תוכה התפללה לכך שיקרה במהרה משהו, אם לטוב ואם לרע, ויוציא אותה
 מן המשבר הנפשי הקשה שבו היתה נתונה.

נחרדה לטמוע דפיקה בדלת של חדרה. אבל, כשפתחה, דאטה בפתח את אחיה לרסיין. שמחה גדולה הציפה את לבה.

- "בוא. בוא יקירי לרסיין. בוא, התישב על הספה קרוב אלי. אני כל כך לא רוצה להיות לבדי. איזה רעיון נחמד לבוא ולארח לי לחברה!"

לרסיין נטל את ידה של מיסלין, ושניהם ישבו זה ליד זה והביטו זה בזו בחיבה רבה. נראה כי השקט הזה היה הביטוי הטוב ביותר לרגשותיהם

ההדדיים. מיסלין העלתה בזכרונה את דבריו של גסטון, שדיבר באופן כה אוהד וידידותי אודות לרסיין אשר סיכן את חייו כדי להשיג המסמכים הסודיים מידי הגיסטאפו, בשיתוף עם דרואו המרגל, ולרסיין עצמו חשב על אומץ לבה של מיסלין, שבצורה כה נבונה סיכלה את תכניותיו של ד"ר פוהל והצילה את הנרי קאסן ואולי גם רבים מחבריו.

מיסלין היתה הראשונה ששברה את הדממה. היא ספרה לאחיה שבשעה 10 עליה להיפגש עם דון קרלוס דה לוס ריוס.

- "בעזרת האל תקבלי בשורות טובות, אבל..."

ראתה שלרסיין מהסס להמשיך את דבריו, והיא שאלה אותו בפחד:

- "מה קרה? למה עצרת? למה אינך מתבטא באופן חפשי?"

- "עלינו לדבר ברצינות בקשר אליך".

- "עלי? מה יש לדבר בקשר אלי?"

- "לפי שעה, תוכלי להיות שלוח בתוך ביתנו. אבל אם יחול שינוי כלשהו

בגיסטאפו (דבר שבוודי יורודע לנו באמצעות שרותי הריגול שלנו) אזי תצטרכי

לעזוב הכל, ולעקוב אחרי ההוראות שלנו. אנו נסתיר אותך כך, שכל החיפושים

של הגיסטאפו אחריך לא יתנו שום תוצאות".

- "אבל אם לא ימצאו אותי, הרי יעצרו את אבא או מישהו מכאן".

- "אנו נתכנן כך שייראה כאילו את עזבת וברחת מהבית... בגלל סיבה..."

- "איזה סיבה?"

- "סיבה של אהבה. את תשאירי אחריך מכתב המבקש שנזיח לנפטך ולא נחפש אותך

כי ברחתם גגר שאת אהבת... וכי את מקוה להיות מאושרת ביחד אתו. אנחנו

מצידנו, נפצה לתחנת המשטרה הקרובה, שם יש לנו חברים, כדי שתירשם בה ביומן פנייתנו אליהם לחפש אחריו. המכתב שאירי בידינו, ואישורה של המשטרה יהוו עדות לכך, שבדיחתך מהבית יש לה אופי רומנטי מובהק.

- "ומיהר זה שהגה את התכנית?"

- "מפקד האגף" שלנו, גסטון. אבל, אני חייב להוסיף כי גם "בעל הבית", לאחר שדיווחנו לו על התכנית שלנו, גם הוא באותה דעה.

- "כבראה שגסטון משתעשע קצת, והוא מעוניין בידידה טובה שתהיה צמודה אליו" אטרה מיטלין כלאחר יד.

מלים אלו הציבו את פניו של לוסיין והקיצו אותו לענות לה בנימה

חמורה:

- "מיטלין, אינך מכירה את אופיו האצילי של "גסטון שלנו". הוא אוהב אותך, זה נכון, הוא אוהב אותך כמטורף, אבל רגשותיו הם טהורים, וכל מחשבותיו בשעה זו מוכתבות על ידי הפחד שלו שמא חלילה תפלי בידי אויבינו. תני בו, ובנו, קצת יותר אמון!"

- "ככל שאוכל, על ידי התערבותי, להציל את רוברט או להביא לאיזושהי הקלה במצבו, אני לא אזנח את מאמצי בכיוון זה. להיכנס ל"רזיסטאנס" בצורה אקטיבית, פירושו להרוס את המעקה מעל כל הגשרים אל רוברט. גם אם גשרים אלה דמיוניים, זאת לא אעשה לעולם. ועכשו, לוסיין, אני מגרשת אותך מחדרי, כי עלי להתלבש. אמרתי לך, אני חייבת להיות בשעה 10 בשגרירות הספרדית".

השעה היתה 10 בדיוק במרץ כאשר דון חוזה, משרתו של המרקיד דון קרלוס

פתח בפני מיטלין את הדלת לסלון השגרירות ואמר לה שהוד מעלתו עוד מעט קט ויקבל אותה. מיטלין, שוב נמצאה באותו סלון רחב. לפני כמה חדשים ביקרה כאן ולבה פועם אז בהתרגשות ובפחד. עתה חשה נינוחה על שאין עליה לשוחח עם אדם בלתי מוכר לה. היא שמה מבטחה ברגשותיו של אדם זאצל ומכובד זה.

- "רעייתו, שראייתה או לרגע כשהייתי כאן" חשבה מיטלין "ניכר בפניה שהיא משתייכת למשפחה שהיא רחוקה מן האריסטוקרסיה. בפניו של השגריר רואים בבירור את מוצאו האציל. אולם, אין זה עדיין אומר מאומה; "המשיכה מיטלין בהרהוריה-

למרבה המזל, יש לו לאדם זה רגשות של בן תרבות... אבל קיימים כל כך הרבה אנשים מהאצולה וחיהם הם חיי הוללות ושחיתות!"

*

* *

בו ברגע, נפתחה הדלת, ודונה קלרה רעית הסגריר נכנסה; ניגשה הישר אל מיטלין, לחצה את ידה ובירכה אותה בספרדית: "בואי נוס דיאס מוצ'צ'ה". מיטלין קמה ממקומה מיד, אולם דונה קלרה הוסיבה אותה והביעה התנצלות אם תדבר בשפה הצרפתית, בשגיאות רבות. - "אני נמצאת בפאריס שנים ספורות" אמרה היא, "ובצרפתית שלי יש עוד הרבה מה לשפר".

- "הגברת המרקיזה מדברת היטב צרפתית" אמרה מיטלין בחיוך מזומם. "להיפך, יש לשבח אותך על כי בזמן כה קצר הצלחת לשלוט בשפתנו. אני בטוחה שלא יכולתי להצליח כך, לו נמצאתי אני בספרד".

תוך כדי דיבור, התבוננה מיטלין בעיניה השחורות-נוצצות של דונה קלרה, בעור הקטיפתי של פניה, יפי שיערה השחור כפחם. התקשורת הנעימה שנוצרה בין שתי הנשים נבעה מתוך אישיותה של הספרדיה.

- "מה, נראה לך שלא היית מצליחה ללמוד ספרדית באותה מידה שלמדתי אני את השפה הצרפתית?" אמרה לה דונה קלרה "טוב, יתכן. אולי את צודקת. משרם, שאילו גרת בספרד, היו הגברים לומדים הם צרפתית כדי שיוכלו למצוא חן בעיניך".

- "תודה על המחמאה" אמרה מיטלין בצחוק. ושתייהן הביטו זו בזו באהדה. הייתה שתיקה שהעמידה את מיטלין במבוכה. היא לא ידעה אם להפיר את השתיקה ולפנות בדברים אל דונה קלרה... או שמא היה עליה להמתין עד שזו תפנה אליה ראשונה.

- "נניח" אמרה לעצמה מיטלין "גם לו רציתי אני לשוחח איתה, איבני יודעת מה לומר לה".

שוב היתה זו רעית השגריר שהציגה שאלה:

- "האם לא תרצי להחשיב גם אותי כידידה ולספר לי לאיזו מטרה את באה אף בעלי?"

הממומה מעט מן הצורה הישירה כל כך שבה הוצגה השאלה, ענתה מישלין בהיסוס קל:

- "הייתי עושה זאת ברצון רב, לו ידעתי שזה לא יסריח וישעמם אותך".

- "כל מה שאינך מסעמם את בעלי, אינך מעמסה גם עבורי." צלפה דונה קלרה ונימה קלה של רשעות בקולה.

היה ברור כשמש, שאשה זו סובלת מרגשי קנאה, ומישלין שהבינה ללבה, בסתה להרגיעה במיטב יכולתה.

- "באהי לכאן" החלה לספר לה "מתוך רצוני להציל את בעלי שאני מעריצה ואוהבת. המחשבה שאולי הוא נתון כרגע בעינינויים במחנה הריכוז של ה"נמרים הזאצים", אינה ברתנת לי רגע מנוח. תוכלי לשער, גבירתי היקרה, באיזו תקוה ובאילו פעימות לב אני באה לכאן; כאן מצאתי את הדלת היחידה שאני יכולה להתדפק עליה כדי לשמוע איזה צליל, אות קלוש של תקוה".

ומישלין, צוברת מעט מעט בסחון נוסף, המשיכה וספרה לה פרטים על מעצרו ועל הגלייתו של בעלה מפאריס.

דונה קלרה האזינה לדבריה בתשומת לב מרובה. לבסוף שאלה:

- "וכיצד התגלגלות הענינים, שבעלך היהודי הוגלה ואילו את נשאת כאן?"

- "אנך נישאנו בנישואין אזרחיים, באופן שכל אחד מאתנו נשאר בדתו המקורית. בתור קתולית ו"ארית" לא הגלו אותי. בעלי הוא איש מדע, רופא, הוגה דעות ליברלי. נכון הוא, שלא התעניין בדת, אבל מעולם לא התכחש למוצאו היהודי. הוא היה איתן ביהדותו כמו ברזל".

- "ויש לו סיבה להיות איתן כברזל" אמרה המרקיזה בקול שקט.

מישלין לא הצליחה להבין אם מלים אלו נאמרו בכנות או אם היה בהן סמץ של לגלוג.

- "מה גורם לך להגיד את זה, גברת מרקיזה?"

דונה קלרה נאנחה ועצרה מהורהרת. לאחר שהות מה, אמרה בהתרגשות רבה:

- "יש לי זכרון ילדות אחד, שבכל פעם שהוא צף ועולה, הוא מרגש אותי מאד. הייתי בת 8, כאשר יום אחד, כאשר חיטטתי בארון הספרים של סבי, מצאתי באיזו פנה בסתרת, ספר שהיה שונה מן האחרים... ספר ישן מאד. כשפתחתי את הספר, ראיתי שהאותיות שונות מן האותיות שלימדו אותנו בבית הספר. רצתי והבאתי את הספר אל סבי כדי שיסביר לי איך לקרוא בספר המוזר הזה. אני עדיין זוכרת את ההתרגשות של גבר זקן זה. הוא קטף מידי את הספר ואמר לי כי אל להן לילדות בגילי להיות סקרניות כל כך. כשגדלתי, הבנתי, שהמדובר היה בספר תנ"ך ישן בשפה העברית. בשיעורי ההיסטוריה של ספרד למדתי, לאחר זמן, על גירוש היהודים מספרד על ידי המלכה איזבל הקתולית, ועל אינוסם של אלפי יהודים להמיר את דתם. למדתי, בהרבה הערצה, כיצד יהודים אנוסים אלה, שכוננו "מאראנוס" קיימו בסתר את דתם, את דת אבותיהם. למרות שאין בידי עד היום שום הוכחה לכך, הרי הרגשתי היא שאני אחת מצאצאי ה"מרוס" הללו".

שקט מלא התרגשות השתרר בין שתינו. ושוב דיברה דונה קלרה, והוסיפה:
 - "מי יודע, ייתכן שהדם בעורקים יש לו מה לומר, למרות מאות השנים שעברו והדורות שחלפו. ייתכן, שהאדה שיש לי אליך באה מתוך כך שבמאמצים שלך להציל ממות את בעלך, את האיש שלך, את בעצם מצילה אחד מן האנושים שלי!"

שקועות בשיחתן, הן לא הבחינו כי מזה דקה תמימה עמד המרקוז דה לוס ריוס והתבונן בהן.

- "שוב אין זה 'ראיון' בטגרירות אלא ביקור משפחתי" אמר הוא. זה מוצא חן בעיני; ואם תרשו לי, אשב אתכן גם אני ואבקש מגב' קאסן שתשוב ותבוא לבקרנו".
 מישלין הודתה לו. היא הרגישה כה מאושרת להימצא בין שני בני אנוש אלה, כה טובים וכה חביבים. השגריר הקריא בפניה את המכתב שקבל מהציג הדיפלומטי של הרייך השלישי בפאריס, ועודד אותה בהבטחה שישנו סיכוי לשיפור מידי במצבו של רוברט קאסן.

- "כצעד ראשון" אמר הוא "בתור אסיר פוליטי שלחתי אליו חבילה של מוצרי-
מזון טובים באמצעות "הצלב האדום שווייץ".

מיטלין לא רצתה להיות לטורח בביקור זה וביקשה את רשותם של ידידיה
"צרתני החסרת" שלה לעזור וללכת הביתה.

פרק חית

כל האסירים במחנה הריכוז הארוך בידונו לעבודה מתמשכת, עד לכלות הכחות ממש. החיילים והשומרים בעשו מפעם לפעם אכזריים יותר ויותר; מיום ליום, נחלש ד"ר קאסן, שעבד 14 שעות ביממה. זו פעם שניה שאיבד את הכרתו לפתע. כשהתאושש מעלפונו מצא גם הפעם לצידו את עוזרו המסור, את לאון אררה. האילם המסכן, גחן מעליו בעינים מלאות דמע.

- "לעבודה, ידידי הטוב." התעורר רוברט בחיוך, שהאיר על פניו החיוורים; "לעבודה, כי בו ביום שלא נוכל לבצע את ההוראות של העריצים שלנו, אנחנו בשלם נהיינו".

*

* *

בשעה 7 בערב עמד ד"ר קאסן לסיים את עבודתו המעייפת. הוא התכוון כבר לצאת מן המרפאה ביחד עם עוזרו, אולם באותו רגע נכנסו שני אסירים ובעקבותיהם שומר אחד והניחו על הרצפה שתי חבילות גדולות של פסות אריג לבן וסדינים קרועים, מכובסים ומחוטאים. השומר הסביר לרוברט, שיש לגזור מן הבדים הללו רצועות שימששו לתחבשות, כבר לעבודת יום המחר.

- "בתוך החבילות תמצאו 4 זוגות מספריים. פנו לאחד ה"קאפו" והוא יספק לכם שני אנשים שיעשו את העבודה."

לאחר שכולם עזבו, אמר ד"ר קאסן לאררה:

- "איך אוכל לבקש מ"קאפו" שיתן לי שני אנשים שישארו כאן עד חצות הלילה, לגזור סדינים לתחבשות? האם אומללים אלה אינם עייפים דיים מעבודת הפרך שלהם בקורר העז ותחת מגלביהם של האס.אס.? לא, אני אעדיף לעשות בעצמי עבודה זאת".

- "זי שאר כאן במרפאה ונעשה זאת ביחד" כתב במהירות לאון אררה והראה את הפתק הכתוב לרוברט.

רוברט הזיע ראשו בחיוב להצעה.

*

* *

השעה 11 בלילה. שני הידידים רכונים ועוסקים בעבודה שהטילו על עצמם מרצונם הטוב, כדי לא להכביד עוד יותר על חייהם הקטים של חבריהם האסירים. ד"ר קאסן מעיף מפעם לפעם מבט מלא רחמים לעבר ידידו מסלוביקי.

- "הוא שומע היטב" חושב רוברט "וישנס כל הסיכויים שאיזו התרגשות חזקה, איזו שמ גדולה, למשל, תחזיר אליו את כח הדיבור".

באותו רגע ממש, כתב האילם על גבי פתק: "לו יכולתי לדבר, הייתי מספר לך דברים רבים מקורות חיי, ועל סלוביקי היפה עיר הולדתי." - "אולי יבוא יום ונבקר בה ביחד" השיב קאסן.

לאון ארדה הביט למרום, כמו תפילה מכל הלב להתגשמות מלוותיו של הדוקטור.

רוברט, בעוד הוא גוזר את הסדינים לרצועות ומכין אותן עבור האילם המגלגל אותן לגלילים, חשב אלו זכרונות מעורר בו השם "סלוביקי". הוא נזכר בספוריו של אביו, אשר בשנים 1914/18 סירת בארמדה המזרחית תחת פיקודו של גנרל סאראיל. סלוביקי, היה אביו אומר, בנויה על יסודות אמפיתיאטרון בקיץ הים שקט בדרך כלל כמו מימיו של אגם. השמש או הירח נשקפים בים הרוגע כמו מגש ענקי של כסף ממורט. בערב, כאשר השמש שוקעת מעבר לשרשרת הרי האולימפוס היא מאדימה בקרניה האחרונות את מרחב הסלעים והמים, בשעה זו מתמלאת בפשו של הצופה במחזה בהרגשת הוד ורוח שירה. האולימפוס הוא ההר אשר, לפי המיתולוגיה היוונית, עליו שכנו אלי יוון הקדומים.

רוברט עצם את עיניו, מנסה לזכור טוב יותר את הבעת פניו של אביו בעת

שנהג לספר אודות סלוביקי, שבה ביקר, העיר אפופת קסמי המזרח. עצבות גדולה מילאה את לבו: הוא לא הצליח לגרש החושה כבדה זו, ששוב לא יראה את הוריו בחיים.

מולו - ליאון ארדה, עיף לאחר 16 שעות עבודה, הרגיש את ראשו הולך

וכבד יותר ויותר על כתפיו. "עוד מעט, חשב הוא, כבר חצות, ועדיין לא סיימנו

את העבודה שלפנינו.

*

* *

בשמעה בקישה בדלת, ושני הידידים התעוררו ממנומנם ורוברט פתח את הדלת.

הפתעו היהו רבה משראה את עמיתו ד"ר ליסקי מרשיט לו את ידו לשלום.

- "ראיתי אור דולק במרפאה ובכנסתי. גם אני עסקתי באותה עבודה, וזה עתה

סיימתי". ובאמרו זאת, התיישב ד"ר ליסקי והתחיל לעזור להם.

תוך כדי עבודה, היו שני הרופאים משוחחים ביניהם בשקט בשפה הגרמנית,

שפה שליאון אררה לא ידע. ד"ר קאסן חשב שמא לא ינעם הדבר לידידו מסלוביקי,

ולכן ביקש מעמיתו לדבר בצרפתית. ד"ר ליסקי חייך בידידות לעברו של האילם

והחל לדבר בצרפתית במבטא פגום:

- "בעוד אתם "קבורים" באולם הביתוחים, הייתי אני עד למחזה טרגי נורא.

אדם אחד, כבן 35, הובל כבול וקטור במרכז המחנה, לפני צריף מס' 86. שני אס.אס.

הביארו לשם במכונית, הטילו אותו על הקרקע והחלו להכות ולבעוט בו ללא רחמים

במגפיהם. דמו של אסיר זה ניגר ללא הפסק מראשו, עיניו, מהגרונן ומזרועותיו.

האיש לא יכול היה להחזיק מעמד על רגליו, ואילו הס.ס. היו מעמידים אותו בכח,

מצליפים עליו במגלבים. הוא שרב נפל לקרקע, ושלשה כלבים התנפלו עליו ונשכו

בו באכזריות. ה"קאפוס" הפסיקו את העבודה בצריפים, והכריחו את כולם לצאת

החוצה כדי לראות מחזה ברוטלי זה, שאין לתארו במלים."

- "אבל, נחמה פורתא" המשיך ד"ר ליסקי. אדם זה גבה תשלום עבור מותו, ולקח

עמו אל המוות מהנמרים הגרמנים הללו. עד מה שהצלחתי לקבל אינפורמציה, הרי

הענינים התנהלו כך:

בין 20 הגבריכ תחת פיקוד הס.ס. נמצא גם יהודי זה, מיוון כמדומני.

תפקידם של אלה היה לבקור את התנורים, את הכבשנים, ולהטיל את הפסולת לנהר.

עברו למעלה משש שעות בעבודה קטה זו כשקורפורל של האס.אס. החל מלגלג על

העובדים היהודים: "שנל, מהר, מהר! נהר הויסלה ישא את האפר של האחים

שלכם הישר לפלשתינה. " ובאמרו זאת, עמד פרא-אדם זה וצחק בקיבטור. יהודים
אומללים אלה נאלצו לשמוע מלים אלו שנקבר את לבם בכאב.

אולם, יהודי זה מיוון לא יכול היה לעמוד עוד בפני הזעם שמילא את כל
יטותו כששמע את הדברים העולבים בזכרם של אחיו הנרצחים והפגיעה בעמו המעונה.
הדם עלה לו לראשו. בידו היה מעדר פלדה, והוא היכה בו בחזקה על ראשו של
הקורפורל. זה נפל מתבוסס בתוך שלולית דם. גרמני שני שבא מולו הוא דחף בכוח,
והלה טבע במימיו הקרים של הויסלה. לבסוף, אחד מתוך שלושת הגרמנים שהצליחו
להשתלט עליו נפצע קשה תוך המאבק.

ד"ר ליסקי סיים לספר את העובדות הללו ומשך דקה תמימה עמדו שלשתם בדומיה.
- "אומה שיש לה בנים כאלה, כדוגמת יהודי זה מיוון" אמר ליסקי "שהלך לקראת מותו
תוך שהוא מעביש את הפוגעים בכבוד ישראל, יש לה הזכות ליחנות מחרות לאומית;
והיא תזכה לכך באחד הימים."

שני הרופאים הביטו זה בעיני זה, ומאותו רגע נקשרה ביניהם ידידות.
לאון אררה, ראשו בין ידיו, יש רבכה כתיבוק.

*

* * *

תמיד ישנו חשש להתקרב אל כלב רעב כאשר הוא מחזיק בשר בין שיניו.
אם לפניו אין זה כלב כי אם נמר, הרי הסכנה גדולה פי כמה.

קפיטן שטרסר האכזר קיבל את המכתב בחתימת המחלקה המדינית בפאריס,
שהורה לו להתייחס לאסיר דוברט קאסן כאל אסיר פוליטי. שטרסר קרא את המכתב
בתנועה של חוסר סבלנות ומלמל בין שפתיו:

- "הגיעה השעה לחסל גם אותי. יהודים אלה חושבים שיפחידו אותנו אם יפנו
לעזרתן של מדינות ידידותיות. איזה מטומטמים הם אם הם משערים אפילו לרגע
שיוכלו לצאת בחיים מהחת לידי."

העיף מבט שני על פני המכתב שקיבל זה עתה, והתחיל לצעוק בסרקסם:
- "הפעם, אלה הם האדונים מפאריס שפוקדים עלי לחסל אותי. כאשר בדעתם שאקח

לתשומת לבי המלאה את מכתבם הריהם כותבים פקודה יבשה... אבל אם ברצונם שאנהג כפי שגדאה לי, הריהם מוסיפים למכתבם, כפי שעשו זאת גם עכשיו, את הפיסקה הבאה: "בבקשך לטלא את בקשתנו".

קם ברוגזה מאצל שולחן הכתיבה שלו והתחיל ללכת בחדר וכלבו בעקבותיו. הוא ליטף את ראשו של הכלב ואמר: "שמעת, דיק? הם מבקשים שאעשה כמיטב יכולתי. בסדר, נעשה כמיטב יכולתנו. תוך כמה ימים הוא יחלה או יהיה קרבן לאיזו תאונה. אנחנו נביע את צערנו בפני המחלקה המדינית בפאריס, וזו בתורה תביע את תנחומיה בפני השגרירות הנכבדה של ספרד. אין זו הפעם הראשונה שאנו משחקים בקומדיה זעירה זו, שמוציאה אותנו מעט מן השיגרה המשעממת של מחנה הריכוז."

חזר והתיישב טוב ליד המכתבה שלו, וצלצל. נכנס אחד השומרים והוא הורה לו לזה ללכת ולקרוא לד"ר קאסן. - " שיעזוב הכל, ויגיע לכאן מיד!"

*
* * *

לבוש חולצתו הלבנה, ומבוהל מאד, התייצב רוברט כמה רגעים לאחר מכן בפני מפקד מחנה הריכוז. קפיטן שטרסר, כשחקן מושלם, הלך לקראתו והושיט לו את ידו:

- "החל מהיום, ד"ר קאסן, אתה נחשב לאסיר פוליטי. ארצך, הלא היא ספרד, מתענינת בך, כך שמצבך כאן יוטב. זהו עונג אמיתי עבורי להעביר אליך בשורה טובה זאת. ועכשו - חזור לעבודתך, מר ד"ר קאסן."

המום מן הידיעה ששמע זך עתה, ומבלי לדעת מה לחשוב על כך, או מה לומר, מלמל רוברט: "אני מודה לך על טוב לבך, המפקד."

הוא חזר אל המרפאה שם חיכו לו החולים, והמשיך בעבודתו. אולם המחשבות

לא נתנו לו מנוח. מה פירוש דבר מוזר זה? שאל את עצמו. כיצד זה ייתכן, שהסגרירות הספרדית תתערב לטובתי, כאשר מעולם לא היתה לי נתיבות ספרדית. האם ייתכן שמישלין, יקרה שלי, הופכת עולמות ומפעילה השפעות מסוימות כדי להוציא אותי מכאן? היא מסוגלת לכך! אבל, אלוהים, בל תיחשף היא עצמה לסכנות תוך שהיא מצסה להציל אותי! ובסופו של דבר, הסיכוי היחידי שיש לנו - הוא נצחונן של בנות הברית.

בעוד הוא מהרהר וחושב כך, היה לאון אררה מסתכל בו בחיבה ובקורת-רוח. לבו נקרע כאשר נקרא רוברט קאסן לצאת בדחיפות, והוא לא נרגע אלא משראה אותו חוזר.

- "מה עובר עליו?" שאל האילם את עצמו "היום, נמצא ידידי הטוב במצב רוח קודר. ללא ספק, הודיעו לו משהו קשה".

לפתע, חלפה בראשו מחשב איומה: "ייתכן, שמעבירים אותו למחנה אחר! זה יהיה בלתי נסבל עבורי. להפריד אותי מעל רופא טוב זה יקדם אותי אל המוות. קרב קשה התחולל בתוך לבו, אולם מדגו האופטימי ניצח לבסוף; ולאון אררה, לאחר שהדף הצדה את העצבים השחורים, חשב לו, כי אם ביום מן הימים הם ייבצלו משהיבום זה, הוא יעביר חלק מהובו לידי ידידו כדי שזה יהיה חיי רוחה ואושר. - "אפתח עבורו קליניקה בפאריס" חשב הוא, "או אפשר, אם ירצה בכך, בסלובניקי. לכמה מיליונים פרנקים צרפתיים מגיע ערכו של האוצר שהסתרתי מתחת למציבה של סבי הר'רבי שמואל אררה עליו השלום?" האילם החל לחשב:

- "7000 לירות זהב, 3 ענקים אמנותיים של פנינים טובות, 4 צמידים זהב, 12 טבעות, 5 זוגות עגילים, 6 שעוני זהב, ומעל לכל יהלום גדול של 73 קאראט. אבן חן בדירה מאד ובעלת ערך יוצא מן הכלל.

כן, הוא היה המושיע שלי, והוא יהיה חבר שלי בחיי והיורש שלי לאחר מותי."

בדמיונו, כבר הפיל היהודי מסלובניקי את גדות התיל הדוקרניות שסגרו על מחנה הריכוז, והעלים בנשיפה קלה את כל אותם גרמנים ארורים. בשמחה עילאית הוא עף לעבר סלובניקי, והנה הוא כבר ליד המצבה שלידה הטמין את האוצר. אחר כך

הוא ראה את עצמו בפאריס, לבוש בחליפה כחולה הדורה, כובע בצבע תואם, כפפות ומקל סיולים. לידו, ד"ר קאסן, שהציג בפניו את רעיתו ואת ידידיו.

בשמעו דפיקות חזקות בדלת, ומבחוץ נשמעה צעקתו של שומר א.ס.א.ס.: "שבל, שבל!"

ד"ר קאסן תלה עיניו בשאלה כלפי לאון אררה, כאילו רצה לומר: מה קורה לך? מדוע אינך עובד בזריזות כהרגלך? האם אינך יודע שמחכים לנו, ואוי לנו אם לא נעבוד בקצב מהיר?

הדפיקות בדלת, ומבטו של רוברט, החזירו את האילם למציאות הקשה של מחנה הריכוז. הוא התעשת וחזר לעבודתו במרץ, מבויש כילד שנתפס כשהוא זונח את שעוריו וחובותיו והולך לשחק בגולות.

בשעה מאוחרת בערב יצא החולה האחרון את המרפאה.

ד"ר קאסן ולאון אררה התישבו לנוח מעט. רוברט הוציא מכיסו סיגריה, בצע אותה לשנים, והציע את חציה לחברו. כך, בשתיקה, צפו בעשן המתוק של הסיגריה שהסיח מעט את דעתם מעייפותם.

אררה התכווץ לכתוב משהו על גבי צייר, אבל ד"ר קאסן הקדים אותו. הוא אחז בידו ואמר לו:

– "ראית אותי היום במצב רוח נורא כי קרה לי משהו באמת יוצא דופן. קפיטן סטרסר אמר לי כי ממשלת ספרד מתענינת בי וכי מהיום ואילך אני נחשב לאסיר פוליטי. אינני יודע אם זה טוב או אם זה רע; נוסף לזה, גם אינני יכול להסביר לעצמי מנין צצה לי בחינות זאת."

כאשר שמע לאון אררה את הסיבה שבגללה נקרא רוברט אל מפקד המחנה, הוא נאנח נאחת ורוחה: נושא הפרידה לא על הפרק בינתיים. והרי זו היתה דאגתו העיקרית.

– "מה דעתך על כל זה?" שאל רוברט את ידידו. לאון אימץ את מחשבתו כמו חיפש

השראה ממרום כדי לענות לו; לאחר מכן, הוציא בנחת פיסת נייר מכיסו, וכתב מלים אלו: "תפנה אל ד"ר ליסקי. בדמה לי שהוא יודע דברים רבים. הוא אדם טוב וידיד ליהודים..."

- "אפשר שאין זה רעיון רע" אמר קאסן. "עלי להיפתח בפניו ולבקש את עצתו".
לאחר מכן הוא קם, לחץ בחמימות את ידו של האילם, ושני הידידים נפרדו לשינת הלילה.

*

*

*

רוברט התעורר בבקר במחשבה לגשת אל ד"ר ליסקי ולקבל את עצתו. מאמצי
למצוא אותו לא עלו יפה.

- "היכן אוכל למצוא את ד"ר ליסקי?" שאל לבסוף את אחד הקצינים. הקצין,
ששיער כי מדובר בעניני עבודה ענה לו כי הרופא נסע לבירקנאו, אבל יחזור
בשעות הערב.

מעולם, מאז נכלא רוברט במחנה זה, לא יצא רוברט מעבר לשער בשום אמתלא
או תואנה כלשהי. אותו רגע הוא התקנא בקולגה שלו, על שהיתה לו הזדמנות לראות
נוף שונה מזה של כל יום ויום.

אמנם, רוברט ידע כי רק 5 ק"מ מפרידים בין אושוויץ לבירקנאו, וכי גם
זה היה מחנה ריכוז נורא באותה מידה.
למרות זאת, ולמרות שיציאה מהמחנה בעשית בליווי אס.אס. חמושים, עשוי
היה זה להיות שינוי צעים כלשהו.

"להיות מעבר לגדרות התיל" אמר לעצמו, "לראות אנשים אחרים, להחליף
מקום ולו ליום אחד!"

נזכר, כי ליד בירקנאו ממוקמים המפעלים והמתקנים המפורסמים של ברנה
לייצור תחמושת ואמצעי לחימה. העובדים שם גם זכו למזון טוב יותר.
- "יהיה מעניין", חשב ד"ר קאסן, "לשמע את רשמיו של ליסקי. מה ראה, מה דעתו".
הוציא חצי סיגריה מעוכה מתוך כיסו והלך לכיוון המרפאה כדי להתחיל

בעבודת יומו. הוא נהג תמיד לקום שעה אחת לפני ההשכמה הכללית. זה היה הזמן היחיד שבו יכול היה להיות עם עצמו בלבד ולחשוב מעט מבלי שיפריעו לו. בערב כבר היה כה עייף עד כי כל מחשבותיו היו נתונות כיצד להגיע למיטה ולשכב לישון.

עם הכנסו למרפאה ראה את לאון אררה שחיכה לו. הוא רצה להגיע מוקדם בתקווה לשוחח מעט עם אדם שהיה אהוב עליו מכל בעולם: ד"ר קאסן המושיע שלו. - "ד"ר ליסקי נסע לבירקזאו ליום אחד" אמר רוברט לאילם. "רק הלילה ייתכן שאוכל לשוחח אתו."

אררה הסביר לו בתנועות ידיים, כי לדעתו, הענין אינו כה דחוף;

אפשר לסבול דיחוי קל כדי לקבל עצה מאדם טוב זה.

- "על איזה יסוד נראה לך" שאלת אותו קאסן "שליסקי זה יודע יותר ממך וממני?" האילם הסתכל בו בארשת פנים מסתוריה, שם את אצבעו על פיו והביע בשכנוע רב הן בתנועות ידיו והן במבט שבעיניו, כי ליסקי אכן יודע דברים רבים.

רוברט התחיל לצחוק מתוך חיבה וספח כמה טפיחות קלות על שכמו של

לאון אררה.

- "אתה בעל מזג אופטימי" אמר לו "ולעתים קרובות אתה מבלבל בין רצונותיך לבין המציאות. בכל אופן, מוטב תמיד לקוות לטוב מאשר לשאת כל הזמן את המחשבה על הקץ העצוב המצפה לכו!"

כמו הרגיש נעלב להיורכח כי ד"ר קאסן פירש את דבריו כמשאלת לב,

אולם בלתי מבוססים על עובדה כלשהי, נחפז האילם והוציא מכיסו זיר, שעליו כתב:

- "עשה ככל שבאפשרותך לזכות באמונו של ד"ר ליסקי, היות והוא יכול להציל אותנו!"

הרופא הטוב הביט בו בחיבה, וחשב לעצמו: "אחת משתי האפשרויות -

אדם זה הוא בעל תבונה נדירה, עם יכולת אצטואיסיבית יוצאת מן הכלל, או שהוא אדם הבוחר לחיות באשליות כדי לשמר עד לרגע האחרון את המטען הדל של אנרגיה שעוד צותר בנו. מכל מקום, הוא טיפוס סימפטי, ואני מחבב אותו יותר ויותר.

*

*

*

יום עבודה הגיע לסיומו, קשה ומדכא ככל הימים. השעה היתה 8 בערב כאשר

יצא רוברט לחפש את ד"ר ליסקי. זה האחרון, ראה אותו בבואו ויצא מן החדר שבו לן עם עוד 5 רופאים. הוא הזמין את קאסן לבוא עמו אל האולם לצילומי רנטגן. אולם זה נמצא במרחק של 60 מטרים מהמקום. בעת שהחלו ללכת לכיוון חדר צילומי הרנטגן, אמר לו ד"ר ליסקי:

- "אינני יודע מה רצונך לומר לי. אין זה משנה. אבל, אם יתפסו אותנו יחד, בסביר כי אני הזמנתי אותך כדי להראות לך את צילום הרנטגן של המהנדס הראשי של מפעלי התחמושת בנווה. מהנדס זה סובל עתה מסרומבוזה קשה בריאותו והמסכנת את חייו. רציתי להתייעץ אתך כדי למצוא את הספול הטוב ביותר עבורו. זה חייב להיות התירוץ. אולם, מובן מאליו, שאנחנו נדבר על מה שמעניין את שנינו. אותו רגע הם הגיעו אל אולם צילומי הרנטגן ונכנסו פנימה. ליסקי הדליק את החשמל ורמז לרוברט לטבת על אחד הכסאות ליד שולחן קטן. רוברט התכוון לומר דבר-מה, אבל עמיתו אותת לו להמתין. הוא התקרב אל ארון קטן, הוציא מתוכו צלום רנטגן, הציג אותו על גבי השולחן, ולאחר שישב גם הוא ליד השולחן, אמר:

- "עכשיו, משנקטנו באמצעי זהירות, תוכל לדבר בחפזיות."

- "קרה לי דבר יוצר דופן" נאנח קאסן: "הקפיטן שטרסר קרא לי למשרדו והודיע לי בטקסיות רבה כי ממשלת ספרד מתענינת בי וכי מהיום ואילך אני נחשב אסיר פוליטי. הוא הוסיף ואמר לי, שהוא שמח לבשר לי בטורה טובה זו. לאמתו של דבר אינני יודע מה לחשוב, ורציתי לשאול בעצתך."

- "אם אתה ממוצא ספרדי כלשהו" ענה לו ליסקי "הענין אינו כה חמור. החקירה שהיערך בענין זה על ידי הגיסטפו בפאריס הוכיח זאת בבירור. אם על ידי עדויות של אנשים, אם על ידי חקירות פתע, יוכח שמטפחתך אכן אמרה אמת וכי ביקשו

במטרה להציל אותך- להחזיר לך נתיבות שהיתה לך. נשכח הימים"

- "מעולם לא הייתי ספרדי." אמר רוברט "מוצאי הוא ממשפחה יהודית-אלזסית,

בטועה במקום מזה כמה דורות. אני במאה אחוזים יהודי-צרפתי."

- "אם כך, הרי שאחרים ניסו, תוך שימוש בשרותיהם הטובים של אנשים ממדינה ידידותית לגרמניה, להוציא אותך מן הגיהנום שלזו. את זאת, הגרמנים אינם סולחים. אתה תיחשב אסיר פוליטי אבל בהיותך יהודי לא תוכל, כפי שגם אתה מודע לזה, לצאת ממחנה זה. גם אם לפי שעה מצבך יוטב במקצת, הרי הסכנה שהם ירצו להיפטר ממך, בדרך זו או אחרת, נעשית עתה יותר ויותר גדולה."

- "במה הם רואים בי סכנה כלשהי?"

- "בעובדה שאותה מדינה ידידותית שמגנה עליך - במקרה שלך, ספרד - תדרוש ביום מן הימים, שכל הגתניזים שלה, גם יהודים, ישוחררו מיד. מטעמים פוליטיים, עלולה גרמניה להיות במצב שבו תהיה חייבת לספק את רצונה של אותה ישות ידידותית. במקרה כזה, מוטב להם שאתה (הנחשב אישיות מכובדת לאור קשריך עם חוגים פוליטיים רמי מעלה של מדינה זייטרלית) לא תהיה קיים בעולם ולא תוכל לספר מה שראו עיניך."

- "רצונך לומר, שישלחו אותי אל המשרפות?"

- "לא. עכשו לא; הם ינסו שתמות מות טבעי... או בתאונה."

הצהרה זו, שהיתה כעין פסק דין מות, הותירה את רוברט חלוש ומדוכדך. הבטחון שהיה באופן הצגת הדברים על ידי ליסקי, שכנע אותו כי אכן היה עמיתו בקי היטב בכל הענינים שנגעו למחנה מות זה. "האם היה מכור לגרמנים? בודאי שלא. ואם לא, כיצד זה ידע כל הסודות הללו? ומה שמוזר עוד יותר, מנין ידע כבר האילם כי ליסקי זה הוא אדם מסתורי אם גם טוב? רוברט חשב על כל אלה ונזכר במלים שרשם האילם על אותו פתק: עשה ככל יכולתך לזכות באמונו המלא של ליסקי, היות והוא יכול להצילנו."

ד"ר ליסקי ראה את בן שיחו והוא מרתש ועצוב. הוא הנח את ידו על כתפו ואמר לו:

- "אל תפול ברוחך. יש לפעול כדי להציל את חייך. אני אהיה מוכן לעזור לך אם יש לך אמון בי.

ד"ר קאסן תלה עיניו והסתכל היטב בפניו של עמיתו. בפרץ רגשות של בילוי לב הוא אמר לו:

- "אני שם בך את כל מבטחי. אמור לי מה עלי לעשות ואני אעשה בדיקנות".

באותה שניה ממש נפתחה הדלת בדחיפה אלימה, וסגן מפקד מחנה הרכוז

פון דורך נכנס אל החדר.

ד"ר קאסן ראה לפניו את כלב א.ס.א.ס. זה, קצין שנודע באכזריות שאינה נופלת מזו של קפיטן שטרסר, והאמין ששנה כבר הגיעה שעת המוות. כל מה שעבר עליו לאחרונה הטביע עליו את רישומו. הוא היה מזועזע וזרגש, וראה אויבים אורבים לו בכל פינה. גם הנטחון הרב שבו דיבר עמיתו ד"ר ליסקי על גורלו הצפוי, ריגש אותו עד היסוד.

- "מה אתם זוממים שם שניכם?" שאל פון דורך בחומרה.

- "אנו משתדלים להציל אחד מאנשיכם" ענה ד"ר ליסקי בקול רגוע. "חיינו של מהנדס המפעל של התחמושת בבוזה נמצאים בסכנה, ורציתי לקבל את עצתו של ד"ר קאסן על דרך טיפול הטובה ביותר. כאן אני מראה לו את צילום הרצטגן שעשינו לו לאחרונה".

באומרו זאת, לקח ד"ר ליסקי את הצילום שהיה מוצח על השולחן כדי

להראותו לסגן מפקד המחנה.

זה האחרון עצר את ידו ואמר:

- "אני רואה שאינך סובל מחוסר דמיון. אבל, סיפורים מהסוג הזה תספר לקולגות שלך...". תוך כדי דיבור נגש אל השולחן והחל להתבונן בצילום. כתפו של הקצין נגעה בזו של רוברט, ותוך שניה, הרגיש קאסן ביד חזקה התופסת בשערותיו, ומול פניו ראה זוג עיניו הכחולות-אפורות של פון דורך. שתי עינים נוראות אלה החדירו מבטן אל עומק לבו של רוברט, מצטות לבחון מה מתרחש שם. מתחת לשולחן, בהיחבא, הרגיש ברגלו של ד"ר ליסקי הבועטת בו קלות, כמו לומר לו לבל יאבד את אומץ לבו.

ממש כרופא אשר סיים את בדיקת החולה, עמד פון דורך, עדיין יורה מבטו

ברוברט, ואמר לו בנימה מסתורית:

- "ייתכן ועוד נתראה באחד הימים, ד"ר קאסן".

מבלי להוסיף עוד מלה, הוא עשה חצי פנייה ויצא במהירות מאולם הרצטגן.

רוברט צנח על כסאו, המום וזרעש עד מאד. מבט עיני הנחש של הקצין הגרמני

רדף אותו כל הזמן כמו כח מגנטי על-טבעי.

- "מדוע נבהלת כל כך?" שאל אותו ד"ר ליסקי. "הרי כבר תכננו מה לומר במקרה כזה ומאומה לא היה אמור להפתיענו. עצבנותך, והפתח שהפגנת, הראו בעליל שישבנו וזממנו משהו. אם תרצה שאעזור לך להינצל, עליך קודם לכל ללמוד לשלוט בעצמך; עליך לגייס את כל כחות הנפש שלך להיות רגוע, ולהיראות כזה, גם אם תראה את המוות פוסע שני צעדים לפניך".

- "אעסה ככל האפשר" ענה ד"ר קאסן. "אבל אמור לי בבקשה ממך, מה עלול לקרות עכשיו. הרי ראית, שקצין מסוכן זה יצא בהרגשה ברורה שאנו מתכננים או זוממים כאן משהו".

- "עליך לחשוב כאילו מאומה לא קרה, ולך לישון בשקט" אמר לו ד"ר ליסקי. "הייה רגוע; מהיום ואילך נשתדל להינצל יחד או למות יחד".

רוברט נפרד מעל חברו והלך לישון. אולם, קל לתאר כי שנתו נדדה,

והוא לא הצליח להירדם כל אותו הלילה.

הוא התהפך במיטתו וחשב על האירוע האחרון. "מובן מאליו -אמר לעצמו- "כי

ד"ר ליסקי צודק. אבל איבדתי כל שליטה על התנהגותי כאשר ראיתי את פרוץ דורק בכנס לחדר. היה עלי להיטאר שלו ושקט ולשחק את התפקיד שעמיתי הסביר לי עוד קודם. הוי! אותן עינים כחולות-אפורות של הקצין הגרמני! מי שנתקל במבטו חש כיצד כוחותיו, הגופניים והנפשיים, נוטשים אותו. איזו הרגשה נוראה היתה זאת לחוש אותו לידי, צפוף מולי!"

הוא ניסה לשכוח אירועי הערב ולישון מעט, אולם לא הצליח. שוב חזר והרהר:

"ד"ר ליסקי הצליח להכיר את אופיי כאשר הזהיר אותי שעלי להיות רגוע ושלו, גם

אם אראה את המוות מול עיני!

אין ספק שהוא רוצה להציל אותי. כאשר ראה אותי מחויר כל כך, הוא לחץ

את רגלי מתחת לשולחן כדי לעודד אותי. עלי להכיר בכך שהוא ידי מסור וטוב".

מחשבה זו הרגיעה מעט את רוחו, והוא עשה ניסיון נוסף להירדם. אבל, לפתע,

עלה חשד נורא במוחו: אותו סימן שעשה ד"ר ליסקי מתחת לשולחן, האם אמנם היה

מכורן אלי? אולי היה הסימן מיועד לקצין הגרמני! הרי לא ייתכן לשמור על קור רוח מופתי כפי שהבחנתי אצל ליסקי, בשעה שלפנינו עמד האויב..."

אולם, רגע קל אחרי זה, וכבר גירש רוברט חסד זה ממחשבתו ואף ייסר את עצמו על שחסד זה עלה בדעתו.

- "כבר איבדתי את עשתונותי" מלמל לעצמו "אזי רואה אויבים צצים מכל הכיוונים... בוטה וכלימה מצדי לפקפק באמון של אדם זה המנסה לבוא לעזרתתי!" השחר החל לעלות כאשר ד"ר קאסן תפס תנומה קלה.

חבריו לחדר תמהו קצת כשראו אותו שוכב עדיין במיטתו. תמיד זהג לקום לפני כולם, עתה היה עליהם לעורר אותו משנתו.

*

* *

הוא נכנס למרפאה כרגיל, ועיניו נחו על פניו של לאון אררה, כמו רצה לשאוב ממנו, ידיד כן ופשוט, עידוד לעתיד. הוא רצה לקבל קורטוב של בטחון שאכן הדרך שבחר בה - לחפש סיכוי של אחד לאלף כדי להינצל מגיהנום זה - נכונה היתה.

כמו קרא את מחשבותיו, או הכיר כבר את סערת הרגשות הנשקפת מפניו של רוברט, נשא האילם עיניו לשמים. בתנועות ידיים הצליח להעביר אל רוברט את דעתו כי כל מה שיעשה הוא לטובה, וכי יש להחזיק באמונה באלוהים.

ההרגשה, שהנה נמצא לידו אדם, שעליו לא ייתכן גם צל צלו של חסד, נסכה ברוברט אומץ ואופטימיות. מעט שלווה חדרה ללבו ואיפשרה לו לעמוד בנטל יום העבודה המעייף.

לאחר שיצאו החולים האחרונים מן המרפאה, סיפר קאסן לאילם הנאמן את האירועים שעברו עליו אמש.

לאון אררה האזין במלוא תשומת הלב, הפעם הוציא הוא מכיסו סיגריה, אותה קיבל בסתר מאחד השומרים שאת רגלו חבש. האילם קצץ את הסיגריה, והגיש את חציה לקאסן. הלה הצית את הסיגריה, ואמר:

- "אם אכן זו אשתי מישלין שעשתה כל זאת, שהמציאה עבורי את הצתינות הספרדית, איזו אכזבה תהיה זו עבורה כשתדע לאיזו סכנה היא חשפה אותי."
- "אל תחשוב כך" - כתב לאון אררה בכתב מהיר; "התחושה של הסכנה היא היא שהדבן אותך למצוא דרך להצלה!"

דוברט תקע בן מבט וקרא:

- "אמור לי. ברצוני שתגיד לי כל מה שידוע לך!"

האילם הרכין את ראשו, ובעצב רב בעיניו כתב את המלים הללו והראה

אותן לדוברט:

- "לטובתך, הרשה לי לשמור לעצמי את הסוד."

פרק שי"ת

מישלין ציפתה בכל שעה ובכל רגע לקבל הזמנה מהסגרירות הספרדית ולשמוע מפי ידידיה, דוניה קלרה החביבה והמרקיז דון קרלוס דה לוס ריוס, חדשות טובות אודות רוברט יקירה.

האזירה בביתו של מר לרו השתפרה. מרסל שוב לא העלה בפני הוריו נושאים אקטואליים טעונים ביאוש. האמת היא, כי ההצלחות של צבאות בנות-הברית בחזיתות השונות, מספר חדשים לאחר התמוטטות מוחלטת של הקורפוס האפריקני המפורסם בפיקודו של גנרל רומל הציתו התלהבות בעם הצרפתי. התלהבות זו בצבצה גם אצל אותם רואי שחורות או אף אצל אנשים מיואשים וחסרי אומץ, שאיבדו -קודם לכן- תקווה לתקומתה של צרפת.

דובר אודות פתיחתה של "חזית שניה", שאמורה להביא לשחרור העמים שסבלו תחת מכבש העריצות הגרמנית. קצת יותר אומץ וגם קצת יותר תקווה חיממו את כל הלבבות. דווקא בתוך השלוה והרוגע הללו, פרצה אחת מן הסערות הזוראות ביותר לאנשי ה"רזיסטאנס" ולמישלין.

*

*

*

ד"ר פוהל היה הראשון שחש את אותות הזעם של מפקדיו על שלא הצליח לשים קץ לפעולות הרזיסטאנס.

הוא קבל בהפתעה לא-נעימה מברק מברלין המודיע לו על בואו הקרוב של קצין מיוחד שבטלח כדי לפקח על כל פעולותיו ועבודתו. הנוסח היבש של המברק הביע בבירור את מורת רוחו של המשרד המרכזי של הגיסטאפו.

ד"ר פוהל קם ממקומו והתהלך בחדר הלוך ושרב כשהוא מדבר אל עצמו.
בקטנוניות האופיינית למשכיל גרמני, האמין הוא בכל לבו שאיש לא יוכל
לעשות את העבודה טוב ממנו וכי שום פגם לא ייתכן שיימצא בפעילותו.
- "כאשר יגיע המפקח המפורסם לבקר את עבודתי, אדע היטב כיצד לקבל את פניו"
אמר לעצמו. "אם יהיה זה גנרל או קולונל שיגיע לכאן לביקורת, לא אראה את
הענין כה משפיל עבורי. אולם אם מדובר באיזשהו "יועץ מיוחד" - אראה לו
שעדיין יש לו מה ללמוד אצלי".

חזר לשבת אצל מכתבתו ורחבה, ונטל סיגר. ביומרתות גדולה התחיל להעביר
בזכרונו את הצלחתויו בעבר שהנחילו לו כבוד וקידמו אותו בדרגות עד לקבלת
התפקיד של מפקד הגיסטפו בפאריס.

מרוצה מעצמו, ליטף בידו השמאלית את שורת המדליות שעיסרו את חזהו.

באותו הרגע נפתחה דלת משרדו, ואזרח נכנס פנימה. ד"ר פוהל נעץ בו
מבט ובקול נרגז שאל אותו לרצונו ובאיזו רשות נכנס אף מבלי לדפוק בדלת.
- "אני מתנצל, אדוני המפקד" אמר האלמוני "אין לי הזמן לנהוג לפי כל הכללים
הנהוגים בזמנים רגילים, היות ואני בא לכאן ב"שליחות מיוחדת". ומבלי לתת
לד"ר פוהל כל שהות, הוא הציג בפניו מכתב קצר שבו נרשם:

לתשומת לב הרשויות הגרמניות

(צבאיות, אזרחיות ומדיניות)

ואלו של המדינות הידידותיות:

נושא מכתב זה הוא

פליקט קרמר - "שליח מיוחד"

על החתום: הימלר.

ד"ר פוהל לא הראה שום סימן שהמכתב הרשים אותו במשהו.

- "עכשיו" חשב הוא, "כל שצריך הוא להוכיח ל"שליח מיוחד" זה שפעלתי
בכוון וכראוי".

דאגתו הראשונה היתה להיוודע מהי דרגתו של המבקר שלו כדי לדעת
כיצד להתנהג כלפיו בהתאם למשמעת הצבאית. כבכיר ממנו, שווה לו או זוטר.
- "שב בבקשה" אמר הוא לאחר זמן מה "ואנא אמור לי מהי דרגתך הצבאית".
- "אני נמצא כאן בשליחות, לביצוע משימה בלשית; לאחר מכן אבדוק אם יש
בידי לחלק לכם הוראות לעשות שינויים בסדר העבודה או לבצע חילופי גברי".

ד"ר פוהל שמע מלים אלה ופניו האדימו מכעס.
היה שינוי בולט לעין בין שני גברים אלה. האחד היה הטיפוס של איש-
צבא יהיר ויומרני; השני, האזרח, - יבש, מכובס בתוך עצמו, שולט בקושי רב
בעצבנותו, והתנהגותו דמתה לזו של צמר המתכווץ לזנק על טרפו.
- "איש לא יוכל לשנות כאן דבר ללא פקודה מהמרכז. אתה ערוך את חקירותיך,
ובמקרה שתמצא פגמים מסוימים - דבר שיפליא אותי עד מאד - שלח את הד"ר שלך
על מנת שהמפקדים שלנו יתנו לי הוראות חדשות".

פליקס קרמר, השליח המיוחד, עשה תנועה בולטת של אי-סבלנות; ובקול
שהשתדל להיות רגוע, הוא ענה לו:
- "אני מכבד אותך, ד"ר פוהל, על השכלתך ועל כישוריך לפענח את הדוקומנטים
הסודיים... זוהי מעלתך היחידה, ומקומך אולי באיזו ספרייה אבל בוודאי לא
בתפקיד של מפקד גיסטפו. תפקיד שמטרתו לדכא את ה"רזיסטנס", להשליט חוק וסדר
ולשבור את הטרור בעיר כזו כמו פאריס".
כשביטא את המלים "לדכא", "להשליט", "לשבור", ברקו עיניו של קרמר
בנצנוץ שטני.

- "ומה מביא אותך לחשוב שאני לא עושה כדי לבצע את המשימות הללו?"

- "שני האירועים האחרונים. בשניהם הוכחת אי-כשירות מוחלטת: א) הרצח של סוכן מצויין שלזו, מקס זינגר, על ידי הרזיסטאנס. ב) אבדן המסמכים הסודיים, שגזבו מהמשרד שלך".

- "החקירה שניהלתי מוכיחה בצורה הברורה ביותר" השיב ד"ר פוהל "כי הסרג'נט מקס זינגר היה קרבן לתשוקתו לאשה אחת בשם סוזן. הוא נרצח בידי בעלה או המאהב של אותה אשה מסתורית באותו מקום שבו קבעה לו "רזדונו". באשר למסמכים הגזובים, אני עדיין ממשיך בחקירה ואני מקווה לתוצאות טובות תוך ימים ספורים".

- "אוכיח לך, ד"ר פוהל, שהתנהגת כמו טפש בריבוע בכל אותם שני מקרים, אולם אבקשך להיות רגוע ולעזות לשאלותי מבלי להתעצבן; באתי לכאן כדי למלא את תפקידי ולא כדי לחלק לך מחמאות".

היתה צחישות כזו בקולו של קרמר וסמכותיות מאיימת עד כי ד"ר פוהל

לר יכול היה שלא להשיב בציטנות:

- "כולי אוזן".

- "מדוע שלחת את הסוכן שלזו, סרג'נט מקס זינגר, ליקוב אחרי אשה ושמה ז'ולי?"

- "היות ובביתה של אשה זו" השיב ד"ר פוהל "צמצא, בחדר של אחד מדיירי המשנה שלה, צופן סודי של המחתרת. אשה זו היתה חשודה, בהתאם למכתב ארזימי שקבלזו, כי בביתה מוסתרים כלי נשק. בחיפוש לא נתגלה נשק, ולאחר שבחקירה שערכתי לה השתכזעתי שהיא חפה מפשע - שחררתי אותה. בכל זאת שלחתי אחריה מעקב כדי לבדוק לאן תלך בצאתה מכאן".

- "והסרג'נט זינגר שעקב אחריה לא חזר עוד!" אמר קרמר בנימה תקיפה.

- "כן, זה נכון. ואני הוריתי לעצור את ז'ולי זו בביתה. לו היתה היא מעורבת

בהיעלמותו של הסוכן שלזו, היא לא היתה נשארת בביתה ומחכה שנבוא לעצור אותה".

- "מחשבה נכונה, ד"ר פוהל, אולם ז'ולי זו היתה שותפה לרצח של הסוכן שלזו והיה

לה האומץ לחכות לכם בביתה כדי למחוק כל חשד. כל זאת היא עשתה לפי הוראות ה"מקי'ס".

- "ההנחה שלך מביאה אותי לצחוק; ז'ולי זו הצהירה כאן כי כשיצאה מן החקירה היא

הלכה אל חברה שלה. היות וכך, ביקשתי ממנה את כתובתה של חברה זו שהובאה לכאן מיד

לחקירה. הגירסות שמסרו שתיהן היו זהות".

- "וזה הספיק לך כדי להשתכנע?"
- "לא. לאחר שחקרנו אותן - ובהפרש של חצי שעה זו מזו - הוריתי לשים את שתיהן בתא מס' 7 כדי להקליט את שיחתן".
- "ולאחר ששמעת את ההקלטה של שיחתן שוב לא היה לך שום חשד כלפיהן?"
- "בהחלט לא"; אמר ד"ר פוהל בשכנוע רב.
- "ובכן, מחר בבקר, לשעה 7 בדיוק אבקשך להכין את ההקלטות. אראה לך שאינך יודע להאזין!"
ובמלים אלו יצא קרמר מן התדר.

*

* *

בבקר, כבר בשעה 6, היה ד"ר פוהל במשרדו, וראשית לכל הורה לקרוא אליו בדחיפות את ליינר עמיתו וסגנו. כשהגיע קצין זה, אמר לו ד"ר פוהל בנימת לגלוג:
- "האם ידוע לך שזכינו כאן לביקור של "בלש" מפורסם, כזה המתיימר לחשוב שכולנו כאן תיבוקות שלא יודעים אפילו את האלף-בית של תפקידנו?"
- "אם הוא אכן בלש במקצועו, ייתכן שימצא פה ושם פגמים בדרך שבה אנו מנהלים חקירות או מפענחים את הבעיות" ענה בזהירות הסגן ליינר.

מלים אלו קלקלו את מצב רוחו של מפקד הגיסטאפו, והוא צעק בכעס רב:
- "אראה לך, ואזכיר לארון קרמר הזה שאני לא תלמיד בית ספר וכי בעבודתי - שום תיק אינן בסגר טרם הגעתי למסקנה זכונה נמבוקרת היטב. הוא סבור, שהסוכן שלבו, הסג' צט מקס זינגר הרצח בידי הרזיסטאנס, ואותה ז'ולי מסוימת, שאנו שחררנו לאחר ששוכנענו בהפחתה, גם היא אטמה.

הסגן ליינר האזין לדבריו של הקצין הבכיר ברגש כבוד מסוים, אולם לא היה משוכנע באותה מידה כמו הד"ר פוהל כי שירותי הגיסטאפו היו מושלמים וללא פגמים. הוא עצמו עקב בזמנו אחרי חקירת הרצח של הסמל והטכניק לקבל את הסברו כי מדובר כאן בדרמה של אהבה. עם זאת, הוא אמר אז למפקד הגיסטאפו לא לסגור עדיין

את התיק ולערון הקינות בוספות. אולם, מרן סירובו של ד"ר פוהל הוא שתק אז; ברגע זה, למרות רצונו העז להזכיר לו את היסוסיו בעצין הנדון הוא בזהר היטב שלא לעשות זאת, כדי לא להעלות את חמתו של מפקדו הזחוח והימריני.

*

* *

הזלת נפתחה כמו נדחפה על ידי צל. שום רחש ושום טרור לא רמזו על בואו של הכלב קרמר, שעלה במדרגות והתקרב אל החוד שבו טוהחו שני הקצינים. מופתעים כליל, התברברו שני הגברים באישיות מוזרה זו והעטופה, אולי בכח הצטיבות, במסתוריות מסוימת.

ד"ר פוהל דיבר הראשון, ובקול ברטח הציג את ליינר, סגור:

- "אני מציג בפניך את אחד מעמיתי הטובים ביותר".

שליחו המיוחד של הימלר אף לא הסתכל בפניו של הקצין, ואמר בניסול:

- "תלוי מה אתה קורא "עמיתים טובים". אם זה אדם שמארח לך לחברה בשתיית בירה,

זיחא. אני מקבל את זה; אבל אם רצונך לומר שמדובר באדם שעוזר לך לראות את

העצינים ביתר בהירות כאשר אתה אינך מצליח להבחין במאומה, את זאת אינני מקבל.

עד לרגע זה, איש מכם לא הוכיח שיש לו איזו פקחות מינימלית",

לשמע מלים אלו, בנוכחות סגור, הרגיש ד"ר פוהל את זרימת הדם אל ראשו

והוא קם מכורסתו בתנועה במרצת וצעק:

- "אני אוסר עליך לדבר אלי בטון כזה! אם תמשיך כך, לא אוכל לקבל אותך

שוב במשרדי".

המלים של האזרח קרמר והשובתו של הקצין נשמעו כמו אבחות חרב בין שני

מתמודדים בדו-קרב. הסגן ליינר הסיק בחשבונו מהיר כי הבכיר מבין שלושתם היה

אזרח כחוש ועצבני זה, וכי בקרוב מאד יהיה עליו לחטוף את דרגתו. אחרת, בתנאים

כאלה, לא ניתן יהיה לעבוד בשיתוף פעולה.

*
* *

ראמזם, תשובתו של קרמר לא איחרה לבוא:
- "כשהגעתי לפריס, המפקד, אמר הוא בלגלוג "לא היתה דאגתי הראשונה לעשרת
אתכם היכרות. בידי כבר היה התיק של כל הארופים, ובמשך חמישה ימים ציהלתי
חקירה אישית ללא ידיעתכם. הפקודות שנתתי כובדו כפי שמכבדים פקודות של
גנרל - היות וזוהי דרגתי כאשר אני נמצא ב"שליחות מיוחדת".
פניהם של שני הקצינים קבלו גוון צהוב, ובאופן אינסטינקטיבי הם
ניצבו דום כראוי לעמוד בפני קצין בכיר מהם.

קרמר המשיך:

- "מהחקירה שניהלתי כבר אספתי די עובדות המספיקות לשלוח אתכם לכלא בגין
"הזנחה והוסר אחריות". אבל, חושבני שלפי שעה אצטרך לאחד מכם ועדיין איבני
יודע את מי עלי לסלק מבגד עיני. כהתחלה, פנה לי את מקומך במשרדך, ד"ר פוהל,
ואל תדבר טרם תקבל רשות לכך.

כמו מהופנטים מן הסמכותיות העצומה פינו שני הקצינים את מקומותיהם
ליד המכתבה והתישבו על שני כסאות ממול כמו שני אנשים על ספסל נאשמים.
בחזות רגועה, התקרב קרמר אל המכתבה, הרים שפופרת הטלפון וחייג.

כשנענה על ידי המרכזית, אמר:

- "קולובל ארתור".

קצת אחר כך פלט את הפקודה הבאה:

- "כאן קרמר. עזוב הכל ובוא מיד אל משרדו של ד"ר פוהל; זו פקודה."
כשראה את הדלת נפתחת ואת ראש המפקדה, הקולובל השמן ארתור, מצדיע
ביראת כבוד, לבשו פניו של ד"ר פוהל מראה של בלון גדול שהתרוקן לפתע. הוא
התחרט על המלים הקשות שהטיח באזרה זו, והט כיו הקריירה הצבאית שלו הגיעה
לקיצה.

קרמר דיבר אל הקולובל באותו קול מר דיבש:

- "חכה לי בטעה 8 בערב במשרדך. אלמד אותך לקח שלא תשכח כל חייוך. אתה הופשי!"
הקולו של ארתור הקיש בעקביר היצא. ואילו הבלא בפנה אל השנים ואמר להם,

הפעם בנימה מסוימת של השתתפות בצער:

- "מיותר להצהיר בפניכם כי אתם מהמרים היום על הקריירה שלכם ועל כבודכם
כקצינים גרמנים. אראה לכם, ואוכיח לכם, היכן טעיתם. אבל אחיה מוכן גם
להשתכנע על ידכם - עם הרבה רצון טוב מצדי - כי עשיתם את המוטל עליכם במיטב
היכולת וכי אתם ראויים להמשיך ולהחזיק באותו תפקיד חשוב שאתם מחזיקים
בו כאן".

תקוה קלושה הפעימה את לבו של ד"ר פוהל כששמע מלים אלה.

בהמשך, טעל אותו קרמר:

- "מן החקירה שניהלת, ד"ר פוהל, עולה כי לאחר ששיחררתם אנתה הגברת ששמה
ז'ולי, היא לא הוזרה אל ביתה אלא הלכה לבקר את חברתה. ונה זכרון?"
- "כך התברר לנו מאיגפורמציה שקבלנו לפיה הסוכן שלנו בראה ברובע אחר מזה
של מקום מגורי אותה ז'ולי".

- "האם לא בראה לך מוזך שאשה טזה עתה יצאה ממקום כגון הגיסטפו, תלך לבקר
חברה שלה? סביר היה להניח שהיא תמחר לחזור ולהיכנס אל ביתה שלה".

- "לא. זה בראה לי אפילו הגירוי שאדם יחפש את קירבתו של חברך כדי להרחיק
מלבו את רגשי הפחד שהיו לו משך כל הזמן שהאמין כי חייו בתונים בסכנה".

- "אני מקבל את בקורתך".

- "ז'ולי שעצרו אותה בביתה, בתנה לנו כבר בשלבים הראשונים של חקירתה את
הכתובת של חברתה וזו אכן גרה באותו רובע שבו בראה סרג'נט מקס זינגר. שאלנו
אותה לפרטי שיחתה, וכאשר הרבאה לכאן אותה חברה שלה, היא אמרה אותן מלים
ששמענו מפיה של ז'ולי".

- "וזו לך ההוכחה שהן בדברו על כך מראש".

- "גם אני חשבתי כך, אבל כשהן היו לבדן, הקלטנו את שיחתן. ההקלטה אישרה
דוקא את ההשערה שלא היתה הידברות מוקדמת ביניהן".

- "שמעתי את ההקלטה והשתכנעתי בדיוק ההיפך. אבל, בעזוב לרגע גברת זו. מה

הביא אותך לחשוב כי סרג'נט מקס זינגר נרצח על ידי המאהב או על ידי בעלה של איזן גברת מסתורית ושמה סוזן?"

- "מצאנו פתק בכיסו ובו התיימנה והשעה של ה"רנדור".

- "ומיין לך שהפתק לא הוטל בכיסו על ידי ה"רזיסטאנס", לאחר שרצחו אותו?"
ד"ר פוהל לא מצא תשובה לשאלה זו.

- "הרי לך השאלה הראשונה שעליה אין לך תשובה. ונש עווד. האם נסיתם לבדוק סימני טבעת אצבעות על בגדיו של הסרג'נט לאחר שנמצא הרוג?"
- "כן, בדקתי".

- "גם אני בדקתי, ומצאתי סימנים של ידים גבריות הזקות, אבל טרם סימן ליד של גברת, אם, לפי השערותך, ד"ר פוהל, הסרג'נט שלכם היה באותה שדה בחברת אשה - האם לא נראה לך מוזר שלא היו עליו שום סימני אשה, או שפתון? האם לא טבעי, שבעלה, או מאהבה של סוזן זאת נרה לעבר הסוכן שלנו לאחר שראה אותם מתחבקים יחד? נהא לכם השאלה השניה שאינכם מסוגלים להשיב עליה. לא אתה וגם לא אתה. הבה רוצמשיך. אם הייתם טורחים לבדוק את המקטורן של הסרג'נט שלכם הייתם ללא ספק מבחינים שהוא קרוע מתחת לבתי השחי. זה מוכיח שהוא טולטל משך זמן ממושך. לא הולכים ל"רנדור" עם ז'קט קרוע, ד"ר פוהל!"

לו פניתם ושאלתם את המשטרה האזרחית (שעשתה חקירה קטנה לפני שסגרתם

את התיק) הייתם יודעים שלא נמצאו צעדי בעליה של אשה במקנם של ה"רנדור".
באותו מקום עצמו, האדמה הייתה לחה אבל בצעלי הסרג'נט לא נמצא אלא אבק דרכים ואספלט. כל זה מוכיח שהוא נרצח באתר אחר".

מפקד הגיסטאפו האזין לעובדות אלה שהוטחו בפניו על ידי קרמר, וכל

הכרת-ערך-עצמן אבדה לו בבת אחת.

האדם הנורא בלבוש אזרחי התרומם בתוועה צמרצת מאצל שולחן הכתיבה,

הצביע לעבר כורסתו של ד"ר פוהל ואמר:

- "תפוס את מקומך כמקודם, וגם אתה הסגן ליינר. תסכחו שניכם שנפגשו כאן. אסור שירודע, שעניני הגיסטאפו מתנהלים מעתה ואילך תחת ידי".

במלים אלה יצא קרמר והסאיר את שני הקצינים בטויעים במקומם בתדהמה.

*

* *

בו ביום של מפגש זה, הצליח דרואו, המרגל של הרזיסטאנס להעביר לידי "בעל הבית", המפקד העליון של שורות המקי'ס הצרפתיים, את הידיעה דלהלן:
"לתשומת לב, לתשומת לב: הפיקוד על הגיסטאפור עבר לידיך של
" אדם מוכשר, פיקח, ואכזר עד מאד!
" יש לזקוט בצעדי זהירות בכל החיפנות."

מיד כשהגיע המסר לידיעת מפקדי הרזיסטאנס הם פעלו במהירות הבזק ונתנו את ההוראות בהתאם.

ניתן לומר, כי משלין נעצרה בכח על ידי לוסין וגסטון והוצאה מביתה, שבו היה סיכון גבוה לכך שתיתפס בידי סוכני הגיסטפור.
- "שמעי לעצתנו, משלין יקירתי" אמר לה אחיה לוסין. קבלנו הוראות להיות זהירים עד מאד כי התנאים השתנו. כל אלה שהיה להם אי-פעם קשר אתנו חייבים עומדים בסכנה מרגע לרגע".

משלין ישבנה במכונית הקטנה של גסטון, שהסיעה אותה לעבר יעד בלתי ידוע. בריחה מטורפת זו זראתה לה מעשה של צעירים ללא בסיון. זמן רב ישבה ושקתה.
- "ואיך אוכל לקבל ידיעות אודות רוברט?" החליטה לבסוף לשאול.
- "לזמן מסוים, אסור שמישהו ידבר אודותיך או שחלילה יראו אותך באיזה מקום שהוא" השיב לה גסטון בסמכותיות.

- "ובכן, אני עכשיו אסירה שלכם?"

- "האם את מעדיפה, משלין, להיות אסירה של הגיסטפור?"

- "אוה! הגיסטפור אפילו לא יחשוב עלי!"

- "אפשר ושכחת. את הקורות אותך במכונית של הקולונל ארתור בזמן שבארנקך נמצא המסמך הסודי; אבל, הם לא שכחו. והיום, ישנו שם אדם שתפקידו לטחזר את כל האירועים שקרו, ואותו אדם - בהתאם לידיעות שקיבלנו מדורואו - הוא מוכשר מאד באותה מידה שהוא

אכזר. המאבק יהיה עתה קשה מאד. הרבה דם ייספך בין שורוטינו... אבל נקרה סגם אצלם".

מישלין הסתכלה מבעד לחלון המכונית וראתה כי כבר יצאו מתחומי פאריס ועתה נסעו במהירות רבה יותר לכיוון הפרברים.

גון השמים היה אפור-ברזל וגשם דקיק זירזף ללא הרף. יום עצוב שתאם את העצבות ששכנה בליבות השלושה.

גסטון עצר את מכוניתו לפני וילה אחת שעליה התנוסס שלט "וילה שאנבה". הוילה היתה מוקפת בגן גדול. קירות בגובה 2 מטרים סגרו עליה, והכניסה אליה היתה דרך שער מסיבי של פלדה.

השלושה יצאו מן המכונית ולוסיין צילצל בפעמון השער. שתי דקות לאחר מכן הרפיע גבר כבן 65 לפתוח את השער. הוא הסתכל בהם ובפניו היתה הבעה של אי-אמון.

- "מה רצונכם?" שאל.

- "באנו לקטוף כמה פרחים"

- איזה פרחים אתם אוהבים?" שאל בעליה של הוילה.

- "שחלבים" השיב גסטון.

מלים אלה היו הסימן המוסכם.

בזריזות רבה פתח הקשיש את הדלת והזמין אותם לשבת ולסעוד על שולחן;

אולם גסטון סירב.

- "עלינו להסתלק מכאן. זה יהיה זנון יותר. אנו משאירים בידיך את חברתנו,

גב' קאסן, שהשמש אחות סיעודית לרעייתך המשותפת".

לוסיין חיבק את אחותו, גסטון לחץ את ידה ברגש, ומעט אחר כך נסגרה

הדלת הכבדה. מישלין הפכה להיות, שלא מרצונה, לדיירת של ה"וילה שאנבה".

- "שמי פיליפ נילייר" אמר הזקן ביימוס. למרות גילי, ביקשתי להמשיך להיות

לעזר לארצי. אושיים רבים שהיו מבוקשים על ידי אויבינו מצאו כאן מסתור לזמן מה.

עובדה זו הנת לי סיפוק רב, ברור לי, שאין זה כה נעים לחיות בחברתם של אושיים

זקנים, אבל ההתרשמות הראשונה של עצבות תפוג אצלך כאשר תגורי אתנו זמן מה.

אשתי צעירה ממני ב-15 שנה (היא אשתי השניה) והיא בעלת אופי עליז מאד למרות

מחלתה. יש לי אחות-מטפלת ומשרת-טובה. אין עליך לעשות דבר... אולם, אם יבואו לשאול או לבדוק, אציג אותך כאחות; זו האחרונה תשחק את הפקיד המבטלת, ובעל ה"סרס הכחול" שלי (הטבח) יהיה פשוט המשרת שלנו. ובזה כבר אמרתי לך כל מה שהייתי צריך לומר."

תוך כדן דיבנך הגיעו אל פתח הוילה. מיטלין החלה להרגיש בטחון-מה. ברגעים הראשונים, נראה לה המקום כבית-סוהר לכל דבר עבורה. אולם, עתה היא נכנסה אל הבית בלב שקט.

הגברת וילייר שכבה שרועה על ספה, לבושה בטוב טעם, ותסרוקתה מסודרת. היא קיבלה את פני מיטלין בלבביות רבה:

- "הפעם, פיליפ, הבאת אל ביתנו כוכבת קולנוע!" אמרה בצחוק אל בעלה. "ברוכה הבאה אל ביתנו. מי יתן ויגיע במהרה יום השחרור לכולם!"

מיטלין בירכה בהמימות אשה טובה זו ששימרה עדיין היטב את יופייה, ואשר לא איבדה את עליזותה ואת חדות החיים, למרנת חוליה הקשה.

- "בחדרך!" אמרה לה גב' וילייר "תמצאי כל הנחוץ לך. הרגישי את עצמך כמו בביתך ממש. והתנהגי איך שנראה לך נוח. זוהי הטובה היחידה שאנו מבקשים ממך".

האחות לירותה את מיטלין לעבר "החדר של החברים", כפי שנהגו לקרוא לו, והראתה לה הנכנס תוכל למצוא כל חפץ. ארון רבו בגדים רבים, חלוקי-בית וכו'. ארון ספרים נאה, רדיו, וכתוצת לבזה של "אחות".

- "תוכלי להניח אותך הלוייה על הקולב, אבל תדעי שבמקרה של ביקורת כלשהי -

אני מטאירה את הכתוצת שלי בחדר האמבטיה ואתה תופיעי בכתוצת זו שעומדת

כאן לרשותך. אני אהיה אז המבטלת ואת ה"אחות". זכרי זאת היטב".

שלשה ימים עברו מרגע שמיטלין הגיעה אל "וילה שאנצה". האנשים מסביבה

העזיקו לה חיבה ואהדה והיא חסה רגועה לחלוטין.

הגברת וילייר היתה ללא ספק בעלת אישיות אופטימית. היא ידעה לעודד את

מיטלין והשביעה אותה להיות נבונה וזהירה ולחכות בסבלנות ליום השחרור, שודאי

לא יאחר לבוא.

- "אני בטוחה" היתה מתבדחת הגברת וילייר "כי עם סיום המלחמה יעמוד לרשות המדענים

זמן רב יותר להמציא המצאות ותרופות להצלת האנושות, לא כדי להשמיד אותה. גם אני אוכל לצאת אז מן המצב הקומי הזה שבו אני נמצאת: יש לי שתי רגליים אבל לא יכולה ללכת. אני מבטיחה לך, פיליפ, שלאחר מותך, אלך ברגל, כמו רגלי, בהלוויה שלך..."

פיליפ, בעלה, ישב וצחק עד דמעות, ואמר לה שקרא מיחל לכך בכל לבו וכי זה טבעי שהוא ימות הראשון היות והוא מבוגר ממנה ב-15 שנה. פיליפ היה הטיפוס של גבר צרפתי אציל נפש, הדגה נעות ובעל הדמור שופע. - "כאשר אין לי אורת מסתהר בוילה" סיפר הוא, "קורה שאני משאיר את הדלת החיצונית פתוחה לרחוב. יום אחד צלצל בדלת שוטר גרמני ושאל אותי מדוע אינני דואג לזעול את הדלת; האם אין לי חשש מגזבים? ובכן, אני עדיתי לו: "בזמן השלטון הצרפתי, וכן גם עכשיו בשלטון הגרמני, הדלת שאני נשארת פתוחה תמיד". היות והגרמני חשב שאני מחמיא לגרמניה, הוספתי עוץ ואמרתי: הסיבה פשוטה מאד. בזמן השלטון הצרפתי לא היו גזבים. עכשיו, עם הגרמנים, לא צותר עוד מה לגזוב!" כולם צהזו לשמוע את האנקדוטות הללו שמר וילייר ידע לספר בכשרון, והחיים התגהלו בצועם ובשקט.

- "מישלין" היתה גברת וילייר אומרת לה מדי פעם. ברצוני ששהותך כאן בביתנו תמצא חן בעיניך כך, שגם אם תחולף הסכנה ולא תצטרכי להסתתר עוד, תסכימי לגור אתנו עד לסיום המלחמה. קודם, לא היה כאן אלא מרגוע בלבד. אבל ההתנהגות שלך, היופי שלך, כל אלה ממלאים את הווילה שלנו גם בשמחה".

מישלין הבטיחה להם שתמיד תישאר ידידה נאמנה שלהם וכי לא תשכח אותם לעולם. דבריה אלה האירו את פניהם של בעלי "ווילה סאנבה" בקורת רוח מיוחדת.

*

* * *

לרוע המזל, ענינים השתנו ואסונות חתמו על כתפי ה"רזיסטאנס" עם בואו

של קרמר הצורא.

יומנים קודם לכן הוא חס לתוך תא מס' 7 את ד"ר פוהל ואת סגנו לייצר

כדי שיאזינו שוב להקלטה של השיחה בין ז'ולי וחברתה.

- "ברצוני שתאמרו לי אתם מניין ברור שכל השיחה הזו היא מזויפת" צעק עליהם קרמר כשהוא יורה בהם מבט נוקב כחוד החנית. שני הקצינים עצרו זשימטם והחלו להאזין להקלטה. ההקלטה החלה בקריאת ההפתעה שלצעקה הברתה של ז'ולי: "אה... ז'ולי, את..."

לאחר מכן נשמע קנלה של ז'ולי: "כן, אני במצאת כאן, אבל אני מקוה שעוד מעט בצא מכאן שתינו. מה שמדאיג אותי כרגע זה שהשארתי את דלת הדירה שלי פתוחה..."

- "אני סגרת, אבל לא לקחתי אתי מפתח ובאמת אינני יודעת עכשיו איך אוכל להיכנס הביתה!..."

- "חפזת מפשע!... ממש חפזת מפשע!" צעק קרמר בחריקת שיניים "ממש חפזת מפשע!... אתם אפסים, אתם לא ראויים לשום תפקיד עם אחריות!"

הוא פנה לאחור מכן אל ד"ר פוהל ואמר לו:

- "אני אשמיע שוב את ההקלטה ואין מבקש שהפעם תעשו מאמץ לא רק לשמוע ולהאזין. אלא, אני רוצה שגם תסתכלו בשתי נשים אלו המשוחחות ביניהן. שתסתכלו... שתראו אותן!"

עצביו של קרמר הביאו את שני הקצינים עד לידי רעדה. לאחר שנשמעה שוב ההקלטה, שאל קרמר:

- "מה ראית ד"ר פוהל? כי כאן יש להתבונן ולראות, לא לשמוע."

ד"ר פוהל נשאר המום ולא יכול להשיב דבר.

- "נמה ראית אתה, מר לייצר?"

לייצר, סגנו של ד"ר פוהל, ענה:

- "אני רואה את העיניים של ז'ולי זו נעוצות בחברתה, והמבט שלה מצווה עליה להיות זהירה ולהגות לה לזהל את השיחה. בתחילת ההקלטה אנו רואים שהחברה עמדה להמשיך ולדבר אבל משהו גרם לה לקסוע את דבריה... איזו תזועת יד או אולי מבט

כלשהו... אני חושב שזה היה מבט."

לפליקס קרמר היתה הרגשה צעימה כשל מורה המתפעל מתלמידו שידע לענות יפה על שאלה קשה.

- "לו היה לך מורה טוב יותר הסגן ליינר, היית זוכה להיות קצין מוצלח בשרות החשאי הגרמני. לא אשכח אותך. ועכשיו, רבותי, בלך אל המשרד ושם אמסור לכם את מסקנותי לגבי שני האירועים: הירצחו של סרג'וס זינגר וגניבת המסמכים הסודיים".

הם נכנסו אל המשרד. קרמר בראה רגוע מעט. התשובה שקיבל מקולונל-משנה ליינר מילאה אותו בסיפוק וזה ניכר על פניו. זה הפעם הראשונה, הוא הציע סיגריה לשני הקצינים, והחל לדבר:

- "הענינים התנהלו כך: ז'ולי הידועה היא חברה פעילה ב"רזיסטאנס", וזו הסיבה שהיא השכירה חדר בביתה לאחד מראשי המחתרת. הלה נעלם כמובן לאחר שבמקרה עליתם על הצופן הסודי, שד"ר פוהל פיענח במומחיות רבה אבל הניח שייגנב ממנו בצורה מגוחכת. לאחר מעצרה, הלכה ז'ולי למפגש של המחתרת. סרג'וס זינגר המסור נכנס אחריה וניסה לעצור אותה. זו הסיבה שהוא נהרג ביריה "ממרחק של מטר אחד". בדיקת האירוע מוכיחה זאת. המחתרת מודעת היטב לפקחותך המועטת, המציאה את ה"רזיסטנ" עם סוזן המסתורית, וכך אתה סיוגת את הענין, סגרת את התיק והזחת להם בשקט.

לי זה ברור, שברגע זה ז'ולי כבר אינה נמצאת בביתה, גם לא חברתה... האדם שגנב ממך את המסמכים כבר איננו חי... בבית הוריו.

כולם ברחו כמו עכברים בבית שיש בו חתול. חבל מאד, שהוצרכת איני לבוא לכאן, לצאת מכל העיסוקים שלי, כדי למלא כאן את תפקיד החתול.

- "אולם מה גרם להם לברוח. הרי אתה הגעת לכאן בחשאי, אינקוגניטו?" שאל ד"ר פוהל.

- "באתי בחשאי. זה היה סוד עבורם וגם עבורכם. אבל לא לגבי המרגל של המחתרת שנמצא בתוך משרדינו."

- "מרגל במטורדים שלנו"?

- "כן, המפקד פוהל, מרגל שהיה בקרבתכם מסך חדשים רבים ושאינו הוטב לחשוף ארתו תוך כמה ימים. מרגל זה הוא שגנב את הדוקומנטים והוא שהעביר אותם לידי אשה נאה בעלת עיני תכלת שאוכל להראות לכם את פניה".

קרמר שלף מכיסו את תמונתה של מישלין והראה אותה לשני הקצינים

המופתעים.

- "אולם" אמר ד"ר פוהל "איך יכולה אשה זו לצאת עם הדוקומנטים בידה? הרי הפעלתי את פעמון החירום וכל מי שנמצא בבנין הופשט עד לבגדיו התחתונים, ונבדק היטב."

- "כן", השיב מיד קרמר. "אולם עלמה יפה זו לא עברה שום חיפוש וטום בדיקה. להיפך, כשהיא יצאה מן הבנין הצדיעו לה הזקיפים הגרמניים והציגו את נשקם".
- "איך זה ייתכן?"

- "זה ייתכן מן הסיבה הפשוטה, שהיא יצאה מכאן ביחד עם קולובל ארתור, שהזמין אותה למכוניתו והסיע אותה עד לפתח ביתה. רבותי, אלה הן תוצאות הקירתי. יוצא, שהמחלת עבדה בצורה טובה ויוצאת מן הכלל. כל המחמאות מגיעות לה; ואילו לכם - בושה וכלימה. אבל תוך זמן קצר אשליט פה סדר... ומישלין קאסן זו תיפול לידיים שלי גם אם תנסה להסתתר."

*

*

*

כל הסימנים הראו, שמישלין השתכנעה שעליה להמתין ב"וילה שאג'נה" עד

לרגע שיבואו לבשר לה כי הסכנה עברה ואיבנה.

בתוך השבועיים שהיא בילתה בביתה של משפחת וילייר, ביקר אותה אחיה לוסיין פעם אחת בלבד. הוא הגיש לה זר פרחים ואמר לה להיות זהירה ככל האפשר. הוא סיפר לה שנערכים מעצרים ברחובות העיר ומוטל עוצר על רובעים שלמים, כדי לבדוק את זהותם של דיירי הרחובות השונים.

חיפושיים בערכים לעתים קרובות יותר ובצורה קטנה יותר, בהתאם להוראות שהנחית המפקד החדש של הגיסטאפו. לרובין הבטיח לה לבקרה שוב אם רק יתאפשר הדבר ולא יהיה בזה סיכון לכולם.

מישלין תשה מאד ברוח במגוריה עם משפחה מכניסת אורחים זו, ועתה בזכרה בחינה כיצד פתחה ותששה בימים הראשונים כאילו בגזר עליה להיות אסירה כדי להציל את חייה. "אני מאחלת בית-כלא כזה לכל ידידי ואוהבי" אמרה לעצמה בצחוק. הטקט והשלווה ששררו בבית זה היו ביגוד מוחלט לסערה, לעצבנות ולהוראות התקיפות שניתנו על ידי קרמר לכל סוכניו כדי לעשות הכל ולהביא למעצרה של מישלין קאסן.

*

* *

לאחר שכל המאמצים לא נתנו שום תוצאות, כינס פליקס קרמר ביום השנים-עשר את ד"ר פוהל ואת סגנו, והציג בפניהם את תכניתו החדשה:

- "ביקרתי אצל הוריה של מישלין זאת, "אמר הוא "והם מסרו לי כי בתם ברוח עוד לפני כחודש עם אדם בלתי ידוע ומאז אין שום ידיעה ממנה. לשאלתי, מדוע היה על בתה לברוח ולהסתתר בגלל אהבה כלשהי כי הרי כבר אינה ילדה ואינה זקוקה עוד להסכמת ההורים; גב' לרו ענתה לי בבכי שבתה נפלה ככל הנראה בידי של סיפוס שלי וזו היא פשוט התביישה אף להציג אותו".

הקצין ליינר שאל:

- "איך ייתכן, שהוריה של מישלין לא ערכו חיפושים ולא הודיעו לתחנת המשטרה הקרובה כאשר התברר להם שמישלין בעלמה?"

- "למשטרת הרובע הודיעו על כך לפני חודש ימים. קראתי את התלונה ביומן והכל כסדרה. נראה לי, שנצטרך להשתמש בתבונה רבה כדי לתפוס צעירה זו, ולכן נסלתי על עצמי להתעסק בזה אישית".

- "כל זה, נראה לי, "אמר ד"ר פוהל "תכנית שנתפרה מראש בין מישלין לבין הוריה

ואינני סבור בשום פנים, שזוהי בריחה מטעמים טכטימנליים." -
"גם אי הייתי סבור כך" אמר קולונל-משנה ליינד "אולם גנרל קרמר ראה במו-
עיניו, עינים של מקצוען, את אמה של מישלין, והוא ברדאי ידע לקבוע מיד אם
בכיה היה אכן אמתי או מזויף. היות וכך, אני נוטה יותר להאמין כי אמנם זהו
סיפור עובדתי."

פליקס קרמר העלה חיוך של קורת רוח:

"עלי לציין בסיפוק, כי מאז הגעתי לכאן התקדמתם היטב בהבנת הדרך שבה יש
לנהל חקירה. זה גם ודאי תודות לעובדה שהוכחתי לכם כי הללו מן ה"רזיסטנט"
מזוהלים בידי מנהיגים מוכשרים שיודעים לשתול עובדות בשטח, אליבי מוכן מראש,
כדי לענות על שאלותינו במהלך החקירות. ובכן, בהקשר לביקורי בבית הוריה של
גב' קאסן אתם שביכם צודקים. כפי שציין ד"ר פוהל, זוהי תכנית שהוכנה מראש
והיא מבוצעת בצורה נאה בשיתוף פעולה עם אחד מקציני משטרת הרובע. התיפחותה
של גב' לרו היתה אמיתית, אולם הדמעות שזלגו מעיניה לא היו דמעות בושה על בתה
שהתקטרה עם טפוס שלילי, אלא בגלל הפחד שלה, כי במוקדם או במאוחר יגיעו קציני
הגיסטפו, מלווים בכלבי משטרה, אל בתה האומללה. למרות שכל זה היה ברור ומובן
לי, נתתי הוראה לעזוב את הבית וצעקתי בקול: "אפשר ללכת. כאן הכל בסדר". זאת
עשיתי משום שהסתכנעתי שאשה צעירה זו מסתרת היטב אי-שם וכי רק אם נקחה את
תסומת לבה ונבצל איזה צעד פזיז או בלתי זהיר שלה, נוכל לתפוס ולהחזיק בה בידינו".

- "האם כלבי הגיסטפו לא הצליחו לעלות על עקבותיה?" שאל ד"ר פוהל.

- "מחדרה של גב' קאסן נטלנו כתוצאה לילה של גב' קאסן, הכלבים רחרחו את הבגד
ודינקו מיד לעבר הדלת, ירדו את המדרגות והובילו אותנו אל הרחוב. משם הם פנו
לעבר סימטה צדדית ואחר כך החלו לצבוח משום שלא הצליחו למצוא עוד שום סימן או
ריח. זוהי ההוכחה שמישלין זו ירדה אל הרחוב, הלכה ברגל עד לאותה סמטה כדי
לא למשוך תשומת לב כלשהי, ומשם עלתה למכונית, ברדאי ביחד עם חבריה שבאו לאסוף
אותה משם, ונצטעה לה. אינני מכיר כלב שיוכל לאתר סימנים של אדם מבוקש לאחר שעלה
אל מכונית ובעלם.

"תכניתי היא, אדונים נכבדים" הוסיף קרמר "להניח עתה לשבוע ימים לעבור
בשקט תוך כדי מעקב מתמיד על בית הוריה של גב' קאסן וגם על השגרירות הספרדית.

- "מדוע על השגרירות הספרדית?" שאל ד"ר פוהל.
- "משום שהשגריר הספרדי, דון קרלוס דה לוס ריוס, הוא ידיד של מישלין קאסן והוא הוא שהמליץ עליה בפני קולונל ארתור".
- "לדעתך" אמר קולונל-משנה ליינר, "אם אמנם קיים קשר דומנטי בין מישלין זו לבין השגריר הספרדי, עלינו למקד את תשומת הלב שלנו לכיוון הזה. הרבה יותר קרוב לדאי כי האשה שאנו מחפשים תבוא לבקר את אהובה ולא אצל הוריה".
- "רבותי, מן החקירה שלי עולה כי גב' קאסן היא הגרנה מאד וכנה מאד. כל תשוקתה נתונה לאדם אחד אותו היא אוהבת תמיד ובאופן שלא-ייאמן: את בעלה היהודי רוברט קאסן. אהבתה המטורפת לגבר זה, והמאמצים שעשתה, ותמשיך ודאי לעשות, כדי להציל אותו, אלה הם שיובילו אותה באחד הימים (הקרובים, אני מקוה) אל הפח! צריך רק לדעת להמתין ולפעול בתבונה!"
גנרל פליקס קרמר סיים את דבריו וקם ממקומו. בזאת - הבינו הקצינים, כי הישיבה הסתיימה וכי הם חפשיים ללכת.

*

* *

הפעמון צלצל, ודון חוזה, משרתו של השגריר דון קרלוס דה לוס ריוס, מיהר לפתוח את הדלת. הפתעתו היתה רבה כשראה מולו אדם לבוש אזרחית, שנעץ קנה אקדחו לעבר חזהו ואמר לו תוך שהוא נותן בו מבט חודר:
- "קח אותי אל החדר שבו מסתתרת גב' מישלין קאסן, אם אינך רוצה למות כאן מיד".
מלים אלו נאמרו בצרפתית תיקנית, אבל ניכר היה שהדובר הוא גרמני בעל ידע בשפה זו.
- "אדוני נמצא במעון של השגריר הספרדי" ענה דון חוזה בפחד מסוים "ושום אדם אחר אינו גר כאן, או מסתתר בבית שלנו".
תשובתו של דון חוזה, הטון בו נאמרו הדברים, שכנעה את קרמר כי אמת דיבר האיש. הוא התחרט על כך שנקט בצעד קיצוני זה, החזיר את אקדחו לנרתיקו ושאל, הפעם - בנימה של צימקוס:
- "אם כך, תצחה אותי בבקשה ממך, אל המרקוז דון קרלוס דה לוס ריוס".

הלם ההפתעה עבר. דון חרזה הזך ולבש את ארשת החשיבות של משרתו של אדם מכובד המייצג מדינה, ושאל את האלמוני:

- "ברצוני לדעת קודם עם מי יש לי הכבוד לדבר?"

פליקס קרמר הוציא מארצקו קבוצה של כרטיסי ביקור שונים, בחר מהוכם אחד מהם, והוסיף לידי דון חרזה. זה האחרון, לאחר שעייץ בכרטיס וזוכח כי מדובר בגנרל גרמני, אמר לו:

- "תוכל לבוא אתי, גנרל".

השגריר הספרדי קיבל בתמהון את הידיעה על מהותו של המבקר, והורה למשרתו לרדת ולדחות למחר את כל הביקורים.

זמן מה לאחר מכן, כאשר חזרה המרקיזה דונה קלרה מהטיול היומי שלה עם ילדיה, ומשרתה הנאמן סיפר לה מה שקרה, היא הסה כעס גואה ורצה אל המסדרון כדי להאזין לשיחה שהתנהלה בין שני הגברים.

- "הפזיז אלינו מרגלם, אדוני השגריר, ואני רואה אותך אחראי לזק העצום שבת-חסותך זו גרמה לנו. איי מקוה שתמצא לתקן במעט את טעותך ותגלה לנו היכן נמצאת אשה זו."

- "מצער אותי מאד לשמוע מלים אלה, גנרל קרמר" ענה השגריר דון קרלוס דה לוס ריוס, "אבל אוכל להבטיחך כי אין לי שמץ של ידיעה היכן גברת זו מסתתרת".

ברגע זה נפתחה הדלת, ושני הגברים ראו להפתעתם את דונה קלרה נכנסת פנימה בהדרת כבוד. השגריר הנרעש התנצל בפני הגנרל ואמר שרעייתו לא ידעה על נוכחותו במשרדו.

מן המבטים שאשתו זרקה לעבר בעלה הבין הוא כי עליו להניח לה לדבר היות והייתה מסוגלת לחולל טערווריה. דון קרלוס הכיר היטב את הטמפרמנט ואת רוח המרדנות של אשתו כלפי גילויים של אי צדק, וברגעים כאלה מאומה לא יכול לעצור בעדה. למעשה, לאחר ששמעה את קורות היום והאזינה לדבריו של הגרמני השחצן, היתה לדונה קלרה תחושה כמו דמה שוצף בעורקיה במצב רתיחה.

- "ייתכן, שזוהי טיפת הדם היהודי שזורמת בי" חשבה היא. "מכל מקום, אם לא אלמד לקח את הברברי הלז, אקבל ברדאי התקפת עצבים. לטובתי האישית, עלי להתפרץ עליו,

מיד, ובכל הכח!

קרמר ישב והתברגן באשה יפה זו בעלת העינים השחורות והבין מיד שאין לו לצפות מזה אלא לפרץ של זעם ושנאה.

- "יסלח לי הגנרל. המרקזה כפי שאני רואה, רוצה להודיע לי משהו" אמר השגריר כשהוא עושה תנועה ראשונה כדי לצאת את החדר. אולם דונה קלרה השיבה במהירות:

- "הישאר במקומך. מי שעומד לצאת מכאן, ומיד, הוא הגנרל הגרמני. השגרירות היא טריטוריה ספרדית, וספרד אינה מדינה שנכבסה על ידי הצבאות שלכם. אדוני הגנרל, מדוע זה נכנסת לכאן תוך איום באקדה? בעל ימחה על כך ימרוצות באמצעות הוציגות הדיפלומטית שלך בגנרלין. תוכל לעזוב עכשיו". ובאמרה מלים אלו, פתחה דונה קלרה את הדלת ורמזה לקרמר לצאת.

דון חרזה שממש ציפה לרגע זה, התקדם כמה צעדים, קד קידה לעבר הגנרל

ואמר לו:

- "אבקשך ללכת אחרי!"

קרמר הבין את הטעות שעשה וניסה לתקן במקצת את העינין:

- "מתנצל, גברת מרקזה, אולם כאשר בטחון המדינה במצב בסכנה, אפשר שלא לייחס חשיבות כה רבה לפורמליות, ובמיוחד בזמן מלחמה".

- "אבקשך גנרל לעזוב." "ענה דון קרלוס דה לוס ריוס. "בכל הקריירה הדיפלומטית הארוכה שלי, זו הפעם הראשונה שאני שומע כי באים לבקר שגריר זר תחת איומי אקדה. לו ידעתי עובדה זו קודם לכן, לא הייתי מרשה לך להיכנס אל משרדי".

*

* *

לאחר שסגר את הדלת אחרי הגנרל הגרמני, הגיח דון חרזה לזעמו להתפרץ, וצעק: "החוצה, ברברים! החוצה!"

אותה שעה, במשרדו, חיבק דון קרלוס דה לוס ריוס בחושיות רבה את קלרה היפה, ואמר לה:

- "התנהגת למופת. אולם אני מנסה לשאול את עצמי אם אמנם גב' קאסן צעירה זו היא אכן מרגלת. בביקורה הראשון כאן, את היא שאמרת לי משהו דומה".

- "לא משגה" ענתה דונה קלרה בחיוך של קורת רוח: "מרגלת, לא מרגלת, מישלין זו היא אשה סמפטית שאני מחבבת מאד ואני מאחלת לה שלא תפול לעולם בידיהם של ימרים אלה". מעט לאחר מכן היא הוסיפה בלגלול: "ראית איך הלך הגנרל הגרמני בעקבותיו של המשרת שלנו? היה נדמה כאילו מכנסיו נופלים מעליו!"

*

* *

הזמן שחולף ועובר מבלי שיצליח להביא למעצרה של מישלין, והטעות שלו בשגרירות הספרדית, העלו את חמתו של פליקס קרמר. אלפי מעצרים בוצעו על ידי הגיסטפוס. מאות חפים מפשע, ביניהם כמה עשרות של חברי "רזיסטאנס" פעילים, נמצאו בבתי הסוהר. עצבות ורוח נכאים שלטו באוכלוסייה הצרפתית מאז הגיע איש אכזרי זה.

*

* *

באותו בקר מתוק של אפריל, יטבה לה מישלין במרפסת חדרה בהרגשת אושר. הקור שלט עדיין אבל קררי שמט ליטפו את פרחי הגן. התעוררות הפריחה והטבע מסביב, לאחר חורף עז, השרתה שלוח ואופטימיזם בלב. נשמע צלצול הפעמון. מטעמי זהירות, נכנסה מישלין אל חדרה והמתינה עד שתיפתח הדלת. היא עמדה מאחורי וילון והציצה. הטבה פתח את הדלת. ממכונית קטנה ירד איש זקן נושא עמו שני בקבוקי חלב.

גורל! מה היה אותו קול מפתה שמישלין שמעה בתת-הכרתה קורא ואומר לה: "לכי, לכי. הגה לך שעת כושר בהדרת לקפוץ לפאריס ולשמרע מה חדש בעינין אהובך רוברט. לכי, לכי!"

מישלין לא היססה רגע. נטלה את מעילה, זוג כפפות וירדה במדדגות בזריזות חתולית. כשעברה ליד חדרה של גב' וילייר הודיעה לה כי העשה סיבוב קצר במכוניתו של החלבן ותחזור במהרה. למרות הפצרותיה של גב' וילייר לא לעשות זאת, וכי מוטב לא

לצאת מהבית, היא הרגיעה אותה ואמרה כי תשוב תוך זמן קצר.

- "האם אתה מגיע לפאריס?" שאלה מיסלין את החלבן.

- "כן, גבירתי" ענה זה תשובה חפוזה.

- "תוכל לעשות לי טובה ולעצור לי ליד שגרירות ספרד?"

- "אינני עובר קרוב לשם, גברתי. אולם, כדי לעשות לך שרות, ברצון רב,

אאריך מעט את דרכי. בואי, אבקשך לשבת לידי".

כאשר החלה המכונית הקטנה בנסיעתה, שאלה מיסלין את מחלק החלב מה נשמע

בפאריס. הלה השיב לה כי מצב הענינים הולך ורע. החשש, ואולי הידיעה הודאית,

שהנה הם עומדים להיות מנוצחים במלחמה, עושה את הגרמנים לפראים יותר ויותר.

- "אלפים של חפים מפשע נעצרים מדי יום, גבירתי היקרה, והבחורים האמיצים

שלנו מהרזיסטאנס מוצאים להורג ללא רחמים".

שתיקה ארוכה באה בעקבות הצהרה זו.

- "רק אלוהים, רק אל נקמות, יוכל להעניש אנשים ארורים אלה. כי לגמול להם

רע כפי שהם עושים לנו הוא מעבר לכל דמיון של בן אנוש, יהיה אכזר ככל שיהיה."

ידיו של הזקן האוחזות בהגה רעדו בהתרגשות. מעט אחרי כן הוציא מכיסו

ממחטה וביגב את הדמעות שזלגו מעיניו.

- "כל ימי הייתי עובד דל-אמצעים, גברתי יקרה. אבל הבית שלי היה מואר בזוהר

של שמחה כאשר שני הילדים שלי, אוצרות יקרים שלי, היו נכנסים בחיוך מלא אהבה.

בני 17 ו-18. שני צעירים, שתי פנינים, והברברים האלה ירו בהם כמו בכלבים.

לראות את כל הגרמנים על עמוד התליה זהו רצוני היחיד עכשו בחיים. תקוה זו

היא השומרת על רצוני להמשיך ולחיות עדיין."

מיסלין האזינה לדבריו, נרגשת מאד. כמעט שכחה את מטרת יציאתה. הזקן הוא

שהתעשת וטאל אותה:

- "ידמה לי, גבירתי היקרה, כי בפנייה ימינה נימצא במרחק צעדים ספורים

מהשגרירות הספרנית, אם אינני טועה".

- "בכון מאד" עותה מיסלין.

שתי דקות לאחר מכן היא ירדה מן המכונית והודתה לזקן בחביבות על טוב לבו.

לאחר שמכונניו של החלבן נעלמה מעיניה, היא הציצה בשערה, והיות שהשעה היתה עדיין רבע לפוי עשר החליטה לטייל מעט בשדרה כדי לא להטריח את השגריר טרם השעות הקבועות לביקורים.

לא חלפה אלא שעה קלה, ובאותה שניה שהיא שלחה את ידה כדי לצלצל בפעמון בית השגריר, היא חשה ביד כבדה מונחת על כתפה. היא נפנתה וראתה אדם רזה לבוש אזרחית, שאמר לה:

- "גב' מישלין קאסן, ברצוני שתאמרי לי אם תמונה זו שלך נראית מוצלחת בעיניך!"
ובאמרו זאת הציג בפניה פליקס קרמר את תצלומה. מבלי להותיר לה זמן להגיב, הוסיף "שליחו המיוחד" של הימלר ואמר:

- "את עצורה על ידי הגיסטאפו, באשמת גביבת מסמכים וריגול לטובת ה"רזיסטאנץ".
אבקשך לבוא אתי".

*

* * *

הידיעה על מעצרה של מישלין, הידועה היטב בסורות המחזרת, הוסיפה מבוכה ומרירות בלבבות אלה שידעו על הפעולה שביצעה בקלות ובפשטות. נאמנותה ואהבתה הבלתי-מסוייגת לבעלה רוברט זכו אף הם לאהדת רבים.

וביבתים, חדשות רעות יוספות הגיעו אל המפקד של הפטריוטים הצרפתים: מעצרו של ז'ולי ושל המרגל דרואו.

למרבה המזל, הצליח זה האחרון להימלט מכלאו בדרך מעוררת הערצה, וכבר מיהר וחזר לפעילות מלאה לצדו של "בעל הבית". מפקד הרזיסטאנץ, לאחר שבחן ביחד עם דרואו כל מיני אפשרויות להצלתה של מישלין, הפיץ בין חברי המחזרת את פקודת-היום הבאה:

חברים, אחת מן הגבורות שלנו, נפלה בידי אויבינו.

פועלה האמיץ בשרנת המולדת היה מיוחד, ונתן גאווה.

בלבות הצרפתים הזאבקים לחרות. אני משוכנע כי

כולכם מוכנים לסכן את חייכם כדי להציל
אותה. לכן, אני פוקד עליכם בזה להימנע
מכל פעולה, אלא ברשותה המיוחדת של המפקדה.
אין אצו רוצים בקרבנות-שוא. כל בנינו
יקרים לנו, ואני פוצה אליכם בהוראה
מפורשת להניח לנו את זכות התגובה ברגע
שנמצא לנכון.
תחי צרפת!

*

* *

צו קצר זה של המפקד העליון של הרזיסטאנס הביא רבים לידי דמעות.
אולם, גברים, שלושה צעירים - מתוך אהבתם למישלין - בכו ממש כילדים קטנים:
לוסיין, הנרי, ובמיוחד גסטון מפקד המחלקה, שאהבתו למישלין היתה אהבה
מטורפת אם גם מכובדת.

חומרת מצבה של מישלין התבטאה במיוחד בסיומת ש"בעל הבית" בחר בה:
"תחי צרפת!" כולם ידעו כי רק במקרים קריטיים ביותר הסתיימה פקודת יום
של המפקדה בטלים אלה. אולם, לא גב' לרו ואף לא מרסל לרו הצעיר לא הוכנסו
בסוד המאורעות.

באותו ערב ממש, הלך גסטון כשהוא אכול חרדה ודאגה, אל מקום המסתור
של דרוֹאָו. המלים ששמע גסטון מאדם בלתי-רגיל זה, הפיחו בלבו ניצוץ של תקווה:
- "סבליות, ידידי, אמר לו. יש לי רעיון איך נוכל להציל את מישלין. תן לי
קצת זמן ואעבד את התכנית עד לפרטים הקטנים".

סֵפֶר יוֹד

בעוד פליקס קרמר, שליחו המיוחד של הימלר, הסיל סרור על התושבים באיזור פריס, המשיכו בני ארצו - פראי ה-O.S. - בפעולות השטניות שלהם במחנות הריכוז.

שני הידידים, רוברט קאסן וליאון ארה, כשני סוסים רתומים לאותה כרכרה, סבלו יחדיו את החיים הנוראים בתוך הגהינום הנאצי.

ליאון ארה לא ידע מה עוד יוכל לעשות כדי לעודד את רוברט להמשיך ולשאת את החיים הקשים במחנה. מזה זמן מסוים היה ד"ר קאסן כה מיואש ונראה שכמו ניסה להחיש את קיצו תוך הרעבת עצמו למות. התקפה נוראה של דכאון השתלטה עליו.

מספר פעמים, היה ליאון ארה מוצא אותו מתיפח בבכי. "אין טעם להינצל מפה" היה רוברט אומר לו. "אני משוכנע כי כל אלה שאני אוהב כבר נמחו מעל פני האדמה, ואני שואל את עצמי לשם מה להמשיך ולסבול? עדיין אני רוצה לקוות שמישלין בחיים, ומותי יהיה מתוק אם אמות באמונה זו. אבל, אם אינצל ויתכרר לי לאחר מכן, שאשתי איננה עוד, זה יהיה עבורי העינוי האכזרי מכולם".

במצב זה של התקפת דכאון מצא אותו ליאון גם הפעם.

הוא נכנס למרפאה כדי להציע לתבר שלו סיגריה אחת שהוא השיג במאמצים רבים. רוברט המשיך לבכות ללא הפסקה. האילם הבין שדמעות אלה מוטב להן כשהן זולגות. אחרת - כך צייר בדמיונו - הן נהפכות להיות מוצקות וחונקות את הגרון. לכן הוא הניח לד"ר קאסן בבכיו, אך לא לפני שרשם על פתק את המלים הבאות: הבאתי לך סיגריה. אל תלך לישרן שרם תראה את ד"ר ליסקי שיבוא לשוחח אתך בשעה 11.

הדלת של המרפאה נסגרה מאחורי לאון ארה. רוברט חש כנחמה קלה שנחה אט אט בליבו. הוא הצית את הסיגריה שהוצעה לו על ידי האילם, והחל לחשוב עד

כמה אדם זה מסלוניקי היה טוב, רחום ונכון.

- "הוא האדם היחיד במחנה מרות זה שאוהב אותי. כיצד נחן דעתו על המפגש שיש לי עם ליסקי ודאג שלא אשכח? ובודאי, הייתי שוכח במצב זה של התמוטטות עצבים שאני נתרן בו".

הציץ בשערן, השעה הייתה 11 פחות רבע.

"מהו זה שד"ר ליסקי רוצה לדבר אתי" שאל את עצמו רוברט. "אני תאב לדעת מה יש לעשות כדי לשים קץ למרות האיטי שכובש אותנו יום אחר יום כמו אותו נחש שמתפתל סביב צואר קרבנו כדי לחנוק אותו תחילה ולטרוף אותו לאחר מכן. אה!... לצאת, לצאת מן המצב הזה. לדעת לעמוד מול פני המות אם יהיה צורך בכך."

*

*

*

כפי שקבע, כשעה 11, נכנס ד"ר ליסקי אל המרפאה. רוברט המחין לשמוע ממנו שיאמר באיזה תירוץ הוא הגיע היום למקרה שיפתיעו אותם תוך כדי שיחה. כמו קרא את מחשבותיו, פרץ ד"ר ליסקי בצחוק:

"- אין לנו צורך בשום תירוץ, אמר לו. באתי לבקשך להציל את חיי מפקד מחנה הריכרז, את קפטן שטרסר."

רוברט הכיט בקולגה שלו בהבעת הפתעה. זה האחרון הסביר לו:

- "אני רואה אותך ואתה רזה מיום ליום. כאשר תצלצל לנו השעה של ישועתנו, ואני מקוה שתצלצל במהרה, אינני רוצה שתיראה כמו שלד עצמות. לכן, אחה חייב לאכול. המזון שניתן לנו כאן הוא כדי להרוג אותנו מות אטי. אני, כאסיר פוליטי, מקבל לפעמים חבילה מהצלב האדום. אתה גם כן קבלת חבילה כזו באמצעות השגרירות הספרדית, אבל שטרסר נמנע מלתת לך אותה. יום אחד תדע איך אני די מעודכן בכל הפרטים האלה.

- אבל אינני מבין, אמר ד"ר קאסן, מה לכל זה ולמעורבותי בהצלת מפקד המחנה, כמו שאמרת לי בתחילת דבריך.

- אסביר לך - ענה ד"ר ליסקי. - קפטיץן שטרסר טובל כרגע מאבן בכליות. לו היתה אכן זו בגרונו היה טוב יותר! הוא קרא לי וביקש זריקה כלשהי שתקל על כאביו. מדובר

כאן במקרה פשוט של "lithiasie urinaire" אבל הכאבים הם בלתי נסבלים. אמרתי לו שאתה תוכל לעזור לו. בתחילה הוא סירב להיות מטופל בידי יהודי. אחר כך הסכים. אני יודע, שבקלות תוכל לטפל בבעיה ולזכות בכך באותה חבילה שהגיעה עבורך ושאינן לה תחליף. תזכור, שאינך יודע מאומה על שום חבילה שהגיעה אליך. אחרת, אתה עלול לסבך מאד את העניינים. הברנש האיום חושש שמא נזריק לו זריקת רעל. הוא לא מבין שיעודו הקדוש של הרופא הוא להציל את החולה... גם אם מדובר בחית סרף. בוא אחי. המלאכים מצילים לפעמים את האנשים הטובים. אנחנו, הרופאים, מצילים גם את בני השטן!

*

*

*

שכוב במיטה, ראשו מופנה אל הקיר והשוט בידו, היה פריץ שטרסר צועק וכוכה חוץ כאב. מפעם לפעם הצליף בשוטו על פני המזרן כאילו רצה לנקום בכוח הסמיר והבלתי מנוצח שהיתה לו החוצפה להסב סבל למפקד הכללי-יכול של מחנה הריכוז הגרמני.

למרגלות מיטתו עמד "דיק", כלב-זאב אימתני ושטר קעירנות על אדוניו.

משנכנסו שני הרופאים אל החדר, חשף הכלב המאיים את שיניו בנהמה חרישית והכין עצמו להתנפל עליהם. ד"ר ליסקי היה הראשון שפצה פיו: צוה על הכלב שלך להניח לנו בשלום, קפטן שטרסר, אם ברצונך שאשתדל, ביחד עם עמיחי הד"ר קאסן, לשים קץ לכאבך. - "דיק, Rühig! צעק שטרסר. ממושם להפליא השתחק הכלב ונכנס לרבוץ מתחת למיטה.

ד"ר ליסקי ידע להגזים במכוון כנחיצותו ובחשיבותו של הניתוח. הוא המשיך:

"למזלך, ד"ר קאסן הוא מומחה בנושא ויוכל להציל אותך".

- "יהודים ארורים אלה, כולם מומחים הם, ענה שטרסר בזעם. כשהם ייעלמו מן העולם, אלה משלנו יהיו המומחים במקומם אם ידצו ואם לא. הפיהרר שלנו יודע היטב מה הוא עושה."

ד"ר קאסן התקרב למיטה ובדק את הדופק של חית-אדם זו. אחר כך, כשהוא משתמש

באותה מלה ששטרסר זרק דקה קודם לכן לעבר כלבו, אמר לו בטון מפקד: "רוהיג!"

מפקד מחנה הריכוז עמד להגיב, אבל באותו רגע ממש עבר בו גל חדש של כאב עז, שעצר את דבריו. מעט אחר כך החל צועק: "שָׁנֵל, שָׁנֵל! עשה מה שאתה חושב לעשות אבל מהר, מהר! אני נתון בידיך, יהודי, אני נתון בידיך. תוכל להרוג אותי אם תרצה".

מבלי להגיב על דבריו שנאמרו מתוך כאב וחוסם גבוה, הוציא ד"ר קאסן מתיקו מכשירים שונים וצינורית מיוחדת לשאיבת השתן, והורה לשטרסר להתפשט. - "לא, לא, לכו כולכם לעזאזל; אל תתקרבו למיטה שלי; אני אשלח בכס את הכלב שלי שיפרק אתכם לחתיכות" החל זה לצעוק כמו בהתקפת טירוף. - "שקט, הירגע. גער בו ד"ר קאסן כשהוא מחזיק בידו. תן דעתך על כך שכל האנשים עלי אדמות ממקבץ הנדבות עד לקיסר האדיר, מן היונה התמימה עד לנמר צמא הדם כל אלה כולם הם, מנקודת ראותו של הרופא "יצורים סובלים ללא הגנה". הנח לנו לטפל בך. ד"ר ליסקי יזריק לך מיד זריקה נגד כאבים, ותוך חצי שעה - תיעלמנה התקפות הכאב."

הענינים החנהלו כפי שהרופאים חזו מראש. קפיטן שטראסר נרגע מכאביו ומטר לד"ר קאסן את החבילה שהגיעה עבורו באמצעות "הצלב האדום", אותה חבילה שמישלין הצליחה לשלוח תודות לאהדה מצד ידידיה אצילי הנפש מספרד. מאליו מובן, שדבר ראשון שעשה רוברט הוא לתת חלק מתכולת החבילה לד"ר ליסקי, אבל זה סירב לקבל באמרו, קצת במסתוריות, שאינו חסר דבר. אולם, ליאון ארה הרגיש כמו בחלום כשטעם מעט מן הבשר המשומר בקופסה; ובכלל, עצם העובדה שקיבל לידיו ביסקויטיס, שוקולד וסיגריות. הוא חיפש לו מקומות מסתור למלאי הקסן. במתנה הרעב היה זה אוצר יקר ערך.

נשמה טובה, הוא רצה להפריש חלק ממה שידידו הד"ר קאסן העניק לו, לאחד החברים האומללים; אולם חשש שמא ימשוך אליו את תשומת לבו של אחד ה"קאפון", הידת ואסור היה להביע שום יחס חברי, או לעשות כל אקט של טרב-לב, בג'ונגל הזה

בו כל אחד חשב על טובת עצמו בלבד, למעט מקרים נדירים של יוצאים מן הכלל.

עם זאת, ליאון אררה נעצב אל לבו בראותו את המלאי הצנוע של הביסקויטים והוא מנוע מלהציע משהו מזה לילד אומלל, שחיף עצמוה, שעבר מפעם לפעם לידו. הוא נכח לא פעם במחזות מזעזעים של ענישה כלפי אלה שהפירו את המשמעת של המחנה. כך, אדם מחבל הסודטים (בגבול גרמניה-צ'כוסלובקיה) אבל יהודי במוצאו, חצה את הקו שסימן את השטח בו נמצאו היהודים מיוון באותו מחנה. הוא ניגש ונתן חצי ככר לחם לאחד העובדים המסכנים. "קאפו" אחד, רק ראה זאת רץ מיד והשוט בידו, היכה בפראות את הסודטי וציווה עליו להישאר במקום ולראות מה ייעשה באותו אדם שהוא רצה להיטיב עמו. לאחר שה"קאפו" לקח ממנו את הלחם ונסל מידיו את המעדר שהלה עכד בו, הוא קרא לארבעה כריונים, שהסילו - לפקודתו - את האיש חסר הישע על הארץ. ה"קאפו" נעץ את המעדר בגרונו, וכשהוא לוחץ עליו ברגלו בכל כובד המשקל, החיז את ראשו של האומלל וזרק אותו הצידה.

בתנאים כאלה, כיצד ניתן לגייס אומץ כדי לעשות טובה למישהו? האם שווה הסיכון לאבד את חייך שלך וגם לגרום למותו של זה שברצונך לעזור לו?

אותה שעה, לאון אררה סבל ממש! זו בפעם הראשונה שהוא הביין במלואה את המשמעות של כמה משפטים מפיו של סבו ר' שמואל אררה זכרונו לברכה:

" דע לך בני, נהג לומר לו הזקן המכובד, שכאשר אין לך אפשרות לעשות טובה וחסד, כפי שליכך רוצה ומשתוקק, אתה חש בכאב גדול. אתה סובל עמוק בנשמתך; אבל, לעומת זאת יש להצטער יותר על אותם אנשים שלא הכירו מעולם ולא חוו מעולם ברגש הזה שכה גורם לך סבל!"

ליאון אררה, צעיר בן 18 היה כששמע באותם זמנים את סבו אומר משפטים מסתוריים אלה. למעשה, הוא לא ירד לסוף דעתו ונסה להאמין כי סבא אינו מתכסא בבהירות, או שמא אף אינו יודע מה הוא סח. והנה עתה, משפטים אלה ממש היו כה בהירים ונהירים לו כמו היו כתובים באותיות אש מול עיניו:

" אם הנך סובל משום שאין באפשרותך לעשות טובה,
 אות הוא שרוח האלוהים נמצאת בקרבך. הסבל שלך
 עדיף על האדישות ועל שלות-הנפש של אותם החושבים
 על טובת עצמם בלבד... משום שנשיפת הכל-יכול
 נמצאת הרחק הרחק מנשמתם!"

סלוניקי הולידה אנשי רוח וסופרים רבים, שחינכו את ההמונים
 והדריכו אותם בדרכי הצדק והיושר. אמנם, הירהר לאון אררה, הדור הצעיר
 כבר התחנך כרובו על כתבי הפילוסופים הצרפתים והיוונים, אבל אין זאת אומרת
 שדברי ההגות של אבותינו היו עמוקים פחות או הומניים פחות!
 מובן, הדברים שנאמרו מפיו של הר' רבי שמואל אררה היו שינון של דברי מוסר
 של זקני המשפחה; והם הם, ללא ספק, שהקדימו את הגיגיו של משורר צרפתי:
 " דבר לא יעניק לנו יותר גדולה ורוממות רוח מאשר כאב גדול."
 סלוניקי האומללה! עיר הולדתי האומללה! האם תהיה לי זכות לראותך שוב? האם
 תקבלי אליך מחדש אחד מבניך שגדל על ברכיך? אוה! את, ירושלים דבלקן!

תוך הרהורים אלה ובעוד הוא מנסה להחביא בתוך המזרן הרקוב שעל מיטתו
 כמה סיגריות, לפתח יד אלמונית את זרועו של לאון אררה. מול עיניו הוא ראה
 אדם כחוש-עור ועצמות-שצעק אליו: "גנב!... גנב... אני אומר כי גנבת את
 הסיגריות הללו אם לא תיתן לי סיגריה אחת!... לפחות אחת!"

האילים זרק שלוש סיגריות לחוך כיסו של התוקף ורמז לו בתנועת יד להסתלק
 לבל יראו אותם.

*

* *

"מתוקה שנת העובד". לאחר יום עבודה קשה נהנה העובד מהאפשרות להחזיר
 לעצמו, תוך שינה, חלק מכוחותיו שעזבו אותו. אולם, לא כך מקרהו של האינטלקטואל

שנושא במחשבותיו תמיד את הבעיות. ביום הן מעציבות את ליבו ואילו בלילה אינן מניחות לו לישון.

מאוחר בלילה, לאחר חצות, במחנה הריכוז. שני אנשים ניסו לישון ולנוח, אך לשוא. רוברט קאסן חשב כמו תמיד על אהובתו מישליין. בעיני רוחו ראה אותה בוכה ומבקשת רחמים. חולשתו הגופנית של קאסן העלתה את רגישותו לדרגה חולנית. דמעותיו זלגו ללא מעצור ונספגו במגבת הקטנה ששימשה לו גם כציפה לכרית העלובה שלו.

גם ליאון אררה לא הצליח להירדם. הוא שכב בצריף נידח, מאוכלס ב-200 איש. מן המיסות שלידו עלו אליו אנחות ונחרות של כל אלה מסביבו, הנידונים לעבודות פרך. הריחות הבלתי נעימים יצרו אוירה בלתי ניתנת לנשימה. מאידך, לולא היה ליאון אררה בצילה של החשיכה המוחלטת ששררה בצריף, ניתן היה להבחין בחיוך קל על שפתיו. זה למעלה מחצי שעה מאז הניח לה לטבלית שוקולד שקיבל מחברו הסוב רוברט - להימס בפיו אט אט.

- "דבר מוזר" חשב האילם. "תמיד האמנתי כי מראהו של צילום או של קטע ספרותי, מחזירים לחיים זכרון רחוק. כמו כן צילי מנגינה כלשהי... אך מעולם לא שיערתי שטעמו של שוקולד, למשל, יש בו הכח להוליד בדמיוננו מחזות מן העבר. שוקולד זה מזכיר לי את הקונדיטוריה של אלמוזנינו, והוא מעלה לפני עיני את דמותם של חברים יקרים רבים, שאולי כבר אבדו ואינם לנצח. והנה אני רואה מולי ים שקט כמו שמן-זית, שמש נפלאה מסתתרת מאחורי ההרים היפים של האולימפוס כשהם עטורי עננים".

הגעגועים של בן סלוניקי זה לעיר הולדתו היו ללא שיעור ממש.

- "אה! לו יכולתי להירדם עתה. עוד מעט ואשמע את פעמון המחנה קורא לנו לעבודה של 14 שעות. האם יבוא יום שבו אלוהים ימלט אותי מגיהנום זה? אבל אם אינצל, ארצה להציל יחד אתי את חברי הטוב ד"ר קאסן. רוברט המסכן, עד כמה הוא מיואש! מה אוכל לעשות בשבילי? כבר סיפרתי לו היכן מקום הסתר שבו הסתרתי מסמון יקר. ברצוני לספר לו עוד סוד: מה שגיליתי, או מה שניתשתי, בנוגע ליחסים שביין ד"ר ליסקי לבין סגן מפקד המחנה וון דורק. אבל, אם הללו אינם רוצים שסודם יתגלה

-ובודאי שאינם רוצים- הרי חיי רגם חייו של חברי הם בסכנה. בלתי אפשרי הוא לדעת סוד מסוים ולשחק כאילו אינך יודע דבר. ובמצב הנפשי בו שרוי ד"ר קאסן הרי ללא ספק שהוא יילכד בכף. זו הסיבה שליסקי אפילו לא רמז לו על כך. מאידך, היה עשוי להיות נוחם מסוים עבור רוברט לו ידע כי מאחורי המדים השנואים הללו של ה.ס.ס. מסתתר, לעתים, מלאך מושיע.

*

*

*

מהו איפוא אותו סוד שידע האילם אבל חשש לגלותו לרוברט ידידו? לפני הודש, ביקש ד"ר קאסן מהאילם להביא "כרטיס שרות" לד"ר ליסקי שנמצא במרפאה הרחוקה, בקצה המחנה. אררה, בהגיעו לפני פתח המרפאה ראה כי העבודה הסתיימה היות וחולים לא חיכו שם במקום. באותו רגע בו עמד לדפוק בדלת, שמע קולות צחוק מבפנים, והוא לא עמד בפני הפיתוי להציץ מבעד לחור המנעול. הוא ראה את לון-דורק ואת ד"ר ליסקי רכונים על גבי מפה או שרטוט מסוים. סגן מפקד מחנה הריכוז עמד וידו מונחת בידידות על כתפו של הרופא. כנראה ששמע רחש כלשהו ומיד העלים בזריזות את המסמך בתוך כיסו והעלה על פניו הבעה חמורת סבר ואכזרית המוכרת לכל יושבי המחנה. ברגע זה, דפק ליאון אררה בדלת ולאחר שקיבל תשובה נכנס כשהוא נוהג בטבעיות, כשהוא עושה במיטב יכולתו להיראות כאדם פשוט וחמים.

בארפן אינטואיטיבי, הבין לאון אררה שאותו לון-דורק הוא כנראה אדם המתנגד למשטרו של היטלר, וייתכן אפילו שהוא קצין באחד מצבאות בנות הברית, מתחזה לקצין גרמני "צהור".

- מובן מאליו, חשב האילם, כי כדי להוציא לפועל את תכנית הריגול שלהם, וכדי שזו תצלית, מסוגל אדם מסוגו של לון-דורק להרוג כמה אנשים בישי-מזל במחנה הריכוז אם -בגלל טעות שלהם- עלולים הוא וחבריו להתגלות.

להביע וכו' ברמז שידוע לו משהו, או לפרוש בפני רוברט את הידוע לו, הרי זה להעמיד את חזיהם בסכנה. כאדם מאמין, כפי שהיו מרבית יהודי שלוניקי, היה האילם משוכנע שאלוהים הוא שהביא אותו לידי גילוי הסוד. כל זאת כדי להצמיד את חברו הטוב רוברט לעבר הצלתו.

– לולא ידעתי על הידידות הקיימת ביך ד"ר ליסקי לבין פון-דורק, איך ניתן היה עבורי לעוף עצות טובות לד"ר קאסן? מאידך, הבטחתי לעצמי לא לומר לו מאומה מכל מה שאני יודע. ייתכן, שיום יגיע וד"ר ליסקי ימצא לנכון שהגיעה העת לתת אמן מלא ברוברט.

במפגש נוסף שהיה לד"ר קאסן עם ליסקי עמיתו, רמז זה האחרון כי דברים רציניים עומדים להתרחש במחנה הריכוז.

– ומנין לך כל זאת?

– זה יישאר הסוד שלי.

דבר מזו, חשב רוברט, כל האנשים מסביבי יודעים כל המתרחש כאן, ויודעים אף סודות שאינם רוצים לגלות לי, ונראה שרק אני איני יודע דבר, אינני רואה דבר. גם האילם אמר לי משהו דומה, אבל מוטב שלא אשתף בזה את ד"ר ליסקי.

לאחר הרהור ממושך, שאל רוברט:

– מה עומד לקרות?

– אומללים אלה, או ליתר דיוק כמה מהם, האמיצים שכיניהם, מכינים התקוממות בתוך המחנה. עשיתי הכל כדי לשכנע אותם לזנוח צעד זה הגובל בשגעון לפעם אחרת, לעתיד מאוחר יותר. יש ברשותם כמה רימוני יד ואילו אנשי הס.ס. חמושים היטב. פעולה, ולו גם קטנה ביותר, של התנגדות לשלטונות המחנה הרי חוטבע בדם.

רוברט נזכר, כי חדשים רבים לפני כן, עת שנשט במחנה, שוחח עם אדם אחד באחד הצריפים והלה אמר לו כי יש ברשותו דינמיט, מוסתר היטב, ומצפה להזדמנות לפוצץ את הכבשנים.

היה זה באותו צריף ממש שבו הכיר את ידידו אררה. אולם מאז, ניתן לומר כי זה האחרון השכיח ממנו עובדה זו; מה גם שלא ייחס לה חשיבות מלכתחילה, מן הרגע הראשון. והנה מתגלים מחדש מתנדבים למות. לא היה זה דבר יוצא דופן: בכל יום נמצאו אנשים שהטילו עצמם על גדלי התיל המחושמלות ונפלו ארצה מפורחמים וללא רוח חיים. מכאן, שהאפשרות שאנשים יתליטו למות תוך מאבק במעשי האכזריות שראו עיניהם ללא הרף, לא היתה אפשרות רחוקה.

"ומדוע נסית להניא אותם מלעשות מעשה גבורה, אם זהו רצונם?" שאל קאס את עמיתו.

- "כי זה לא יקדם אותנו במאומה.

- "ומה בכלל יוכל לקדם אותנו במשהו כאן במחנה שממנו איש לא הצליח להימלט?"

ד"ר ליסקי הביט ברוברט באהדה ותוך שהוא מניח ידו על כתפו, אמר:
 - "אתה מיואש וזו הסיבה שאינך רואה אפילו זיק תקוה וישועה. צבאות בנות הברית מתקדמים בהרבה חזיתות. כאשר ליציאה מן הגהינום הזה, נכון הוא שקפיטן שטראסר טוען כי איש לא הצליח עד היום לצאת מפה בחיים. אולם אני מבטיחך כי עשרות אנשים כבר הצליחו להימלט והם חיים היום בעולם החפשי, באנגליה, במצרים, בתורכיה או בספרד. אל תראה זאת כחלום בלבד שייתכן ובאתד הימים תימנה גם אתה עליהם. ועכשיו - הוסיף ד"ר ליסקי - התאזר בעוד מעט אומץ ושכח לחלוטין את הדברים שהנך עומד לשמוע מפי. תשמע ואל תשאל שאלות, כי יותר מזה לא אוכל לומר לך."

נרגש מהמלים ששמע באותו בוקר אביב קריר, הלך רוברט לכיוון המרפאה כשהוא תפוש במחשבות. לאון אררה הסתכל בו כשנכנס מבעד לדלת והביין כי שינוי-מה חירובי התרחש במצבו הנפשי של חברו.

*

* . *

ההתקוממות הצפויה במחנה הריכוז לא התרחשה מיד. רוברט הצטער על כך.

מחדש, שב היאוש והשתלט עליו. המוות האיטי הזה עינה את נפשו בצורה איומה. הוא קירה להיות מעורב בארגון נקמה בעריצים. עד כמה השתוקק לראות אש וגפרית מומטרים על מחנה ארור זה! הו, כמה חפץ כי האדמה תפתח את פיה ותבלע למעמקיה את כל הגיהנום הזה! ומדוע בעצם, חשב רוברט, אינני שם קץ לחיי?

*

* *

- "לא, רוברט. אל לך להתיאש" נהג לומר לו ליסקי. "גרמניה צועדת לקראת אבדנה הטוטלי! היום היא משולה לנמר, פצוע בכמה וכמה פצעים, ונמר זה נושך על ימין ועל שמאל; אולם, הדם שהולך וניגר מפצעיו מבטיח לנו שבקרוב הוא יפול ארצה, בעוית האחרונה של הגסיסה. מאז ספטמבר 1943, כשצבאות גרמניה נבלמו בסטלינגרד, הודף הצבא הרוסי במתקפה גדולה את הצבא הנאצי מכל העמדות שכבש קודם לכן. האנגלו-אמריקנים היכוהו מכות מוות בחזיתות אפריקה ובהפצצות אוויריות באירופה. כל אלה אילצו את איטליה הפשיסטית לבקש שביחת נשק. מרגע לרגע צפויה פתיחת חזית שניה באירופה על ידי האנגלו-אמריקנים. לא יעבור זמן רב ואנו נראה את הרוסים בשערי אושוויץ, באים לשחרר אותנו!"

רוברט הביט מבעד לחלון. לא שלג ולא גשם. רק שמש חיוור של אביב. נראה כאילו הטבע נוהג בהיסוס רב, כמו ליבו של רוברט שמיטלטל בין יאוש לתקווה. - "האם לא ייתכן, שאל רוברט, כי ימים ספורים טרם השחרור ישרפו פראים אלה את כולנו?" - "ללא ספק, רבים רבים מאד יפלו. אבל כולם? לא."

מעניין, חשב לעצמו רוברט לאחר לכתו של ליסקי, עד כמה מבלבל עמיתי בין המציאות לבין הזיות התקווה שלנו.

למרות כל מה שהיה ד"ר ליסקי משמיע באזניו, עדיין ראה את העתיד בצבעים קודרים מאד. גם כל האסירים במחנה איבדו אומץ ככל שהזמן חלף. בחדשים הראשונים

עדיין היתה להם תקוה, שנס כלשהו עומד להתרחש. עם הזמן, שרתה עליהם רוח של נדונים, שפסק דינם למורת כבר ניתן. רוברט חשב וחישב שעברה שנה ועוד חדשים רבים רבים מאז הוגלה מפאריס. הייתכן שכבר עברו שנתיים?... משום ^{שכמו} כולם איבד את חוש הזמן במסע האיום בתוך קרונות להובלת בהמות. כמה זמן נסענו, חדשים? שני יובלות? מי יודע! כלבול חושים נורא התחיל להשתלש על מחשבותיו, שהקדיר עוד יותר את מצב הדברים והעובדות.

פרק יוד אלף

ברגע זה, היה מצבה של מיסלין, בכלא של הגיסטאפו בפאריס, קודר ובורא עוד יותר. עברו 8 ימים מאז הוכנסה אל תא חשוך שבו חלון קטן אחד בגובה של שלושה מטרים. מיטת ברזל עמדה באחת מפיונות החדר הזעיר. סוהר הביא אל התא פעמיים ביום מרק וכוס מים.

פליקס קרמר הקשוח ידע היטב כי גם האישים החזקים ביותר מתורדים ומגלים סודותיהם כאשר, מעט מעט הם הולכים ומאבדים את כוחותיהם הפיסיים, וסבלם הנפשי גורם להם לאבד את כח הרצון. הוא ידע, מנטיונו, כי דוקא כשמפעילים אלימות על אסירים מיד בתחילת החקירה, מתעוררת התנגדותם, לעתים קרובות עד המוות; ואילו כשהם נתונים לשיטה של לחץ מורלי והולשה גופנית, הריהם מאבדים תקווה וכח התנגדות.

ביום הפעירי למעצרה הובאה מיסלין בפניו של הגנרל קרמר, במשרדו של

ד"ר פוהל.

במשרד נכחו גם ד"ר פוהל עצמו וסגיו קולונל-משנה לייזן. והחקירה החלה.

גם בבגדיה המקומטים, שערה הסתור ורוחה המעונה עדיין ושתמרה במיטלין

דמותה היפה והמלאכית.

- "ברצוני לדעת קודם לכל" שאל אותה קרמר "מדוע היה אהובך דון קרלוס דה לוס

ריוס מעוזין כל כך שתשימי ידך על המסמכים הללו?"

מיסלין לא ציפתה מעולם לשאלה כזו. אישים ארוזים אלה מאשימים אותה

שמכרה את עצמה ושהיא פלגשו של אדם - האציל מכולם - שכל אשר ביקשה ממנו לא היה

אלא את הגנתו. מול כוונת זו ללכלך אותה ברפש, היא ענתה תשובה נחרצת:

- "אני ביקשתי לדאוג בדון קרלוס דה לוס ריוס ברתן הסוד והגנה ולא מאהב."

- "ומה נסית את להרויח מגניבת המסמכים האלה?"

- "אני לא ביקשתי "להרויח" דבר, ואף הייתי מודעת מה אני עלולה לאבד. לאבד

את שלות נפשי ואולי גם את חיי. אבל רציתי לשרת את ארצי, את מולדתי, את

צרפת! אתם, גנרל, מעניקים מדליות לאלה הפועלים באומץ לב בשירותכם. אבל

אתם שוכחים שאין מנופול על גבורה, גם לא לגרמנים".

מבלי משים הסתכלו שלושת הקצינים זה בעיני זה תחת רושמה של השובה זר.
"ייתה קשה להוציא משהו מפיה של אשה זר" חשב קרמר, "אבל אני נחוש בדעתי
להשתמש בכל האמצעים כדי לאלץ אותה לדבר".

הוא שינה את טון דיבורו ואמר לה במידה מסויימת של זעימות:

- "לא היה בכוחותי להעליב אותך, וגם לא אתנהג כלפיך כאויב אם תואילי לענות
על שתי שאלות: למי מסרת את הדוקומנטים הנלווים ומי הם שני המפקדים הבכירים
של הרזיסטאנס שאת מכירה".

השאלות הרצו הרצו בפני משלין ושלושת הקצינים עצרו לרגע, וכמו תלו מבטם
בשפתיה. מול אומץ לבה של צעירה יפה זו, ייתכן שכל אחד מהם חשב לעצמו כי הנה
הנה תגלה את הידוע לה ותיצול מהעינויים הצפויים לה. גם אם בית הדין הצבאי
- בפניו הוא תועמד למשפט - ידון אותה למרות, הרי לפחות יהא זה מרות מהיר ולא
יסורים ממושכים, חודשים ארוכים, ללא תועלת.

לאחר רגע של הרהור ענתה משלין במין טבעיות פשוטה:

- "מצטערת, גנרל, אבל לא אוכל להשיב לך גם על אחת משתי השאלות שהצגת בפני".
מבטו של קרמר נעשה קשה כברזל:

- "האם לקחת בחשבון מה תהיינה התוצאות האיומות עבורך לאחר סירוב כזה?"

- "תהיינה איומות ככל שתהיינה, גנרל, הכרתי אינה מתירה לי לדבר".

- "אבל אגחור ניאלץ לתלוש ממך בכוח את מה שאת מסרבת לומר לצן בשקט וללא כאבים".
איום זה צימר את גופה של משלין. אבל, בחיזורון של פניה השתקפה, בצוסף
לפחד, גם נחישות ההחלטה שלה.

כאשר הוחזרה אל בדידות התא שלה, הביצה משלין כי שעה קשה מצלצלת לקראתה.

סירובה ההחלטי לגלות שמץ של סוד סחף אותה לעבר ידיהם האכזריות של אנשי הגיסטאפוז
היא ידעה שהשמירה עליה כבדה, כך שהתקוה כי אנשי ה"רזיסטאנס" יחלצו אותה מידי
האס.אס. כבתה בתוך זפשה. היא השלימה עם העתיד הקשה שהגורל שמר עבורה אבל ייחלה
אך לדבר אחד: שיוציאו אותה להורג ללא עינויים ובעיקר ומעל לכל מבלי שיטמאו את
טוהרה הפיסי והנפשי.

בדמה כאילו בתוך המבוכים האפלים של הגהיינם קפץ לו השטן, עטור קרניים וזנב, שלוש קפיצות שמחה כאשר גרדע לו מהי משאת יפשה האחרונה של מיסלין המתוקה והתמה; בדמה גם כאילו הלך לו השטן ולחש על אזנם של נציגיו עלי אדמות איזוהי הדרך שבה יוכלו לגרום עיגוי וסבל למלאך זה של מסירות ואהבה!

דלת התא שבו נמצאה מיסלין נפתחה בפתאומיות ומבלי להזיח לה גם שבריר שניה למחשבה, לפתו אותה שני אנשי אס.אס. בזרעותיה וגררו אותה שעה ארוכה דרך מסדרונות חשוכים. לבסוף, הכניסו אותה אל תוך אולם גדול שבו יכלה מיסלין לראות מכשירי עיגויים שונים, מגלבים, דוקרנים, "פרימוסים" דולקים, ובאת הפיגות של האולם מפורזים שברי זכוכית ובקבוקים מנופצים.

- "זוהי ה"תפאורה" אמר לה בצחוק רם אחד מאנשי האס.אס. זוהי התפאורה של הצגת הקומדיה שתשחקי לפנינו. ובתור התהלה - התפסטי מיד!"

באופן אינסטינקטיבי העבירה מיסלין את ידיה אל צווארה כדי לסגור את פתח חולצתה ולתגוין מפיי כרוגה כזאת.

היות אלה בלבוש אנוש עמדו וצחקו בלגלול!

- "ברצונך שיעזור לך ב"טואלט" של הכוכבת הראשית?"

ובאמרו זאת קרע אחד מאנשי האס.אס. בתנועה ברוטלית את בגדיה של מיסלין וחשף את מערומיה! לאחר מכן היא נדחפה ונזרקה אל ערימת שברי הזכוכית. דם ניגר ממצחה, משדיה ומידיה. האס.אס. היכה אותה במגלבו וצעק בגרמנית:

- אם לא תעני על שאלותיו של גנרל קרמר בשרוף ארתך מחר על אט קטנה."

- "מספיק להיום" אמר הגמר השני. "בכל יום ניתן לך מנה נוספת. תתלבשי עכשיו!"

משך כל העיווי החייתי הזה הצליחה מיסלין לעצור את בכיה ולא לצעוק. אנחות הנזקות של כאב נפלטו מפיה ודמעות זלגו מעיניה. במאמץ רב היא אספה את קרע בגדיה שכיסו עתה רק חלקים מסוימים מגופה המיוסרת.

כתוצאה מיום יורא זה, שכבה מיסלין ללא צוע במיטת הברזל העגומה שלה, ולא הצליחה להזיז איבר. חום גבוה הפעים את ליבה בחזקה, עוינות וצמרמורות הרעידו את כל כולה ללא הסקה.

מתוך דמדומים של כאב וחום היא קראה בשמו של רוברט:

- "בוא, בוא אהובי" צעקה היא. "תמות גם אתה במקום שבו הזנך בוא וזיפגש יחד בעולם טוב יותר. בעולם שנוצר בשבילנו, בעולם שבו שוכנת רוח האלוהים. טוב ליער. ערית את גופה העדין והמעולה, והיא צעקה: "רוח האלוהים. אלוהים שלי או אלוהים שלך... מה זה חשוב! שניהם טובים, טובים... לא הם שציוו על הפראים הללו... לא, הם אינם מרשים זאת. הם לא יניחו לנו לסבול! אנו הרי הילדים שלהם! לא כן, רוברט?"

יותר מ-48 שעות היתה היא נתונה במצב של הזיות, תלויה בין חיים למות. במין מצב ביניים של שפיות הדעת וסירוף. הכאבים לא הביחו לה אף לעצום עין לרגע. רק לקראת הבקר של היום הסלישי היא שקעה סוף סוף בשלנה. היא לא הרגישה כאשר נפתחה דלת כלאה ואיש-צבא התיישב למרגלות מיטתה. כשהתעוררה, לא הצליחה לברר לעצמה אם היא רואה לפנייה אדם בשר ודם או שמה רק צלילתו של אחד מאנשי האס.אס. שגררו אותה אל אולם העינויים. היתה הבעת פחד על פניו כשאיש זה התרומם והחל להתקרב אליה. מי הוא? שאלה את עצמה... אולי שליח יוסף של השטן!...

הגרמני העביר את ידו על שערות רצפה, מישש את הדופק שלה, ולבסוף אמר: - "לא באתי להפריע לך. אבי רופא. ברצוני שתאמרי לי איך את מרגישה. היכן כואב לך. איך אטפל בך ואתן הוראות שיניחו לך, חופשיה עוד כמה ימים". מישלין לא עלתה דבר. היא עשתה מאמץ לנסות ולהבין את פירוש המלים שזה עתה שמעה. מה פירוש המלה חפשייה? לטפל בי בכלא כדי לחזור ולענות אותי טוב? להמשיך את הכאב ואת הסבל?

צעקה מחרזדה של התקוממות וכאב עלתה מתוך עמקי רשמיתה: - "לך! לך! אינני רוצה שהטפל בי; קרא למפלצות הללו שלובשים אותם המדים כמו שלך כדי שימשיכו להכות אותי למרות. או, אם יש בך שמץ של רגש רחמים, תזריק לי זריקה שתביא קץ לימי היי, לאותם ימים מרים הצפויים לי". - "הירגע, הירגע". אמר לה הרופא בקורטוב של מתיקות. "רק עכשיו תתחילי להרגיש את הכאבים החזקים של החבורות והחבלות, שהמוגלה מתפשטת בהם".

מישלין לא הספיקה להוציא מלה מפיה והוא שלף מכיסו בקבוק מי המצן ושפופרת של משחה מסויימת, ומבלי לומר דבר, כמו היה מהתת ידיו לוח עץ שהוטל עליו לצקות ולטרק, כך טיפל בכל פצעה של האסירה במהירות ובמקצועיות. כאשר סיים את עבודתו, אמר לה: "אבקש שיביאו אליך טבליה, שאני מיעץ לך לבלוע. אטלח עבורך כמו כן גם ליטר חלב, שתלגמי אותו מעט מעט. לילה טוב".

*

* *

גם היום השלישי עבר על מישלין ביסורים. גם היום היא לא לגמה מן המרק שהסומר הביא לה. עם זאת, זו הפעם הראשונה שהיא התחילה לחוש ברצון להתרפא ולהבריא, ולקראת הערב כבר חיכתה בחוסר סבלנות לטבליה ולחלב שהובטחו לה על ידי הרופא. - "ייתכן שביקורו של הדוקטור בעטה במכוון כדי לגרום לי סבל גדול יותר". אבל, עוד טרם סיימה לחטוב על כך, והסומר נכנס ובידו כוס מים ותרופה מסויימת, בלתי מוכרת לה. מישלין נטלה אותה ללא היסוס. השעה היתה 10 כאשר קמה ממנחתה. כאביה ועייפותה פגו מעט. ההבורות שעל גופה לא הטרידו אותה ביותר אולם צמאונה ייבש את לשונה. היא גיששה וחיפשה את כוס המים או את המרק, ובמקומם גילתה את בקבוק החלב. היא נטלה אותו בידיים רועדות והחלה לשתות בשקיקה.

*

* *

על פגי הטבע המתעורר לחיים היה שפוך חיוכה המתוק של השמש ביום האחד למאי 1944. נצהונות חייכו גם אל צבאות בנות הברית בחזיתות השונות. ההטבה שחלה במצבה הפיסי של מישלין הביאה מעט אומץ אל לבה. בשעה זו היא נכרה באיזה אורח פלא היא יצאה מן "המפקדה הראשית" כשהמסמך הסודי מוטל בארובה. "אם אלוהים רוצה לעזור לי, ייתכן ששוב יתרחש נס נוסף, שיוציא אותי מתוך לוע הזאבים."

אילו יכלה מישלין באותו רגע להעיף מבט אל מעבר לחלון הקטן של כלאה הפונה אל חצר גדולה שטימטה גם כמגרש חניה, היתה רואה את גסטון האמיץ והאציל, הגבר שאהב אותה אהבה בוערת אך מכובדת, עומד ובוהן מרחוק את הסורגים של אשגב קטן זה ומתכין במחו את המבצע הנועז להצלתה.

מן היום הראשון למעצרה של מישלין היו יסוריו הנפשיים של גסטון, מפקד מחלקה מוכשר של הרזיסטאנס, ללא שיפור ממש. המחשבה שהיא נמצאת עדיין בידיהם של חיות פרא אלה לא נתנה לו מנוח רגע. מדי יום נפגש עם המרגל המפורסם דרואו כני לדרבן אותו להמריץ את ביצועה של תכנית ההצלה של זו שאהבה בפשר. - "איג'ור סוקטיץ, לא "בעל הבית" גם לא אני: כבר מצאנו קשר עם אדם בתוך הגיסטפּוּ ססימן ליו במדויק היכן מישלין כלואה".

באומרו זאת, הוציא דרואו שרטוט והראה לו את המקום, את התא והחלון הקטן הפונה תהוצה. הוא הוסיף ואמר כי כל נסיון להציל את מישלין לאלתר יעמיד, ללא תועלת, את הייחוס של מציליה בסכנה ויגרום לכך שתופקד עליה על ידי הגיסטפּוּ שמירה כבדה עוד יותר, אשר תמנע כל אפשרות להציל אותה גם בשלב מאוחר יותר.

*

* *

ביום התמיסה עשר למעצרה, שוב הרבאה מישלין לחקירה בפני גנרל קרמר. - "אני מקוה" אמר לה "שתרצי להביא קץ לסבל שלך ותעני על שאלוהי. את לא, דעי לך שימשיכו לטפל בך בהתאם."

מישלין חשה כיצד כוחותיה אוזלים והולכים. המחשבה שהנה יובילו אותה שוב אל חדר העינויים פילחה את גופה בכאב חד.

חולשתה הגופנית היתה ניכרת, והעלתה היות נצחון אכזרי על שפתיו של גנרל האס.אס. קרמר.

- "תהיי הגיבורית" אמר הוא, בקורת רוח מופגנת. "אשה צעירה וחלטה כמוך אינה יכולה להתיימר לנצח את מכונת המלחמה של גרמניה הגדולה. תחליטי בנפשך שעליך

לדבר, ואני אתייחס אליך ברחמים".

המלה "רחמים" הציפה גל של דם בראשה של מיטלין. היא לא יכלה לעצור את זעמה וקראה:

- "אבקטן, גברל, לא לדבר על משהו שהוא בלתי מוכר לך. המלה "רחמים" בכל השפות ואצל כל קדמות בעולם אוצרת בתוכה מידה של שוהר אלוהי, שאתה אדון בכבוד ואתם כולכם איובם מכירים בכלל! ועכשיו, אני מבקשת שתעשו בי מה שברצונכם לעשות. אני לא אדבר! אבל, לפני שאמרת, ברצוני שתשמעו את מילותי האחרונות: כל עוד לבנת הצרפתים פועמים במחשבה על מולדתם, הנצחון שלכם שהשגתם בכח הטנקים, אינו סופי. בטום אופן לא!"

פליקס קרמר התבונן ארוכות באשה יפה זו, עדינה וטברירית, שכל העוצמה הגרמנית לא הצליחה להכביע. רגשות מעורבים של כעס והתפעלות עלו בו. הוא צלצל בעצבנות. לכנס קצין אס.אס. והוא פקד עליו בקול רם וברור שיגיע לאזניה ולהכרתה של מיטלין: קח אותה אל התא שלה ומצדי טיטפלו בה בדיוק כמו בפעם הקודמת".

כאשר גשאר לבדו, הוא הצית לעצמו סיגריה וטילפן לאחר מכן אל ד"ר פוהל ואל לייבר לעלות מיד אל משרדו. לאחר ששיי הקצינים הצדיעו לו בהיכנסם במועל יד ימין ובקריאת "הייל היטלר" הורה להם קרמר לשבת, ואמר:

- "הכיבו את התיק של מיטלין קאסן להעברה לבית הדין הצבאי. איי אעמיד אותה בפני עינויים גוספים ואם תוך חמישה ימים היא לא תדבר, היא תועמד למשפט ותידון למיתה".

*

* *

מיטלין, בתוך כלאה, היתה משוכנעת כי צפויים לה עינויים גוספים. בכל רגע היה בדמה לה שהדלת בפתחת והיא עומדת שוב להיות מובלת אל אותו אולם בו סבלה כל כך. אהו לו יכלה לבלוע עתה כדור שינה!

בעוד היא חושבת, תוך נים-ולא-נים, היתה בתרצה במצב של טסטום חושים. לכמה שעות שקעה אל תוך מצב זה, לא יכלה אף לאמור. בקושי, במאמץ רב, הפנתה את פניה לעבר החלון, מאמינה ששמעה קול קורא בשמה.

- "אני חולמת בודאני. ובכל זאת, בדמה היה לי ששמעתי קול קורא לי".
שוב עמדה לצפות לתוך אותו סמטום ואיבוד חושים כאשר שמעה רחש מעל לחלון;
לא היה עוד טום ספק. יד בעלמה העבירה שרשרת בין הסורגים.
- "אה! אלנהיים! באר להציל אותי! איזה חוסר תבונית! איך ניתן בכלל לצאת מכאן?
רמי זה המיסה להציל אותי, ומסכן את חייך?"
מרחון נשמע טרטור מנוע של מכונית ובו זמנית גם הבטה חזקה בחלון. מיסלין
הבינה מיד את הכוונתם של המהלצים האלמוניים שלה. כוונתם לעקור את סורגי החלון
בכוח המנוע החזק של מכונית ואחר כך למשוך גם אותה החוצה. היא התקרבה אל החלון
הקטן, נפתח היחידי בתא הכלא שלה, שמסביבו החלו להיווצר בקיעים בקיר, ותוך כדי
גישוש יתקלה בחבל שהשתלשל מלמעלה. הבינה כי ברגע שבו יצליחו לפרוץ את החלון יהיה
עליה להיאחז בחבל ולקשור את עצמה כדי שיוכלו למשוך אותה החוצה. המנוע החדש
אזנים ברעש מתמשך כמו חיה כבולה המוסה להשתחרר. "אה! אלוהים! - התחננה מיסלין -
אלוהים, עשה שלא יראו אותם, שלא יגלו אותם".

אור חזק קרע לפתע את חשכת הלילה. המנוע נדם. כמה יריות פילחו את הדממה.
צעקת כאב היכתה באזניה, קול שקרא: "מיסלין!"

קולו של גסטורן!
נשמעו צפירות, פקודות, ולבסוף חריקת הדלת הלפתחת, ושני שומרים שבכבסו
כדי להשגיח עליה מקרוב. האחד נטאר ליד הפתח ואילו השני התקרב לעבר החלון כדי
לראות מה התרחש שם. הסורגים היו מעוקמים למדי, ושברי לבנים שנעקרו מן הקיר
נפלו מסביב.

שני האס.אס., שלא שיערו כי מיסלין יודעת גרמנית, עמדו והחליפו רשמים על
מה שקרה זה עתה:

- "לא היה חסר הרבה, עוד שתיים שלוש דקות וכל הסורגים היו נעקרים בכח המנוע".

- "זו היתה טעות לא להציב שומרים בצד החצר הפונה אל מגרש החנייה".

- "איט לא יכול היה לשער שפעולה בועזת כזו תעלה על דעתם של אנטי ה"רזיסטאנס".

ישנם 20 חלונות הפונים החוצה, באותו צד. לא ייאמן, כיצד איתרו את המקום המדוייק
שבו כלואה המרגלת היפה והמסוכנת".

מישלין הקשיבה ולבה פועם באימה, מצפה לקבל עוד פירור של מידע, איזה רמז מה עלה בגורלו של גסטון, איש המחתרת, חברה מילדות, הגבר שאהב אותה עד כדי טירוף בעוד היא רוחשת לו ידידות עמוקה וכנה.

- "היית מתאר לעצמך, ולו לרגע, המשיך ודיבר האס.אס. "כי שני בחורים בלבד עמדו לבצע פעולה כל כך מסוכנת?"

- "בה!..." השיב השני "אין מה להתפלא על כך. שני מתנדבים למות אלה היו מסוגלים לכל.. הקושי הוא קודם כל להחליט. עד שמחליטים להחליט לזאת בלי פחד לקראת המוות."

- "בכל אופן, האחד הצליח להימלט... אבל אני משער שיחפסו אותו. ניתנה פקודה לסגור את כל האיזור, להקים מחסומים ולחפש בכל פנה. השני, שטיפס אל החלון, נהרג במקום. שתי יריות פצצו את ראשו, ושלוש יריות פגעו בו באיזור הלב."

נשמע קול עמום ובלתי ברור, ושני הגרמנים נפגו וראו את מישלין מוטלת על הרצפה, ללא הכרה!

*

* *

כמה שעות עברו עד שחזרה להכרתה ומתי וכיצד הועברה להדר אחר שבו נמצאה

עתה, זאת לא יכלה מישלין לומר. היא לא שמה לב לעובדת היותה בכלא, לא חשבה על העיגולים הצפויים לה. זכרונה היה עמוס בכאב על גסטון שהקריב את חייו למענה. "ללא ספק, אהבתו אלי היא שדחפה אותי לפעול בדרך של טירוף."

בדרך כלל, בהגה הרזיסטאנס לבצע פעולות כאשר היה להן בסיס וסיכוי טוב להצלחה. "אין לסכן לשוא את חיי הצעירים הפטריוטים" זה היה עקרון קבע בקוץ בידי "בעל הבית", המפקד העליון של המאקי'ס. "יעשה נא אלהים ולפחות יצליח השני להימלט על נפשו. אם חס וחלילה יפול בידי הגיסטפון הרי יוציאנו אותו להורג מיד. ומיהר למעשה השני? ללא ספק הרי זה אחי לוסיין".

מישלין לא יכלה לדעת כי העניבים התגלגלו בדרך זו: גסטון, חיכה במתח רב להחלטת הרזיסטאנס להתערב ולפעול להצלתה של מישלין. סבלנותו פקעה לבסוף, והוא הלך, אמנם לא אל לוסיין כפי ששיערה מישלין, אלא אל הגרי אחיו של רוברט, כדי

לשאול אותו אם יהיה מוכן לסכן את חייו כדי להציל את החברה ששניהם אהבו בכל לבם.

- "האם אינך סבור כי בפעולתנו אנו עלולים להחריף את מצבה עוד יותר?" היתה שאלתו הראשונה של הנרי.

- "לא, אינני סבור כך" השיב גסטון. "וישנם סיכויים רבים שגוכל להלץ אותה מצפריי האויבים שלנו".

- "אם כך, אזי אתך" השיב הנרי קאסן ללא היסוסים.

התכנית הוכנה לפרטיה וסוכם ביניהם כי במידה שיופתעו בתוך מהלך המבצע ינסה כל אחד מהם להציל את גפשו מבלי להתעכב רגע במחשבה על גורל חברו היות וזו היתה הדרך היהירה שבה יוכל אחד מהם לפחות להינצל... ואולי אולי שניהם. זו הסיבה איפוא כיצד הנרי, בקפצו מן במכונית שעמדה תוך שניות לעקור את סורגי החלון כאשר נזרו אליה היריות הראשונות הצליח בחסות התשיכה, ותוך שהוא חומק מחצר אחת לשניה לברוח ולצאת בחיים מפעולת קומנדו מסוכנת זו.

*

* *

הגנרל פליקס קרמר, שמע מפיו של קולוגל משיה ליינר את הדיווח אודות הנסיון להציל את מישלין. כמו תמיד, במקרים דומים, קבל זאת ברגשות מעורבים של התפעלות וכעס. תמיד היתה בלבו הערצה לאנשים שהלכו ללא מורה אל מותם.

קרמר היה משוכנע בכך שמישלין לא תלשין על חבריה. הוא חשב גם על כך כיצד בדרך מקרה לא הצליחה פעולת החילוץ שלה - לו אך הצלחה, היתה ממיסה עליו בושה וקלון - ולכן פנה אל קולוגל - משה ליינר נהורה לו להביא לפזיו מיד את תיקה של האסירה. כאשר חזר הקצין ובידו תיק גדוש ניירות המכילים כל הפרטים אודות מישלין קאסן, והאשמות התלויות בגדה, שאל אותו הגנרל קרמר:

- "מה דעתך אם ביפטר מאשה זו ונעביר אותה לבית הסוהר המרכזי ולסמכותו של בית הדין הצבאי?"

הקולונל-מסגה הבחין בבירות בבטייתו של הגורל - לאור פעילותה הזועזת של המהרת - לא לסכן בשום פנים את יוקרתו. אולם, עם זאת, לא הביא לייגר את החושתו זו לידי ביטוי, וענה בדרך דיפלומטית:

- "גם אני באותה דעה, גנרל".

לאחר שלייגר יצא את החוד, התכוון קרמר לחתום על הצו להעברת ענינה של מיטלין לבית הדין הצבאי כאשר לפתע צלצל הטלפון שעל שולחנו. מזכירו המיוחד הודיע לו כי הוריו של ההרוג מאמש מבקשים להתקבל אצלו לשיחה.

- "שייכנסו" הטיב קרמר.

שתי דקות לאחר מכן התייצבו בפניו גבר כבן 55, לבוש בקפידה, ואטה שטופת דמעות.

- "באנו להתחנן בפניך, גנרל, שתתיר ליו לקחת את גופת בננו... היות ו...".
אביו האומלל של גסטון לא הצליח להמשיך ולדבר. הכאב והסבל חנקו את גרונו ולהצו על לבו.

- "אבקשכם לשבת" אמר קרמר, והוסיף: "הרשו לי להביע לכם את ליחומי, ולהבטיח לכם כי אתן צו להעביר את גופת בנכם לכתובת שתמסרו לי. אבל ברצוני לדעת, כיצד זה הגיעה אליכם כה מהר הבשורה המעציבה?"

- "אחד מקציניכם בא לערוך חיפושים אצלנו בבית, ולאחר שלא מצא מאומה ממה שחיפס, הרציא מכיסו תמונתה של רעייתי ואמר כי הבחור שנשא תמונה זו בא לעשות פעולת חבלה נגד הגיסטפו ולהרג תוך כדי כך. הבינונו מיד כי היה זה בננו גסטון, שלא נפרד מעולם מתמונתה של אמו".

- "האם היתה כתובתכם רשומה מאחורי התמונה?"

- "לא, גנרל, אבל כתובתו של הצלם".

- "תואילו לומר לי מה היתה דרגתו של אותו קצין שהגיע לביתכם?"

- "הוא היה בדרגת "קומידאנט", גנרל".

- "עוד אחת מהסעויות של ד"ר פוהל" חשב לעצמו גנרל קרמר. גטל את שפופרת הטלפון ונתן הוראה להעביר מיד את גופתו של ההרוג לכל יעד שהוריו יבקשו.

מסטיים, פנה אל הוריו הדוויים של גסטון, ואמר להם:

- "תוכלו ללכת. בקשתכם נתמלאה."

*

* *

שוב, ולפי הוראותיו של פליקס קרמר האכזר, הוצאה מישלין מכלאה והובאה אל אולם העינויים. שוב ראתה את הדמויות המרושעות של אותם אנשים בעלי לבנות-אבן, שהפיקו הנאה שטנית מעינויים של חפים מפשע.

- "עכשיו תיזכרי עד לתקופת הגימנסיה שלך" אמר לה בצחוק מלא לעג אחד מהאס.אס. ותוך שהוא דוחף אותה בברוטליות הכריח אותה לכרוע על ברכיה. מישלין חשה כאב בורא. כמו המווי מחטים בנעצו בבשרה וניסו לנקב את עצמותיה. ניסתה לקום על רגליה, אבל שתי ידיים חזקות הכבידו על כתפיה והחזירו אותה לאותה תנוחה שהיתה בה קודם לכן.

ברכיה דמו עתה לשני פלחי דימון כשכל גרגיר בו היה פצע פתוח, ודם ניגר ממנו ללא הרף. הכאב היה בלתי נסבל.

- "כבר העמידו אותך על ברכיך לא פעם בודאי" אמר בלגלוג האס.אס. השני. "אבל אנחנו דאגנו לפזר זכוכית כתושה על פני השטח. זהו עונש קצת יותר חמור ממה שהיית רגילה לו בילדותך".

מישלין איבדה כל שליטה על עצמה, צועקת ומתייפחת שיוציאו אותה משם - היא הבטיחה לדבר, לומר כל מה שירצו שתאמר; כל מה שירצו לדעת מפיה.

- "מה יש לעשות עכשיו?" שאל אס.אס. אחד את חברו.

- "יש להודיע זאת למזכירו של הגנרל כדי שיתן לנו הוראות".

באחת מפיגות אולם עינויים זה גמצא מכשיר טלפון. איש האס.אס. עמד ויצר קשר עם מזכירו של קרמר.

- "אין אפשרות לדבר עם גנרל קרמר אלא בעוד רבע שעה. מה נעשה בינתיים?"

- "נניח לה לגנוח רבע שעה. אם לאחר מכן תסרב לדבר, נראה לה את טעמם של כאבים

אתרים, שלעומתם ייראו לה הכאבים שסבלה עד עכשיו מתוקים מאד".
רועדת למשמע הדברים, התישבה מישלין על כסא שהצביע עליו האס.אס. ודמעות
ניגרו ללא הפסק מעיבי התכלת היפות שלה. היא הביטה בברכיה הפגועות והמעוננות ושאלה
את עצמה מה תוכל לעשות: איך להמשיך ולשאת בעיניו הללו, אולם באותה שעה איך
תוכל לומר דבר כלשהו אשר יעמיד בסכנה את תגועת הרזיסטאנס ויכתים את כבודה
של צרפת.

הדבר היחידי שתוכל לעשות, כך חשבה היא, הוא להצהיר כי אין היא חברה
במקי'ס - עובדה נכונה אמנם - וכי רק מתוך אהבה לגסטון היא גנבה את המסמכים ואף
העבירה אותם לידי מבלי להתעניין בתכנם או בתוצאות. היות וגסטון האומלל כבר
אינו בין החיים, אין בכחו של הגיסטאפו לפעול כלפיו. והיות ואין לגיסטפו לצפות
לגילויים גוספים מצידה שוב לא יענו אותה בעיניו גוספים, ובין הדין הצבאי
יחליט על גורלה בפסק דינו.

צלצול הטלפון העיר אותה מהרהוריה. לאחר שיחה בת כמה שניות פנה האס.אס.

מול מישלין ואמר לה:

- "הגנרל דורש שתאמרי לנו כל מה שיש לך לומר".
- "אני לא אדבר אלא בפני הגנרל" ענתה מישלין.
- "המשיכו בעבודתכם" היתה תשובתו של קרמר האכזר.

*

* *

קולונול-משנה ליינר תהה מה הסיבה שהגנרל נתן הוראה כזו וסירב לקבל את

גב' קאסן שהתיתה מוכנה לדבר בפניו.

גנרל קרמר השיב לו:

- "מגיסווי אני יודע כי רוב רובם של הללו שמסרבים עד הסוף לדבר מבקשים לעצמם
מעט מגוחה כדי לצאת מתחת ידיהם, ולא לראות את פניהם, של אלה המעלים אותם. לכן,
הם מבטיחים שידברו ויגלו דברים, אך ורק אם יעמדו בקשר עם אדם זה או אחר. כאשר
הם מובאים בפני אותו אדם שביקשו לראות הם מעלים אז בקשה להיות מוצאים להורג

או מתחננים שלא יענו אותם עוד, לעתים הם מגלים בפנינו "סודות" שידועים לנו זה מכבר; אולם, הדברים שברצוננו לדעת הם אינם מגלים לעולם. חלשי האופי מתחילים לדבר כבר לאחר הביקור הראשון שלהם באולם העינניים". בעוד הוא מדבר, הוציא גירל ס.ס. מאחת ממגירות המכתבה את תיקה של מיסלין קאסן, וחתם בפני הקצינים שלו על הצו להעברת הענין אל בית הדין הצבאי.

- "אני כבר מסוכנע ובטוח, כי אשה זו לא תדבר. עלי להודות כי היא אמיצה שבאמצעות. אם היה עלינו להעניק פרס עבור אומץ - גם אם מדובר באומץ לבם של אויבנו - היינו נאלצים להעניק לה עיטורים ומדליות. אבל אין זה מתפקידנו לחלק מדליות על פעולות גבורה של האוכלוסיות שתחת שלטוננו, אלא לבהל היטב את המלחמה, לכבוד ולתפארת לגרמניה, ולפיהרר שלנו אדולף היסלר. לכן, כל מה שנוכל לעשות בענין המרגלת, מסוכנת-אך-אמיצה זו, הוא לשלוח אותה מהר ככל האפשר אל מותה. תוך רבע שעה, אגש לראות אותה במהלך העינניים שלה, בתקווה קלושה שהיא תאמר ותגלה משהו, אבל אני מסוכנע זה מכבר שלא כך יהיה".

*

* *

חיות דעות אלה, שבי האס.אס. צייתו לפקודה שקיבלו, וקשר את ידיה של מיסלין להבלים שהשתלשלו מגלגילות קטנות הקבועות בתקרה, ובעזרתן העלו אשה מסוכנת זו למעלה.

מתחת לה, בתוך גיגית, הם שפכו כמות גדולה של אלכוהול והציתו גפרור. בראותה את הלהבות העולות לכיוון התקרה, חשה מיסלין שהנה היא עומדת לאבד את שפירת דעתה, ושאלה את עצמה אם אמנם הפקודה שניתנה על ידי הגנרל היתה לשרוף אותה חיים. מוזר, אבל דוקא ברגע זה, עם שהיא חורקת שיניים, נשבעה לא לגלות דבר ואף לא להזכיר את שמו של גסטון, כדי לא להכתיים את זכרו בפני חיות פרא אלה.

- "הורד אותה ושלה אותה לכיוון שלי!" צעק אחד האס.אס.

מיסלין הורדה מלמעלה, מקום בו היתה תלויה בזרועותיה, והגרמני קרע כל

בגדיה מעליה וחשף אותה עירומה.

- "משוך אותה עכשיו כלפי מעלה!" צעק הוא. כל אחד מאנשי האס.אס. משך בחבל שלו והעלה את מיסלין כלפי התקרה.

- "הורד אותה עכשיו לכיוון הלהבות!"

רגליה ושוקיה של מיסלין צרבו ולהטו, וזעקות כאב גוראות לפלטו מפיה.

זמן מה לאחר מכן צעק האס.אס.:

- "העלה אותה למעלה. ושוב, למטה!"

וכך, בכל רגע לכנסה ויצאה מבין הלהבות.

לפתע, נפתחה הדלת וגנרל פליקס קרמר לכנס פנימה. שגי האס.אס. הצדיעו

ביראת כבוד בידם האחת כאשר ידם השנייה אוחזת בחבל שהחזיק את מיסלין גבוה מעל ללהבות..

בראותו גוף עירום ויפה זה הנתון לעיניוים כה גוראים לא יכול היה גנרל קרמר לגרש מעליו רגש של בושה, אשר כמו גל של מים עכורים דימה להציף את לבו. הוא דחף ברגלו את הגיגית שאש רחשה בה, הזיז אותה לעבר אחת מפילות האולם, והורה להוריד את מיסלין. הוא הפנה את מבטו ממנה, מקציב זמן מה לאשה אומללה זו שתכסה את מערומיה, ולאחר מכן פנה אליה בקול רוגע ושאל:

- "ברצונך לומר לי מטהר?"

- "כן" ענתה מיסלין "שתעשה אתי חסד ותתן הוראה להוציא אותי להורג ללא סבל גרוס... משום שדבר לא תוציא מפני".

- "זאת כבר ידעתי מקודם" עלה קרמר "ואני מודיע לך כי לא תעברי סבל גרוס. עכשיו יהיה על בית הדין הצבאי להחליט מה ייעשה בך. במאבק שלנו, בכחות בלתי-סוים, של האכזריות שלי ושל כח הסבל שלך, את היא המנצחת".

גנרל אס.אס. קרמר אמר מלים אלה, הקיש בעקבי מגפיו כבהצדעה צבאית

למיסלין. אחר כך, עשה תפגית חדה ועזב ללא מלה גוספת, להפתעתם של שני השומרים.

קרמר אך התרחק מעט, ורופא מלווה באחות לכנסו, בטלו את מיסלין והביאו אותה

להדר שבו הגיסו לה טיפול רפואי.

מעט מעט, לפני שצנחה לתרדמה עמוקה בהשפעת זריקת המורפין, חשבה מישלין:
"כבראה שאכן בא הקץ ליסורי. עכשו אמתין לשחרורי או למותי. אם יום יבוא ויגיע
יום השחרור, מי יתן ויביא לי אתו גם את רוברט".

פרק ירד בית
=====

במחנה הריכוז גייסה ד"ר ליסקי לעשות ככל יכולתו כדי שהיעדרויותיו ההכופות של רוברט לא תודגשנה מדי. לאון הררה המסכן לא ידע מה לחשוב ומה לעשות כאשר היה מבחין ברוברט הגוטש לפתע את עבודתו כדי "לצאת לגטו כי הוא מרגיש מחנק". לא היה עוד שום ספק; לד"ר קאסן היו עתה התקפות הכופות של הולשת עצבים, והוא חי במצב מתמשך של מועקה. גרמה, כי בתופעה ידירה של סלפתיה השתקפו בלפטר כל העיגויות שיקירתו מישלין סבלה, אם גם במרחק של אלפי קילומטרים! הוא כחש נרזה בצורה מעוררת זרועה.

אוי!, חשב האילם, אם ביום בהיר אחד, בעוד הוא משוטט במחנה בשעות העבודה, יתפוס אותו שטרסר, הרי ללא ספק, כי בו ביום הוא יישלח אל מותו. מה ניתן לעשות כדי להציל אותו? ד"ר ליסקי עושה אמנם את המיטב, אולם מה שרוברט היה זקוק לו בשעה זו הוא אישפוז ומרגוע של 15 יום לפחות בבית חולי נפש; וזה היה דבר רחוק מהמציאות, בלתי אפשרי כלל! שעתו האחרונה של ידידי מתקרבת מרגע לרגע!

לאון אררה הגיד בראשו ודמעות כאב מילאו את עיניו.

האילם לא יכול היה לדעת זאת, אולם באותו רגע ממש ישב סגן מפקד המחנה

דורק, ודן ביחד עם ד"ר ליסקי בדרך להציל את רוברט.

– "בלתי אפשרי להוציא אותו דרך המעבר הסודי לעבר היערות, אלא אולי בעוד כמה הדשים" אמר דורק.

– "אבל בינתיים הוא יישלח אל הכבשנים בפקודתו של קפיטן שטרסר.

– "אינני יודע מה לעשות" ענה דורק בנימה של יאוש. "אינני יכול וחלילה לי

לסכן את משימתי כמרגל כאן, כדי להציל אדם אחד. שליחותי היא, כפי שאתה הרי

יודע, לידע את קצין הקשר שלנו הימצא ברוסיה כל כל פרטי הייצור של אמצעי לחימה

במפעלים של ברגה, ולסמן את מיקומם המדויק של מפעלים אלה בהתאם לדרגת השיבותם,

וזאת כדי שהר.א.פ., חיל האויר המלכותי הבריטי, והטייסים האמריקנים יידעו היכן

להטיל את פצצותיהם מהאוויר.

מתוך 73 האגשים שהברחיו דרך המעבר הסודי, ידוע לנו על 33 שזוהו בחיים

לאחר שהשלימו את משימתם. אם נעמיד מולם את מאות האלפים שהושמדו במרוצת השנתיים האחרונות הרי זוכל לומר בודאות כי בשום פנים אין מדובר כאן במבצע הצלה שאיי עוסק בו. בודאי שלא. ולו הייתי הולך אחר רגשותי ההומניים, הרי כבר מזמן רב היר עצמותי לא יותר מקומץ של אפר ברוח. אני מייחס חשיבות לדבר אחד בלבד, ד"ר ליסקי: דבקות בהוראות שקיבלתי ממפקדי ב"איגטליג'נט-סרוויס".

ליסקי ידע היטב כי דורק צדק בדבריו. קצין אנגלי מעולה זה חי בגרמניה מאז שנת 1930 ונשא מסמכים מזויפים שנתגלו לו זהות שאולה של בן למשפחה אוסטריית אצילה. אולם הוא שירת את מולדתו - בריטניה - במסירות יוצאת מגדר הרגיל. בכושר אמצאה מיוחד, שהדמיון הפורה ביותר אינו יכול להתחרות בו, הוא תכנן והטלים פעולות קומנדו מסוכנות. פרופסור בגיאוגרפיה, ד"ר בפסיכולוגיה, מהפנט, מומחה בלוחמה אווירית. כל אלה היו כישוריו וסגולותיו של הסגן דורק. במשימת הריגול שלו במחנה ענקי זה עמדו לצידו ארבעה עוזרים, ביניהם ד"ר ליסקי. ביתן לומר כי בידינו של גבר זה, פון דורק, איש תרבות והשכלה גבוהה ומומחה לגפש האדם, היה שטרסר המפקד היומרג'י - מבלי שירגיש בכך - בובה מיכלית. דורק, שהקיץ באופן מושלם את אופיו הגס ותגובותיו הסוערות ידע לגרוט לרצוגו פרא יבער זה ששימש מפקד מחנה הריכוז.

- "אני עשוי להיות אובד עצות" ענה ליסקי "אולם קשה לי להאמין שאתה, דורק, לא תמצא פתרון כדי להציל את ד"ר קאסן".

- "יש לי אמנם רעיון" ענה איש האיגטליג'נט סרוויס", אולם הוא מסוכן למדי".

בטניה זו דפקו בדלת, ובפתח ביצב סמל ס.ס. שהצדיע ושאל:

- "מה לעשות ב-50 אסירים שחזרו מעבודתם והם מסרבים לנקות את המטבחים? קפיטן שטרסר איננו במקום ברגע זה, ואינן מחכים לפקודתך".

הסגן דורק הפך מיד לאדם אחר, שווה מזה שהכרצו דקה קודם לכן בשיחתו עם ד"ר ליסקי. הוא התקרב אל הסרג'נט בהבעה מאיימת, וצעק:

- "אם עוד פעם אחת תבוא לבקש הוראות למקרים כאלה, דע לך כי אעגיש אותך

בצורה חמורה ביותר. 50 איש אלה המסרבים לעבוד משום שהם עיייפים, מוכיחים כי הקאפו'ס אינם יודעים להשתלט על האסירים. הכריחו אותם לעבוד בעזרת המגלבים שלכם ואם עדיין יטרבו, תטלו אותם לעזאזל... ואתכם ביחד! לך, לך מכאן מיד ואוי לך אם טוב תטריד אותי פעם נוספת בשאלות טפשיות מהסוג הזה!" הסרג'נט סבב על עקביו ויצא בחופזה.

כאשר נסגרה הדלת חזרה ההבועה האנורשית ושכנה על פגיו של קצין אס.אס.

הנורא, והוא אמר:

- "עלי להיות ולפעול בהתאם למדים שאבי לונש. אחרת, כל תכירותי יטבעו במים".
ד"ר ליסקי הנהן בראשו בעצב וביקש ממנו לפרט בפגיו את תכניתו להצלת רוברט.

- "מה בדעתך לעשות?"

- "בהזדמיות ראשונה שהוא ינטוש את עבודתו, אתפוס אותו אני בעצמי ואורה לשלוח אותו אל הכבשן".

זיעה קרה לחלחה את מצחו של ד"ר ליסקי לשמע מלים אלה. הוא הבין איך ציפה דורק שתהיה השתלשלות העניינים: תגובתו של שטרסר, כדי להוכיח שהוא המפקד הבלעדי של המחנה, תהיה לתת פקודה מנוגדת. אולם מה אם שטרסר ישתוק ולא יגיב לפקודה שניתנה על ידי סגנו? שום סיכוי להצלתו של רוברט המסכן לא יהיה קיים עוד.
- "בהימור הזה יש לנו 50 אחוזים של סיכוי להצליח" אמר ליסקי.
- "בהימור הזה יש לנו 50 אחוזים של סיכוי להצליח" ענה דורק. "אם נגיה למצב העניינים הנוכחי להמשיך כפי שהוא, מובטח לנו כי תוך כמה ימים לא יימנה רוברט בין החיים. עלינו מוטלת ההחלטה".

- "תעמיד את הרעיון לביצוע, דורק", ענה ד"ר ליסקי "ויהי אלוהים עמנו".

במלים אלה הוא יצא ממשרדו של הסגן המדומה של האס.אס.

*

* *

מוזר, בימים האחרונים המסיך רוברט לעבוד בשקט, ללא אותן "קריזות" שגרמו לו לנטוש את עבודתו ולצאת החוצה "כדי לנשום". האילם הודה לאל על גס זה. אולם המבט בעיניו של רוברט היה כבוי ומרוחק, והמבוכה ששלטה בכל ישותו התבטאה אך בפרטים הקטנים של התנהגותו.

- "הוא רגוע יותר" חשב האילם, "אבל בריאותו הנפשית רחוקה עדיין מלהיות מושלמת. עוכדה זו עלולה לגרום אחריה התקפה חריפה".

הזמן נתן אישור לתבונה של האילם.

התקפת הזקק ראשונה התרחשה 10 ימים לאחר אותה שיחה בין ד"ר ליסקי לבין דורק סגן מפקד מחנה הריכוז בעיני הצלתו של ד"ר קאסן.

עם בואו של חודש יולי, שכבר גלי הקור. זו היתה גחמה פורתא לאסירים האומללים שסבלו חדשים ארוכים מן הקור האיום עוד יותר מאשר הרעב והתשישות. אולם בלבו של רוברט שכנה עצבות גוראה, דכאון, ורצון לשים קץ לחייו. זה עתה סיים גיתות מסורים רבו ברגע שהחולה הבא בתור התקדם לעבר השולחן כדי לקבל טיפול הוא גער בו בגסות וצעק: "*ruhig!*" (שקט!). כולם עמדו המומים. לארץ אררה גיסה לרוץ כדי למנוע בעדו מלצאת החוצה, אולם רוברט כבר עבר את סף הדלת וצעק:

- "מיטלין, מיטלין! אבי, אבי ארפא אותך!"

האילם ביאשו החל לסמן בתנועות ידים ולבקש לבל יצא איש החוצה כדי לא למשוך תשומת לב, והמסיך את עבודתו תוך מועקה גדולה ודאגה למה שעלול לקרות. החולים המהכים לתורם הצטופפו ליד החלון וצפו בד"ר קאסן שהתקדם למרכז המחנה כשהוא מדבר לעצמו ועושה תנועות בלתי-רצוניות. לפתע, כמו בקול אחד, פרצו הם בקריאה: "*Der Komandant!*" (המפקד!).

דקה לאחר מכן נפתחה דלת המרפאה, ולאון אררה ראה בהקלה מסוימת כי לא היה זה שטרסר אלא סגנו דורק, שדחף באלימות את רוברט המסכן וביורה עליו, בגרמנית, לחזור לעבודתו ללא דיחוי. כשהוא שולף אקדה מנרתיקו, אמר לו:

- "אם אין ברצונך שאפצה את מוחך, תתחייב שלא תצא טוב החוצה בזמן העבודה!"

היות וד"ר קאסן שתק ולא הוציא מפיו הגה, תפס אותו דורק בגרונו ומשך אותו

לאחת מפינות החדר ושם, כשהוא לוחץ אותה אל הקיר ופזתן בו את מבטו האיום, המוגזג, להט לו בשקט:

- "תהיה רגוע; אזיך שומעות רק את קולי. איך שומע שום קול אחר. רק את קולי. אני מצווה עליך לחזור מיד לעבודה בחיוך קל על השפתים.

כישוריו של אדם מיוחד זה עשו את הפלא. רוברט התקרב אל שולחן הטיפולים ובקול אדיב, שאל:

- "מי בתורך?"

כאשר יצא דורק מן המרפאה אמר ליאון ארדה לעצמו:

- "ייתכן כי אני הוא היחידי שהבינותי כי גרמני זה הוא ידיד שלי."

*

* *

- "תפסתי בו ומשכתי אותו בכח לעבודה, כי ממש מאחורי גמצא שטרסך, וידידו הטוב לא היה יוצא חי מבין צפרניו. אולם, הייבים לגרום לתגובת-נגד של מפקדו הקצין ולאלץ אותו לקחת את רוברט תחת חסותו. שער בלפסן, מצאתי אותו ברגע של התקפה עזה ואילו הרפיון שלי לעשות אותו ל"אוטומט תחת סוגסטיה היפנוטית" לא היה עולה יפה, אז..."

- "אתה אדם יוצא מגדר הרגיל" הפסיק אותו ד"ר לייסקי.

- "אני גמצא כאן כדי לעשות דברים שבעצם יוצאים מגדר הרגיל" השיב פון דורק בנימת הומור.

- "האם נראה לך שרוברט ימשיך להתנהג בהתאם לפקודה ההיפנוטית שלך?"

- "לא. אני בטוח שלא." השיב סוכן האינטליג'נס סרוויס. "יכולתי להציל את המצב הנתון לאותו רגע. מחר, יחזור ד"ר קאסן להיות נטלט בידי עצביו הרופפים."

- "אם כן, תפעיל את תכניתך. מה אתה מחכה?"

- "אני מתין עד שטרסר, המכור לנאזונהיו, יחזור ליטול טוב מנה של קוקאין.

זה הזמן בו אוכל להיות בטוח יותר בסיכוויי ההצלחה."

*

*

*

זמן זה, המקורה כל כך, לא איחד להגיש. כטלכנס דורק, ירמלים לאחר סכן,
אל מטורדו נל שטרסר באחק מעניני הטררה, הוא הבחין כי מפקד המחנה אכן למצא
החת השפעת הסט. עמם לפני צאתו את המשרד פנה דורק שוב לעברו ובקול ברטה
אמר לו:

- "ברצוני להודיעך כי יתתי הוראה "להרהיק" מהמחנה את ד"ר קאסן. יהודי זה
הוא חצי-מטוגע והיעד היחיד עבורו הוא..."
הגובתו של שטרסר היתה מיידית:

- "טמתי זה אתה לרתן הוראות מבלי להתייעץ אתי מקודם?" צעק הוא בזעף.
- "בענינים כה פשוטים, לראה לי שאני יכול להסתדר בלי התוראות שלך".
פציו של שטרסר החזירו. הוא התרומם מאצל שולחנו, בטל את המגלב בידו
והחל לפטוע לרוחב החדר.

- "טפין לך לדעת שזהו ענין פשוט" צעק בחריקת שיניים "ד"ר קאסן הוא בן חסרת
מפדיות, ורק אני אוכל להחליט על גורלו!"

דורק בשאר מאד לבל תבצבץ החוצה הסמחה שצפה בלבו לשמע מלים אלו. כדי
להיות בטוח יותר בנצחונו, הוא רצה להצית עוד יותר את התקפת זעם הירבית זו
כך שטרסר לא יהזור בו למחרת מפקודה שיתן היום.

- "המפקד!" אמר לו בהתרסה "מצטער להעיר לך כי מבלי לשמור על כבודם של קציביך
אתה לרתן חסות למי שברצונך לתת... וזה בניגוד לזוהל".

הצלפת שוט עזה על השולחן הפילה ארצה קסה, קופסת טבק ואגרסל.

- "סגן דורק!" צעק שטרסר בחרונו "סגן דורק, אני מבקש להפנות את תשומת לבך
למשמעת הצבאית... יש בידי הוראות מגבוה לגבי ד"ר קאסן, שאוכל להראות לך...

אבל לא אעשה זאת. אינני חייב לך שום דין וחשבון. אני, אני בלבד, המפקד של
מחנה זה ומי שלא יציית לי אטלה אותו לעזאזל, יהיה הוא מי שיהיה!"

עיניו של שטרסר האדימו ורוק ייגר מזויה פיו.

- "אם ד"ר קאסן חולה, אני ארפא אותו אני אמצא לו רופא ממלא מקום עד שיתרפא. ואני מזהיר אותך: שוב איני רוצה לשמוע אותך מדבר אלי בחוצפה כזו! אתה חפשי!"

סגן דורק, הקיש בעקבי מגפיו, הצדיע ויצא.
השעה היתה 5 בערב. האסירים החלו חוזרים מעבודת הפרך שלהם, ונתקבלו בכניסתם למחנה הריכוז במוסיקה צבאית; קומדיה גרוטסקית שרק האסימות הסאכסונית יכלה להמציא.
בעברם ליד דורק, היו אנשי האס.אס. וה"קאפוס" מצדיעים לו ביראת כבוד ובאימה.

- "אעבור דרך המרפאה של ד"ר ליסקי, לבשר לו את הבשורה הטובה" חשב דורק.

כשהגיע לשם, היה מוטרד מעט משלא מצא את ידידו. רופא צעיר שהיה במקום אמר לו כי ליסקי יצא לשאול מזרק מאת ד"ר קאסן.

דורק הבין כי היה זה תירוץ כדי להימצא בקרבתו של רוברט ולהשגיח עליו כפי הצורך.

- "עלי לשים קץ לגילויי סנטימנטליות אלה" אמר לעצמו. "זה עלול לשבש את כל משימותי כאן".

כשפתח את חדר המחלקה של ד"ר קאסן ראה אותו עובד בריכוז ובשקט כסד"ר ליסקי לצידו. ממול, חבש האילם, במיומנות רבה, את אחד המסופלים.

- "ד"ר ליסקי!" צעק דורק בקול רועם "מה מעשיך כאן בשעות אלה? אבקשך לעזוב מיד ולחזור חת-ושתיים לתפקידך!"

ליסקי מילמל כמה מלות התנצלות ויצא, כשקצין אס.אס. המזוייף בעקבותיו.

מעט אחר כך פנה אליו דורק ואמר בסיפוק:
- "כבר "חסכתי" את חייך של רוברט. הוא נמצא עתה תחת הגנתו של שטראסר.
אל תתעסק בו עכשיו. אנו חייבים לחזור לעמדות שלנו. לך עכשיו!"
אבל ברגע שעמדו להיפרד, שאל אותו דורק:
- "מה דעתך על האילם הזה מסלוניקי?"
- "זהו אדם פשוט ותמים. חבר טוב של רוברט."
- "זו היתה גם דעתי עד לפני רגע. אבל קלטתי במבטו ניצוץ של תבונה רבה,
וזה שיהיה אותי לחשוב שאין הוא כה פשוט ותמים כפי שאתה מאמין. אני חייב
לסים עליו עיני".

*

*

*

באמן להצהרתו, שלח המפקד שטרסר לקרוא אליו את ד"ר ליסקי ושאל אותו:
- "מי עוזר לך במרפאה?"
- "רופא צעיר ואח אחד."
- "עליך להסתפק בעזרתו של האח בלבד. ואילו את הרופא הצעיר תשלח למלא את
מקומו של ד"ר קאסן. יש לדאוג לו למנוחה ועליו להתרפא. הוריתי להקצות לו מיטה
ב"ביתן" של הקצינים... אתה תטפל בו ותתן לו את התרופות הדרושות לו.
הסגן דורק אמר לי כי הוא משוגע. אינני חושב כך. הוא רוצה "להרחיק" אותו
מהמחנה, אבל אני הבהרתי לו שאני המפקד הבלעדי כאן. אם כל קצין יעשה מה
שנראה לו לנכון, שוב לא תהיה כל משמעת המחנה שלי. אני מצוה עליך לדאוג
לטיפול בד"ר קאסן. אתה יכול ללכת".

ד"ר ליסקי הניע ראשו בצייטנות, ויצא מבלי להוציא אף מלה אחת מפיו.

בערבו של אותו יום, הוא הלך לראות את רוברט ב"ביתן" של הקצינים,
ומצא אותו ישן. האחות הגרמניה אמרה לו כי הזריקה לו מנה הגונה של מורפין.
זה לפי הוראותיו של רופא הסגל.
- "תוכל לשוחח אתו על כך" הוסיפה האחות "הוא נמצא כרגע במשרדו".

- "זוהי ממש שערוריה" פתח רופא הסגל בצעקות "זוהי הפעם הראשונה שאסיר - ובפרט יהודי - מטופל כאן בביתן הזה. ואם לא די בזה הרי אתה, אסיר נוסף, מגיע לכאן כדי לטפל בו כאילו היה הוא איזו אישיות חשובה שיש להצמיד לה רופא פרטי. אני אדווח על כך לממונים עלי".

- " אבל הכניסה ל"ביתן" הזה בתוך המחנה, היא בסמכותו הישירה של קפיטן שטרסר ואני קבלתי הוראות ממנו עצמו" השיב ד"ר ליסקי "אבל אם כניסתי לכאן אסורה, אני אמסור לו על כך מיד".

הרופא הגרמני החויר מעט כששמע מלים אלו. הוא ידע היטב מה מחירה של התנגדות כלשהי למפקד האיום של מחנה הריכוז. בדרגתו הזוטרת בהירארכיה הצבאית, לא יכול היה להרשות לעצמו להתמודד מול שטרסר הנורא. מבלי לאבד זמן הוא שינה את הטון:
- "אבקשך שלא למסור מאומה אודות שיחתנו. תוכל לבוא ולבקר את ידיך, אבל..."

ד"ר ליסקי הפסיק אותו באמצע דבריו.

- "הד"ר קאסן אינו ידידי. הוא קולגה בדיוק כמו האחרים. לא עלה על דעתי אף פעם לעבור ולראות אותו לולא קיבלתי פקודה כזו מקפיטן שטרסר. תאמין לי, כי מחלתו של קולגה זה תאלץ אותי לעבוד יותר קשה במחנה. כל הסיפור הזה בכלל לא נוח עבורי".

- "בסדר, תבוא, תבוא; ושוב אבקשך, שלא לספר מלה מן התגובה הראשונה שלי על הפקודות הללו שאינן תואמות עם הנוהל, מסום שאינני רוצה בשום ענינים עם קפיטן שטרסר".

בקורת רוח מח בה ליקט ד"ר ליסקי הצהרות אלו של הרופא הגרמני. ההכרה, שתהיה לו כניסה חפשית כדי לראות את רוברט בכל שעה מסעות היום מילאה אותו בסיפוק. הוא רצה ליהנות עוד מעט קט מן הפחד שחדר ללבו של רופא זה, והוא אמר לו במין אדישות:

- "אני מבטיח לך שלא לדווח מאומה למפקד המחנה. אני אעביר את תוכן השיחה שלנו לסגן דורק".

הגרמני עשה תנועת בהלה, וקרא:

- "אני מבקש, גם עם אדם זה אינני רוצה בשום עסקים. זהו האכזר ביותר
מכל קציני האס.אס."

- "בסדר גמור" אמר ד"ר ליסקי בחיוך "נישאר חברים טובים."

Auf Wiedersehen, Herr Kolega! (להתראות, קולגה נכבד!).

- "Auf Wiedersehen" השיב הרופא הגרמני.

פרק יוד גיטל

=====

מישלין הועברה אל בית הכלא המרכזי. בכלאה החדש שוב לא עינו אותה וגם המזון שהוגש לאסירים לא היה כה גרוע. אולם, היא חיתה במועקה ובפחד. הנה, בכל רגע עלולה להיפתח דלת תאה וקציין ייכנס ויקרא בפניה את פסק דינה למות.

הביאו אליה, מי יידע מהיכן, לבנים נקיים וכן את חליפתה-שלה ואילו הבוקר, שלבשה ביום מעצרה. ביום של 15 ביוני 1944 היא הובלה על ידי אחת הסוהרות למקלחת חמה; וכשחזרה לתאה, עלה בה, מבלי שתוכל להסביר לעצמה מדוע, החשק ללבוש את חליפתה. לאורך כל שני החדשים שהיתה בכלא, הגלידו פצעה וסופו של החורף הקשה הביא עמו הקלה לסבלותיה הגופניים של מישלין. משך כל החדשים הארוכים הללו לא בא איש לבקרה. "מובן מאליו", הרהרה מישלין "הרי זה משום שלא תינתן להם הרשות ממילא. או, אולי, שקלו בענין וחשבו שלא יהיה זה מן התבונה להתבלט יתר על המידה. היחידה שהיתה עשויה לבא לכאן לראותה היא אמה, אבל ללא ספק לא סיפרו לה מאומה והיא כנראה מאמינה שאני מסתרת עדיין ב"וילה שאננה".

מול עיניה של מישלין חזרו ועלו מחזות האימים בחדר העינויים ולאחריהם משפטה בפני בית הדין הצבאי. עמוק בזכרונה נחרתו כל הפרטים של משפט איום זה העומד לחרוץ את דינה לחיים או למות.

בראש בית הדין ישב איש צבא בדרגת גנרל. לצדו - שני קצינים בכירים. קולובל נוסף מילא את תפקיד התובע הכללי, ואילו כבא-כח ההגנה שימש קציין צעיר ונחבא-אל-הכלים. זה האחרון התקרב אליה, לחץ את ידה ואמר לה בגרמנית: "על כל השאלות השיבי באומץ. אני אעמוד לצידך".

אולם, מתוך האשמותיו האלימות של התובע הבינה מישלין עד מהרה כי כל המשפט אינו אלא משחק קומדיה, וכי איש לא יוכל להצילה מסות.

פעמים אחדות במהלך נאומו ביקש התובע "את ראשה של מרגלת מסוכנת

זו", והפציר בבית הדין הצבאי לבל יושפע מגילה הצעיר או מיופיה של צרפתיה זו, אלא לחשוב אך ורק על כך שהיא שלחה אל המוות חיילים גרמנים צעירים, שלחמו עבור מולדתם והיו נאמנים לפיהרר של הרייך השלישי.

לאחר באומו של התובע הכללי, שהיה כמו מערכת של חצים מורעלים, פנה אליה אב בית הדין הצבאי ושאל אותה אם יש לה מה להצהיר.

מיסלין קמה ממקומה באצילות רבה, ואמרה:

- "אדונים נכבדים, ברגע מסוים שבו במצאתי בענין אישי בבנין המפקדה הראשית, נתן לי צעיר אחד מעטפה שאותה העברתי לאדם אחר. רגשותי כצרפתיה נאמנה דחפו אותי לעשות פעולה זו, מבלי להרהר באותו רגע לא על חשיבותה של הפעולה, אף לא על התוצאות העלולות לנבוע ממנה עבורי. זוהי כל אשמתי כולה. האשמותיו של הקולונל הנכבד אינן מדויקות. הוא מציג אותי כמרגלת מסוכנת כאשר למעשה אינני אלא אחת ממיליוני נשים צרפתיות אשר, במקומי, היו ודאי עושות כפי שעשיתי אני. אין לי עוד דבר להוסיף. אם כבוד בית המשפט ידון במידת הצדק, לא ייתכן סידון אותי לפוות. חיי נתונים בידיכם!"

לאחר שסיימה מיסלין את דבריה, ניסה כל אחד מן הקצינים הבכירים להסתיר את התרגשותו הבלתי-מודעת, ובקט בעמדה של אדישות מופגנת או של עוינות גדולה יותר.

- "רשות הדיבור להגנה" קרא בחגיגות נשיא בית הדין.

עורך הדין הביישן נסל את רשות הדיבור. מיסלין שמה לב כי היה עורך-דין מוכשר ולמעשה היתה בישנותו כאן אף רצויה. הוא ציין כי גם באום ריטורדי ונמלץ לא יכול היה לבשא טוב יותר מאותם כמה משפטים כנים ומרגשים של לקוחתו.

- "ברצוני, איפוא, לבקש מכבוד בית המשפט להישאר תחת הרושם של הדברים

ששמעתם זה עתה מפי הנאשמת, ואסתפק בכך שאביא בפני כבוד השופטים את עדותו של גנרל ס.ס.ס. קרמר אשר ביקשתי שיואיל לבוא לכאן. מאד אבקש מכבוד הנשיא להכניסו לאולם אם ימצא זאת לנכון".

- "אבקש לקרא לגנרל ס.ס.ס. קרמר" אמר בעצבנות מסוימת יו"ר בית הדין הצבאי, רוגז מעט מול עזותו של קצין צעיר זה שהתייחס ברצינות-יתר לתפקידו כסניגור במשפט אשר-לדעת השופט- היה אבוד מראש.

רגע קצר לאחר מכן הופיע גנרל ס.ס.ס. קרמר בפני בית הדין הצבאי.

- "גנרל ס.ס.ס. פליקס קרמר" קרא נשיא בית המשפט: "לבקשתו של בא כח ההגנה, הזמנו אותך למסור כאן את עדותך במשפטה של הנאשמת מישלין קאסן, אשר אתה עצמך עצרת במו ידיך. אבקשך לומר בחופשיות כל מה שיש לך לומר בענין זה".

גנרל קרמר הפנה מבטו אל עבר הסניגור. הוא הסתכל בעורך-דין זה, בעל דרגה לא-גבוהה וצעיר בגילו, שהיתה לו עזות-פנים לדרוש שהוא, הגנרל, יבוא ויטייב בפני בית הדין; בתנועה של אי סבלנות הוא ענה בקול מריר:

- "ייתכן שלדעת ההגנה יש לרשותנו זמן רב שאפשר לאבד ממנו, כאילו מח בר כאן במשפט אזרחי. אנחנו במלחמה, רבותי, וכל המסמכים ששלחתי לכאן מספיקים כדי שתוכלו להגיע לפסק-דין או נכון יותר לומר לפסק הדין בהא-הידיעה, היחידי המתבקש כאן".

כשהוא נותן מבטו בפניה של מישלין הוא המשיך ללא שום רגש של

רחמים:

- "מולכם נמצאת מרגלת מסוכנת. במבצע מתוכנן ונועז היא הצליחה להוציא מידי הגיסספו דוקומנט סודי. למען בטחונו של צבאנו יש להעניש אנשים מסוגה בכל חומרת הדין. אינני מאמין שיש מה להוסיף על הצהרתי זו".

הקצינים הבכירים, כמו מהופנטים מדברי הגנרל קרמר, הסתכלו בו בהערצה מסוימת.

הקצין הצעיר, שהגן על מישלין, ידע היטב כי אין לעדים הרשות לבאום ולהצהיר הצהרות; הדבר היחידי שעל עד לעשות הוא למסור את הפרטים אודות הענין הנדון ותו לא. נשיא בית הדין לא נהג כשורה כשהתיר לגנרל קרמר לחרוג מסמכותו ולתקוף כאן את הנאשמת כאילו היה הוא התובע הכללי. אולם עו"ד צעיר זה גם ידע היטב כי אם לא ינהג בכבוד מלא כלפי גנרל אס.אס., הרי זה כאילו פגע בכבודו של השלטון, והתוצאות עלולות להיות חמורות עבורו. לרגע חשב לשתוק ולא להגיב לאור העובדה שגם נשיא בית-המשפט לא התעלה בהתאם לתפקידו הרם. אולם, משראה את העצבות ששכנה בעיניה העבוגות של מישלין ביקש את רשות הדיבור ואמר בנימוס רב, ובבקיאות מקצועית:

- "אבקש להתנצל על זמנו היקר של גנרל ס.ס. קרמר ואבקשו להביא בחשבון כי מוטלת עלי חובה כבדה שמעוררת בלבי רגשות מנוגדים: מן הצד האחד ברצוני שבית הדין יפסוק את העובש הראוי למרגלת, כפי שלקוחתי מוצגת כאן, אבל מצד שני אני רוצה שהענינים יובהרו ויתבררו היטב בפני כבוד בית-המשפט כדי שיוכל בהכרה מלאה ובמקסימום של עשיית-צדק לחרוץ את דינה של הנאשמת. וזאת על כן הנני מתכבד לפנות שוב אל גנרל ס.ס. קרמר ולשאול: - "האם הפעולה שבוצעה על ידי הנאשמת מישלין קאסן היתה פעולה בודדת, היחידה שהיא ביצעה?"

- "כן" ענה קרמר.

- "האם מישלין קאסן עשתה פעולה זו במסגרת ה"רזיסטאנס" או שמא עשתה מעשה "ברגע של דחף"?

- "נראה לי", ענה קרמר בעצבנות "כי השאלה אם הנאשמת נטלה חלק מקודם בשורות הרזיסטנס או לא, אינה סותרת את בחינת הפעולה כשלעצמה; לכל השאר אין כל חשיבות".

- "כן, גנרל" ענה העו"ד הצעיר. "ואבקש לענות לי בבירור על שאלתי; מישלין קאסן היתה, או לא היתה, חברה ברזיסטאנס".

היה רגע של שקט מוחלט, וכולם חיכו למוצא פיו של גנרל קרמר.
זה האחרון הפנה את ראשו לעבר השופט הראשי והצהיר:
- "מישלין קאסן לא היתה מעולם חברה ב"רזיסטאנס".
- "בית המשפט מודה לך עבור עדותך, גנרל" השיב לו אב בית הדין. "אין
לנו שאלות נוספות להציג לך".

פליקס קרמר הצדיע ויצא את האולם.

- "הנאשמת תוחזר אל בית הסוהר. החלטתנו תימסר לידי עורך הדין מטעם
ההגנה".

*

*

*

מוזר. מישלין חזרה לתאה, אבל היתה בה הרגשה כי חייה שוב אינם
בסכנה. למעשה, שעתיים לאחר מכן, נכנס עורך הדין שלה אל התא והחתיים
אותה על בקשת ערעור בעבינה. לאחר שחתמה על טופס הערעור, אמר לה
הקצין הצעיר: "זהו כל שהצלחתי להשיג, אבל זה די הרבה. בית הדין דן
אותך למות עם זכות ערעור. אני מאמין שחיך אינם עוד בסכנה".

מראות אלה עלו שוב בזכרונה של מישלין כשישבה בכלאה וציפתה
להמשך התהליך המשפטי, שבו הרכב חדש של בית הדין יפסוק סופית את דינה
למות או למאסר עולם.

- "ללא ספק" - שיננה לעצמה באותם ימים ארוכים שהתמסכו בין ארבעה קירות
"בודאי אועמד שוב למשפט חוזר".

אולם, לעתים נראה לה כי המשפט יוכל להתקיים גם ללא נוכחותה; כי יחרצו
את דינה וביום אחד תיפתח לפתע דלת התא וקול רם וקשה יכריז: "מישלין
קאסן, התכוונתי למוות. בית הדין הצבאי העליון חרץ את דינך ללא שום
ערעור נוסף".

"הם יכולים לעשות כל מה שיעלה על דעתם. האם ניתן לתת אמון

בגרמנים?"

*

* *

25 ביוני 1944. מיסלין בתאה, מנותק מכל המאורעות החשובים המתרחשים ומכניסים שמחה ותקווה בלבותיהם של הצרפתים כולם. בפתחה החזית השנייה בנורמנדיה, והחדשות המגיעות לפאריס הן כי כחות השחרור תחת פקודו של גנרל אייזנהאואר כבר נמצאים על אדמת צרפת והם משחררים עיר אחר עיר. ההודעות הרשמיות הנמסרות ברדיו הגרמני מאשרות כי צבאות גרמניה נסוגים מנורמנדיה. מדברים על כך כי יחידות אמריקניות ובריטיות עומדות לבחות בכל רגע בחופי צרפת.

הפטריזשים הצרפתים כבר יצרו קשר עם כחות בנות הברית במקומות שונים. העם הצרפתי כמו מחק מזכרוננו את 4 שנות הסבל, והריהו מתכוונן לחגוג את בצחונו על האויב האכזר.

אה! לו רק יכלה מיסלין לדעת פרטים אלה. על פניהם של הטוהר או הטוהרת לא הובע גם שמץ מן השעות ההיסטוריות העוברות על צרפת.

פרט חשוב נוסף שקרה בינתיים, וגם עליו כמובן אין מיסלין יודעת דבר, הוא הצו הדחוף שקיבל פליקס קרמר לצאת מיד לברלין ולהחזיר את התפקיד לידיו של ד"ר פוהל. חברי בית הדין הצבאי, כולם אנשי אס.אס., קיבלו הוראות לצאת אל החזיתות השונות ולמנות את קולונל ארתור לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים.

*

* *

במשרדו המהודר במפקדה הראשית ישב קולונל ארתור ועבר על תיקי בית המשפט שנשלחו אליו בתוקף תפקידו החדש כנשיא בית הדין הצבאי, כשעל אחד התיקים עבי הכרס נרשם: פראו מיסלין קאסן.

הוא המשיך להתבונן בתיק מבלי לפתוח אותו. בעיני רוחו ראה שוב את פגישתו הראשונה במיסלין היפה. ידיו ליטפו אינסטינקטיבית התיק הגדוש שהכיל את סיפורה הטרגי של אשה זו; את מאמציה הנואשים להציל את בעלה, ואת סבלה הקשה כבת נאמנה למולדתה, שלא היתה מוכנה לבגוד באלה הנאבקים לשחרור צרפת.

"פראו מיסלין קאסן"

לשלוש מלים אלו היה, עבור קולונל ארתור, כוח מסכר. הוא פתח בזהירות את "תיק מיסלין" כמו חשש שמתוך חפזון הוא עלול לשבור בין ידיו כלי יקר ועדין.

בדמיונו כמו התחלף לו ברגע זה מגעו של תיק זה באישיותה ממש של האשה שטבעה רושם כה חזק בנשמתו. הוא דימה לראות בניירות אלה את גופה ורוחה של מיסלין.

קרא את פסק הדין שחרף בית הדין הצבאי על "פראו קאסן" ואת ערעורה ובקשתה למשפט חוזר.

הוא עבר על החומר בלהיטות ועמד על כל פרטי העניין, ולאחר שעתיים של עיון הוא סיכם לעצמו כי בתור נשיא של בית הדין הצבאי, שאליו הופנה הערעור, הוא ישחרר את הנידונה, ותהיינה התוצאות אשר תהיינה. - "מצוייבתו" חשב קולונל ארתור. "תשובתה של הנאשמת היתה מצוינת, כאשר טענה: "רגשותי כצרפתי נאמנה דחפו אותי לעשות פעולה זו, מבלי להרהר באותו רגע - לא על חשיבותה של הפעולה, אף לא על התוצאות העלולות לנבוע ממנה עבורי."

זוהי כל אשמתי כולה....
למעשה איבני אלא אחת ממיליוני נשים
צרפתיות אשר, במקומי, היו ודאי עושות
כפי שעשיתי אני..."

קולונל ארתור הצית לעצמו סיגר, קם מאצל מכתבתו והחל להתהלך
בחדרו, ולהרהר.

החדשות האחרונות שהגיעו מן החזית חיזקו בו את העזתו בהחלשתו
להציל את מישליין. הוא ידע היטב כי הצבא הגרמני עשה כבר הכנות לבטישת
פריס וצרפת כולה. כל הסימנים הורו על כך שהמלחמה עבורם היתה אבודה
לחלוטין. סניגורה של פראו קאסן התנהג באומץ לב כאשר הפציר בגנרל קרמר
להודות כי אשה זו מעולם לא היתה בשורות הרזיסטנס. יש להציג איפוא את
"העניין" כפעולה אימפולסיבית של אשה אשר מעולם לא עשתה דבר נגד כחות
הכיבוש ולא השתתפה בפעולות המחתרת, דבר שאכן הצהיר גנרל קרמר עצמו.

ראש המפקדה חזר אל שולחנו והתיישב. הוא השעין את סנטרו על שתי
ידיו, ושוב שקע במחשבות.

רגשות שונים הסעירו את רוחו אך גם לא אחד מהם היה רגש של רחמים.
ראשית כל הוא ביקש לבקום בגלל הדרך שבה קרמר שם אותו לצחוק ונהג בו
כבילד טפס, שכל אשה יכולה לפתות אותו, עד כדי שיסיע אותה במכוניתו מתוך
בנין המפקדה והדוקומנט הסודי. בתיקה. הוא חשב על כך, שאנשי אס.אס. הללו,
הנמנים על ראשוני החברים במפלגה הנאצית בהגו בדרך כלל בזלזול בקצינים
המקצוענים כמותו, והרשו לעצמם שימוש באופן דיבור שאינו תואם את הכבוד
הצבאי.

- "אני אעשה כפי שאמצא לנכון, וכל העניין ייסגר מבלי שגנרל ס.ס. המפורסם
קרמר יוכל עוד להעביר עלי את שבט בקורתו". אמר קולונל ארתור לעצמו.

למעשה, בתוך תוכו, לא הצליח להסביר מה היה בעצם המניע הכמוס שפעל עליו לנקוט כך עמדה לטובת צרפתיה זו. בפעם הראשונה בחייו הוא חש ברגש אחר, שונה, מהאינסטינקט החייתי של כיבוש אשה. כאדם אכזר ונועז, בפרט כשמדובר בסיפוק יצריו המיניים, הוא השתאה בעצמו כיצד במקרה זה, כל שקיווה להשיג בתמורה להצלתה של מישלין היה חיוך או מבט של הכרת תודה בעיניה הכחולות המקסימות. כמו ברנשים רבים הנשלטים על ידי תאותנות וחושניות יתירה, עורר גם בו מראה של גוף נאה ומושלם רגש של הערצה מעורב ברגש של שפלות-רוח.

*

* *

בחדשים שאחרי פתיחתה של חזית שניה בצרפת, התרחשו מאורעות בקצב מהיר. הגרמנים התכוננו לפנות את פריס. אנשי הרזיסטנס מצידם עשו כל ההכנות כדי לקיים את הסדר בבירה בו בעת שהגרמנים יסוגו ממנה. כמה בתי כלא נכבשו בהתקפות של המקי"ס מבלי שתבוא תגובה מיידית מצד ה"בושים", כפי שכונו בפי צעירי צרפת.

אולם בית הסוהר המרכזי בו נמצאה מישלין, היה תחת שמירה חזקה וקפדנית.

המרגל דרואו, ידע בדרך כלל על כל המתרחש אצל האויב. באחד הימים ביקש לכנס יחס את לוסיין, אחיה של מישלין, את הנרי קאסן ואת הקולונל אדמונד דה-קסטראס. בשעה היעודה בפגשו כולם, ודרואו נשל את רשות הדיבור, ואמר להם:
- "לאחר נפילתו של גסטון ידידנו הטוב (אשר לצערי התעלם מעצותי ורצה להחיש את מבצע הצלתה של מישלין), המשכתי לעקוב מקרוב על הבעשה בבית-הסוהר המרכזי. זאת כמובן, תודות לאחד מסוכנינו הנאמנים. הרי לאחר נסיון הנפל להציל את חברתנו, הוגברה השמירה בבית סוהר זה והיתה קפדנית יותר. מפעם לפעם נאלצתי לדחות שוב ושוב את תכנית הפעולה שלי.

כפי הנראה עתה, קבלו ה"בושים" הוראות לא להתעסק במיוחד בסיכול פעולות בודדות של המחתרת, אלא לדאוג ולהבטיח בסיגת הצבא ללא אבידות, ככל שניתן. בדעתי להכין התקפה רבתי על בתי הסוהר המרכזיים במטרה לשחרר את אותם אסירים שעדיין נותרו בהם.

- "יש לעשות זאת מהר ככל האפשר" אמר הנרי קאסן. "יש חשש שחברינו הכלואים בבתי סוהר אלה, יוצאו להורג לפני בריחתם של הברברים. אני שוב מציע עצמי כמתנדב לפעולה".

היה זה הקולונל אדמונד דה-קסטראס שדיבר לבסוף והסביר: - "האבידה הכבדה שלנו במותו של גסטון, אילצה אותנו לחשוב היטב לפני שנעשה איזו פעולה חפוזה. כפי שהבינותי משיחה עם "בעל הבית", הרי פליקס קרמר, גנרל האס.אס. עזב את ארצנו ולמעשה השליטה במינהל האזרחי נתונה עתה בידי קולונל ארתור.

לדעתי, אם נוכל לקיים קשר מתמיד בינינו לבין האסירים, אין שום דחיפות להתערב ולפעול בכח הזרוע. פעולה כזו עלולה לגרום לנו לאבידות בנפש ולהחיש - אם ניתן להתבטא כך - את מותם של אסירים אלה שברצוננו להציל. יש להכין עד לפרטים את התכנית שדיבר עליה דרואו, אבל להמתין עד שעת האפס כדי לבצע אותה. לי נראה, שהגרמנים יפנו את בתי הכלא כשהם משחררים תחילה את הכלואים שם בגלל האשמות קלות וכשהם מסאירים לשיקול דעת נוסף את המקרים הרציניים יותר. על אלה הם יחליטו באחת משתי הדרכים: שחרורם, או ביצוע פסקי הדין נגדם. לא נראה לי הגיוני שהם יכבידו על הנסיגה ויקחו אתם את האסירים. אולם, שוב, אני חוזר ואומר: יש לוודא כי החוט המקשר בינינו ובין האסירים הוא חזק ואין סכנה שיינתק. דרואו, והוא בלבד, יוכל לענות בהחלטיות לשאלה זו. בהתאם לתשובתו, יוכלו הנכחים כאן בישיבה להחליט אם הם מקבלים את נקודת הראות שלי או שהם בעד התערבות מיידית בכח כפי שהציע זאת דרואו.

דרואו נטל שוב את רשות הדבור ואמר כי הוא יכול לומר במלוא-האחריות כי ישנו קשר מתמיד עם האסירים לבין המחתרת והוא מקוים

על ידי יותר מסוכן אחד. גם הוא, דרואו, לאחר ששמע את דברי קולובל קסטראס בושה להסכים עם ראייתו ההגיונית את הדברים. לכן, תכניתנו צריכה להיות כזו: לחכות לשחרורם של חברינו ועם זאת להיות מוכנים לשחרר אותם בכוח בו ברגע שיחול שינוי כלשהו העלול להעמיד את חייהם בסכנה.

לוסיין, לא פצה פיו לומר גם מלה. דמעות זלגו מעיניו למחשבה, שהנה בקרוב יוכל לראות בשחרורן של משלין ושל צרפת כולה.

בתוך ההתרגשות הכללית מצא קולובל דה-קסטראס את המשפט שסיכם את הדיון:

"אקוה שפגישתנו הבאה תתקיים כאשר יוציא הגרמני האחרון את רגלו מעל אדמת צרפת. אז נשתה לכבודה של צרפת ולכבודם של אלו שמתו למענה"ן"

*

* *

שלוש חבלות הכלא החליטו להרחיק משם ששה בידונים למות בעוון חבלה ולהביא אותם למקום סתר שבו יימצאו עד להוצאתם להורג. זאת כדי למנוע אפשרות של שחרורם במקרה שהבנין יותקף על ידי ה"מקי'ס".

6 אסירים אלה היו אמורים להיות מועברים בשעת בוקר מוקדמת בתוך משאית, ללא כל ליווי צבאי או משטירתי, כדי לאלמסוך תשומת לב כלשהי בעת העברתם. כשידיהם נתונות באזיקים יוכנסו ששה אסירים אלה לתוך מעטה המשאית הסגורה. חייל א.ס.א. חמוש באקדח ישגיח עליהם. כל ההעברה תיעשה כאילו מדובר בהובלה שגרתית של אספקה.

כזאת היתה ההוראה שנתקבלה בשעה 6 בערב. שעתיים לאחר מכן, בשעה 8 בערב, כבר הובאה לידיעתו של דרואו באמצעות אחד מאנשי הקשר שלו. מאותו רגע ועד עלות השחר הצליח דרואו רב התחבולות לגייס מבין אנשי המחתרת את הכח הדרוש כדי לבצע את תכניתו לשחרור האסירים.

*

*

*

השעה 5 בבקר. שלשה צעירים, פוקחים עין, בחשאי, על שערי הברזל
סטגרו על בית הסוהר המרכזי.

בשעה 5 ועשר דקות פותחים הזקיפים את השערים ודרכם עוברת
זשאית קטנה, רגילה. היא יוצאת ופונה לעבר אחד הרחובות. דרואו מקרב
לפיו משרוקית ונותן את הסימן המוסכם. מכיוונים שונים נשמע שרטור של
מכוניות משא כבדות היוצאות לדרך.

תוך דקות ספורות מאז יצאה המשאית מסער בית הכלא היא נמצאת
לפתע, כמו בדרך מקרה, מוקפת מכל עבר במשאיות ענק, חוסמות את דרכה.
למרות שהנהג אינו חדל מלצפור ולבקש שיפנו את הדרך, אין הוא מצליח
להתקדם אף מטר אחד. מלפנים, מאחור, מימין ומשמאל תקועות מכוניות-
משא ומשאיות מכל הסוגים.

"שבל, שבל" צועק חייל האס.אס. המאבטח את האסירים. כאשר הוא נוכח
לראות שאין הם מתקדמים כלל, הוא מוציא את ראשו החוצה כדי להבין מה
קורה כאן. ממרומי מכונית-משא אחת נוחת על ראשו ארגז קטן אך כבד.
החייל משתחל לתוך מכוניתו פנימה ונופל ללא הכרה. הנהג, עדיין אינו
מבין את המתרחש, יוצא ממכוניתו כדי לבדוק כיצד ניתן להתקדם הלאה.
שתי מכות חזקות על ראשו, ממחטה נתחבת לתוך פיו, עשר ידיים מרימות
אותו ומסילות אותו אל תוך משאיתו כאילו היה שק קטניות, וקולו של
דרואו נשמע ברור ורם:

- "פטריוטים, אתם חפשיים. תחי צרפת!"

תוך זמן מועט מזה הדרוש לכתיבת פרטי האירו, מצאו האסירים
הצרפתים את עצמם בתוך מכוניות שונות שעזבו את המקום במהירות הבזק.

עוד חבטת-אמן לזכותו של דרואו.

השעה היתה 11 לפני הצהרים כשקולונל ארתור קיבל מברק מוצפן מברלין המורה לו לפנות ללא דיחוי את בתי הכלא.

באותו רגע גם הודיעו לו בטלפון כי 6 נידונים למוות הצליחו להימלט מגורלם בעזרת המאקי'ס.

ראש המפקדה, בתוקף סמכותו כנשיא בית הדין הצבאי ואחראי למינהל האזרחי בבירה, כינס בדחיפות את חברי בית הדין הצבאי וכן את ראשי הגיסטפו. קציבים אלה, ביניהם גם ד"ר פוהל וסגנו ליינר, שמעו בהשתאות מסוימת כי ברלין דורשת ככלל לשחרר כל אסיר שאין סחרורו מהווה סיכון בשחונב/לצבאות גרמניה.

- "אין לנו פנאי" אמר קולונל ארתור, להתעסק עם ה"מאקי'ס", אשר כפי שאנו נוכחים לראות הם די חזקים."

אחד ממפקדי ה.ס.ס. ביקש את רשות הדבור ואמר:

- "אם לא נגרום לכך שישלמו במאה הרוגים על חייו של חייל גרמני אחד, הרי אין לי כל ספק בכך שייגרמו לנו אבידות כבדות תוך הנסיגה מפריס".

- "זוהי דעתך" - השיב לו במרירות ראש המפקדה. "אולם לפי הנראה לנו, ה"רזיסטנס" תעשה הכל כדי לא לגרום לנו אבידות בנפש, וזאת מחשש שנחזיר להם באותו מטבע. והראיה לכך, שבפעולה שביצעו זה עתה ושיחררו כמה אסירים מחבריהם, לא הרגו אנשי המחתרת את שני החיילים הגרמנים, דבר שאכן יכלו לעשות כדי להבטיח טוב יותר את ההצלחה של תכניתם. בכל אופן, ההוראה שקיבלתי מברלין היא ברורה ופשוטה".

- "זו בושה, בהחלט בושה" הוסיף שוב אותו קצין בכיר "שהצליחו להוציא מתחת ידינו אנשים שנידונו למוות! ואני תאב לדעת אם אמנם שני חיילינו המלווים ישארו בחיים לאחר הפציעות שסבלו במהלך ההתקפה".

- "שני חיילינו נפצעו קל ותוך יומיים-שלושה יחזרו לתפקידיהם. אם יש לבקוט באמצעים הרי זה נגד אותם מפקדים בתוכנו שלא נתנו דעתם די

לשמירה והשגחה.

קפדנותו של גנרל קרמר לא שיפרה בהרבה את המצב, ובשעות קשות אלו שאנו עומדים בהן נראה שיש להמתיק מעט את ההחמרות והקפדנות כדי להשיג תוצאות טובות יותר. קצינים ומפקדים, קראתי לכם לכאן, היות ובהתאם לתקנות, כל הערעורים על פסקי הדין של ביה"ד הצבאי יש להביאם בפני הרכב שופטים חדש, שיחליט בהתאם לשיקול דעתו. בתוקף תפקידי כיו"ר בית הדין אבקש משלושת החברים שאקרא כעת בשמותיהם להישאר, והשאר חפשים ללכת".

הקולונל ארתור נקב בשמו של מפקד האס.אס. שנכח במקום, את "קומנדאנט" ד"ר פוהל מהגיסטאפו, וכן עוד קצין בכיר במילואים.

האחרים פרשו ויצאו ממשרדו של ראש המפקדה. עם זאת, לא יכלו שלא לקבוע, איש איש לעצמו, כי מדובר כאן בפנינוי חפוז, בבריחה מסוימת, שמנסים לשוות לה, לשוא, אופי של פתרון טבעי המוכתב כביכול על ידי רגש של צדק.

בפני חברי ההרכב החדש של בית הדין הוציא קולונל ארתור ממגירתם-שולחנו אחד-עשר תיקים גדושים ודחוסים, ואמר להם כי אלה הם תיקי ערעור, שהוא כבר עיין בהם וסיווג אותם לשלוש קטגוריות: האחת, 7 איש, שהואשמו בחבלה ונידונו ל-3 עד 10 שנות מאסר.

- "יש לשחרר אותם" אמר ד"ר פוהל "כי פשוט אין ברירה. אין לנו הוראה ברורה להרוג אותם, ולאור פקודת הפיבוי שקבלנו מברלין אין לנו הסמכות לקחת אותם אתנו".

הצעה הגיונית זו נתקבלה על דעת כולם.

- "במקום שני נמצא ענינה של מישלין קאסן, שנידונה למוות על ידי בית הדין הצבאי עם זכות ערעור. אשה זו הואשמה בריגול לטובת ה"רזיסטאנס".

- "אני דורש להוציא אותה מיד להורגו" צעק מפקד האס.אס.

- "ברצוני לציין בפניכם" ענה לו קולונל ארתור "כי אשה זו פעלה תחת דחף רגעי ומעולם לא היתה בשורות הרזיסטאנט".

מפקד האס.אס. הגיב באירוניה:

- "האם אדוני היושב-ראש מביא בפנינו את מה שהצהירה היא בבית הדין?"

- "לא, אדוני. זוהי הצהרתו של גנרל ס.ס. פליקס קרמר" ענה קולונל ארתור. "אני מבקש שכל אחד מכם יראה במו עיניו את אותו קטע בפרוטוקול המכיל הצהרה זו." תוך כדי דיבור, העביר נשיא בית הדין את ההעתק המתאים לידי כל אחד מן הקצינים.

- "להצבעה, רבותי" פקד לאחר מכן קולונל ארתור. "אני מעמיד להצבעה את השאלה: מישלין קאסן, האם יש לדון אותה למות ולהוציא לפועל את פסק הדין?"

- "כן." ענה בשכנוע עצמי מלא מפקד האס.אס.

- "כן." הצטרף לדעתו גם הקצין הבכיר, כנראה מתוך חיקוי גרידא.

- "לא." אמר ד"ר פוהל.

בנשלו שוב את זכות הדיבור, הסביר קולונל ארתור:

- "מכובדי. אני מצטרף לדעתו של ד"ר פוהל ובזה נקבע שמישלין קאסן תצא לחפשי. בהתאם לתקנות, כאשר הקולות בהצבעה הם שקולים, ייחשב קולו של הנשיא לכפול. אולם בכל אופן אבקשכם לשקול את הענין מחדש ולהחליט. כולכם מכירים את גנרל קרמר המחמיר והרי הוא הוא זה שקבע כי האשה פעלה פעולה בודדת, וכי מעולם לא היתה חברת הרזיסטאנט."
- "היות והיא תשוחרר בכל אופן, אצרף את קולי לזה של קולונל ארתור" אמר הקצין הבכיר.

- "אני נשאר איתן בדעתי כמו קודם ודורש הוצאתה להורג" השיב ה"קומאנדאנט" של האס.אס. ברוגזה מסוימת.

הקולונל ארתור רשם, איפוא, על גבי תיקה של מישלין קאסן:

" שוחררה לפי החלטת בית הדין לערעורים ברוב קולות של 3 נגד 1".

לאחר מכן, אמר ראש המפקדה:

- "שלושת התיקים הנוספים שעל שולחני הם של שלושה אנשים שפגו בערעור לאחר שנידונו למות. אולם בשל אי-הסדר השורר עתה בבתי הכלא, נמצאו שלושת האסירים הללו בין 6 האסירים ששוחררו בכח על ידי הרזיסטנס".
אבקשכם, חברי הנכבדים, לחתום על נוסח מהלך הישיבה"

- "יש להוסיף ולכתוב" אמר ד"ר פוהל "כי ביצוע השחרור של האסירים ייעשה בפסקי זמן שונים בהתאם להחלטתו של יו"ר בית הדין שלנו".

רבע שעה לאחר מכן חתמו הקצינים על פרוטוקול הישיבה, ופרשו איש לדרכו.

מישלין לא יכלה אף לשער כי מרגע זה היא חפשיה.

*

* *

ענינים חשובים ביותר, דחופים מאד, העסיקו משך זמן מסוים את קולונל ארתור וריתקו אותו הרחק מפאריס, בעוד מישלין סגורה על מנעול ובריא בכלאה העגום.

האופטימיות של לפני כמה ימים פגה, ואת מקומה תפסו החששות, המועקה והדכאון. הו! עד כמה השתוקקה לדעת מה מתרחש מעבר לארבעה קירות אלה!

הימים הראשונים של חודש אוגוסט הביאו עמם חום כבד. היא הרגישה עצמה יותר ויותר מדוכדכת וחלשה. היתה השעה 3 אחרי הצהריים והיא שרועה על מיטת הברזל הקשיחה שלה, ומחשבות שחורות ומדכאות, שעד לא מכבר

הצליחה להדחיק ולהרחיק, כירסמו את לבה. לפתע, אולי נדמה היה לה, שמעה קריאות שמחה מן החלון הפונה לחוץ, אך גם בתוך כתלי הכלא. היא התיישרה במיטתה, ולבה פועם, וניסתה להקשיב ולשמוע את הקולות. שוב לא היה ספק. קולות ורעשים נשמעו מכל עבר. תאי בית הכלא החלו להתרוקן.

- "מה זה? מה קרה?" שאלה את עצמה מישלין. "ללא ספק פרץ מרד או אולי נסיון של ה"רזיסטאנס" לשחרר אותנו!"

שוב נשמעו חריקות וסריקות של דלתות בפתיחתן ובסגירתן, ומבחוץ מגיעים אליה צלילי ההימנון הצרפתי:

*Allons enfants de la Patrie,
Le jour de gloire est arrivé!*

כמו בהשפעת מלים מאגיות אלה, קמה מישלין בתנועה קלה והחלה לישר את קמטי בגדיה ולסדר מעט את שערה. לאחר מכן חיכתה. "ובכן, מה קורה כאן, מה קורה כאן?" שאלה את עצמה בהרגשה מוזרה שתקוה ופחד התערבבו בה. מרגע לרגע נדמה היה לה שהנה יישמעו קולות ירי, תגובתם הנוראה של הגרמנים לעוז רוחם של הפטריוטים שהעזו למרוד.

מול עיניה - כמו בסרט קולנוע - עברו במהירות מסחררת תמונות האירוע עם המשוריינים שתקפו במכוונות-יריה את העוברים ושבים ברחוב. התריסים המוגפים בחפזון, החנויות הנסגרות. ילדים, נשים וגברים אחוזי פניקה, רצים לכל הכיוונים לחפש מגן ומסתור. ולבסוף, דון קרלוס דה לוס ריוס המאיץ בה למהר ולהיכנס לתוך מכוניתו.

- "אולם מה קורה עכשיו? שום משק ונפץ של ירי? האם אמנם אין גרמנים עוד בפאריס? כיצד זה ייתכן שחיות שרף אלו התירו לשיר בקול רם את ה"מרסלייז?"

לכל השאלות הללו ולסערה שבתוך נפשה לא היתה תשובה אלא דממה כבדה כמו אבני מצבה.

הדלת נפתחה לפתע, מעט עד כדי מתן מעבר לשומר שנכנס כדי להניח על השולחן את האוכל העלוב לארוחת הערב; אותו אוכל כרגיל, אשר למרות הכל ציפתה לו מישלין בכל פעם בחוסר סבלנות. ברגע שהגרמני התכוון לצאת לא יכלה עוד האסירה האומללה לעצור בעד עצמה. היא רצה לעברו ושאלה בקול תחנונים:

- *Was ist? Was ist das? Bitte, sagen Sie mir!...*

- *Alle sind weggegangen!...* ענה השומר בפשטות יבשה כשהוא סוגר מאחוריו את הדלת.

- *Weg... Weg... gegangen!...* (עזבו, הלכו...) חזרה מישלין ומילמלה לעצמה. הלכו... כל האסירים יצאו ואילו כאן השאירו רק את אלה שיוצאו אל מותם בשעות השחר, כנהוג!

הטילה את עצמה על מיטתה מבלי לטעום מן האוכל שהובא אליה והחלה לבכות בכי מר מעומק נשמתה. בכתה על נעוריה, על רוברט ששוב לא תראה לעולם, על גסטון שהקריב את חייו למענה, וללא תועלת. ארבע או חמש פעמים התעוררה בפחד משנתה החטופה, מתוך סיוטי-לילה בהם שמעה את דלת התא נפתחתו ובכל פעם חזרה שוב לישון בעוד מצחה טובל בזיעה קרה.

אבל, השמש זרחה שוב על פני יום חדש שדמה במונוטוניות שלו לימים שקדמו לו. בשעה 7 הביא לה הסוהר כוס תה ונחתיכת לחם. משראה כי מישלין לא נגעה במזון של אמש, יצא כשהוא מניד בראשו, כפי שנהג תמיד בנסיבות דומות.

*

*

*

עצבני, לחוץ, עמוס עבודה, מחלק פקודות בטלגרף, בטלפון, בקשר מתמיד עם אנשי המפקדה והמסטרה הצבאית. מאז עזב גברל פליקס קרמר,

לא היה לו לקולונל ארתור רגע פנוי אחד. בקצב עבודה רצחני שיפל בכל העניינים והבעיות בזה אחר זה, ולהפתעתו, באותו בקר של 5 לאוגוסט 1944 בוכח לראות כי כל העניינים השוטפים הוסדרו על ידו והוא נפנה סוף סוף לעשן סיגר ולהרהר מעט באירועים המעציבים שהתרחשו וקיבלו תאוצה מפחידה.

- "גרמניה הולכת לקראת אובדנה השוטלי. צבאנו מוכה בהרבה חזיתות, ערינו נהרסות בהפצצות, חזיתות חדשות נפתחות באירופה והנסיגה המבוהלת שלנו מפריס, זהו קץ התהילה שהובטחה לנו על ידי הפיהרר שלנו..."

חיוך מריר עלה על פניו אבל הוא מחק אותו מיד, הסתכל לימינו והעביר מבט לשמאלו בהבעת פחד מטוימת כמו חשש שמחשבו תיו הכמוסות עלולות לעבור באיזו דרך מסתורית אל המטה הכללי של היסלר. לאחר מכן, קם מכסאו כדי לפתוח הארון שבו שמר תמיד בקבוק קוניאק משובח...

הדבר הראשון שראה משפתח ארון זה היו 11 התיקים שעליהם כתב באותיות גדולות: "בית הדין לערעורים".

- "לעזאזלו" חשב קולונל ארתור "רק פותח מגירה או ארון וכבר אני מוצא, בלי הפסק, עניינים חדשים לספל בהם ושעות עבודה נוספות בשבילי"

מילא את כוסו במשקה החריף ושתה אותו בלגימה אחת. תקתק בלשונו אל מול חכו להביע את שביעות רצונו מן המשקה המשובח ומצח לעצמו כוסית שניה.

- *Alles Kaput!...* (הכל אבוד) מלמל לעצמו.

בשל לידיו את 11 התיקים וחזר לשבת ליד שולחנו. "אחד, שניים, שלושה" אמר הוא, "אלה חייבים לשלוח לארכיב היות והרזיסטנס ויתרה על החלטתנו ושיחררה אותם בכחות עצמה. נשארו, איפוא, שבעה שנידונו לתקופות מאסר עד 10 שנים, שאותם יש לשחרר, וכן גם את מישלין קאסן.

שבעה אלה יוכלו להמתין, הוסיף והרהר לעצמו. אבל מיסלין זו, פראו מיסלין קאסן!..."

הוא חזר למלא את כוסו בקוביאק והעיף מבט בשעונו. השעה היתה 10 בבקר והוא ציווה להביא בדחיפות את מיסלין אל משרדו.

*

*

*

- "אל תשאירי כאן דבר. קחי כל החפצים ובואי אתנו" אמר לה קצין גרמני שניכנס בלויית סמל משטרה.

חירות פנים, וידיה רועדות, הביטה בו מיסלין בנסיון לנחש האם עומדים להוביל אותה לקראת מותה או לעמוד בפני בית דין לחידוש משפטה או שמא שוב אל חדר העינויים? משהו בצורת עמידתם השקטה של הגרמנים הפיח בה מעט תקווה.

- "לפקודתכם" אמרה להם לבסוף מיסלין.

הקצין מתח את גופו, הצדיע ואמר:

- "אחריך בבקשה, פראו קאסן".

מעט לאחר מכן, עברה מיסלין ברחובות פאריס בבטנה של מכונית הדורה. ליד הנהג ישב סמל המשטרה ואילו לידה ישב הקצין הגרמני הצעיר. הבעת פניו היתה שלווה ומנומסת מאד.

- "לאן, לאן הם מובילים אותי?" שאלה מיסלין מבלי להוציא הגה מפיה.

*

*

*

כשעלו במדרגות המפקדה הראשית, אזרה מיסלין אומץ ושאלה את הקצין שליווה אותה, לאן מועדות פניהם.

- "אל משרדו של קולונל ארתור" השיב הקצין.

אכן, לאחר דקותיים בכנסה מישלין לאותו חדר שבו ראתה לראשונה את קולונל ארתור אשר, תוך התפעלות מיופיה, איפשר - מבלי לדעת זאת - את הוצאת המסמכים הסודיים מבנין המפקדה.

- "שבי בבקשה על כורסא זו, גברת קאסן" פנה אליה בנימוס הקצין הצעיר. "רגע קט ותקבלי אצל ראש המפקדה."

במלים אלה נפרד מעליה הקצין, ומישלין בותרה לבדה בחדר הגדול והמהודר.

כמו גלי ים המתנפצים אל הסלעים כך היכה ברקותיה של מישלין שטף של מחשבות, ובעיקר השאלה מה תהיינה התוצאות של ראיון זה עם הקולונל. מוטרדת דרך קבע מגורלו העצוב של רוברט, חלף לפתע הרהור מטורף במוחה: ייתכן שרוברט שוחרר ואילו אותה הביאו לכאן כדי שתוכל לראותו בפעם האחרונה לפני שתועמד אל מול כיתת היורים. מחשבה זו העציבה אותה כל כך עד כי הדחיקה אותה בפחד והחלה לחשוב על כך שייתכן כי הקולונל ארתור רוצה לבקום בה על שהיתלה בו, והוא קרא לה כדי להודיע לה במו פיו על הוצאתה להורג. אבל יותר מכל זיעזעה אותה המחשבה כי עתה ינסה ראש המפקדה להביא אותה בכוח, תוך איומים לחסל אותה, להיות הפילגש שלו. ידיה החלו לרעוד בעצבנות:

- "לא, לא, אני מעדיפה למות ולא להתמסר לון מוטב למות מאשר להרגיש מגע של יד זרה על בשרי!"

ההתרחשויות הנוראות בחדר העיבויים עמדו מול עיניה: היא ראתה עצמה עומדת שם עירומה בין ידיהם של שני גברים. בה! "אולם, זה אינו נחשב" ניחמה את עצמה. "מה יכולה לעשות אשה ללא הגנה בין שני שליחי השטן, שיצאו ממעמקי הגיהנום? זה אינו מכתים אותי. חייתי תמיד חיים שהורים וגם אמות בטהרה!"

*

*

*

הדלת נפתחה בפתאומיות ואל החדר בכנס קולובל ארתור כשבקבותיו קצין בכיר. בלי להעיף מבט לעברה, התיישב מאחורי מכתבתו, הוציא מעטפה גדולה מתוך אחת המגירות ומסר אותה לידי הקצין באמרו:

- "רשומים לך כאן כל הפרטים וכל ההוראות שלי לגבי דרך הפינוי של מבני-ציבור. אתה חפשי ללכת."
הקצין הצדיע ויצא.

קולובל ארתור, עדיין מבלי להפנות תשומת לב כלשהי למישלין, נסל את שפופרת הטלפון ונתן את ההוראה הבאה:

- "אני דורש שלא להפריע בשום ענין שהוא". אחר כך, כשהוא מתבונן בפניה של "פבאו קאסן זו" הבחין בסימנים הבולטים כל כך של חולשה וסבל אשר חדשי השהייה בכלא הותירו בפניה של האשה הנאה שלפניו. לבסוף, תוך שהוא נועץ מבטי הערצה בעיניה של מישלין, אמר:

- "יש לי בשורה טובה עבורך, גברת קאסן. כנשיא בית הדין לערעורים בחנתי, יחד עם חברי לבית הדין, את הערעור שלך... והגענו לידי החלטה!"

אולם, מישלין לא שמעה עוד את קולו של הגרמני; החדר כולו חג והסתובב סביבה. תמונת הפורטרט של היסלר במסגרתה הגדולה, התלויה על הקיר מאחורי כורסתו של קולובל ארתור, כמו שיכפלה את עצמה לעשרות ולמאות וכולן הסתובבו בקצב מהיר כשהן ממלאות את החדר בפרצופו השנוא של הפיהרר.

כמו מתגושש עייף, שהובס לאחר מאמץ עליון, איבדה מישלין את הכרתה.

ראש המפקדה קם מיד ממקומו, נסל בידו את ידה העדינה של מישלין ועשה כמה תנועות נמרצות להחיש את מחזור הדם שלה. לאחר מכן רץ אל הארון שמתוכו הוציא כוס שמולאה בקוניאק והגמיע את מישלין בשתיים או שלוש לגימות, תוך כדי שהוא אינו פוסק למלמל באזניה:

- "Frau Kassen, Sie sind frei, frei..." (גב' קאסן, את חפשיה, חפשיה!...)

הדבר הראשון שמישלין ביקשה ברגע שחזרה להכרתה, היה לקבל אישור לדברים שנדמה היה לה כי שמעה בתוך עלפונה.

- "כן, גברת קאסן" אמר לה קולובל ארתור "אני קראתי את התיק שלך וידועים לי כל קורותיך והסבל שסבלת לאחרונה. היום את חפשיה. אל תודי לי. כאשר ראיתי אותך בפעם הראשונה, הרגשתי בלבי איזשהו רגש שהיה בלתי מוכר לי. אילו לאחר אותו רגע הייתי צונח ומת, הרי היה זה הרגע המתוק ביותר בחיי. אולם, לא מתי. לאחר מכן בוכחתי לדעת כי לא היה זה אלא מומנט של אשליה. אבל, מה זה חשובו די אם גם לרגע קט הוארו שמי חיי בזוהר של כוכב שביט. אני בותן לך את החופש, גב' מישלין קאסן. אמרי לי אם את רוצה שאשלח אותך במכונית עד לביתך או אולי את מעדיפה ללכת לבדך".

- "כן. אני מעדיפה ללכת לבדי".

- "אם כך, הרשי לי לברך אותך לשלום".

באומרו זאת, קם הקולובל. מישלין עשתה כמוהו. ביישן משהו, כבער מאוהב, התקרב ראש המפקדה אל גברת קאסן, נטל את ידה ונשק אותה.

- "שלום לך, פראו קאסן".

- "שלום לך קולובל" ענתה מישלין בחצי קול.

מעט אחר כך, נכנס קצין אל החדר וקיבל את הפקודה הבאה:

- "לווה את הגברת עד לרחוב והנח לה ללכת חפשיה לדרכה".

*

*

*

חפשיה, חפשיה !

מישלין לא הצליחה לעכל בנפשה את הרעיון. התחילה ללכת במהירות

כדי להיווכח שזו מציאות וכי היא היא ההולכת חפשיה ברחובות פאריס.
כן, אכן זו היא עצמה; ואם היה לה ספק בכך, הרי רגליה הרדומות
בגלל חוסר תנועה משך זמן ממושך, אלה הוכיחו לה כי עדיין לא חזרה
לאיתנה...

נשענה על אחד העצים והרגישה שלא תוכל להמשיך וללכת בגלל
חולשתה. מה לעשות? לא היה בידיה כסף לשלם לאוטובוס או כדי לשבת
בבית קפה כלשהו ולנוח מעט. חיכתה שתעבור איזו אשה ותוכל לבקש ממנה
לצאת ממצב מביך זה, אבל משראתה ששום אשה לא עברה לידה, היא פנתה
לצעיר וביקשה ממנו שילווח אותה לביתה כי כחותיה אינם עומדים לה
ללכת לבדה.

- "הגיסטפו שיחרר אותי זה עתה ואין בידי כסף לשלם עבור נסיעה עד
לביתי".

הצעיר עצר מונית וביקש ממישלין שתמסור את כתובתה.

- "שדרות פוש מס' 15" אמרה היא.

היה זה לאט, לאט, ותוך שהיא בשענת על זרועו של הצעיר האלמוני
עד שמישלין הצליחה לעלות את שתי הקומות עד לביתה.

- "באיזו דירה עלי לצלצל, גבירתי?" שאל הצעיר.

- "אצל אבי, אנטואן לרו"

- "אבל...אבל..." שאל בתדהמה הצעיר הצרפתי "האם ייתכן, האם יתכן
שאת היא מי...מישלין, בתו של...אחותו של לוסיין...אה! איזה מפגש מאושר.

באיזו הנאה יקבלו החברים שלנו את הבשורה הטובה שאביא אליהם. איך,
עד כמה סבלת עבורנו!"

- סבלתי איתכם! הדגישה מישלין; "סבלנו עבור צרפתו!"

*

*

*

מכונסת סביב השולחן, חוותה משפחת לרו רגע מיוחד במינו של שמחה אמיתית. גם מרסל, מבויש קמעא, לאחר ששיבה את השקפתו ודעותיו עם מעורבותה של מישלין ומעצרה, השתתף בשמחה זו בכל לבו. אנטואן לרו, עישן את מקטרתו כדי להסתיר את התרגשותו, ולא שבע מהתבונן בבתו הגיבורה. לוסיין לא עצר בעד דמעותיו.

- "תוך 15 יום, פאריס כולה, וצרפת כולה, תהיה חפשיה" מלמל אבא לרו.

- "כבר מחר ברצוני לערוך שני ביקורים" אמרה מישלין "ואבקש אותך, לוסיין, שתצטרף אלי".

- "אני לרשותך, בכל רגע שתחפצי. לאן ברצונך ללכת?"

- "להניח פרחים על מצבתו של גסטון ולבקר את הגברת הטובה של "וילה שאננה".

דמעות נצצו בעיניהם של כל הנכחים.

פרק יוד זל"ת

=====

ליאון אררה, משלא ראה מזה זמן את חברו, ד"ר קאסן, איבד את נחמתו היחידה במחנה-מות זה. הוא ציפה בכליון עינים לבואו של ד"ר ליסקי לבקר במרפאה ואולי ללמוד מפיו חדשות אודות רוברט המסכן. ליסקי, שהיה מודע לחיבה העמוקה שרחש האילם לרופא הצרפתי, זכר בכל פעם להרגיעו בכמה תנועות ורמזים.

וכן, ידע אררה כי חברו עודנו בחיים, אולם מצבו הבריאותי אינו כזה המאפשר חזרתו לעבודה כמקודם.

מחליפו של ד"ר קאסן היה צעיר, אסיר מלחמה הולנדי. היה בו רגש רחמים אל לאון אררה בשל מומו ומאידך העריך מאד את מיומנותו ואת תבוגתו, וכבר מן הרגע הראשון נקשר עמו בידידות.

*

*

*

למרות מעמדו כמפקד המחנה הגדול של אושוויץ, ולמרות עקשותו הרבה, החליט קפיטן שטרסר כי עלול להיות מסוכן עבורו להחזיק, זה למעלה מחדשיים אסיר יהודי בביתן הקצינים "לשם החלמה". הוא נתן הוראות להביא לסיומו של מצב זה.

גדולה היתה תדהמתו של ד"ר ליסקי כאשר בא בבוקר אחד של יולי 1944 וגודע לו מפיו של הרופא האחראי על "ביתן הקצינים" שבו טופל קאסן, כי זה האחרון הוצא בשעה 3 לפנות בקר בפקודתו של קפיטן שטרסר, ונלקח אל יעד בלתי ידוע. רק שמע את הידיעה ומיהר, כמו מטורף, אל הסגן דורק כדי לברר מה קרה כאן. אולם, באותו יום עצמו נמצא דורק ב-בונה. בלבו של ליסקי התחוללה התקפת עצבים ויאוש שקשה לתארה.

רק יומיים לאחר מכן - יומיים של סבל ממש - חזר הסגן דורק אל אושוויץ ויכול היה, בשעות הערב, להיפגש עם חברו לקבוצת הריגול, ד"ר ליסקי. השאלה הראשונה שפרצה מפיו של ליסקי, בהיותם לבד, היתה: - "דורק, למען השם, דורק, אמור לי כבר היכן נמצא ידידי הטוב קאסן". - "איזו שאלה היא זו? האם איננו נמצא עוד בהחלמה, בביתן הקצינים?" - "לא, לא, הוא איננו שם." השיב לו בקול אנקה הד"ר ליסקי.

הסגן דורק הביט בו בפנים חמורות.

- "אבקשך", אמר לו, "אם תדבר אלי בבחנת, אני מוכן להקשיב לך. אם אינך יכול לעשות זאת, לך לישון מעט, תנוח ואז בוא אלי ונדבר. כבר אמרתי לך זאת פעם כי דרישתי מהאנשים העובדים אתי היא קודם לכל שלוה ודם קר מול כל מצב, יהיה חמור ובורא ככל שיהיה".

- "דורק" הפציר ד"ר ליסקי "מאד אבקש שלא תגרום לי למתח. לא ייתכן שאתה לא תדע היכן נמצא רוברט ברגע זה. כבר הוכחתי לך לא פעם שאני יודע לשמור על שלוות-נפש, גם מול המוות, אבל יש לעתים מצבים בחיים שבהם אדם מאבד את השליטה על עצמו".

- "וברגע כזה, שליחותו המקורית עלולה להסתבך ללא תקנה" הגיב בנימת אדישות קצין האינטליג'נס סרויס. "עכשיו, שמע מה שאומר לך כרגע בענין הבוגע לקאסן, ותאמין לדברי: אין לי מושג היכן הוא נמצא".

ד"ר ליסקי עשה מאמץ פנימי להישאר רגוע, אחר כך שאל:

- "האם אינך סבור כי העובדה שהוא נלקח בשעה 3 לפנות בקר בפקודתו של קפיטן שטרסר ונשלח אל יעד בלתי ידוע, משמעותה שהוא נשלח לעבר הקרמטוריום?"

- "אין שולחים עוד לכבשנים, כי..."

דורק קטע את דבריו כדי לא להוסיף ולהעציב את חברו. לאחר שהות קלה, אמר:

- "שמע, ליסקי, אל תתיאש לשוא. אני בטוח שרוברט חי. היכן הוא נמצא איבני יודע, אבל אדע זאת תוך זמן קצר. לך לך לנוח. סמוך עלי".

ליסקי יצא משם מעודד מעט, אבל עדיין בהרגשה כבדה כשל אדם שחזר ממסע הלוויה.

*

*

*

הסגן דורק גמנע מלומר לד"ר ליסקי מה הסיבה שאין שולחים עוד לכבשנים. לשם מה להחמיץ את לבו עוד ולתאר בפניו את מחזות האימים שבהם הוא נכח יום יום? את הזוועות שהוא רואה בחודי הניסויים של הרופאים הגרמניים המושחתים המשסים בנערות עירומות כלבים מיוחמים? האם יספר לו כיצד כלבים אלה מתנפלים עליהן במטרה לספק את יצרי המין שלהם ואיך הם מבטים, תוך ליקוקים ונשיכות, לספק את צרכיהם הפיסיולוגיים בגופן של בערות אלו? למי ניתן לספר ומי הוא זה אשר יוכל להמחיש את האימה הניבטת מעיניהן של צעירות אומללות אלו? מי הסופר, ומי המשורר, מיהו דבשה אלייגרי שיקום ויוכל לכתובו לתאר עיבווי שאול אלה? מי יוכל אף לשער את עוצמת הפחד וגודל היסורים, ובימים האחרונים במיוחד במחנה-הריכוז? לא, אין שולחים עוד אל הקרמטוריום כי אין הם נותנים תפוקה מספקת יש להרוג ולשרוף 15000 בני אדם ביום. תאי הגזים וכל כבשן מסוגלים להשמיד לא יותר מ-1000 איש כל אחד מהם. אין זה מספיק. ובכן, נמצא אמצעי מעשי יותר, אם גם פרימיטיבי: נחפרו חפירות באורך של 20 מטרים, ברוחב של 4 מטרים, שעומקן 2 מטרים. הקרבנות האומללים מובלים סמוך אליהן ומתוכן יוצאות להבות גדולות המשתוללות לגובה. מכוונות-יריה יורות מכל הכיוונים ומטאטאות את כל החפים מפשע הללו (ילדים, זקנים, גברים ונשים) המושלכים לאחר מכן לתוך תעלות האש הגדולות האלה. הילדים הרכים גאחזים בבגדיהן של אמותיהם ואינם פוסקים מלצעוק וליילל. הללו בעקרים בכוח מאחיזתם ומושלכים, עודם חיים, אל החפירות, אל

הלהבות ! גברים רבים, אחוזי שירוף, מנסים להימלט ממטר העופרת
הניתך על כל סביבותיהם ומצפצף באזניהם ברישעות מאיימת, והם קופצים
מעצמם אל תוך החפירות תוך צחוק מזעזע, מקפיא דם, צחוק שמעולם לא
יצא מגרונו של בן אנוש!

תוך משמעת וסדר, מאולצים ומואצים אלפיים אסירים-עובדים
לסיים את ה"שריפה" הראשונה, וכבר דוחקים בהם להיות מוכנים לקראת
השניה ואלה הבאות אחריהן, עוד, יומם ולילה, ללא הפסק, להביא
קרבות חיים לשריפה.

ריח של בשר חרוך מתפשט בכל המחנות, שבהן שולט רעב נורא,
והאש האדומה המאירה את השמים בלילות עצובים אלה, מקורה בטאות-
אלפים של גופות אדם.

God damn you! (קללת אלוהים עליך!) סיגן בין שיניו הסגן
דורק, שהשתמש לשם כך בביטוי האנגלי, בשפת אמו. תוך שהוא הולך
ומעשן את מקטרתו הרהר בכך שהגרמנים ייצאו בלי עונש על פשעים אלה.
"בנות הברית ינצחו במלחמה" חשב לעצמו. "בזה אין לי גם הספק הקל
ביותר. אולם מיהו האדם, איה אל הנקמות, שיעניש כלבים אלה? אלו
עצבים של פלדה גדרשים כדי ללבוש מדים אלה, מדים של קלון, שאני
לובש בכל יום כדי להיראות כגרמני. הרי קל פי כמה וכמה להילחם
בכל חזית שהיא! אולם, המולדת זקוקה לשרות הריגול שלנו ועלי, איפוא,
למלא את התפקיד".

באותו רגע עבר לפניו "קפון" אחד, אחד מאותם עריצים, שידעו
לגרום סבל רב לאסירי המחנה. רגש של בקמה עלה בלבו של דורק, רצון
עז לשפוך את כל זעמו וכעסו על אחד מחיות אלו. הוא קרא לו ושאלו
מדוע הוא משוטט במחנה ומי נתן לו הרשות שלא ללוות את האסירים
לעבודתם. היות ובפי ה"קפון" לא היתה תשובה, הניף דורק את הפרגול
שלו והחל להצליף ב"קפון" בכל הכוח תוך שהוא מגדף אותו בקול:

"כלב, פרא אדם! אם אתה מעניש בחומרה את האסירים בגלל אי-משמעת, הרי אני, סגן מפקד המחנה אראה לך איך מענישים "קאפו" חסר משמעתו" כל הצלפה שהיכה על גופו של שד מזיק זה מילאה בהנאה את לבו של איש השרות החשאי הבריטי.

מן הצד עקב הקפיטן שטרסר אחרי המחזה, ומילמל לעצמו בסיפוק רב: - "קצין גרמני מעולה, פון דורק זהו!"

*

*

*

- "היכן נמצא רוברט?"

זו היתה השאלה שהעמיד לעצמו, בלי הרף, האילם.

מן החיוך העצוב שהיפנה לעברו ד"ר ליסקי ראה אררה את היאוש. חיוך זה כמו אמר לו: ידידנו השוב אינו בחיים עוד! בלב מר, חשב היהודי מסלוניקי כי תורו יוכל להגיע עתה. עתה, כאשר איש לא שרד מבני משפחתו וגם חברו השוב אד במחנה ארוור זה, מוטב יהיה לשים קץ מהר ככל האפשר לחיים אלה שבתוך הגיהנום. "שוב לא ארעד בכל פעם בעת הברדיקות הרפואיות שנועדו "להשתחרר" מן החלשים. בעבר, הייתי כעלה נידף למחשבה פן ישלחו אותי בין אלה הנידונים למוות מידי. מעכשיו ואילך לא אפחד עוד. אם יש "עולם הבא" בשמים - אבקס רק טובה אחת, והיא לפגוש שוב ברוברט ידידי. כאשר גליתי בפניו את סוד המסמון שהסתרתי הוא ענה לי, בצדק, שאין זה חשוב. העיקר הוא לצאת מכאן בחיים.

היום, אין איש מלבדי שיודע היכן נמצא אוצר גדול זה. אם יום אחד דרך נס, אינצל ואמצא אוצר זה, אקים בית חולים כדי להנציח את זכרו של חברי. אקרא מוסד צדקה זה על שמו של רוברט קאסן.

*

*

*

שבועות רבים עברו. ד"ר ליסקי לא נפגש באילם ולמעשה גם לא הרהר בו הסגן פון דורק המסיך להיות אופטימי והיה בטוח כי למרות שאין לדעת להיכן הועבר רוברט, הרי ללא ספק הוא עדיין בחיים.

- "אם רק אשאל את קפיטן שטרס פרטים אודות ידידנו", אמר דורק, "אני אעורר את תשומת לבו ואם חלילה יהיה סבור שיש לי ענין כלשהו באדם זה, הרי תגובתו עלולה להיות גורלית עבור קאסן".

- "מה גורם לך לשער, דורק, שקפיטן שטרסר לא שלח את רוברט אל הקרמטוריום?"

- "שתי סיבות: קודם כל, היות וקאסן הוא אזרח ספרדי או בן חסות ספרדית, יש צורך באיזו תחבולה שהיא כדי להמציא הוכחות שהוא מת כתוצאה ממחלה או מתאונה. במקרה כזה, היה מוטל גם עלי לשחק תפקיד בקומדיה זו. העובדה, שאין לי שום ידיעה על מותו היא היא ההוכחה הטובה ביותר שהוא חי".

- "ומהי הסיבה השנייה?" שאל ד"ר ליסקי בקול רגוע יותר לאחר ששמע את נימוקיו של אדם מיוחד זה שהתחזה לסגן מפקד מחנה הריכוז.

- "הסיבה השנייה היא כי רוברט, תודות למבוחה שזכה לה בביתן הקצינים, התאושש באופן נפשי יותר ויותר. למעשה, ניתן להחזיר אותו לתפקידו כרופא והוא מסוגל לעשות את עבודתו באותה רמה כמו בעבר".

- "אבל מה כל זה מענין את הברברי הלז, את קפיטן שטרסר?" שאל ד"ר ליסקי בתמהון. "האם עולה על דעתך שבריא אותם של האסירים מטרידה את מחשבתו של מפקד המחנה שלנו?"

- "בריא אותם של האסירים אינה מענינת אותו, זה נכון. אבל מדובר כאן בבריא אותו שלו. האם שכחת, שטרסר סובל מהתקפות של "אבנים בכליות" וכי רוברט טיפל בו לא פעם כדי להקל על הכאבים הקשים שהתקפות כאלה גורמות? שטרסר משוכנע, כך הוא אמר לי פעם שרק רופא זה *verfluchte Jude* (יהודי ארור) יודע את הסוד איך לטפל במחלתו".

ופון דורק, אמן הפסיכולוגיה, הוסיף:

- " כאשר אני מתמסר לנושא כלשהו, אני בודק אותו מכל צדדיו. אני יכול לומר ללא היסוס מה שטרסר מסוגל לעשות וכמו כן מהן הפעולות שאותן לא יעשה לעולם. כמובן, כפי שרגילים היהודים לומר: רק האלוהים אינו טועה אף פעם; אני עלול לטעות, אבל אתפלא מאד, אם התחזית שלי לגבי רוברט לא תתאמת".

- "דורק", אמר ד"ר ליסקי "דברייך מעודדים מאד. עד כה, כל האירועים שהתרחשו הוכיחו שצדקת. מי יתן וכך יהיה גם בעתיד".

*

* *

בסדר ובשיטתיות, ידע קצין ה"אינטליג'נס סרוויס" למצוא סיבות ואמתלות כדי לבקר בכל שבוע באחד מן המחנות המרובים שסביב מחנה אושוויץ, אשר היו תחת פמכותו של קפיטן שטרסר. הוא היה משוכנע, כי אם שטרסר הרחיק את ד"ר קאסן מאושוויץ במטרה למנוע כל חשד שהוא, הרי לא יתכן ששילח אותו אלא למרחק קילומטרים ספורים משם. מאידך, כל חיפושיו נותרו תמיד ללא תוצאות, והשבועות נקפו זה אחרי זה.

בינתיים, חדשות טובות תכפו והגיעו מכל החזיתות. צבאותיו של גנרל אייזנהאואר הלכו והתקדמו בצרפת.

פאריס סוף סוף משוחררת!

בחזית המזרחית, חידשו הסובייטים את האופנסיבה שלהם ושאטאו את הצבא הגרמני, שהמחשבה לעבור חורף שני בערבות השלג של רוסיה, ערערה את המורל שלו והורידה אותו עד לאפס. בצ'כוסלובקיה, הונגריה ורומניה התארגנו תנועות ההתנגדות טוב יותר מפעם לפעם והכינו עצמן לפעולה לקראת היום הגדול של השחרור.

תנועות השחרור בארצות הללו היו בהנהגה קומוניסטית; ובריטניה אשר נתנה דעתה ל"יום שאחרי המלחמה" בוכחה לראות כי ארצות ידידותיות

אלו עברו באופן מוחלט וסופי תחת השליטה הרוסית.
כדי לשמור בעתיד על האיזון עם הסובייטים, עשתה בריטניה מאמצים
מרובים, בשיתוף עם הצבאות האמריקניים, להשיג את רוסיה במירוץ אל
הנצחון לפחות בגרמניה ובאוסטריה, וכמו כן לעשות הכל כדי לנטרל את
ההשפעה הקומוניסטית המקומית בארצות יוגוסלביה ויוון.
מעט אחר כך התברר למושכים בחוטים בלונדון כי אבדה התקוה
להשיג שליטה בריטית ביוגוסלביה. האינטליג'נט סרויס נרתם עתה במלוא-
כחו לטריטוריה של יוון אשר לאור מיקומה הגיאוגרפי, היה זה חיובי
ביותר שתעבור ל"מחנה האנגלו-אמריקני".
בעוד הסגן דורק מוסר במסדר הסודי שלו פרטים על מיקומם של
מפעלי התחמושת, הגומי ובתי הזיקוק לנפט אשר ב-בונה, על המפעלים
לאמצעי-לחימה הנמצאים בבירקנאו; ובאותו לילה הפציצו אותם מטוסי
הר.א.ף. וחיל האויר האמריקני בדיוק מתמטי ובכך מסייעים לצבא הרוסי,
הרי מאידך, כמעט בו-זמנית, העביר סוכן אחר של השרות החשאי הבריטי
את ההודעה הסודית הבאה ממקום מושבו ביוון:
" סוכנינו חייבים להפסיק כל קשר עם הממשלה "משתפת הפעולה"
" באתונה. יש להשתדל ולהסגיר לידי השלטונות הגרמניים את
" המנהיגים הקומוניסטיים של תנועת השחרור. מומלץ, כמו כן,
" להצניח שני גדודי צנחנים כדי להשתלט על המפקדה הראשית של
" תנועת ההתנגדות. אם נאחר להגיע לידי החלטה, תלך גם יוון
" בדרכה של יוגוסלביה".

עוד שרם הסתיימה המלחמה, ותחרות על יוקרה ועל איזורי-
השפעה החלה בין בעלי הברית.

*

*

*

לא הרחק מאושוויץ, קילומטרים ספורים בלבד, בשטח ענק ומבודד,
השתרעו מכרות הפחם הידועים. יותר מ-500 אסירים עבדו במכרות הארוכים

הללו עבודת פרך של 14 שעות ביום, תחת השגחתם העריצה של "קאפוס".
500 האסירים הצטופפו ב-10 צריפים גדולים. במחנה ריכוז זה, שנודע
בשם "יוניה", היתה מרפאה וכמו כן גם בית חולים קטן ובו 25 מיטות.

בגלל תנאי העבודה הגרועים במכרה, קרו תאונות רבות ולעתים
קרובות: פציעות ברגלים, חבלות בראש, הכשות של נחשים... אלה היו
המקרים שבהם טיפלו באופן שוטף שני הרופאים ו-5 האחים שבמקום.
במקרים קשים, ואם הסכים לכך ה"קאפו" היה העובד האומלל
מוכנס לבית החולים. אולם, אם הקאפו לא נתן את הרשאתו, היה האסיר
נשלח שוב לאושוויץ ומוחלף מיד בעובד אחר. מובן מאליו שזה אשר הוחזר
לאושוויץ הוצב מיד ב"סלקציה" הראשונה, וזמן קצר לאחר מכן כבר היה
בדרכו אל הקרמטוריום.

בבית החולים הקטן של מחנה בידח זה היה בין החולים אדם כבן
35 שנהג לעבור ממיטה למיטה ולעודד את המטופלים ששכבו שם. לעתים,
כאשר זעק אחד החולים בכאביו, לא היסס חולה זר ומוזר זה לבקות את
פצעיו במי-חמצן ולעשות לו רטיה או תחבושת שהקלו מעט את סבלו.
איש לא ידע את שמו. הכיבוי שלו בפני כל היה "קאמארד דוקטור"
(חבר דוקטור).

קאמארד-דוקטור לא היה אחר אלא רוברט קאסן.

*

*

*

בספטמבר פרץ מרד בכבשנים. יהודי אחד, יוסף ברוך, קצין לשעבר
בצבא היווני נטל את הפיקוד כשלידו עוזר יהודי פולני - קמינסקי.
שני בחורים עזי-נפש אלה החליטו למסור את חייהם תמורת מחיר כבד
ולא בחינם. הם שיכנעו אסירים נוספים ליטול חלק במרידה.
המטרה הראשונה היתה לפוצץ את הכבשנים. באלף ואחד אמצעים

ואילתורים השיגו כמה רימוני יד וכמות של דינמיט.
הוכנה תכנית פעולה, ובשעה היעודה ניתנה הפקודה.

אחד הכבשנים, מס' 2, שבו נמצאים יצחק חגואל, סאבי פילוסוף
ו-סס בז'ה, חברים ותיקים בתנועה הציונית ביוון, פוצץ הראשון.
היהודים מיוון, פולין והונגריה שעבדו שם בשרות ה"זונדר-קומנדו"
החלו לשיר ולרקוד משמחה. אנג'ל ופילוסוף צועקים: "ננקום את דמם
של האחים שלנו, ננקום את דמו של חברנו יומטוב יקואל (*) שאת גופתו
הוצאנו אתמול מתאי הגזים!"
אבל ההתלהבות והשמחה לא ארכו זמן רב.

האס.אס. חשו למקום חמושים במקלעים. כל המתקוממים, למרות
כח התנגדות עקשני שהם מגלים, נטבחים ומושמידים בזה אחר זה.

בכבשן מס' 3 השתלשו האס.אס. על קמינסקי והחלו לענות אותו
כדי שיגלה פרטים על תכנית ההתקוממות ומיהם מנהיגיה. הוא אינו פוצה
את פיו. בחמת-זעם ירו בו למוות. אות ניתן על ידי יוסף ברוך, והאסירים
קמו על ה"קאפו" האכזר והשליכו אותו אל התנור. התחיל השבח. התוצאות:
שני "קאפוס" ועשרה אס.אס. נהרגו. מעבר למתרים, 400 אסירים נהרגו.

אולם, במחנה זה שבו האימה גרמה לכולם לציית באופן עיוור,
זכו היהודים מיוון, שהרימו ראשונים את דגל המרד, בקצת תהילה.

*

*

*

שמחתו של דורק היתה רבה לאחר שמצא את קאסן בבית החולים של
אותו מחנה קסן ונידח. הוא שוחח עם הרופא האחראי על התברואה במחנה

(*) עו"ד יום-טוב יקואל היה נשיא "בני ברית" ויו"ר הפדרציה
הציונית ביוון.

ושמע פיו כי רוברט מחלים והולך.

- "זה פשוט על דרך מקרה" אמר פון דורק "שמצאתי כאן אדם זה. אני שמח לראות שהוא מטופל היטב. אם חלילה יאונה לו כל רע, יהיה עליכם להתחשבן אתי וכמו כן גם עם קפיטן שטרסר, שיש לו ענין מיוחד בחולה זה בגלל סיבות סודיות שאין הוא יכול לגלות לכם. אבקש להעביר את הוראתי לידיעת האחראי על "יוניה". Auf Wiedersehen.

- Auf Wiedersehen. (להתראות!) ענה הרופא הגרמני ביראת-כבוד.

דורק מצא את רוברט ולא היה זה מקרה גרידא. אולם, כך נוח היה לו לומר. באשר להוראות שנתן, מובטח היה לו שתבוצענה במלוא-המסמעת שנהגה במקום. ללא ספק, שטרסר לא יתן עוד דעתו לקאטן, אולם אם גם יוודע לו במקרה אודות שיחתו עם הרופא הגרמני, הרי התשובה שתינתן למפקד של מחנה אושוויץ, תהיה:

- "שוכנעתי מן הנימוקים שאתה, המפקד, מבית בפני כאשר רציתי לשלוח רופא יהודי זה לכבשנים, ולכן הרשיתי לעצמי לתת הוראות, שבלי ספק תואמות את נקודת המבט שלך".

כך חשב לו הקצין הגרמני המזויף בעת שנהג במכוניתו הקטנה בחזרה לאושוויץ.

*

*

*

ד"ר ליסקי קיבל בסיפוק רב את הבשורה כי ידיו הטוב נמצא בחיים, אם גם אי-שם. לא היתה, כמובן, שום אפשרות ללכת לראותו; תקנות המחנה לא התירו לאיש לצאת אלא בתפקיד, ולפי הוראה מפורשת ומיוחדת של קפיטן שטרסר.

החודשים עוברים. החורף מביא עמו גשמים, שלגים, קור חזק ומקפיא.

גרמניה חסה כי הגיע הסוף, ומתחילה לחסל את המחנות. עוד הרג ורצח. עוד נשרפים. אחר כך מפוצצים את הכבשנים, ממלאים בעפר את החפירות והתעלות; מבססים למחוק את כל הסימנים למעשי הפשע הנוראים שבוצעו במדורי גהינום אלו, כדי שהמנצחים המתקדמים ובאים לא יראו דבר ממה שגאוני-הרשע עוו כאן.

האסירים שעדיין כוחם במ לעמוד על רגליהם, נגררים על ידי הגרמנים ב"נסיגתם"; זהו ממש עדר ענק ההולך תחת איומי אקדחיהם של האס.אס., שאינם מהססים לירות ולפצפץ את ראשו של כל היוצא מן השירה אשר -עצוב מאד- ממשיכה בדרכה.

ובינתיים, כבר כבשו הרוסים את לובלין. מחנה הריכוז של יוניה, שבו נמצא רוברט הוא עתה ריק לגמרי. רק 10 חולים נמצאים בבית החולים, רובם ככולם נכים, ואיתם גם ה"קאמארד-דוקטור" הלא הוא רוברט. איזה קץ מצפה להם? איש אינו יודע. לפי שעה, שולט השממות במחנה ורק מפעם לפעם משסע את הדממה העמוקה שאון רחוק עדיין של תותחי הצבא הרוסי.

מחנה אושוץ גם הוא מתרוקן. שטרסר עדיין נמצא שם כדי לפקח על הפיניו. בבתי החולים ובמרפאות נמצאים לא יותא מכמה עשרות של חולים, אסירים פוליטיים ואחרים. הם נבששים לגורלם ללא כל טיפול וללא מזון. בשור האחרון העומד לצאת לדרך נמצא לאון אררה. מראהו, כמו כל האחרים, כגוף ללא נשמה. בכל אופן, אררה סבור כי כוונתם של האס.אס. היא להרוג את כולם באחד היערות שבדרכם. לכן, התחמק בכל פעם וניסה להישאר באושוץ עד לרגע האחרון בצפייה לשחרור שיגיע בינתיים, או לאיזשהו נס. אולם, עתה נראה שכל התקוות נמוגו. דמותו של רוברט -שהוא משער שאיננו בחיים עוד- עולה מול עיניו.

ברגע זה תופסת יד ברזל בעורפו. הוא מפנה ראשו ורואה מול עיניו את פון דורק מתזיק אקדח בידו ומרעים עליו בקול:

"מה אתה מחפש כאן? אתמול ראיתי אותך יוצא, והיום אתה שוב כאן?
בוא ואסדיר אתך את החשבון מיד!"

בין האסירים שהכירו את האילים מעבודתו במרפאה נשמעו קולות
רפים: *schade! schade!* ("חבל, רחמנות!") אולם אררה כבר נגרר ביד
חזקה אל מקלט קרוב ששימש מסתור לקצינים בעת הפצצות אויריות.

לבדם, בתוך המקלט האפלולי, החדיר דורק את מבטו לתוך עיניו
של האילים ולהפתעתו ראה בהן חיוך.

- "כיצד זה אינך פוחד ממני?" שאל, בצרפתית, הסוכן החשאי הבריטי.
במקום תשובה, הטיל לאון אררה את עצמו עליו ובשק לו.

- "Sharpman!!" (חברה'מן, נבון ופיקח) מילמל דורק, והוסיף: "תמשיך
להסתתר כאן. בעוד 24 שעות לא יישאר אף גרמני אחד במחנה זה".
לאחר מכן, ירה יריה אחת באויר ויצא מן המקלט כשאקדחו,
העשן עדיין, בידו.

שור האנשים יצא לדרך בעקבותיו של דורק. לאחר הליכה של
כחמישה קילומטרים הופיע אוטו צבאי קטן שנסע במהירות, נעצר לפני
המפקד, ושני אס.אס. ירדו מן המכונית והצדיעו לו. בפנים המכונית
במצא ד"ר ליסקי.

שני הס.ס., כלומר, הנהג והמלווה שלו, הניפו יד ימין וקראו:
"הייל היטלר!"

- "הייל היטלר!" השיב דורק, עלה למכונית והתיישב ליד הנהג.
ה"קאפוס", הסרג'נטים ושאר חיילי האס.אס. ראו את המחזה
-גרמני שיפוטי- מבלי לפקפק במאומה.

לאחר שהמכונית התרחקה מרחק ניכר מהמקום, פקד פון-דורק על הנהג:

- "כל הזמן בכיוון הצפון! ותתקרב לעבר קוי האויב."
- "תתרחק מקוי האויב" תיקן ד"ר ליסקי.

ארבעת אנשי האינשליג'נט סרויס הצליחו, איפוא, להתקבץ יחד לאתר שמילאו במשך כמה שנים את שליחות הריגול שלהם במחנות הריכוז.

- "שים לב!" צעק דורק "יורים לעברנו. הנף את הדגל הלבן והתקדם בקביעות וללא היסוסים".

שמשת המכונית נשברה לרסיסים ופצעה קלות את הנהג.

תוך זמן קצר, "נפלו בשבי" של יחידת פרטיזנים פולנים בפיקודו של סמל סובייטי. שבועיים לאחר מכן, כבר ישבו כאורחי כבוד בקבלת פנים שנערכה על ידי עיריית לובלין לכבוד המנצחים הרוסים ובני בריתם.

*

* *

לאחר 24 שעות ללא אוכל וכמעט ללא תנועה, יצא האילם מן המקלט והחל ללכת, לבדו, בתוך המחנה הנטוש. נכנס לתוך בית החולים והתקבל על ידי החולים במקום כרוח רפאים. הם לא יכלו אף לשער כי צד זה ייתכן שהוא נשאר שם. אררה הצליח למצוא לעצמו משהו לאכול, וחזר מחדש אל תוך המסתור שלו.

הוא לא הופיע שוב, אלא כעבור יומיים כאשר הרוסים כבשו את המקום ונתנו דרור לכל האסירים. אלה האחרונים יצאו, והחלו להתארגן בקבוצות בהתאם לארצות מוצאם. היו הרבה צרפתים, ובסך הכל 3 יוונים.

כמה ימים לאחר מכן, התפשטה הידיעה כי בקראקוב הוקם מרכז שמירתו

לקלוט את ניצולי המחנות, לטפל בהם ולשלוח אותם אל הארצות שמהן באו.

מכפר לכפר ובכל אמצעי שרק הוצע להם, יצאו הנרדפים האומללים של אתמול - הנטושים היום - אל הדרך. כולם לכיוון קרקוב. שם, זכו סוף סוף לטיפול טוב יותר. חילקו להם בגדים רוסיים, נעלים אמריקניות, והיה שם מטבח צבאי שסיפק להם אוכל.

הניצולים היהודים המעטים שמוצאם מיוון נפגשו בקראקוב וניסו ליצור קבוצה משלהם כדי לבקש שישלחו אותם לסלוניקי. בינתיים, הגיע מכתב מאדם בשם יצחק ארוך, שנמצא בלובלין. במכתבו יעץ להם זה שיבואו כולם לעיר זו שבה אמור הקונסול היווני לדאוג לנסיעתם ליוון. הקבוצה אכן התארגנה, אבל איש לא חשב אודות לאון אררה. הניצולים היו ברובם הגדול צעירים שאף לא הכירוהו.

בעוד אלה מיוון מנסים באמצעיהם - הם לצאת מן המצב בו נמצאו, נראה לעומת זאת כי הצרפתים היו מאורגנים טוב יותר. בית גדול הוקצה עבורם ב"דרוגה אוליצה" ונציג מצרפת דאג לבל יחסר להם דבר, וכי יוכלו לנסוע בכל ההקדם לייעדם, אל מולדתם המשוחררת.

במבט ראשון, נראה מוזר מדוע לא התקרב לאון אררה אל הקבוצה של בני ארצו שויברו ביניהם בספרדית - יהודית או ביוונית. אולם, האילים המסכנן הרגיש מרוחק מצעירים אלה, ולא יכל היה לחלוק עמם את ההרגשה השופעת והמהממת של החופש. מה עוד, שמוטו - כח הדיבור שניטל ממנו - היה גורם נוסף שהרחיק אותו מחברת הצעירים.

היה זה בקר בקר בפברואר, והאילים התהלך לו ברחובות קראקוב. רגליו הנתונות בנעלים אמריקניות החלו לקפוא מקור ולאבד את התחושה, והוא ניסה להמריץ את מחזור הדם תוך שהוא רוקע ברגליו בחזקה וללא הפסק. הוא הרים את צווארון מעילו, מתוצרת רוסייה, כדי להגן מעט מפני ציבת

הרוח הנושבת. רגש של קורת רוח מרובה מילא את נפשו. קורת רוח להרגיש חפשי, מבלי לראות מול עיניו את פניהם האלימות של האס.אס., מבלי לעבוד 14 שעות ביום, תוך פחד מתמיד להישלח אל המוות אם רק ינטשו אותו כחותיו או יחלה. "המלחמה הנוראה הסתיימה. עתה אולי יזכה אותי אלוהים לראות שוב את סלוביקי, למצוא את האוצר שהסתרת, לראות אולי שרדו בודדים מבני משפחתי".

הוא המשיך להכות ברגליו על הקרקע וגופו רעד מקור. "הוי... סלוביקי, סלוביקי, היכן את? מתי אראה את תכלת שמיך, את הים הכחול, השקט, את ההרים הנישאים מולך?"

- " *Alors, c'est le premier départ pour la France?* "

(ובכן, זוהי ההפלגה הראשונה לצרפת?)

קול אלמוני זה עורר אותו מחלומותיו בהקיץ, והוא נוכח לראות כי הוא נמצא בתוך קבוצת צרפתים שעמדו והתבוננו בהערצה ובמעט קנאה באוטובוס של הצלב האדום הבינלאומי שעמד מוכן לצאת בכל רגע כשבתוכו ישבו כבר כשלושים מבוגרים, אסירים לשעבר. זה היה מסעו הראשון האוטובוס שהחזיר ניצולים לארצם.

כל נוסע חדש שעלה לאוטובוס זכה בברכת פרידה מפיהם של מארגני

המסע:

- "נסיעה טובה, בהצלחה, ולהתראות בקרוב בצרפת!"

- "להתראות חברים!" ענה אדם שעלה זה עתה לאוטובוס.

לבו של לאון אררה החל לפעום בחזקה. אדם זה שעלה אחרון דמה בצורה מפתיעה לרוברט קאסן. האילם הספיק לראות את גבו בלבד, ולפי מראה לבושו לא יכול היה לזהות אותו בודאות. אולם הקול היה קולו של רוברט.

האילם המתין עד שיתפוס מקום באוטובוס ויתיישב, ואז יוכל לראות את פניו.

עכשיו, לא היה עוד שום ספק, זה היה האדם שהציל את חייו, ידידו קאסן.

לאון אררה שעמד ליד המלונים והמארגנים של הקבוצה ניסה להתקרב, אבל באותו רגע ממש נסגרו דלתות האוטובוס, והמכונית החלה לבסוע.

האילם הרגיש כאילו פצתה האדמה את פיה ואיימה לבלוע אותו חייסו רגשי עצבות וזעם הציפו אותו. הוא החל לרוץ בכל כוחותיו אחרי האוטו הנוסע כשהוא עושה תנועות מבלבלות ונאנק בצורה עגומה.

- "מסכן, מטורף כנראה" אמר אחד.

- "ישנם רבים כמוהו בין הניצולים", ענה מישהו אחר.

אבל, מבלי להתיימש, אררה רץ. לאחר קילומטר אחד בערך פנה האוטובוס לדרך עפר, ואחד הנוסעים שראה במקרה את האדם המסכן שרץ אחריהם בנפנוף ידיים ומעווה פרצופו, הצביע עליו והעיר את תשומת-לבם של הנוסעים. הד"ר קאסן העיף אף הוא מבט מבעד לחלון של "אוטובוס-אמבולנס" זה ולא איחר להכיר את העוזר הותיק שלו, חברו הותיק לסבל, את חברו האוהב, זה שמוצאו מסלובניקי.

- "עצורו עצורו" התחיל לצעוק בקול סמכותי "עצורו" האוטובוס נעצר.

האילם המסכן הכפיל את מהירות ריצתו. כאשר כבר היה די קרוב, לא יכול היה עוד ד"ר קאסן להתאפק, פתח את דלת האוטובוס, ירד, והחל לרוץ לקראתו.

שמחה עצומה מילאה את לבו של האילם. לסתותיו החלו לרעוד, עוית לחצה ועלתה בגרונו; ולפתע - צעקה, שנשמעה באופן ברור:

רוברט! רוברט!

שני הגברים התחבקו. רוברט עמד משתאה נוכח הנס שהוא חווה זה הרגע: האילם מסלובניקי לא היה אילם עוד.

הפחד והאימה גרמו לו שיאבד את כח הדיבור שלו, והנה ההתרגשות

הגדולה החזירה את המלים לפיו. כבר היו דברים כאלה מעולם; המדע מאשר זאת, אבל אותה שעה זה נשמע כמו גס משמים.

רוברט הסכיר לחבריו שבאו טובוס, ולאחראי על המסע, את קשרי

האחווה שהיו לו עם אדם זה שרץ לקראתו. הכל הקשיבו לו בקשב רב ובהערכה. הוא סיפר להם כיצד לאון אררה איבד את קולו ואיך לאחר שנות השבי הנורא הוא הוציא לפתע את ההברות הראשונות מפיו, כתוצאה מטפגשם הפתאומי. וד"ר קאסן הוסיף:

- "לא אוכל להמשיך אתכם עתה. אשאר פה עם ידידי ואסע ביחד אתו בתאריך מאוחר יותר. לא אוכל לעזוב אותו!"

- "נקח אותו אתנו!" קרא אחד

- "כולנו אתים", הוסיף ואמר אחר.

האחראי למסע הוציא מכיסו את רשימת הנוסעים ורשם בתחתית הרשימה את המספר 31 כשהוא שואל לשמו של הנוסע החדש.

- "לאון אררה" ענה, במקומו, הד"ר קאסן.

- "Montez!" (עלהו)

שני הידידים ישבו זה ליד זה, והאוטובוס המשיך בדרכו.

פרק טית ואר
=====

מרץ 1945. צרפת משוחררת מזה שבעה חדשים. מיסלין קאסן מצפה
ביאוש לבואו של רוברט אהוב נפשה. התקוות של הימים הראשונים טבעו
ונעלמו, ואילו הפסימיות תפסה מקום ורבעה מבלי לזוז כקרנף שחור.
הידיעות שהגיעו מכל הכיוונים רק מוסיפות קדרות אל ליבה: נראה כי
מעטים בלבד מאלה שהוכנסו אל מחנות המוות יחזרו ביום מן הימים.
הנחה זו היא איומה עוד יותר בנוגעליהודים אשר הושמדו ללא רחם:
גברים, נשים, זקנים וילדים. יש להימנע מן המחשבה על סיכוי של
פגישה בעולם הזה.

אלו הן מקצת המלים המרות שמיסלין חזרה ושמעה מדיייום מאז
יום השחרור.

כמו נשמה מיוסרת, הלכה ממקום למקום כדי לבסותו לקלוט רשמים
מפיהם של הפליטים שהחלו להגיע בזרם קלוש ודק אל צרפת. אסיר מלחמה
אחד, גנרל לשעבר, צרפתי, סיפר לה כי הוא ראה את ז"ר קאסן במחנה
אושויץ והיה זה כחדשיים לפני השחרור בידי הרוסים. אולם, כדי לצאת
מן הספק יש להשתדל, בפנייה אל השלטונות הצרפתיים, לקבל לידיה את
רשימת הניצולים ממחנה אושוויץ.

לקראת סוף ינואר 1945, הודיעו להמלשכת השר שאליו פנתה, כי
רשימת הניצולים ממחנה אושוויץ טרם הגיעה אליהם; אולם, ב-15 לפברואר
היא יכלה כבר לעיין ברשימה זו. להוותה, לא נכלל שמו של רוברט קאסן
בין 300 שמות האסירים הצרפתיים ששרדו.

הלומת עצבות, חזרה מיסלין אל ביתה.

עתה, עם לכתו של רוברט, יהא עליה לקבור לעד כל תקוותיה, כל
תכניותיה לעתיד, ואת עלומיה. אולי גם את חייה ממש.

ניתן לדמות את תכונותיה של מיסלין לאלה מראות קריסטל. ראי כזה —

כל בשיפת-פה קלה מעכירה אותו.

מישלין - כל כולה אמר טוהר מידות ואצילות נפש. אף לא לרגע אחד
עלה בדעתה, למרות שפע ההזדמנויות שנקרו בדרכה, לבנות לעצמה חיים
חדשים לצידו של גבר אחר, גם אם יאהב אותה זה אהבה עזה.
גורל !

באותה החלטיות נחרצת שאנשים מסוגה מסוגלים לה, בשבעה

מישלין להקדיש את חייה למטרות חסד.

כצעד ראשון, יהא עליה לעזוב את בית הוריה, כדי שלא להעציב

את לבם בעקשנותה ובסירובה לא לראות פני איש. עליה למנוע כל אפשרות,
ולו גם הרחוקה ביותר, להיות "נורמלית", להיות אחת מכל אותן מאות-
אלפי נשים שאיבדו את בעליהן או שנחשבו בעדרים לתמיד.

"לא, לא. אמרה לעצמה מישלין. יש כאן רצון עז להחזיר את החיים

לקדמותם כאילו מאום לא קרה במשך חמש שנים איומות. אלהמתוך חולשה

והללו מתוך ויתור וכניעה למצב יתחילו לשכוח הכל. אבל אני לא אשכח

דמותו של רוברט תהיה תמיד מול עיני. רק בתוך קלחת של אהבה למען

הסובלים, רק בתוך מעיין של אהבת הזולת, של מסירות, אוכל אולי לרחוץ

ולטהר את הבזיון והחרפה שגופי סבל עד כה. כל ילד עזוב ימצא בי את

אמו. כל מיאוש וחסר תקווה ימצא נוחמים במילות העידוד שלי !

*

* *

הרופא הזקן, ד"ר לדוס, ידיד אישי של משפחת לרו הופתע לראות

במרפאתו את מישלין קאסן.

- "למה הטרחת את עצמך, מישלין קטנה שלי? אני יודע, את חוששת שמא

כבר זקנתי כה, שלא אוכל לקפוץ אליכם לביקור בית? אבל, את הרי יודעת

כמה נעים לי לראות את ידידי הטובים!"

ד"ר לדוס הזקן נכח בלידתה של מישלין, ותמיד ראה בה ילדה קטנה

וקרא לה "מיסלין קטנה שלי". כיצד יכול היה לנחש כי בראשה ובנפשה של "מיסלין הקטנה שלו" התרוצצו בשעה זו, בעירבוביה מזעזעת, מאורות נחשים ומפלצות מוזרות של חזיונות העבר הקרוב, עם מלאכים לבנים של טוהר ושל אור הבוקעים ונולדים מתוך רגשותיה הנאצלים?

- "קודם כל, מיסלין קטנה שלי, אמרי לי בגלל מי הגעת אלי. אם מישהו חולה בבית, יכולת לטלפן אלי. האם את היא שאינך חשה בטוב? אם כך אמרי לי איך את מרגישה".

- "אני נמצאת על סף טירוף הדעת, דוקטור"

בשמעו דברים אלה, עשה הדוקטור תנועה פתאומית של הפתעה, ושאל

בתמהון:

- "מה הדיבורים האלה, מיסלין? מה עובר עליך? ספרי לידיד הוטיק שלך מה מעיק עליך".

- "ד"ר לדוס", אמרה מיסלין במתיקות ובנחישות כאחד, "שוב איבני אשה נורמלית. הגרמנים החזיקו בי חדשים רבים בבתי הסוהר שלהם ואני עברתי על בשרי עינויים ופחדים שלא ניתן לשכוח אותם במהרה. רק שובו של בעלי רוברט עשוי היה להשכיח ממני הכל. אבל, החזקתי בידי היום את רשימת ניצולי מחנה הריכוז של אושוויץ, שבו היה בעלי... והשם שלו אינו מופיע ברשימה. אם רוברט אינו חי עוד, לחיים אין עוד שום ערך עבורי".

הרופא ניסה למחות נגד קביעה זו, ששמע פעמים כה רבות מפציינטים שלו אשר זעזוע או הלם נפשי גרמו להם לשקוע במצב של דכאון עמוק... אבל מיסלין לא הניחה לו לדבר, והמשיכה בדבריה בטון מעשי.

- "ישנן שתי דרכים לפני: האחת, להישאר במקום שבו אני נמצאת, בחיק משפחתי, ולנסות להסתיר ולדחוס פנימה, באופן מתמיד, את התקפות הזעם או התסוקה שיתרחשו בנפשי שאין לה מרגוע. דרך זו תוביל אותי במהרה אל בית המסוגעים. הדרך השנייה היא להיעלם מכאן לכמה שנים ולהעמיד עצמי לשירות באחד הארגונים הבינלאומיים לעזרה לעקורים. כך, תוך מילוי תפקידי עבור מטרה קדושה, ייתכן שאוכל להרדים ולהדחיק את הזכרונות

המרים שלי ואת הכאב שבלבי! אני אצא את צרפת מבלי להשאיר אחרי כתובת מדויקת, היות ואינני מעונינת לקבל מכתבים עם הפצרות ובקשות לחזור; עם הצעות לאיזה שידוך מצוין וכו', וכיוצא באלה דברים שצפויים לי. אני רוצה לשכוח את עצמי ולשכוח מכולם. מפעם לפעם, אשלח לאמי מכתב כדי שתדע שאני בחיים, אבל לעולם לא אגלה היכן בדיוק אני נמצאת".

עברו שלושה ימים מאז אותה שיחה. בערב קר של חודש מרץ הופיע ד"ר לדוס לביקור אצל אנטואן וג'רלדין לרו. הוא מצא את ידידיו שקועים בכורסות, קרוב אל האח, בדירתם המרווחת אשר ברחוב פוש. ד"ר לדוס, אדם טוב לב ובעל שאר רוח, החל בהומור כמו לקנטר אותם:

- "האם מותר דבר כזה? אתם נחים לכם כאן כמו זוג בורגנים טובים ומניחים לרופאים זקנים בני 80 להתרוצץ ברחובות?"
השעה היתה 8 בערב. כשראו את ידידם נכנס בשעה זו אל ביתם, חשו בני הזוג לרו הפתעה מרובה אך גם נעימה ביותר.
הם קמו מיד ממקומם וקידמו את פניו בחיבה. ז'רלדין צלצלה וביקשה מן העוזרת להכין לאורח קפה טוב. אחר כך פנתה אל הרופא ואמרה לו בידידות:

- "ללא ספק, מלאך טוב שלח אותך לכאן. אנטואן ואני נמצאים במצב רוח נורא ואנו בטוחחים ששיחה בין שלושתנו תהיה רבת ערך".
ד"ר לדוס התרווח באחת הכורסאות, ולאחר שהעיר לאנטואן כי ניצול-היתר שהוא עושה במקשרתו עלול לגרום לו נזק בריאותי, הוא פנה מיד ובאופן ישיר אל מטרת ביקורו.
- "באתי לשוחח אודות מישלין".

- "אודות מישלין?" נזדעקו שני בני הזוג לרו בקול אחד.

- "אבל" הוסיפה ז'רלדין "בדיוק מישלין העמידה אותנו במבוכה רבה כאשר הודיעה לנו על יציאתה לחו"ל בשירותו של ארגון סעד בינלאומי,

ומבקשת היא מאתנו להנביח לה לעשות כפי שהיא מוצאת לנכון אם אנחנו מבינים ללבה ואותבים אותה. לבי, לב אם, עזוב למדי במחשבה כי ייתכן שבת יקרה זו לא מצאה אצלנו את מלוא החיבה שהיתה ראויה לה לאחר כל הטבל שעברה בידי הגיסטאפו ולאחר כוס המרורים ששתתה לאחר שנודע לה כי רוברט איננו".

- "אין ממש בכל מה שאת חושבת" הוסיף אנטואן. "מישלין היא גיבורה, והיא רואה את הדברים מבעד למשקפת אחרת, של רגשות בעלים...".
לרו עמד להמשיך ולדבר אולם הדוקטור קטע את דבריו באמרו:

- "זהו בדיוק אנטואן. מישלין ביקרה אצלי טרם נסיעתה וביקשה ממני לבוא ולהסביר לכם את הלך הרוח שלה כדי שחלילה לא תשפטו את התנהגותה באור לא נכון. עצתי לכם היא להשאיר את המצב כמות שהוא ולחשוב על כך שבתכם היתה נבונה דיה למצוא בעצמה את התרופה כדי לצאת מן הדרך המסוכנת שמובילה מדכאון פשוט אל חולשת העצבים. מנסיוני כרופא אני יודע על מקרים רבים של נפשות במצוקה, נשמות טובות ועדינות, שלא במהרה יוכלו להתאושש מכל מה שראו העיניים במשך חמש שנות המלחמה הנוראית. אל לנו לשפוט את הצעירים לפי אמות-המידה של ההגיון שלנו. אנחנו, -ואני עוד יותר מכם- ידענו ימים טובים; ימים של שלות הנפש ושל רוגע. את העריסה שלנו הניעו לצליליו של ואלס וינאי באירופה זאת של המאה ה-19. ואילו הם!... הנוער האומלל שנולד במאה הנוכחית של פלדה וברזל ושל רעש מחריש אזנים של מנועי המטוסים או, עוד יותר עזוב ועגום, של נפץ ההפצצות! אם ניקח את המקרה של מישלין הקטנה... היא נולדה, אם אינני טועה, בשנת 1915 כאשר "הבושים" הטילו את פצצותיהם על פאריס. שנות ילדותה עברו עליה במהלך המלחמה העולמית הראשונה ובתקופה הסוערת שלאחר המלחמה. בשנת 1933, כשהיתה בת 18 ונראתה כניצן של ורד העומד לפרוח, כבר עלה היטלר לשלטון והחשש מפני מלחמה חדשה כבר החל לבקר בלבבות.

לא עברו שנים רבות, וצרפת כולה נכבשה, והכיבוש הביא על עמנו סבל כה רב. בפרט היה הסבל גדול עבור צעירים כמו מישלין הקטורים קשר עמוק למסורת ולערכים הנשגבים של המולדת.

הד"ר לדוס הופרע לרגע במהלך דבריו הארוכים בכניסתה של העוזרת שהגישה לו קפה עם עוגיות ודברי מתיקה.

- "העובדה שמישלין בסעה לחוץ לארץ אינה כה חמורה בעיני" אמרה ג'רלדין. "מה שמטריד אותי הוא מדוע היא לא ציינה בפנינו לאיזו ארץ היא יוצאת".

- "שמעת, אנטואן, את ההגיון המפורסם של אשתך? אבל, ג'רלדין היקרה" אמר ד"ר לדוס "אם מישלין היתה מוסרת לכם את כתובת מעובה הנוכחי, הרי לא היה לי צורך להימצא כאן ברגע זה. אם נעשיתי לפרקליט של הצעירים האומללים הללו, אם נתתי בפניכם הרצאה קטנה על ההיסטוריה בת זמננו, הרי כל זאת כדי להצדיק בעיניכם את מה שבראה לכם "מוזר" בגישתה של מישלין. כרופא וכפסיכולוג אני מרשה לעצמי לומר לכם כי יש להבין גישה זו, רצון זה לשים קץ לעבר כאוב, לשכוח לפי שעה, ולקוות שהחיים יסמנו לנו בעתיד באיזו דרך חדשה להמשיך. כידיד טוב אני מרשה לעצמי ליעץ לכם לראות בעין יפה את החלטה זו של ילדתכם היות ואני מוצא בה הגיון. ייתכן אמנם שקשה לכם כרגע לקבל זאת, אבל לדעתי יש להחלטה שלה בסיס מסוים".

השיחה הלבבית נמשכה עוד במישור הפילוסופי. אולם, כשביקש ד"ר לדוס את רשותם של ידידיו להיפרד וללכת לביתו, הוא חש בסיפוק רב על שהצליח להרגיע מעט את נפשם של בני הזוג לרו.

*

*

*

מישלין הגיעה להחלטה לעזוב את צרפת במהלך ביקור שערכה אצל דונה קלרה וקרלוס דה לוס ריוס בשגרירות הספרדית.

דרך מקרה פגשה שם במר הנרי דה-גרובל, נציג אדמיניסטרטיבי לפאריס, של "הצלב האדום" (שמרכזו בג'נבה). לאחר שמר דה-גרובל הירצה

בפני המוזמנים של המרק"ז דון קרלוס על היעוד החשוב של "הצלב האדום" לחיטול העונבי והמצוקה שהמלחמה הנוראה השאירה אחריה בכל הארצות שנכבשו על ידי גרמניה. הוא הדגיש עד כמה קשה למצוא מתנדבים או עובדים שיהיו בעלי תכונות אנושיות, בעלי יכולת ביצוע ויושר אישי. ישנם כמה וכמה תפקידי מפתח חיוניים בארגון הסיוע הבינלאומי המשוועים לאנשים כאלה.

כאשר מאורח יותר עברו להתכבד במזנון העשיר, שיופיה המהמם וצחוקה של דונה קלרה הוסיפו לו התלהבות ועליצות, עמדה מיסלין, שוב דרך מקרה, בקרבת מר דה-גרובל. זה האחרון שאל פרסיה האישיים, התעניין בתכניותיה, ולבסוף הציע לה משרה אחראית בארגון שבו הוא משמש אחד ממנהליו. מיסלין ענתה לו כי בו ברגע שתחליט ליטול על עצמה משימה כזו, היא ודאי תיצור עמו קשר.

*

* *

כאשר ראה מר הנרי דה-גרובל, ימים ספורים לאחר פגישה זו, את מיסלין נכנסת אל משרדו, לא הצליח להסתיר את שמחתו והוא הקביל את פניה של הצעירה בלבביות רבה.

- "אני מוכן להציב אותך לכל מקום שתחפצי, גברת קאסן."
- "אין מדובר היכן ברצוני לחיות" ענתה מיסלין "אלא היכן יש צורך דחוף יותר בממלא תפקיד".

מר דה-גרובל שאב נחת מתשובה זו והודיע למועמדת החדשה כי כרגע ישנו צורך חיוני במזכירה יעילה שתהיה אחראית על חלוקת חבילות ציוד ומזון ביוון. יוון, הוסיף הוא, יצאה זה עתה מתוך שני אסונות קשים: ראשית, המלחמה, ואחר כך ההתקוממות של דצמבר 1944, ושתיהן גרמו לקרבנות רבים והותירו במצב שבלתי ניתן לתארו אלפים רבים של יתומים ואלמנות.

- "בסדר, אמור לי מתי עלי לצאת לדורך?"
- "כבר מחר, בשעה 8 בבקר, במטוס צבאי".

*

* * *

כשירדה מן המטוס בשדה התעופה של "טאטוי", במרחק קילומטרים ספורים מאתונה, הופתעה מישלין לראות גבר אלגנטי, כבן 35, שהתקרב ודיבר אליה בצרפתית טובה שרק עקבות קלים של מבטא זר ניכרו בה:

- "האין זו הגברת מישלין קאסן שעמה יש לי הכבוד לדברך?" שאל באבירות מסוימת אלמוני זה.

מישלין הביעה בפניו את מלוא הפתעתה מקבלת פנים זו שלא ציפתה לה.

- "הרשי נא לי להציג עצמי, גברת קאסן: שמי הוא אלכסיס דאלאס, מזכיר ומתרגם של מרכז "הצלב האדום" ביוון. אני מאחל לך שהייה נעימה בעיר הבירה ומקווה שיהיה לך נעים לחיות בקרב העמיתים שלנו. זה יהיה עונג עבורי אם תסכימי לבוא איתי, ואני אסיע אותך במכונית שלנו אל מלון "בריטניה הגדולה" שבו שמרתי עבורך חדר".

מאליו מובן, כי קבלת פנים לבבית כזו היתה מסחררת את ראשה של מזכירה. אולם, מישלין, הגם ששמרה על פנים מחייכות ועל אותה אדיבות צרפתית כה טבעית, מחשבותיה היו נתונות לכיוון אחר. היא באה ליוון כדי להתמסר לפעילות הומניטרית, להקדיש את מלוא מרצה למען הנזקקים ולא כדי להחליף מחמאות עם אדוניים הדוריים.

במכונית שהובילה אותה לעבר אתונה היא חשה כי שתיקתה העמידה מעט במבוכה את מר דאלאס, ומתוך נימוס היא פנתה אליו בשאלה:

- "מתוך שלוש הנשים שירדו ביחד איתי מן המטוס, איך הצלחת לבחש מיהי המזכירה החדשה שחייכתם לבואה?"

אלכסיס הסימפטי השיב מיד:

- "היות וידעתי כי עומדת להגיע לכאן צרפתיה, לא היה לי ספק קל שבקלים כי תהיה היפה מבין אלו שיירדו מן המטוס... עובדה שלא טעיתי."

"תמיד אותו פזמון", חשבה מיסלין; אולם חיבוכה הטוב גרם לה לכך שתודה לו על דבריו:

- "אויב מאד מצידוך שיש לך דעה טובה על חבריך לעבודה".

- "אני מקוה, גב' קאסן, שתאהבי את יוון, היות ובחרת דוקא בארצנו ולא בשום מקום אחר. יוון, כפי שהיטב ידוע לך, היתה ערש התרבות האירופאית; אמנם נושא-האור, המגדלור של ציוויליזציה זו נמצא כבר מזה כמה מאות שנים בצרפת."

שוב השתרר שקט ומיסלין שברה את הדממה ושאלה אם כבר הגיעו לאתונה.

- "כן, גב' קאסן. המכונית שלנו עושה דרכה ברגע זה בלב אתונה. תוך כמה דקות נגיע למלון ושם תוכלי לבוח מהמסע שלך. אבוא לקחתך מחר בשעה 9 בבקר. מר הנרי דה-גרובל המליץ עליך בחמימות."

מיסלין אף לא הקשיבה למשפט האחרון של בן לויתה. מחשבותיה ריחפו במקום אחר. היא בזכרה באיזו התלהבות פרש לפניה רוברט, בשנה הראשונה לנישואיהם, את תכניתו לטייל יחד ביוון; תכנית שלא יצאה אל הפועל בשל סבות שונות. דמותו האצילה של רוברט בעלה האהוב היתה כה קרובה עד כי בדמה היה לה שהיא עומדת לשמוע את קולו. באיזו התלהבות דיבר אודות יוון העתיקה, על מנהיגיה הגדולים, על היוצרים שלה, הפילוסופים, האמנים שלה; על ההיכלות והמקדשים מעוררי ההתפעלות עד ימינו. והנה, עתה היא - מיסלין - נמצאת באותה אתונה המפוארת מבלי להרגיש שום דחף של סקרנות לבקר באותם שרידים של העבר המזהיר שלהן אההו... לו היה כאן רוברט אתי, יכולתי לראות את הדברים בעינים אחרות. כל מה שאני רוצה עכשיו הוא להקל את כאבי תוך סילוק כאביהם של אחרים.

- "הגענו, גברת קאסן"

קולו של אלכסיס החזיר אותה למציאות. שוער המלון נטל את שתי מזודותיה, ופקיד הקבלה יברך אותה לבואה בצרפתית שהורה. בתואנה שנער המעלית מחכה לה ליד המעלית, מיהרה מיסלין להיפרד ממר דאלאס ורגע לאחר מכן כבר היתה בחדר מס' 47 בקומה השנייה של מלון זה, אחד ההדורים והמודרניים אשר בעיר הבירה.

דאגתה הראשונה היתה לסדר את בגדיה בארון ואחר כך שכבה על גבי המיטה כשהיא מניחה למחשבותיה להמשיך ולרחף במירוץ שלהן אל עבר החלומות וההרפתקאות.

*

* *

המוני זוגות עינים הונפנו לעברה של מיסלין כשנכנסה לחדר האוכל המהודר של המלון בו שהתה. מסביבה, ליד השולחנות הערוכים בטוב טעם, נראו קצינים בריטים בכירים, כמה גברות לבושות באלגנטיות, וכמה אזרחים.

נשמעו שיחות בשפות שונות אולם בעיקר באנגלית ובצרפתית.

- "מוזר", חשבה מיסלין, "יש לי ההרגשה כאילו עדיין נמצאת אני בצרפת. מחשבתי היחידה בכל אופן היא להשלים את משימתי כאן בשקידה רבה ולא לשים לב לכל האנשים שמסביבי, שמתבוננים בי בסקרנות, שאף אינם יודעים להסתיר את כוונותיהם ותשוקותיהם"

היא ויתרה על המנה האחרובה, הקדימה ופנתה אל חדרה. שם לגמה כוס מים ובלעה גלולת "ורובל", שתאיץ את בואו של מלאך השינה, להשכיח את סערות הנפש.

*

* *

כפי שהוסכם מראש, בשעה 9 בבקר, הופיע אלכסיס דאלאס, מאושר כסטודנט שעבר בהצלחה את בחינות הקונקורס, קד קידה לפני מישלין וביקשה לעלות למכוניתו ולהסיע אותה למשרדי הצלב האדום הבינלאומי, שהיו ממוקמים באחד הרובעים היוקרתיים של אתונה, בקולונאקי. שמח, שופע עליצות, שאל אלכסיס את מישלין אם שנתה ערבה לה ואם המאכלים במסעדת המלון נעמו לה, אם יש לה תלונה כלשהי בקשר לשרות וכו'.

- "אני מודה לך על דאגתך", ענתה היא, אבל הכל כשורה".

המכונית הקטנה עשתה דרכה לאורך רחובות שונים ומישלין ראתה בתים חרבים ובנינים הרוסים. היא שאלה את מר דאלאס אם זה נעשה בידי הגרמנים.

- "לא, גב' קאסן. מה שאתה רואה לפניך הוא תוצאות ההתקוממות של דצמבר, שזרעה עצב בליבותינו לאחר השחרור. הגרמנים גרמו לנו בזק בדרך אחרת: דרך הפחד והרעב. יותר ממאה אלף איש מתו ברעב באתונה".

שמי התכלת הבהירים של אסיקו זהרו על החורבות שחלפו לפני עיניהם במהירות. ילדים יחפים וזרי סיגליות בידיהם רצו והציעו לעוברים ושבים את אסיף הפרחים שלהם. הזד הטבע שזרח על ההריסות וילדי העוני הללו היוו ניגוד מוזר שמילא את הלב ברגש של הוקרה ועצבות כאחד.

מישלין לא עצרה מ לשאול:

- "מר דאלאס, התנסיתם בהרבה כאב וצער בשנים האחרונות; ואני שואלת את עצמי כיצד זה ייתכן שעל פני כולם אני רואה חיוך, הבעה של מצב רוח טוב, אפילו מעין שביעות רצון?"

- "בן אתונה הוא שיפוס שמח, אוהב את החיים, וגם ברגעים הכי קריטיים אין הוא מאבד את התקוה כי יבואו לו ימים טובים. הוא מעריץ את השמים הכחולים של מולדתו, את השירים שלו ואת "רצינה" האהובה".

- "ומיהי גברת זו?"

אלכסיס דאלאס פרץ בצחוק מכל הלב.

- "גב' קאסן, "רצינה" איננה גברת. היא מלכה. זהו שמו של יין מיוחד שמיוצר אך ורק ביוון וכמו ה"נקסר", מסקה האלים הקדמונים שלנו, יש בו הכח לשכך את הכאבים ולפקוח את העינים כך שתראינה קרן אור, יפה וזוהרת כמו זריחת השמש".

- "אם מישהו היה אומר לי" חשבה מיסלין בינה לבין עצמה "כי הטיסו אותי לארץ אחרת ולא ליוון, הרי מילותיו בלבד של בחור חמד זה, צאצא של אפלטון ושל הומרוס, היו משכנעים אותי שאכן אני נמצאת בארץ שנתנה לעולם את השירה הקסומה של המיתולוגיה".

*

* *

היה ביגוד מחוספס בין האוירה החמימה של השבע ותושבי המקום, לבין הסמכותיות הקרה של מנהל הצלב האדום ביוון, שוודי שנודע בשם גוסטב לינד. תחושה בלתי נעימה זו שפחה על פניה של מיסלין במבטראשון, אולם עד מהרה התעשתה והבינה כי תפקידה החל למעשה מן הרגע שבו נכנסה למשרדו של אדמיניסטרטור מעולה זה.

הוא הורה לה בתנועת יד לשבת בכורסא שמולו, והסביר לה בקצרה את מהות תפקידה:

- "אני סומך על יכולתך לנהל היטב מבצע ענק. מיניתי אותך מזכירה אחראית על חלוקת חבילות מזון, בגדים ותרופות. פירוש הדבר, שכל ההוראות למחסן לשחרר מצרכים אלו, תהיינה חתומות על ידך ועל ידי מר אלכסיס דאלאס, וחתימה נגדית של מנהל המחלקה שלכם, אנגלי בשם מר פיטר קרים, שהוא כיום כורע תחת עומס-יתר של עבודה, ואינו יכול להספיק לבחון, ביחד עם עובדיו, את זרם הבקשות לעזרה שמגיעות אלינו מכל עבר. בדרך כלל דורשים מאתנו -וללא ספק בצדק- הרבה יותר ממה

שביכולתנו לתת. יש לדעת להבחין בין המקרים שהם ראויים ביותר לתשומת-לבנו. כרגע, אנו ממש מופצצים בפניות ובקשות מצד נכי מלחמה, פצועים, אלמנות, בתי יתומים, בתי חולים וכו'. חייבים לפקח ולבדוק שהסיוע שלנו יגיע אכן לידיהם של הנזקקים. זהו תפקידך וגם של חבריך לעבודה. זה כל מה שהיה לי לומר לך להיום, גב' קאסן. אני מאחל לך הצלחה."

*

* *

כבר בחודש הראשון שלה באתונה הוכיחה מישלין את תבונתה ואת יעילותה. היא שיכנעה את מנהל המחלקה שלה, מר פיטר קרים, לתבוע מן הארגונים שמקבלים חבילות מזון, תרופות ובגדים לנהל באופן מסודר דו"ח יומי מדויק של הכמויות שחולקו על ידם. היתרה שבין הכמות שהתקבלה מ"הצלב האדום" לבין הכמות שכבר חולקה חייבת, מובן מאליו, להימצא במלאי. שמות וכתובות של הנצרכים שקיבלו את החבילות שנתרמו על ידי הצלב האדום יש לרשום ברשימות מיוחדות.

למנהל הכללי של "הצלב האדום" ביוון נמסר על שיטה חדשה, הנקראת "מיקא", שהונהגה בחלוקת חבילות הסיוע. הוא ביקש לדעת את פרטי השיטה ולהפתעתו גילה עוד כי הכינוי "מיקא" שמעו ראשי תיבות של "מישלין קאסן". מנהל המחלקה של מישלין אף ציין בפניו את תבונתה ובעיקר שיבח את שקדנותה ומסירותה של המזכירה החדשה.

- "זוהי ממש פנינה" אמר לו. "היא בעלת יושר אישי, רצינית בעבודה, ויש לה הרגשת יעוד. היא היא זו שגילתה שערוריה גדולה כבר בימים הראשונים לבואה לכאן".

- "ספר לי, בבקשה ממך, איך זה קרה" ביקש לדעת גוסטב לינד, מנהל הצלב האדום הבינלאומי.

- "שלוש שעות לאחר שהעברנו לאחד מארגוני הסעד 3900 חבילות מזון,

התייצבה גב' קאסן במחסני אותו ארגון בתירוץ שנעשתה טעות כלשהי באריזות, וביקשה להחזיר את 3900 החבילות כדי להחליפן מיד באחרות. מתברר, שתוך שלוש שעות, שלוש שעות בלבד, חסרו 400 חבילות מתוך המטלוח של 3900. גב' קאסן הסיקה מכך, שחלק גדול מן הסיוע שלנו אינו מגיע כלל לידיהם של הזכאים לקבלו. ומיד הציעה לי שיסת חלוקה חדשה, שיטה שאימצנו לאלתר וכינינו אותה בשם "מיקא". אני משוכנע שגב' קאסן תזכה לברכותיהם של המוני הנזקקים האומללים על שגורלם כה קרוב ללבה.

אולם, מצד שני, (הוסיף ואמר מנהלה הישיר של מישלין), אשה צעירה זו מתאמצת ועובדת מעל לכוחותיה. היא אינה נפגשת עם איש, אינה נעבית לשום הזמנה. היא מבלה את זמנה בעבודה, לפעמים הולכת לשמוע איזו הרצאה, או מטיילת לבדה באתר האקרופוליס. אולי רצו שתזמין אותה למשרדך כדי לשבח אותה על מסירותה וגם לייעץ לה לצאת ולהתבודד מפעם לפעם".

- "אתה אנגלי, מיסטר פיטר קרים", ענה לו מנהל "הצלב האדום", שהיה כאמור שוודי. "אתה אנגלי; ולפי מיטב ידיעתי, הרי האנגלים מכבדים את בית הזולת".

- "מה רצונך לומר?"

- "רצוני לומר כי הפתגם האנגלי אומר "ביתו של אדם הוא מבצרו". ואם אמנם כך, הרי החיים הפרטיים, לבו של כל אדם ואדם, הם היכל מקודש שאליו אין לנו רשות אפילו להעיף מבט בחוסר טאקט. הנח לה לאשה צעירה זו לנהל את חייה כפי שהיא מוצאת לנכון".

פרק שית זי"ן

לא היה זה מסע תענוגות שרוברט ולאון אררה ערכו מאז יצאו את קרקוב. הם נאלצו לנסוע ולעבור דרך ערים שונות בפולניה, צ'כוסלובקיה והונגריה, ולהמתין שם שבועות ארוכים; וכך לא הצליחו להגיע לצרפת אלא בימים הראשונים של חודש אפריל.

הם נתקבלו בחיבה גדולה על ידי בני ארצם, ושוכנו בסנטוריום ענק שבו קיבלו טיפול רפואי מתאים. עתה, בקירבה מתמדת עם ידידו, מיטה ליד מיטה, משוחח לאון אררה עם ד"ר קאסן.

– "איזה תענוג זה", אמר לו "שהנה אני יכול "לדבר" אתך ולא עוד להביע את מחשבותי בתנועות ובצעקות בלתי ברורות אבל, מדוע אינך שמח, רוברט? אתה נהגת לומר לי בתחנות השונות שעצרנו בהן בארצות הזרות, כי בו ברגע שתגיע לצרפת תהפוך להיות אדם חדש. והנה, אתה נמצא סוף סוף בארצך האהובה. תן שבח לאל על הנס של הצלתנו.

אולם רוברט לא השיב למלים אלו כי היה מאד נרגז מן הדרך שבה התנהלו העניינים. חמישה מחבריו למסע שהצהירו, עוד טרם הכניסה לצרפת, כי הוריהם נמצאים בפאריס, הוסעו מיד אל עיר הבירה. ואילו הוא, וגם לאון אררה שהצהירו כמותם, נשלחו אל בית הבראה בעיר ניצה, כנראה היות וחולשתם הגופנית ביכרה לעין בצורה מפחידה. ממקומות שונים בדרך המסע שלהם, כתב רוברט אל מישלין, אל אביו וכן אל אחיו הנרי, ומחשבותיו של רוברט היו נתונות לכך שודאי כולם דואגים עתה מדוע אין הוא מגיע עדיין. כאשר הרופא אמר לו כי הוא זקוק לטיפול רפואי, למזון טוב למנוחה טרם יחזור לחיים הרגילים בפריס, הוא התקומם וביקש כי יניחו לו, חפשי, להיפגש – ומוטב שעה אחת קודם – עם יקיריו. אולם מחאותיו לא הועילו, וכך הוא נמצא במנוחה מאונס באחד ממקומות הנופש הנפלאים ביותר. דאגתו הראשונה היתה לשבת ולכתוב למישלין כי הוא נמצא בצרפת.

לאון אררה, אופטימיסט מטבעו, מאמין באלוהים, סבלני; הוא סבר,

לעומת זאת, כי "כל מה שעושים מן השמים הוא לטובה". הוא נהנה מהטפולים הרפואיים שהיו כה נחוצים^{לוא} לאחר כל אותן התנסויות קשות של סבל במחנה הריכוז. צערו היחיד היה, שוב, מצבו הנפשי של רוברט ידידו. הוא חשש מפני זעזוע שישבש את דעתו או ישיל אותו בחזרה לאותו מצב עגום כפי שקרה לו במחנה אושוויץ. "אני מבין ללבו" אמר אררה לעצמו. "רוברט משתוקק להיפגש עם אשתו, עם מישלין, שהוא כה אוהב. ואילו אני, אינני נשוי; ובאשר להורי ואחי, הרי זה מכבר איבדתי תקוה לראותם בחיים. יצאנו יחד מאותו גטו ארור בשכונת "ברון הירש" ואחר כך הפרידו בינינו; והרי אני יודע היטב כמה בכלל עשויים לצאת בחיים מאותם מחנות השמדה".

ושוב הוא פנה אל רוברט וניסה לשנות את מצב רוחו.

- "ד"ר קאסן" אמר הוא "לאחר שאסיים את ענייני ביוון, אני אחזור לפאריס. האם יכולת להעלות דבר כזה בדמיונך לפני כמה חודשים?"

רוברט נאנח בעצבות:

- "יש לי הרגשה שלא אמצא את יקירי בפאריס. זה קורע את לבי".

- "אבל למה להתייחס מראש? אם יש צורך, מבחינה רפואית, לשהות כאן שבועיים, במה זה יכול כבר לקלקל את המצב? האם לא מוטב עבור משפחתך שיראו אותך מגיע אליהם בריא ושלם? האם אין זה רצוי להתחיל את חייך מחדש במצב גופני טוב ולא במצב חולשה מסוכן?"

למרות שכמעט ולא היטה אוזן לדבריו של אררה, הרי בכל זאת היתה להם השפעה על רוברט, ולקראת הערב היה במצב רוח טוב יותר וגם השתתף בעליצות הכללית ששרתה באולם ההרצאות, שבו התכנסו כולם בשעות הערב. שם שמעו את ההודעה כי בקרוב מאד יחגגו בנות הברית את נפילת ברלין וכי גרמניה מכינה עצמה לכניעה ללא תנאי.

*

*

*

ישוב על גבי ספסל בגן היפה של בית ההבראה בו נמצאו, נהנה
ליאון אררה להיות לבדו, קרוב לטבע, ולהתמכר לשכרון של כל ההנאות
שסביבו: ניחוח הפרחים, המתיקות של בקר יפה באפרילו!

רוברט לא רצה להתלוות אליו בטיול בקר זה היות וביקש לכתוב
שוב לבני משפחתו, שמכתביו אליהם נותרו עדיין ללא תשובה. למעשה,
עברו כבר 10 ימים מאז הגיעו לצרפת ועדיין לא היתה שום ידיעה בידיו
של ד"ר קאסן. "איזו מהלומה איומה תהיה זו עבורו" חשב אררה "אם מישל
זו נטשה אותו לאחר שנים נוראות אלו של שבי". גל של עצב החל להתגלגל
בליבו אבל נהדף על ידי ציוץ הצפרים והרחש המרגיע של העלים בצמרות
העצים. בתוך כל אלה כמו שמע באזניו את רחשי לבו:
"יש אלוהים, והוא שולט בעולם, ועד היום איש לא הצליח לחדור
אל סודו. לכם, יצורים קטנטנים, הוא נתן לב שמכיל כמה מיתרים המפיקים
צלילים של שמחה או עצב מבלי שתהיה לרצונכם שליטה עליהם. המחשבה
האנושית טרם השיגה, ואפשר שלא תצליח לעולם לגלות מדוע טובלים הישרים,
התמימים והחפים מפשע, ומדוע אין הרעים נענשים מיד, או מדוע אין
מונעים בעדם מלעשות רע. מה הסיבה שתינוקות מתים לעתים מיד לאחר
שנולדו, מדוע קופא לפתע הציוץ העליז בגרובו של הזמיר?
אם אמנם אנו בעלי-חיים הבתונים לצו הגורל מאין-יכולת לשנות
אותו לטובה, מה עזוב שההשגחה העליונה נתנה לנו את השכל כדי לחשוב
ולהתווכח?"

*

*

*

קול צעדים מתקרבים הפריע את הרהוריו הפילוסופיים של ליאון
אררה. לפניו עבר בחור סימפטי, בן 30 בקירוב, ששאל אותו כיצד להגיע
לביתן מס' 37.

- "ביתן 37?" קרא לאון בשאלה. הרי זה בדיוק הביתן שבו נמצא החדר
שלי. אני אוכל ללוות אותך לשם."

- "אודה לך מאד, אדוני".

- "באת לכאן לנפוש בסנטוריום זה?"

- "לא, אדוני. באתי מפאריס כדי לפגוש את אחי".

אור של תוחלת האיר את עיניו של אררה.

- "תוכל לומר לי, בבקשה ממך, מה שם אחיך?"

- "בודאי. רוברט קאסן. לפני חמישה ימים קבלנו ממנו מכתב בו הוא

מודיע לנו שהוא נשאר בחיים ונמצא כאן".

היהודי השוב והרגשני מסלוביקי התפרץ בשמחה ובהתלהבות ודמעות

בעיניו. הוא התנפל על הצעיר שזה עתה הגיע, נטל את ידו והחל לצעוק:

- "הנרי קאסן, הנרי קאסן!... אחיו של רוברט. כמה שמח אני לראותך.

עד כמה זה ישמח את ידידי. היינו יחד במחנה הריכוז. הוא היה המושיע

לי ואני כל כך אוהב אותו! האם הבאת לו בשורות טובות?"

הלם ההפתעה עבר, והנרי הבחין מיד כי אררה עשוי להיות לו לתועלת

כדי להכין טוב יותר מ פגש זה עם רוברט עליו לא פסק מלחשוב משך

הנסיעה הארוכה.

- "נשב כאן לרגע, על ספסל זה", אמר הוא "ואספר לך תחילה מה התרחש

בהיעדרו של רוברט, כדי שתוכל לעוץ לי עצה."

כך בודע לאררה לראשונה על מותם של אביו ואמו של ידידו ועל

יציאתה של מיסלין מבלי להשאיר אחריה כל כתובת.

כשראה את הבעת העצבות שהצטיירה על פני החבר-לסבל של אחיו,

הבין הנרי עד כמה היה זה קשור לרוברט וחש מיד ברגש ידיות לליאון.

היות וזה האחרון נשאר שותק, שאל אותו הנרי:

- "מה אתה מיעץ לי לעשות? האם אתה סבור שמצב הבריאות של אחי אינו

מאפשר לספר לו חדשות אלו?"

- "הוא יידע אותן במוקדם או במאוחר. מה שמסבך במיוחד את העניינים

הוא היעלמותה המוזרה של מיסלין. זוהי מהלומה מאד כבדה עבור רוברט

ועלינו למנוע אותה. אתה בטוח שמישלין אוהבת אותו כל הזמן?"

- "אהבה איתנה ביותר!" ענה הנרי מבלי להסס.

ליאון אררה יש וחשב. מצחו היה חרוש קמטים והוא היה מרוכז במחשבותיו כמו אדם המתפלל בדבקות.
לבסוף אמר:

- "יש לספר לרוברט את ההיפך: מישלין היתה משוכנעת כל הזמן שהוא בחיים, ויצאה לחפש אותו במחנות השונים של העקורים; תוך פרק זמן קצר נדע ודאי היכן היא במצאת כרגע. תוכל לספר לו כמו כן, מבלי להיכנס לפרטים, כי מישלין היתה בידי הגיסטפו, ובדרך נס בותרה בחיים. ועכשיו קדימה. בוא ותראה את אחיך."

*

*

*

ד"ר קאסן התהלך מקצה אחד של חדרו אל קצהו, תפוס במחשבותיו הנוגות, כאשר נפתחה הדלת ובשמעה קריאתו של אררה:

- "רוברט, יש לי בשורה טובה עבורך."

- "מישלין!" קרא רוברט. בריצתו לעבר הדלת ראה את אחיו הנרי.

הפגישה בין השנים היתה נרגשת מאד.

- "Mon petit, mon petit!" בכה רוברט כשחיבק בזרועותיו את אחיו הנרי ושאל אותו ללא הרף: "ומישלין, ומישלין, אמור לי כבר היכן מישלין."

מושפע מעצותיו של הידיד מסלוניקי, קרא הנרי:

- "אל תדאג, מישלין בחיים!"

זה הספיק לקאסן כדי לגייס את כל כחותיו, את כל כחות הנפש של אדם כשהוא נתון בסכנה: מה רוצים לומר לו בזה, שמישלין היתה - או עדיין במצאת - בסכנה, אולם עודנה בחיים? מה קרה? מה ניתן לעשות? מה, הוא רוצה לדעת... הוא אינו יכול להמתין אף שניה נוספת.

- "מישלין, יקירתי מישלין!... הנרי, אמור לי מיד שאני אראה אותה, אמור לי כבר, שהיא בריאה ושלמה, שהיא מחכה לי!"
- "הירגע, הירגע רוברט. אספר לך כל מה שקרה."

והנרי סיפר לו כיצד מישלין נתפסה ונכלאה בבית סוהרו עד כמה היא סבלה כשנודע לה ששמו של רוברט לא הופיע ברשימת הניצולים ממחנה אושוויץ, ולבסוף - החלטתה לצאת ולחפש אותו בין "הפליטים העקורים" במחנות השונים.

- "מישלין, אהובתי, מישלין מסכנה שלי!" בכה עתה רוברט כילד קטן. דמעות אלה עשו לו טוב על הנשמה עד כי רצה להמשיך ולבכות עוד.
"תודה לאל," חשבו בו זמנית הנרי וליאון אררה. "הרגע הקשה ביותר כבר עבר. עכשיו כיצד נספר לו על מותם של ההורים..."
- "מה שלום אבא ואמא?" שאל רוברט.

- "אתה רופא, ואני יודע עד כמה יש לך הגיון בריא" אמר לו הנרי.
"אבא היה חולה-לב ולא יכול היה להחזיק מעמד בוכח החוויות הקשות וההתרגשויות של השנים האחרונות הללו... ואמא המסכנה!"

- "אינסוף הלכו שניהם לגורלם!" צעק ד"ר קאסן בקול מר, שניכרה בו מידה מסוימת של זעם. האוירה הפכה כבדה יותר ויותר. ליאון אררה והנרי בכו. אבל זה האחרון שוב החל לדבר כדי לספר לרוברט כי הוריהם טופלו היטב עד לנשימתם האחרונה, וכי הם מצאו את מנוחתם האחרונה בבית-הקברות היהודי בפאריס, לשם העבירו את עצמותיהם לאחר שחרור צרפת.

מלים אלו ריככו מעט את כאבו של רוברט. מחזות האימים של גויות הנערמות במחנה הריכוז עברו מול עיניו, והיתה מעט נחמה במחשבה כי לפחות יוכל להניח פרחים על קברי הוריו ולהתפלל ליד המצבות.

ושוב שטו מחשבותיו אל מישלין, והוא קרא:

- "אני חייב למצוא אותה מהר, מהר!"

למרות שרוברט רצה לצאת מיד לעבר פאריס ולהתחיל בחיפושים אחר

מישלין, שיכנע אותו הנרי כי טוב יהיה להמתין כמה ימים נוספים בסנטוריום זה, שהוא עצמו - הנרי - בא לכאן כדי למצוא מרגוע. למעשה, כל רצונו היה לדחות מעט את מפגשו של רוברט מול המציאות הקשה של המצב - מפגש שעלול להיות טרגי - בשל חוסר ידיעה אודות מקום הימצאה של מישלין.

- "שמע, רוברט יקירי. היה זה חמיך שהזמין אותי אליו הביתה ובנוכחות כל המשפחה המאוחדת קראנו את מכתבך שבו הודעת לנו שאתה נמצא בצרפת. באשר לשאר המכתבים שאתה מספר כי שלחת ממקומות שונים, אלה לא הגיעו. שמחתם של לוסיין, מרסל ושל גב' ז'רלדין היתה גדולה. כמובן, שהיתה גם אכזבה גדולה למחשבה, שמישלין מתרוצצת עתה בחיפושים אחריו במקומות שונים!

למרות הצער על כך, חגגנו בשמחה את שובך אלינו, והרמנו כולנו כוסית לחיין, לעתיד שלפניך ולפגישתך בקרוב עם חברתך הנאמנה לחיים. חמיך לא חדל לינוק ממקטרתו וזהו סימן אצלו, כפי שאתה הרי יודע, להתרגשות גדולה. משפחת לרו אהבת אותך כאילו היית בן שלהם ממש. אנשים דגולים ואצילים. לוסיין, פעלתי יחד אתו ב"רזיסטנס", ומר לרו שיחק תפקיד ממדרגה ראשונה והיה ידידו של "בעל הבית" בארגון החשאי שלנו. בחוגי הממשלה מדברים על מדלית "לגיון הכבוד" שתוענק לחמיך, ללוסיין, לאחיך הנרי הנוכח כאן ולעוד אישיות שאתה מכיר היטב."

- "איזו אישיות?"

- "לגב' מישלין קאסן בחוג משפחתך - או נכון יותר לומר בחוג המשפחה שלנו, היות וקשרי האחוה שקשרתי עם לוסיין קירבו אותי מאד למשפחה - החלטנו שאני אסע מיד כדי לפגוש אותך, ואם בינתיים יגיע מכתב ממישלין הם יעבירו אותו אלינו לכאן בלי דיחוי. אם כך, רוברט יקירי הרשה לי ליהנות פה יחד אתך מהנופש הנפלא כאן, ובתקווה שנקבל בשורות טובות."

תודות לטיפול השוב, חלפה רוח הנכאים ששרתה על ד"ר קאסן והוחלפה במין "רצון לפעולה"; רצון שלא לאבד אף רגע נוסף כדי למצוא את מישלין. אולם, אופן דיבורו של הנרי ותחבוביו של ליאון אררה

השפיעו עליו, והוא ניאות לבסוף להמתין כמה ימים בחברתם.

לא היה זה קל עבור הנרי למצוא מקום בבית הבראה זה, גם אם בתשלום מלא, לולא פגש שם בין מנהלי הבית, אחד מחברי ה"רזיסטנס", שהסדיר את שהותו במקום על הצד הטוב ביותר.

*

* *

עברו שלושה ימים מאז פגישתם. כדי לא להשאיר את רוברט לבדו עם מחשבותיו, השתדלו לאון אררה והנרי לצאת עמו בצוותא לטיולים קצרים, אל חורשות יפות של עצי אורן שהקיפו את בית הבראה. לעתים הצטרפו אליהם לטיול אורחים נוספים ששהו בבית הבראה, ובשעת הארוחות, הן בצהרים והן בערב, היתה אירה עליזה מלווה בשירים.

למרות שלא השתמף בשמחה הכללית - כה ראוייה דוקא לאותם ניצולי מחנות המוות שכמו נולדו מחדש - בכל זאת, משהו ממנה חדר לנפשו של רוברט. מעט מעט חזרה אליו הרגשת אופטימיות, והקשר עם השבע הרגיע את עצביו וסיכך קמעא את סערת רוחו.

- "תמיד ראיתי עצמי כאלטרואיסט, כאוהב-הזולת", אמר לעצמו "ותמיד חשבתי כי אדם שלא נוטל חלק באושרם ובשמחתם של אחרים, אפשר שעושה עוול גדול יותר מאדם שכאבו של הזולת אינו נוגע לליבו. אלא ש...". אבל, השנים שעברו עליו במחנה הריכוז גרמו לו לאבד את אמנות השיחה, את היכולת לקשור קשר עם אנשים זרים - ובמיוחד נשים. רוברט נוכח לדעת כי איבד את הכושר הזה כאשר באחד הטיולים הקבוצתיים באה לידי אולגה ויס, צעירה יפה ילידת גרמניה, שופעת סמפרמנט ועליצות, שתמיד מוקפת מעריצים נלהבים.

אם מתוך טוב ליבה, אם תוך הצטעצעות, נטשה אולגה את חבורת הצעירים, בטלה את זרועו של רוברט והצהירה בקול כי ברצונה לפלרטט עם "Herr Doktor".
המלים הללו "הר-דוקטור" הזכירו לו את מחנה הריכוז וזעזעו את רוברט, למרות שבוטאו בשפתים נשיות יפות שחייכו אליו, וזוג עיני תכלת ענוגות בגון עיניה של מיסלין.

החינוך הצרפתי שקיבל ד"ר קאסן, התרבות והנימוסים הצרפתיים שזרמו בעורקיו, כל אלה הורו לו וכיוונו אותו ל- "savoir-vivre" כלומר, להיות חביב ומנומס כלפי אשה צעירה זו, שאף היא שיחרה להימים חדשים לאחר שנות סבל במחנה-מוות. ובכל זאת, הוא ביקש לומר לה משהו, אבל לא מצא. זו הפעם הראשונה, מאז שנים, פנתה אליו אשה, ולא לצורך טיפול רפואי... שתיים-שלוש מלים מתוקות, איזו מחמאה קלה. הוי! כמה קשה נראה לו הדבר!

אולגה המקסימה ייחסה את היסוסיו ואת ההתרגשות שניכרה אצל רוברט, לרושם העז שיופיה הטביע עליו, וזה החמיא לה יותר מכל אותן מלות נימוס ואבירות שהיתה רגילה כה לשמוע.
עתה הם פוסעים בצעדים קטנים ומנהלים שיחה מקושעת.
והנה הם נעצרים ועומדים לרגע מתחת לאחד העצים. הוא מקשיב, בעוד הצעירה היהודיה מגרמניה אינה פוסקת מלדבר, לצחוק ולהתחנחן. אולם, עד מהרה הוא שוב מסתגר במחשבותיו. הוא אפילו אינו מבחין בכך, שבעוד הוא מתבונן בה בחיוך, למעשה אינו שומע אותה כלל. מחשבותיו נושאות אותו רחוק מכאן ועינים תכלת אלה מזכירות לו את עיניה של מיסלין... רק במעט, כי לעיניה של מיסלין יש הבעה מלאכית שאין כמוה, לאף אשה, בעולם כולו!

ברגע זה נשמע רשרוש בין ענפי העצים וחפץ כלשהו נופל לרגליהם.
ד"ר קאסן מתכופף ונוטל בין כפות ידיו צפור קטנה, מתה, שגופה

חם עדיין. "היא נחנקה" מסביר הוא לצעירה "בידי נץ או בז שתפס אותה במקורו ונשש אותה לאחר מכן, בשל סיבה כלשהי, כדי שתיפול כאן אל מותה".

עצב רב היה נסוך בדבריו של ד"ר קאסן.

*

*

*

בחזרה אל אולם האוכל של בית ההבראה, יושב בין הנרי וליאון אררה, מרגיש רוברט נינוח יותר על שאין עליו להשתדל ולנהל שיחה, והוא מרחף בחלומותיו.

אולם מבלי לדעת מדוע, נפשו מאד נסערת ממותה של הציפור הקטנה. "לא ייתכן" הוא אומר לעצמו "כי איש מדע יאמין באמונות שפלות". ובכל זאת, הוא אינו יכול להירגע. מי יידע? אפשר ובאותה שעה ממש בה עמד הוא ושוחח עם אולגה ויס היפה, נמצאה מישלין באחד מ"מחנות העקורים" וחיפשה אחריו! והוא נזכר כי קרא שבכמה ממחנות אלה התרחשו מהומות, והיו הרוגים ופצועים.

הוא חש בכפות ידיו כאילו חום גופה של הצפור נשמר בהן ולא פג, ואירוע פשוט זה התקבל אצלו כאות מבשר של צרה קרבה לבוא!

- "מדוע אינך אוכל, רוברט?" שאל אותו אררה.

- "הוא עדיין נרגש מיופייה של אולגה זו, שהצליחה לשגע את כל האורחים של בית ההבראה" אמר הנרי בצחוק, משתדל בכל האפשר, שהעצב לא ישתלט שוב על רוברט.

- "אווו שטויות!" ענה ד"ר קאסן בחביבות, והחל לאכול, תוך שהוא מספר להם את פרטי האירוע מבלי להסתיר מהם כי לבו מנבא לו רעות בשל כך.

- "אתה מאמין באמונות שפלות? הרי זו בושה לשמוע דבר כזה מפיו של של רופא, רוברט יקירי". אמר לו אחיו.

היהודי מסלוביקי לא אמר דבר. הצורה שבה סיפר רוברט את ספורו

הרעישה גם את נפשו שלו.

יהודי סלוניקי, רגישים, נוטים לייחס משמעות לחלומות;

גרעין של אמונות שפלות חבוי אי-שם בלבם.

ברק יו"ד זי"ן

=====

בעיניהם של עמיתיה היווניים, הצטיירה מישלין תמיד כאשה מסתורית. לאלכסיס דאלאס, הן בגלל תפקידיו והן בשל שליטתו בשפה הצרפתית, היתה הזכות להימצא יותר בקשר עם "גברת קאסן היפה". אולם הוא לא הצליח להסביר לעצמו כיצד יכלה היא לשמור על "דיסטאנס" עם חבריה תוך שהיא מלאת חן ואדיבות.

פעמים הרבה ביקש להתלוות אליה לטיוליה התכופים ל"אקרופוליס", אולם בכל פעם סירבה בעדינות, מסבירה כי הבדידות מקלה עליה את צמאונה להתנתק מתקופתנו הנוכחית ומאפשרת לה לחיות, בדמיונה, במחיצתם של אלו שיצרו בנינים אלה של פאר, של שלום ושל הרמוניה.

אמנם כן, במגע קרוב זה עם שרידי יוון העתיקה מצאה מישלין מעט שלוה לבפשה. כשהיתה יורדת מן האקרופוליס בשעות בין הערבים, השמש בעלמת אט אט, נבלעת בים, הרגישה מישלין כאילו טבלה במרחץ של אורות וצבעים ששיוו לנוף, ואף לאנשים שנקרו בדרכה, חזות של הוד והדר, שקשה לתאר ולהגדיר.

בשובה מאחד טיולים אלה הופתעה מישלין לפגוש ב"לובי" של "בריטניה הגדולה" במר הנרי דה-גרובל שהמתין לה. מר דה-גרובל, מנהל "הצלב האדום" בפאריס, הגיע לביקור של שלושה ימים ביוון בעניני הארגון הבינלאומי, וישוב לאחר מכן לבירת צרפת.

- "אני נרגשת מאד מהמחווה שלך, מר דה-גרובל" אמרה לו מישלין. "אך לעתים נדירות קורה, שאנשים במעמד כה מכווד כשלך מתענינים בגורלה של פקידה פשוטה".

- "גב' קאסן, ענה הנרי דה-גרובל האציל, "פעילותו של "הצלב האדום" (בשל אופיו ההומניטרי) תפסה מקום רחב בלבי. כל מי שמקדיש ממרצו לטובת הארגון הוא יקר בעיני. בתור שכזו, באתי לכאן כדי לברך אותך על האופן המצויין שבו מלאת את תפקידך וכדי לבקש ממך להסכים ליטול על עצמך תפקיד חדש ורגיש מאד".

- "אני מקשיבה, מר דה-גרובל. אני מוכנה לעשות הכל לשביעות רצונך".

- "ובכן, מדובר ביציאתך המיידית לסלובניקי עם מלוא הסמכויות

לריאורגניזציה של שירותינו שם".

- "זוהי שליחות שהיא מעבר לכישורים שלי, מר דה-גרובל, ואני מצטערת

שלא אוכל לקבל אותה על עצמי".

- "את יכולה לקבל אותה בשקט ובשלווה, גב' קאסן. תבונתך ותכונות הנפש

שלך הן מספיקות כדי להתוות את הדרך כפי שהארגון שלנו שואף. עמיתי,

מר גוסטב לינד, סיפר לי על שיטת העבודה שהצעת לשם חלוקת הסיוע שלנו

וזו עבורי ההוכחה הטובה ביותר שיש לך כושר התבוננות ואיגך חסרה

יזמה או סמכותיות".

למרות הענוה שאפיינה את מישלין, רוממו מחמאות אלה, שבאו מצד

אישיות כמר דה-גרובל, את רוחה.

- "כדי להיות כנה, אני חייבת להצהיר בפניך כי התחלתי לחוש געגועים

לצרפת, לפאריס שלי; אני משערת, כי לו נמצאתי בעיר אחרת בעולם, ולא

באתונה, היה זה בלתי ניתן לעצור בעד כליון הנפש שלי לארץ מולדתי".

- "גב' קאסן. אם אתונה היא ערש התרבות האירופית, הרי גם לסלובניקי,

עם האולימפוס שרוחץ רגליו בים שלה, יש הכח להסיט את מחשבותינו הרחק

מתקופתנו הפראית, שציפוי דקיק של "ציויליזציה" מנסה לכסות עליה".

באמרו מלים אלה, קם מר דה-גרובל ממקומו, לחץ את ידה של מישלין

ואמר לה בחיוך:

- "סיפרתי לך כרגע בשבחו של הר האולימפוס. אין זאת אומרת שמותר לך

לכן לבקר בו באותו אופן שנהגת לבקר באקרופוליס. עד לפני שנים לא-מרוכות

שוטטו בו שודדים נודעים כמו ינגולאס ו-בבאניס, והסתתרו שם במערות.

רואה את, גב' קאסן, עד כמה אני בקי בהיסטוריה העתיקה וגם החדשה של

יוון? מחר בבקר, אם כן, תצאי לדרך, אל סלובניקי. אני סומך על הבסתחתך.

אני מאחל לך נסיעה טובה, ובהצלחה".

- "אני מודה לך מאד, מר דה-גרובל."

*

*

*

אלכסיס דאלאס חש עצמו נעלב מאד על שלא הוא האדם שיעמוד בראש הרה-ארגון של שרותי "הצלב האדום" בסלוניקי. בצדק סבר הוא, שהבעת-אמון זו צריכה היתה להיות מוענקת לו, ולא לעובדת חדשה. תפקידו כעובד בכיר בארגון נתן לו את הזכות והימרה למינוי זה כמפקח בסמכויות מלאות, גם אם לתקופה מוגבלת. אולם בשל מזגו הטוב, הפילוסופי מיסודו, כפי שניתן ככלל לומר על כל בני אתונה, הוא ידע באותו ערב לבלות במחיצת חבורת ידידים ולהטביע את כאבו בכמה כוסיות משקה. הוא חזר אל ביתו בשעות המאוחרות של הלילה, כשהוא מתבודד מעט, ושינן לעצמו בצחוק כי נעים יותר לשמש עוזרה של גב' קאסן מלהיות מנהל של חבורת אנשים בלתי-נעימים. אולם אתמול, הוא עדיין רתח מזעם כאשר קיבל לידיו מכתב מאת ההנהלה הכללית באתונה, שבו נאמר:

" הננו מתכבדים בזה להודיע למר אלכסיס דאלאס
" כי נבחר ללוות ולשמש כמזכיר לגב' מישלין
" קאסן, שהוטל עליה לארגן מחדש את שירותינו
" בסלוניקי.
" גב' קאסן מתמנה בזה למפקחת בעלת
" סמכויות מלאות.

לפני שפרש לישון, הציץ אלכסיס בשעונו וראה כי השעה שלוש וחצי לפנות בוקר. "תוך שעות ספורות עלי להיות במלון "בריסניה הגדולה" כדי לנסוע במכונית, שתעמוד לרשותנו מסך כל שהותנו בסלוניקי.

*

*

*

במהלך הנסיעה, לא פסקה מישלין מלחשוב אודות שליחותה. התיעוב שחשה כלפי כל מה שיש עליו תו גרמני, גיסספו, כחות-כיבוש, הביא אותה להחלטה במרצת לבדוק את תיקו של כל עובד במשרדי הארגון ולפטר כל מי שהתקבל לעבודה בהמלצה או בערובות גרמניות. במשרדים המפוארים אשר ברחוב אריסטוטלוס, ישבה יחד עם אלכסיס דאלאס, ורשמה לפנייה 5 שמות של אנשים שהומלצו על ידי שלטונות הכיבוש הגרמניים ואשר נשארו בשירות גם לאחר השחרור.

היא ביקשה לקרוא להם, כרגיל באמצעותו ובעזרתו של מר דאלאס, והודיעה להם כי אם תוך 3 ימים לא יביאו המלצות חדשות של אנשים מכובדים, והידועים כפטריוטים טובים, היא תיאלץ לפטר אותם מעבודתם. לאלכסיס, אשר התעניין לדעת מדוע היא נוקטת בצעד זה, הסבירה כי היא אינה יכולה להרשות לעצמה להפקיד את גורלם של הנתמכים על ידי "הצלב האדום" בידיהם של אנשים שהיו להם קשרים עם החיות הגרמניות. שנאה עמוקה בצבצה תוך דבריה של מישלין, והדבר נשא חן בעיני דאלאס, אשר היה חדור רוח ההומניזם הצרפתי ולכן גם אנטי-גרמני מושבע, מאז ומתמיד.

- "בנושא הזה אהיה תמיד לצידך, גב' קאסן" אמר הוא.

- "וגם בנושאים האחרים, מר דאלאס, היות ולכולם אותה מטרה: לבוא לעזרתם של נפגעי המלחמה, בדרך הטובה ביותר האפשרית."

יום העבודה הראשון בסלוניקי הסתיים באירוע שגרם לכולם מצב רוח רע.

מישלין ביקשה לראות את רשימת מבקשי הסיוע לפי התפלגותם הדתית. ראש השירות, אדם בשם קוסמידס, הגיש לה את הרשימות. כשנוכחה לראות כי ברשימה מצויים לא יותר מכמה עשרות יהודים, ביקשה לדעת אם זהו סך הכל מספרם של היהודים בסלוניקי.

בלגלוג אכזרי בעיניו ובקול מלא קורת רוח, ענה לה קוסמידס:

- "היו בסלוניקי 60000 יהודים, אבל הגרמנים עשו מכולם "סבון".

מישלין התאפקה מלענות לו וביקשה ממנו, עדיין בקול שקט, להביא לפניה את תיקו האישי. מעט אחר כך נכנס הלה אל החדר, מבלי לחשוך במשהו, ותיק קרטון בידו. מישלין חשפה את התיק, ובתנועה עצבנית רשמה על גביו: "פוסטר ממשרתו בשל התנהגות בלתי-נאותה"; חתמה, והוסיפה את תארה "מפקחת בסמכויות מלאות".

כאשר אלכסיס הסביר לו כי הוא מפוטר בזה מעבודתו, כינה קוסמידס את מישלין "יהודיה מלוכלכת" ואיים לנקום בה. אולם, דאלאס שעמד לידו הוציא אותו מן החדר בשתי ססירות לחי.

זעמו של בן-חיל זה מאתונה, שהשתתף בעבר הלא-רחוק בהצלת יהודים בבירה היוונית, היה ניגוד גמור להתנהגותו המבישה של בן-דתו, קוסמידס. היתה זו מישלין שהרגיעה אותו ואמרה כי מוטב שלא לבזבז זמן על זוטות כעין אלו.

- "אני אדאג להביא אותו למשפט באשמת פגיעה בכבודו!"

- "שלם לו את כל פיצויי הפיטורין המגיעים לו, ושלא ידרוך כאן לעולם" ענתה גב' קאסן.

- "לפקודתך, המפקחת." אמר לה אלכסיס בחיוך.

"בחור מצוין" חשבה לעצמה מישלין. "מזלי שהוא המזכיר שלי ולא אחד מן המפלצות כמו זה שפיטרתי כרגע מעבודתו".

זו הפעם הראשונה שמישלין חשה ברגש של חיבה אל מר דאלאס, והיות ורצתה לגמול לו על מסירותו היא הזמינה אותו לסעוד עמה ב"מדיטרניאן פאלאס", שבו התגוררה.

- "מסכים ברצון, גב' קאסן, בתנאי שאת היא המוזמנת על ידי, וכן שתבטיחי לשתות ביחד אתי את היין העממי שלנו, את ה"רצינה" שלנו."

- "מסכימה, מר דאלאס."

*

*

*

היתה שעת חצות כאשר משלין ואלכסיס השקיפו מעל המרפסת הגבוהה של "מדיטרניאן פאלאס" על הים היפה של סלוניקי, מקוה-מים נפלא מואר באור הירח, שקט ונהדר, הנראה לעינים-מעריצות-יופי כמגש כסף ענקי. במבט אחד חבקה משלין את כל הנוף המכושף: את המגדל הלבן ההיסטורי ואת הרי האולימפוס הגבנוניים המשתקפים בעומק הים. הפנתה עיניה לצד מזרח ומשם ניבטה אליה העיר העתיקה רקומה במבצריה העתיקים.

התזמורת ניגנה סנגו מתוק ונוגה, לחנו של קומפוזיטור יווני סנטימנטלי, וכמה זוגות התנועעו בחן ברחבת הריקודים. הירח במלואו כמו השתדל להאיר עוד יותר את מגש הכסף שבצנף לעיני משלין. היא שכחה לרגע את מחשבותיה ושטה לה בתוך האוירה השלוה של מוסיקה ושירה.

אלכסיס דאלאס שתה את רובו של בקבוק ה"רצינה", ואולי בהשפעתו החל לתרגם לצרפתית את מלות הסנגו, שנכתבו בידי מחבר הלחן עצמו, אחד מידידיו של אלכסיס, שנודע ברחבי יוון בשמו הספרותי "אתיק" ואשר מת בשנת 1942, במצוקת הימים של הכיבוש הגרמני.

דמעות עמדו בעיניו של אלכסיס והוא שר בקול שקט, שקט:

נבלו היסמינים והוורדים

נבלו, יבשו, גם הסיגליות!

כמותם נבלו גם כל התקות

מאז הלכת את, אוצרי היחידי !

הגב' קאסן נשמה בהנאה את אירת הערב היפה, אולם עיניו של

אלכסיס לא ראו ובחנו ברגע זה את "האשה", אלא את נשמתה האצילה.

הוא ייחל לשעת כושר כדי להוכיח לה עד כמה הוא מעריך ומכבד אותה.

- "לעתים קרובות, גב' קאסן, אני מיצר על כך שאינני חי בתקופה שבה

דו-קרב היה בוגג נפוץ בין האבירים. הרי זה תענוג ממש להביא על ענשו

את החצוף שהעליב אותך תוך שאתה בותן לו אפשרות להתגונן בנשק שווה

לשלך! לא הייתי מניח לו לקוסמידס זה ללכת מבלי ללמד אותו לקח כפי

שאכן מגיע לו. גבר שמכבד את עצמו לא ירשה לעולם שיעליבו אשה שהוא

אוהב, או מחבב!"

מישלין פרצה בצחוק לשמע דברים אלה, אולם הרגיעה את מר דאלאס בדברי תודה על מסירותו ואומץ לבו, והוסיפה:

- "אני אינני יהודיה, מר דאלאס, אבל אני אוהבת גבר יהודי. יהודי זה הוא בעלי. ייתכן, שהוא איננו עוד בחיים היום, אולם עבורי לא יישתנה דבר: אני אמשיך לאהוב אותו עד יום מותי! אבל, במה שנראה לך כעלבון, אני, להיפך, מקבלת זאת כמחמאה. כאשר העולם הנוצרי השתתף בסבח של 6 מיליונים של יהודים, ביניהם מיליון ילדים, נראה לי שאנחנו כולנו מתגוללים ברפש ובבוץ. לכן איפוא, כבוד הוא להיות יהודיה, ואפילו "יהודיה מלוכלכת".

*

* *

כשנפרד ממישלין, עצר אלכסיס מונית וביקש להסיע אותו לעבר תחנת משטרה. שם, מסר את כתובתו של קוסמידס וביקש מהקצין האחראי לפקוח עין על תנועותיו של אדם זה ולבקוש באמצעים למען בטחונה של גב' קאסן, מפקחת של "הצלב האדום", המתאכסנת ב"מדיטרניאן פאלאס". כדי לתת משנה-תקף לבקשתו הוסיף אלכסיס עובדה, שהיתה נכונה:

- "אני האחיינן של ראש הממשלה ואני אראה אתכם כאחראים לכל מה שעלול לקרות."

"אולי מה שעשיתי הוא יתר-על-המידה" אמר לעצמו מר דאלאס בדרכו הביתה "אבל לקוסמידס זה יש פרצוף של רוצח".

*

* *

בו ברגע שמישלין התכוננה לעלות למכונת "הצלב האדום" שתסיע אותה למשרד, נשמעה ירית אקדח שהקפיצה אותה בבהלה. הקליע ניקב את דלת המכונת שמישלין עמדה לפתוח. נהג המכונת, באומץ לבו, ירד במהירות מהמכונת ורץ לעבר הכיוון שממנו נורתה היריה. אולם, בינתיים, האדם שניסה להתבקש בחייה של מישלין נפל לידיהם של שני שוטרי חרש, לבושים אזרחית, שפיתלו את זרועותיו באלימות שהפיקה מפיו זעקות כאב.

גב' קאסן נעצה מבט מלא בוז בגבר שעמד לרצוח אותה וראתה את פרצופו המכוער, המלא שנאה, של קוסמידס האנטישמי. סקרנים רבים התקבצו בחזית ה"מדיטרניאן פאלאס" והתענינו במה שקרה.

בינתיים הגיעה למקום מכונת משטרה, וקצין בכיר שירד ממנה נתן הוראה להעביר את קוסמידס לתחנת המשטרה הקרובה וביקש ממישלין לחזור ולהיכנס לטרקלין של המלון כדי לענות על כמה שאלות. לבקשתו של קצין המשטרה, התנדב רב-המלצרים לשמש מתורגמן, היות ויוונית היתה שפה עלומה עבור מישלין. מישלין חשה ברגזת מאד. מעט אחר כך קלטה שמצב-רוחה הנסער בלאו הכי הוסת עוד יותר בשל גישתו המזלזלת והיהירה של קצין משטרה זה. היות והיא איבדה את אמונה בו, היא אמרה כי למרות הידיעה המצוינת בצרפתית של רב המלצרים, היא לא תענה על שום שאלה שהיא, אלא אם המזכיר שלה, מר אלכסיס דאלאס, יהיה נוכח במקום.

כאשר הבין הקצין במה מדובר, הוא כעס מאד ואמר למישלין, באמצעות המתרגם, כי אין לו זמן פנוי לבזבז, ועליה לענות מיד על שאלותיו. - "אם לאדוני אין זמן לבזבז, יואיל ללכת ולעזוב אותי במנוחה".

באמרה זאת, קמה גב' קאסן והורתה לרב-המלצרים שהיא עולה לחדרה לבוח ומבקשת שלא יפריעו לה.

זו היתה הפעם הראשונה בקריירה הארוכה של קצין משטרה זה, במקדוניה, שאשה כלשהי לא זו בלבד שלא התרשמה מדרגתו הגבוהה אלא אף היה בה האומץ

לענות לו בהבעת זלזול. בחריקת שיניים הוא לחש בין שפתיו:

- "אני עוד אראה לך, גברתי, עם מי יש לך עסק".

אך נכנסה לחדרה, פרצה מישלין בבכי, מבלי לדעת למה. סערת-רוחה לא שככה כלל. הציצה בשעון. השעה היתה 10.30 בבקר.

- "לו היה לי 'יומן-חיים', חשבה מישלין, הייתי ודאי כותבת בו:

היום, 2 למאי בשעה 10, בסלוביסקי, ניסה מישהו לרצוח אותי".

גב' קאסן לא יכלה אף לנחש או לשער כי לו היה יומן-חיים

לבעלה רוברט, היה הוא כותב בו: "היום, 2 למאי בשעה 10, בשעה

ששוחחתי עם אולגה ויס, נפלה לרגלינו ציפור מתה. איני יודע בשל מה

ולמה, אבל בנפשי נבטה ברגע זה ההרגשה שמישלין נתונה בסכנה!"

במרחבי האינסוף, חיפשו שתי נפשות אלה זו את זו, והסבל שעבר

על האחת במסך ונמזג גם אל תוך השניה, מי-יודע באילו דרכים מסתוריות.

כמו במפתיע צצו בליבה של מישלין הגעגועים לצרפת וכמיהה להיות

בין בני ארצה. היא לא עמדה בפני הרצון להודיע להוריה על היותה ביוון,

והיא נשלה מעל השולחן גיר מכתבים והחליטה לשלוח מברק.

לאלכסיס דאלאס, שביקש לראות בדחיפות את מישלין, מסר

המלצר הראשי כי גב' קאסן הורתה שלא להפריע את מנוחתה בשום אופן;

אולם, הוסיף הוא, אם אדוני מעוניין לדעת את פרטי התקרית של הבקר,

יוכל לטלפן לקצין המשטרה ספירו גארופאליאס, זה הקצין שכעס על גב'

קאסן בשל סירובה לקבל כמתורגמן אלא את המזכיר שלה.

- "אני אלך וארגיע קצין זה" ענה אלכסיס דאלאס, אשר בבקר זה היה

במצב רוח מלחמתי.

לא עברו דקות ספורות מאז יצא דאלאס את פתח המלון, והטלפון

הפנימי צלצל מחדרה של מישלין. מעט אחר כך ירד נער-המעלית של המלון

ומברק בידו. המברק הכיל את המלים הללו:

" לרו, שדרות פרש 15, פאריס.
" אני נמצאת בסלובניקי בשירות
" הצלב האדום הבינלאומי.
" מדיטרניאן פאלאס - מיסלין שלכם.

*

* * *

רק באורח פלא לא הגיעו מר דאלאס והקצין ספירוס גארופאליאס
לידי תגרת ידיים. אולם הפולמוס ביניהם נשא אופי אלים.
- "באתי לכאן, אדוני, כדי למחות" אמר אלכסיס לקצין המשטרה
"על המאמצים הדלים שנקטתם כדי להגן על חיי ג' קאסן".
- "מאמצים דלים! אתה מצחיק אותי, ידידי" ענה בלעג מנהל המדור
המרכזי של המשטרה. "שני שוטרים שלנו פרקו את נשקו של קוסמידס זה
מיד לאחר שירה מאקדחו את היריה הראשונה, ויהודיה זו, במקום להודות
לי, מדברת אלי בטון אריסטוקרטי, ומסרבת לענות על שאלותי. מהר מאד
יהפכו לבו היהודים הללו, שרק אתמול התחבאו כמו עכברים מפני הגרמנים,
ויהיו לשחצנים ומתנשאים ויתבעו אותנו לשרת אותם כאילו הם אדוני
הארץ".

- "אני רואה, אדוני הקצין, שהתקדמת יפה בבית הספר של אויבינו
הגרמנים. אתה משמיץ את היהודים בעוד שכאן מדובר בפושע שניסה לרצוח
צרפתיה, נוצריה, שנמצאת בשליחות של ארגון בינלאומי לסיוע, ושהביאה
אתה מאות אלפי דולרים, בציווד, תרופות ומזון כדי לחלק אותם כאן,
אצלנו".

- "אבל קוסמידס זה, אני חקרתיו אותו והוא מסר לי שאשה זו היא
יהודיה".

- "אני מבקש ממך אדוני הקצין לתת יותר אמון בדבריו של אזרח יווני

נאמן; אני, קצין בכיר במילואים ונציג ארגון בינלאומי, ולא לקבל את פטפוטיו של פושע, שמגיע לו לבלות את שארית ימין בבית סוהר.

- "אני איבני מקבל הוראות מאף אחד."

אלכסיס דאלאס לא היה בריטי ואגם לא ידע לשחק את האדישות האופיינית לילידי אנגליה. בעורקיו זרם דם יווני חם, שאינו יודע לשמור על מידה בין אם בכעסו ובין, להבדיל, במעשים טובים.

אבל, הוא כבש את יצרו. ידיו עדין רעדו תוך רצון לסטור על לחיו של נציג-בלתי-ראוי זה של המשטרה, אבל במקום זאת הוא שלף קופסת שבק מהודרת, והציע סיגריה למר גארופאליאס:

- "הירגע, בבקשה, אדוני הקצין. אם באמת, כפי שזה נראה לי, אתה שונא את היהודים, הרי הגרמנים כבר נתנו לכם, האנטישמים, סיפוק רב בסלוניקי. אנחנו באתונה אוהבים את היהודים ושונאים כל מה שהוא גרמני. אבל בזה הרגע אין מדובר באלה גם לא באלה. האם תוכל לעזור לי כדי שהארגון שלי יוכל להגיש עוד ויותר מיוע בסלוניקי להמוני הבזקקים? אני מסער, שבעצם זוהי גם חובתך."

- "ומה עלי לעשות לשם כך?"

- "תן לי בבקשה גליון נייר."

מבלי להעלות על דעתו מה במחשבתו של אלכסיס מסר לו הקצין גליון נייר ואמר לו שהוא עומד לשרותו.

- "אם כך, תבטיח לי שתשלח מיד, ביד שליח, את המברק שאני עומד לכתוב?"

- "אני מבטיח לך".

אלכסיס דאלאס עצר חיוך אירוני, וכתב:

לידי ראש הממשלה, אתונה.

אבקש להורות ולנהל חקירה על עמדתו של קצין המשטרה גרופאליאס

בענין נסיון להתנקש בחייה של
נציגת "הצלב האדום".

התנהגותו עלולה להזיק לאינטרסים
של יוון.

אלכסיס דאלאס.

לאחר מכן מסר את המברק לידי הקצין ואמר:

- "כדאי, שדודי יהיה קצת בענינים שקורים פה."

ספירוס גארופאליאס החויר כסיד כשקרא את תוכן המברק. זמן רב
הוא ממתין לקידומו בדרגה ועתה, עלולה החקירה שדורש אחיינו של ראש-
הממשלה להרוס כליל את הקריירה שלו.

אלכסיס פנה ללכת, ואמר:

- "תרשה לי ללכת, אדוני. עשה בבקשה מה שהבטחת לי."

אמר, ויצא מבלי להסתכל פעם נוספת בפניו של הקצין.

*

* * *

השעה היתה 9 בערב כאשר אלכסיס, שחיכה בטרקלין של המלון,

הבחין במישלין שיצאה מחדרה ופסעה לעבר האולם הגדול. הוא נחפז
והתקרב אליה, שאל לשלומה וסיפר כי בא לכאן כמה פעמים אולם לא רצה
להפריע לה, בהתאם להוראות שנתנה.

- "ההוראה לא היתה מכוונת כלפיך, מר דאלאס."

- "לא ידעתי זאת, גב' קאסן. והאמיני לי שהייתי די מודאג לשלומך."

- "לא קרה שום דבר... קצת עצבים, לאחר התקרית הטפשית... קצת
געגועים להורים שלי... אבל עכשיו הכל עבר ואני מזמינה אותך

לסעוד עמי, כאן על המרפסת."

"יהיו מה שיהיו הרגשות שלה", חשב אלכסיס, כשהוא לוגם מן הקפה השחור ביחד עם מישלין. "יהיו מה שיהיו הרגשות-תשוקה, אהבה, ידידות או חיבה- שגבר חש כלפי איזו אשה יפה, הרי הוא מייחל להקדיש כל רגעי חייו כדי לעשות אותה מאושרת."

כן, כאלה היו מחשבותיו של דאלאס בשעה זו כאשר השקט שהשתרר בין שניהם עוד הגביר להעמיק את רגש החיבה שקירב אותם זה לזו מיום ליום.

הם לא הבחינו בגבר בעל שיער שיבה, שהיווה ניגוד בולט למבנה גופו הצעיר, אלא משהתקרב אליהם וביקש את רשותו של אלכסיס לשוחח עמו. אלכסיס התנער מחלומותיו, לחץ בלבביות את ידו של האורח והציג אותו בפני מישלין: ידידי הטוב הלדיאופולוס, מנהל בנק איאוניאן, מפקחת של "הצלב האדום", מישלין קאסן."

הלדיאופולוס דיבר צרפתית שוטפת.

בנימוס רב ובחן הוא ביקש ממישלין שתשתף אתו פעולה כדי להפציר ב"עקשן הזה מר דאלאס" שלא להרוס קריירה של אדם.

- "אינני יודעת במה מדובר" ענתה מישלין "אבל עד כמה שאני מכירה את מר דאלאס, ומתוך פעילותו הידועה לי, הרי הוא תמיד התאמץ לחוש לעזרתם של אחיו ולא כדי לגרום למפלה של מישהו".

אלכסיס כמובן הבין מיד כי המברק שמסר לידי גארופאליאס לא נשלח לתעודתו. כנראה שקצין המשטרה חיפש ומצא קשר עם ידיד שיבוא להפציר בו לסלוח על התנהגותו. מה יש לעשות עכשיו?

הוא הסביר למישלין:

- "רציתי לתת לקח טוב לקצין המשטרה השחצן, זה שבא לחקור אותך ואשר סירבת לענות לשאלותיו".

- "למען האמת", אמרה מישלין, "התנהגותו היתה בהחלט בלתי-נעימה עבורי."

אבל אנחנו יודעים, שישנן סערות והתקפות שמטלטלות את נפש כל אדם
ואדם, ואלה לא תמיד משקפות את דמותו האמיתית."
- "את הטוב בהתגלמותו". אמר אלכסיס והחל לקרוע את הנייר שהלדאופולוס
הושיט לו.

מישלין איחרה לעלות על יצועה בערבו של אותו יום. אולם כעסה
ומצב-רוחה העכור חלפו, והוחלפו בשעות של קורת רוח בחברתם של שני
גברים בעימי הליכות אלה.

פרק יו"ד חי"ת

=====

בבוקרו של יום ה-7 במאי, בבית ההבראה בניצה, היו שני אנשים שרויים בעצבות עמוקה: לאון אררה ורוברט קאסן. השעה היתה 6 לפנות בקר, השמש רק זה עתה זרחה, ושני הידידים כבר שוטטו להם ברחבי בית ההבראה.

כל אחד מהם ידע שמחשבותיו מצטלבות עם אלו של ידידו גם מבלי להביע אותן בקול. הם הלכו, זה לצד זה, בדומיה.

על רוברט היה לנסוע לפאריס כבר בשעה 10 בבקר, בלוויית אחיו,

ואילו על ליאון היה להמתין 3 ימים נוספים עד לבואה של אניה של אונרר"א הנוסאת מטען של מזון עבור יוון. תודות להתערבותו של מנהל הסוכנות הצרפתית של סעד לפליטים, הסכים הקברניט להעלות כמה פליטים על סיפון האניה ולהוריד אותם באיטליה או ביוון, בהתאם ליעדם.

למרות כל רצונו של אררה ללוות את ידידו הטוב לפאריס, הרי לא רצה להחמיץ הזדמנות מיוחדת זו להיות בזמן קרוב בפיראוס ומשם לעירו סלוניקי. הוא חשב כמו כן אודות אוצרו החבוי, והיה בסוח שימצא אותו. ואז, לנסוע לפאריס ולהישאר בה לתמיד. כשהאוצר בידו, חשב הוא, יוכל לרכוש עבור ד"ר קאסן, ידידו הנאמן, מרפאה הדורה. איזו שמחה תהיה זו לראות את רוברט חי - סוף סוף! - באושר ובשלוח עם רעייתו.

פניו הנוהרות של ליאון המשתעשע בחלומות העומדים להתגשם, כוסו לפתע בצעיף של תוגה: האם אמנם ימצא ד"ר קאסן המסכן את אוצרו היחיד, את מישלין?

התנהגותה המוזרה, יציאתה המבוהלת מבלי להשאיר אתריה כתובת, הדאיגה מאד את אררה. הוא לא הבין כי לאחר כל העינויים הפיסיים שנחתו על אשה צעירה זו, הרי הפרעה נפשית כלשהי, אם גם חולפת, היא אחד הדברים הצפויים ביותר.

שני המטיילים, עדיין שותקים, התיישבו להם על אחד הספסלים.

המחשבה על פרידתם הקרובה צבטת את לבותיהם. רוברט, עיניו מצועפות בדמעות, התבונן בידידו מסלוניקי.

- "באחד הימים ניפגש שוב" אמר לו בקול רועד.

- "ללא ספק, רוברט. אני לעולם לא אשכח מה שעשית למעני".

- "אתה כבר שילמת לי בכפל כפלים בידידות כנה, בידידות זכה כמו קריסטלו"

שוב נשתתקו; והדממה הופרה על ידי אלפי צפורים שכמו רצו לשאת בזמרתן, תוך מעופן לעבר השחקים, שיר מזמור לידידות שצמחה מתוך כאב וסבל של עולם שנכבש בנחשול מסורף של עוולות וצמאון לדם. אולם, מה קורה לפתע? הנרי רץ לקראתם ומניע את זרועותיו, רוצה להביע איזו בשורה טובה. השמחה בולטת בכל תנועה שלו.

- "מה יש, הנרי? דברו" צעק אליו רוברט.

- "סוף למלחמה! גרמניה חתמה על חוזה שלום ללא תנאי. המנהיגים הנאצים מושלכים לכלא. היטלר התאבד."

בינתיים, התקרבו אליהם עוד ועוד מבאי בית ההבראה במין שמחה שאין לתארה. היפהפיה שופעת העליצות אולגה ויס, הוציאה מארבה פיסת נייר וקראה את עיקר החדשות, מלה במלה כפי ששמעה ברדיו:
" היום, 7 למאי 1945, בא סוף סוף הקץ למפלצת הנאצית ולשרידי מכונת המלחמה הגרמנית, שהציפו את העולם בדם ואש. גרמניה חתמה על שביתת נשק ללא תנאי, בהתאם לדרישתם של בנות הברית.
ביום גדול זה יחגוג העולם כולו את סיומה של מלחמת העולם השנייה. "

היא הוסיפה:

- "היות וכולנו מקוים שזה יהיה גם הסוף לכל המלחמות, החליטה הנהלת בית ההבראה, כי רוברט והנרי קאטן לא יטעו היום, כדי שיוכלו לחגוג עם כולם, הלילה, את המאורע ההיסטורי."

- "השארן, השארן אתנו!" נשמעו קולות מכל עבר.

רוברט הסכים, הפעם ברצון, לעכב את פרידתו לעוד 24 שעות.

חצות הלילה. האולם הגדול של בית ההבראה הוא כולו וקושט בהדר רב. לצליליה העליזים של תזמורת, רקדו זוגות, ואל השולחנות המעוטרים בפרחים הוגשו משקאות שונים וכיבוד בשפע. לאון אררה רקד עם צעירה הולנדית, ששרדה ממחנה אושויץ, ואילו ד"ר קאסן התנועע בקצב הואלס ביחד עם אולגה היפה. התזמורת עשתה הפסקה קצרה. השיחות העליזות קלחו בין השולחנות. זוגות אחדים - נאהבים או נשואים - התנסקו בחושניות ובתשוקה רבה, לעיני כל, אבל בעיני איש לא נראה מחזה כזה מביש או יוצא דופן. הרצון הזה להתחדשות, כמו להיוולד מחדש, היה כה טבעי וכה מרגש, כה מובן מאליו.

- "ד"ר קאסן!"

קריאה זו נשמעה מפיו של המלצר הראשי.

- "כאן!" צעק הנרי ופניו החוירו עוד עם כל צעד של המלצר שהתקרב והגיש לידו מברק. מי יידע מה הידיעה שנייר מקופל זה מכיל בתוכו, ואלוהים היודע כיצד תתקבל בשורה זו על ידי רוברט. אותותיו של אותו חשש ניכרו גם על פניו של ליאון אררה.

ידיו של רוברט רעדו הפתיחת המברק. לבסוף, לאחר שקרא את תוכנו, הוא פרץ בקריאה: "מישלין, מישלין, היא נמצאת בסלובניקי!" והוא קם תכף מאצל השולחן ואמר כי עליו ללכת ולשלוח מברק מיד.

הנרי וליאון אררה נשמו לרווחה. הידיעה הגיעה מפאריס ובשלחה על ידי משפחת לרו.

על דלפקו של רב-המלצרים השאיר רוברט את תוכנו של מברק, שביקש

לשלוח במהירות הכי אפשרית:

מישלין קאסן, מדיטרניאן פאלאס, סלובניקי.

בואי, מישלין

רוברט.

בואי, מישלין! זו היתה קריאת הכאב שרוברט מילמל בין שפתיו
חדשים ארוכים, ובמשך שנים. ברגעים של סבל, של כאב, של עינויים,
בשעות של הזיות ודמדומים, לא חדל רוברט ליבב: "בואי, מישלין! בואי
ואראה את פניך האהובות, את עיניך הכחולות שמעודדות אותי!"

ועכשיו, כשכבר ידע היכן היא, מה יכול היה לומר יותר מכך? מה עשוי
היה לבטא ברור יותר את העינוי שסבלה בפשו, ואת תשוקתו העזה, תשוקתו
היחידה בחיים, להיות בקירבתה, לחוש את מישלין לצידו?

בואי, מישלין! קריאת כאב עלתה מתוך קרביו! אנקה מסורפת ממחנה-
המוות, מתוך העלטה המבעיתה אשר בה כמעט חישה בפשו לטבוע.

בואי, מישלין! צעקת נצחון שתאחד את שתי הנפשות האובדות, שחיפשו
ומצאו זו את זו!

רוברט פילס דרכו בחזרה לאולם שבו היתה שמחה עד השתוללות. כאשר,
הגיע לבסוף אל שולחנו, לחץ הנרי את ידו בחמימות ואיחל לו שיחיה כל
ימיו באושר עם הפנינה הנבחרת, עם מישלין.
שפתיו של לאון אררה נעו בתפילה חרישית: "ה' יהי חסדך עלינו תמיד,
כאשר ייחלנו לך".

לאחר שהות-מה, כשהוא מתאמץ להתגבר על התרגשותו, הוא קרא:

- "אני מכיר הישב את המלון בו שוהה מישלין כרגע. ייתכן, שעוד אצליח
להגיע לסלובניקי טרם שהיא תסע משם, ולשוחח אתה אודותיך".

- "לא, זה לא ייתכן" חייך רוברט. "אני מכיר את "מישלין שלי"; היא
תימצא בפאריס תוך הזמן הקצר ביותר שרק ניתן".

ובזאת, לא היתה טעות בידיו של רוברט.

*

* *

באותה שעה, ב-7 למאי, היתה גם המרפסת של "מדיטרניאן פאלאס" בסלוניקי מוארת כבאור יום, והתלהבות דומה שרתה בכל השולחנות שקושטו בפרחים.

יוון חגגה את מפלתו של היטלר בשמחה עצומה; סבל רב עבר על יוון בתקופת העריצות הגרמנית ובמלחמת האזרחים בדצמבר 1944.

מיסלין לבשה בערב זה חליפת "סאפט" שחורה והדורה שגילתה טפח של מחשוף יפה ומושך. מולה ישבה אשה אלגנטית שלבשה שמלת משי בצבע תכלת, אשתו של מר הלדאופולוס, בלגית, שהיתה כה מרוצה לשוחח עם אשה צרפתייה כאילו היתה בת-ארצה ממש. אלכסיס דאלאס והלדיופולוס שוחחו בעירנות על המאורעות ההיסטוריים וחגגו אותם כהלכה בהשקת כמה וכמה כוסיות מסקה. שתי הנשים העדיפו ליהנות מן הפירות ודברי המתיקה שהוגשו לשולחן.

- "אתונה התענתה קשות ברעב משך המלחמה" אמרה גב' הלדיאופולוס "בעוד שאנחנו, בסלוניקי, הצלחנו להשיג בדרך כלל כל הנחוץ לנו, כמובן בתשלום גבוה, ביוקר. שני חדרים בדירתנו הופקעו מידינו על ידי כחות הצבא, ואני חייבת לציין שהקצינים הגרמניים שהתאכסנו בחדרים הללו התנהגו תמיד למופת. יתר על כן - הוסיפה הבלגית האלגנטית - כולם היו בעלי יופי גברי מיוחד, שבהחלט יכול להרשים כל אשה".

במקום תשובה, העלתה מיסלין חיוך של רחמים. "ייתכן", חשבה היא, "שכך קורה לעתים לאשה בשנות הארבעים שלה. החושים גוברים לפעמים על ההגיון".

- "האם היתה לך הזדמנות, גב' קאסן, להכיר מקרוב את הגרמנים בפאריס?"

- "בודאי. ואפילו מקרוב מאד."

- "ובכן, מהי התרשמותך?"

ייתכן כי לגב' הלדיופולוס לא היו סיבות להתלונן על הגרמנים, אולם ודאי לא היתה מעלה את הנוסא לו ידעה עד כמה עמוס זכרונה של מישלין בכאבים וסבל מידם של הגרמנים.

- "התרשמותי היא, גברתי, כי מוטב היה לתלות את הגרמנים עד האחרון שבהם. בני העם שהתיר לרצוח מיליון ילדים יהודיים, מבלי למחות אפילו, הם בעיני גרועים מחיות טרף הפראיות ביותר. לא ייתכן, להסתכל בפניהם של גברים אלה ולטעות ולראות בהם דמויות אנוש. אלה הם שדי שחת שיצאו ועלו מן הגיהנום."

באינטואיציה הנשית שלה, הבינה גב' הלדיופולוס כי נגעה בפצעים שותתי-דם עדיין, והצטערה על כי הפגיבה אהדה מטויימת לאויבים מאתמול. היא חיפשה דרך נסיגה נאותה, ואמרה:

- "ייתכן, שהעולם היה טוב יותר אילו נשלט בידי הנשים. האין אתה סבורה כך, גב' קאסן?"

- "בודאי היה זה עולם פחות אכזר."

היה ניגוד בולט למראה סבר פניהן הרציני של שתי הנשים לבין העליצות השופעת ששרתה אצל שני הגברים. ללא ספק היתה גם ליינ הטוב השפעה מטויימת על מצב רוחם העליון.

כאשר קם אלכסיס דאלאס בפעם השניה כדי לרקוד, הוא הזמין מטעמי-נימוס את הגב' הלדיופולוס, ואילו מנהלו של בנק איאוניאן ביקש ממישלין לרקוד אתו רקוד אחד. אולם, גב' קאסן סירבה בחן רב ואמרה כי ברצון תרקוד עמו ולס, אולם רקוד ג'אז עם תופי "טם טם" מהג'ונגל אינו לפי טעמה.

- "אם כך, אשמור את הבטחתך לריקוד הוואלס הבא?"

- "ברצון רב, אם רק תרצה".

מר הלדיאופולוס הביט במישלין בעיניים של מעריץ נלהב.

ברגע זה, ניגש רב המלצרים בעצמו והגיש למישלין טלגרמה,
תוך שהוא קד קידה קלה.

בתוקף תפקידה כמפקחת, בהגה גב' קאסן לקבל באופן סדיר
מברקים שנשלחו אליה מפאריס, ג' נבה או אתונה. היא פתחה איפוא את
שולי המברק בשוויון נפש.

אבל עיניה נבעזו בשורות המהממות שמברק זה הכיל. היא אינה
יכולה להתיק את מבטה משם; ממש, כאדם הנמצא בחשיכה, ואור מסנוור
מבזיק עליו לפתע! ידיה רועדות, גם שפתיה, ודמעות עומדות בעיניה.

מר הלדיאופולוס מבחין בכך, אולם מתוך התחשבות ומתוך נימוס
לא היה בו מאומץ לשאול את גב' קאסן דבר. בהרגשת רווחה רואה הוא
את רעיתו חוזרת בלווית ידידו דאלאס. הוא מסמן לו כי משהו מוזר קורה
לידידתו, ואלכסיס, אכן, בספונטניות שמוכתבת מחיבתו למישלין,
מתפרץ וקורא:

- "גב' קאסן, מה יש לך? מה קורה לך?"

- "אדון... דאלאס... ידידים שלי...". ממלמלת מישלין "אני מאושרת...
מאושרת מאד...".

והיא שוכחת עולם ומלואו, מתעלמת מן האנשים ומן המקום בו
היא נמצאת, משעינה את ראשה בין זרועותיה על גבי השולחן ומתייפחת
כתלמידת בית ספר.

הזוג הלדאופולוס וכן גם אלכסיס מחליפים בתמהון סימני שאלה.
גם מסביב מופנים אליהם מבטים בוספים הסקרנים לדעת מה קורה.
האזירה הופכת להיות מביכה. כאן תופס אלכסיס יזמה ונוטל
מעל השולחן את המברק וקורא לעצמו:

רוברט נמצא כבר בצרפת,
בדרכו לפאריס. נקודה.
מחכים לך, מיסלין יקרה.

אמא

עתה, כדי לספק את סקרנות הכל, הוא קורא:

- "הגברת קיבלה זה עתה מברק המודיע לה שבעלה יצא בחיים ממחנה-
רכוז גרמני וכבר חזר לצרפת".

הצהרה זו קצרה מחיאות כפיים מצד יושבי השולחנות הקרובים,
הועברה משולחן לשולחן במהירות ונתקבלה בהתלהבות ובהתרגשות כללית.
נשמעו קריאות: "בראוון ברכותינו! בוז לעריצים! ו-תחי צרפת!"
כמו להוראתו של מנצח בעלם, התחילה התזמורת לבגן את ה"מרסלייז",
ההימנון הצרפתי.

גב' הלדיאופולוס חיבקה בדמעות בעיניה את מיסלין, ורגשי
חרטה מילאו את לבה על שהכאיבה, אם גם לא במזיד, לנפש שסבלה כה
מידי הגרמנים.

במאמצים רבים החזירה מיסלין את החיוך על שפתיה ולתצה את
ידיהם של האורחים הרבים שהתקרבו לשולחנה ובירכו אותה. כל חפצה
היה לחזור מהר ככל האפשר אל הפרטיות של חדרה בבית המלון, לחזור
ולקרוא מברק זה שעושה אותה לאשה המאושרת בתבל, ואשר דרכה בחיים
תהיה שונה לחלוטין מזו שבחרה לאחרונה.

- "תודה לכם עבור אהדתכם, ידידי היקרים", אמרה היא לזוג הלדיופולוס,
נפנתה לעבר אלכסיס, נטלה את ידו וביקשה ממנו בהתרגשות: "עשה ככל
יכולתך שאוכל להימצא בפאריס מהר ככל האפשר."

- "סמכי עלי, גב' קאסן" ענה מר דאלאס.

ביום ה-8 למאי בשעה 6 לפנות בקר נקש נער המלון על דלת חדרה

של מיסלין ותחב מתחת לדלת את המברק שנשלח על ידי רוברט.

באותו בקר, שוגרו שני מברקים חתומים בידי מיסלין לעבר אותה כתובת:
שדרות פוש 15, פאריס. האחד היה מיועד לאמה, ובו היא מודיעה כי
תגיע בכל ההקדם האפשרי. השני עבור בעלה האהוב, מכיל כל כולו
מלה אחת בלבד:

רוברט I

פרק יו"ד טי"ת

נשמעו שתי צפירות האניה, וקולן כיבבה של זאב ערבות רעב.
על הסיפון עמד לאון אררה וצפה בתוגה לעבר החוף המתרחק. הפרידה
מרוברט ומהברי, הנסיעה באוטובוס מניצה עד מרסיי, עברו מול עיניו
במהירות, כבסרט קולנוע. רק עתה חדרה לתודעתו העובדה שהוא נשאר
יחידי, יחידי, בעולם שאך בקושי בחלץ משואה נוראה שהיכתה באכזריות
על כלל האנושות.

גם לסבלותיו הגופניים והנפשיים בא הקץ!

אולם הוא נותר בודד וגלמוד!

גם בימים הקשים ביותר שעברו עליו, היתה לו נחמה כלשהי, שישנו
אדם אחד שחשב אודותיו בחיבה. למען אדם זה הן היה מוכן הוא עצמו
להקריב את חייו על מנת להביא נוחם לנפשו הנתונה המצוקה.
בלבו הרגיש עתה תחושת ריקנות.

איזה כיוון, איזה תוכן, איזו משמעות יתן עתה לחייו? האם יוכל
לחזור אל כל העיסוקים שעסק בהם בעבר, כאילו מאום לא קרה?
הוא הסתכל על סביבותיו. האניה יצאה, לאט לאט, מנמל מרסיי
כשהיא מלווה בספינות שונות ובסירות. הים היה שקט, כמו ימה של סלוביקי.
נמל זה הזכיר לו את עיר הולדתו. מכאן - נשקפה אליו כנסיית
"נוטר-דאם דה לה דארד" הבנויה על גבעה בדומה ל"ידי קולה", שבעת
המבצרים העתיקים של סלוביקי.

באניה הכפילה את מהירות שיוטה. היא יצאה למרחב, חורשת את מימי
הים. גלים קלים עמוסי קצף סימנו את בתיב הנסיעה ואחר כך חזר הים
למראהו הקודם, השקט.

ליאון אררה הרחר עתה כי עד הגיעו לסלוביקי תהיה כבר מישלין
בפאריס ותפגוש את בעלה.

רוברט, מישלין, ד"ר ליסקי, פון דורק, ידידים ואנשים אהודים
שבטלו חלק בטרגדיה שהועלתה על בימת העולם.

בודד !

לעג הגורלו מי יכול היה לשער כי בדידות זו תכביד עליו
עד כדי שתאפיל על שמחת השחרור?

שמים ומים!

צעקה שהופנתה אליו עוררה אותו מחלומותיו. רב החובל הוא
שפנה אליו בגערה:

- "היכן חגורת ההצלה שלך? האם אינך יודע שהאניה עלולה להיתקל
באחד מאותם "מוקשים צפים", וכל נוסע חייב להיות צמוד לחגורת ההצלה
עד לסיום המסע? אינך חייב לחגור אותה, עליה להיות בהישג יד כדי
שתשמם אותך בעת הצורך."

- "אני מודה לך אדוני רב החובל. אני חוזר מיד לתא שלי ואני אתאים
את עצמי להוראות שלך".

הסכנה, שעליה הצביע רב החובל לא הפחידה את ליאון אררה, אבל
מבלי משים חשב הוא על מישלין.

האניה מתקדמת בהתמדה והימים מצטרפים לימים בשיגרה ארוכה.
האילים ממחנה הריכוז כמו חזר להיות אילם: ליאון אררה אינו עושה שום
צעד כדי להתקרב לשום אדם שהוא, אף לא לשוחח עם מישהו. עצבות שוכנת
בלבו מאז אותו רגע הפרידה מחבריו.

בשעות של סערה בים הוא הולך ושוכב במיטתו ונשאר שם, כשהוא
מהרהר בעבר הרחוק שלו וגם באירועים הטרגיים שקרו לא מכבר.

כאשר האניה ניסאת על גבי הנחשולים ולאחר מכן באה ההרגשה
כאילו היא נשאבת אל תוך באר, הוא מזדעזע במחשבה על דימוי זה.

באר !

בתוך תוכו של אדם סנסימנטלי זה שוכנת לה רדומה, כלואה בתוך
קפלי התת-מודע, פרשת אהבה ששולטת, ניתן כך לומר, על כל מהלך חייו.
מבלי שיחוש בכך, גם הזעזוע של רגע זה מקורו באותה פרשה רחוקה.

באביב חייו, בגיל 18, עשה אררה את נסיעתו הראשונה לפאריס, משם לוינה. הוא חזר מבירות אלו בפעם וברגש מכל מה שחזו עיניו. שנתיים לאחר מכן, בשנת 1921, ובידו כבר תעודת ההסמכה שלו כרוקח, הוא חזר והצטרף כשותף לבית המרקחת ולסוכנות התרופות של אביו, ברחוב פרנק בסלוניקי.

עסקי הסוכנות שגשו, וליאון ברתם לתפקיד של איש המכירות של החברה. באחת מנסיעותיו הוא הגיע לעיר סרס. עיר קטנה, במרחק 90 ק"מ מסלוניקי. הנציג שלו שם הזמין אותו לביתו לשתות עמו קפה, ותוך שהם נהנים משתייתו על המרפסת, הופיעה בחצר הבית עלמה צעירה בעלת יופי נדיר. בעוד היא צועדת לעבר הבאר ודלי בידה, יכול היה הוא, ליאון, להעריך את גופה המחוטב כמו בידי אמן. שעה השחור קלוע בשתי צמות תואמות שהסתלסלו על גבה.

הוא ראה את פניה לראשונה כשהעלתה את הדלי מן הבאר. הצצה זו הספיקה כדי שעלמה שחרחורת זו תתפוס מקום בלבו.

"זהו הטיפוס האידאלי של אשת חלומותי" חשב אז לאון אררה במלוא התלהבות הנועורים. מתוך חילופי דברים עם בן שיחו נתברר לו כי שמה של צעירה זו היה אסתריאה סימנטוב, ממשפחה טובה, יתומה מאמה, ובעלת השכלה תיכונית נאותה.

אררה חזר וביקר לעתים תכופות יותר בעיר סרס ב"תואנות" שונות ובכיסוי של פעילותו המסחרית. כך זכה לפגישות רבות עם אסתריאה, אשר סיפרה לו את ספור חייה:

לאחר מות אמה האהובה, הפציר בה אביה להסכים ולהינשא לבן של שותפו לעסקים. זה היה בחור שלא אהבה ושלא היה לרוחה כלל, אבל אביה עמד בעקשנותו.

לאון חשב כי מטרת כל קיומו תהיה להעניק אושר לצעירה זו, שתהיה חברתו האידאלית לחיים.

בכל פעם, כשחזר מסרז ובסע ברכבת לסלוניקי היה משגן לעצמו תוך חיוך: אסתריאה סימנטוב. אסתריאה היא סימן טובו היא תהיה האור של חיי!

אולם כמו אותם כוכבי שביט החוצים את האופק ונעלמים לנצח, לאחר שהבזיקו לרגע על פני הרקיע, כך נעלמה גם אסתריאה מן החיים כשהיא מותירה בלבו של ליאון כאב שלא נמחה לעולם.

מול איומיו של אביה כי ירצח אותה אם תעז ותרצה להתחתן מלבד עם בנו של השותף, יצאה אסתריאה באחד מלילות האביב היפים, השילה את עצמה לתוך הבאר שבחצר, ושמה קץ לחייה.

לאחר שהחלים מהתמוטטות עצבים שבאה עליו בגין אירוע עצוב זה, בשבע אררה להמשיך ולהיות, עד יום מותו, נאמן לנערה שאהב.

הים שקט מזעפו.

אותה הרגשה שהתעוררה עם הסערה בים, ההרגשה התת-הכרתית של באר, שוב שככה והתרחקה.

ליאון הרגיש לפתע צורך לנשום אויר במלוא אותו. הוא יצא את תאו ורץ לעבר הסיפון.

לילה. האניה המשיכה בדרכה בחשיכה כמו מודל מיניאטורה לאנושות כולה הנמצאת במצוקה בעולמנו. על סיפונה של האניה חבילות-אדם, מטען אנושי על כאביו וחלומותיו, אבל האניה עצמה עושה את דרכה, באדישות מיכבית, מבלי לתת את הדעת על מטענה; מבלי דעת.

שלוש פעמים, בתוך המסע של 15 יום, נאלצו אנשי הצוות והנוסעים לחגור את חגורות ההצלה ולעלות על הסיפון, להיות מוכנים לקפוץ אל המים הקרים אם אך יינתן האות על ידי רב החובל.

ההרגשה של מצב בין חיים למות גרמה לפרפורי פחד בלבבות. לאושרם, הסכנה חלפה בכל אחת משלוש הפעמים, והמועקה של אותם רגעים השתחררה והביאה בעקבותיה שמחה כללית.

בהתאם להוראות הימיה של צבאות בנות הברית היה האלחוט מודיע על מיקומם של "מוקשים צפים" שבדרך. זה שימש גם לידיעתם של כלי שיט אחרים שבסביבה וזה גם היה הסימן לבעלי התפקיד המסוכן של "דייגי-מוקשים". אכן, אניות מסוג זה היו מצוידות בכל המיכשור המודרני. אך

בעוד שתודות להם ניצלו אלפי בני אדם ממוות, היו מאות ספנים קרבן לתפקידם המסוכן.

"המשורר" כך כינו מלחי האניה את אררה, היות ותמיד נראה משושט לו בודד על הספון, ומתלחש עם עצמו.

חלק גדול של מטען מצרכי המזון שיועד ליוון פורק בנמל פיראוס, ובו בלילה הפליגה אנית אונרר"א לעבר סלובניקי. הנוסעים המעטים שהיו על האניה כבר ירדו ממנה בחניות הקצרות שעשתה האניה במקומות שונים בחופי איטליה.

- "מדוע אתה כה עצוב, אדוני?" שאל אחד המלחים את לאון אררה, והוסיף בבת צחוק: "עכשיו אתה הנוסע היחידי שלנו, והצוות כולו עומד לשרותך". - "אני מודה לך, ידידי" ענה לו אררה. "מה שמביא אותי לידי עצבות היא המחשבה כי הנה אני מגיע לסלובניקי, עיר מולדתי, ומאד ייתכן שלא אמצא גם אחד מכל אותם 60000 יהודים שחיו בה.

- "לכל אחד מאתנו יש סיבה לבכות בגלל המלחמה הזאת. רב החובל שלנו, שהוא גם סופר מוכשר, כתב באחת הנובילות שלו את ההגיגים הללו: אלה ששרדו מן השואה חייבים להיעלם מעל פני האדמה או לפעול שכל האנושות הארוורה תימחק כולה. אחרת, עליהם לקבל - כמו זו של גורל אכזרי - את דרך הכניעה ולהתחיל לבנות את חייהם על גבי ההריסות!"

- "אכן, כן. דרך הכניעה!... דרך החכמה וההגיון או דרך הפחדנות! מי יידע להגדיר היכן נגמרת האחת ומתחילה השנייה" ענה אררה בקול רפה. "הריסות!"

*

*

*

25 למאי, שנת 1945, בשעה 5 לפנות בקר. האניה מתקדמת במים רוגעים ושלוים. מזג אויר בפלא. לאון אררה, מעיל גברדין שמוש על כתפיו, מסתכל

בעינים ברגשות אל חופי העיר בה נולד. הנה היא "הפינה הגדולה", מרחק של שעת שיוט מנמל סלוניקי ו"הפינה הקטנה" שלו. אתרים שהזכירו לליאון ימים יפים כל כך, שבתות מלאות שמחה בחברתם של ידידים חביבים.

האניה השמיעה שלש צפירות ארוכות. קצף רב יותר התערבל במים... עוד טלטול נוסף, אחרון, של האניה... והעוגן הושלך לחוף ימה של סלוניקי! סלוניקי!... לאון אררה עמד המום, חוכך בדעתו בדעתו מה עליו לעשות. השעה היתה טרם 7 בבקר. הנמל היה שמם כולו. אולם העיר בכללותה לא נשתנתה. אותם בתים, אותם השמים, אותה קרקע... סלוניקי העיר היהודית... העיר היהודית... ללא יהודים!

הוא לא הצליח אף להסביר לעצמו מדוע זה אינו נוטל את מזוודתו ויורד. מה הוא מחכה עדיין? מדוע הוא מהסס? אבל לפתע שמע קול קורא בשמו. הוא העביר את ידו על מצחו והרגיש בסחרחורת שתקפה אותו. שוב נשמח הקול שקורא לו. קול של סבל מן הנמל הישן, דובר אליו באותה נעימת-דיבור מתנגנת האופיינית ליהודי סלוניקי.

- "אדון ארררה!... הנה, הנבנה! זרוק אלי את המזוודות שלך." - לאון התכופף בפחד הסחרחורת שלו שאימה להטיל אותו מן האניה, והבחין בעמנואל הסבל.

לעתים קרובות, עולה המציאות אף על הדמיון הפורה ביותר של רומנטרו. אם גם קשה היה להאמין, הרי עמנואל ניצב מול עיניו של אררה, בשר ודם מציאותי מאד. האם זהו נס? אולי יוודע לו הדבר לאחר מכן. בינתיים הוא מרוצה לראות שוב, במציאות, איש עמל זה כבן 65, מהרובע הישן של סלוניקי.

לעתים, רחוקות אמנם, כשקיבל לאון אררה משלוחים מחו"ל עבור סוכנות התרופות שלו, היה פוגש בו בעמנואל בשטח הנמל.

אררה ירד במדרגות הצרות של האניה ובידו מזוודה קטנה.

- "היכן כל החפצים שלך.. אדון ליאון?" צעק אליו עמנואל.

- "זהו כל מה שיש לי, ידידי." ענה לו ליאון.

עכשיו הם מהלכים להם זה לצד זה ברחובות סלובניקי.

צרות משותפות מסטטשות ומבטלות את ההבדלים שבין מעמדות.

- "אשתי נפטרה בתוך תקופת הכיבוש, עוד לפני צו הגירוש. יום אחד, כשהתנהלתי לאסי, דוחף עגלה טעונה בסחורות, הרגשתי שמאחרי נוסע אוטו גרמני שרצה לעקוף אותי. הנהג של מכונית זו יצא אלי והחל להכות בי בפראות כזו עד שכמעט התעלפתי במקום. זה, למעשה, הציל את חיי. נשבעתי אז לנקום ולהרוג לפחות גרמני אחד, אבל חברים שלי הפצירו בי שלא אעשה דבר כזה. הנאצים עלולים היו לשרוף בתגובה את כל השכונות היהודיות ולפוצץ את כל בתי הכנסת. כדי לא להגיע לידי חטא כזה, אדון ליאון, השגתי תעודות מזויפות וברחתי ללריסה. שם שלטונות הכיבוש האיטלקיים לא הציקו במיוחד ליהודים. כך ניצלתי.

אדון, אל ייכנס אל מלון זה, כי יש על הדלת סימן שאין זה מלון

מהוגן."

אררה קרא את הכתוב על השלט בשפה האנגלית: "מחוץ לתחום"

- "אני אמצא עבורו מקום מכובד. היות, ומוטב כי לא תשאל, מר לאון, בתי המלון מלאים ב"נשים רעות" ואת העיר כולה הפכו לנו באמת לבית-ז..."

עמנואל עצר בלשונות כדי לא לבטא מלה גסה בפניו של אררה. זה

האחרון חיכה לרגע שבו יפסיק עמנואל את ששף דבורו כדי שיוכל לשאול אותו כמה וכמה שאלות שביקש לדעת.

- "האם חזרו יהודים לסלובניקי, עמנואל?"

- "חזרו. אבל אפשר למנות אותם באצבעות."

- "ובית הקברות, עמנואל, האם נמצא במקומו? האם אוכל ללכת ולבקר את

קברות הקרובים שלי?"

עמנואל הוציא ממחטה גדולה מכיסו וניגב דמעה שזלגה על פניו

חרושי הקמטים.

- "מוטב שלא תלך לראות את הזוועה הזאת!.. השמידו לנו את האנשים החיים והשאירו צלקות גם בין המתים שלנו. מי יתן ואלוהים הכל-יכול, אלוהי ישראל, יעניש את הפראים וישלם להם על מעשיהם הרעים. אמן ואמן!"

אררה לא השיב דבר. מה ששמע זה עתה היה למעלה מהבנתו. האמנם ייתכן שהאכזריות והרשע הנטועים בנפש האדם יפרצו ויגיעו עד לכך שיהרסו את מצבות הנפטרים שנחו על משכבם בבית-עלמין עתיק זה בן 400 שנה?

- "מלון "מודרנו". כאן אין "רעות". עוד אעבור לכאן לבקר אותך, מר ליאון. ברוך הבא!"

עמנואל אמר מלים אלה, העמיד את מזוודתו של לאון אררה והתכוון ללכת לדרכו. על לאון אררה היה להפציר בו ולשכנעו שיסכים לקבל תשלום עבור שרותו.

- "האם יש שכר טוב יותר עבורי, מר לאון, מאשר לראות יהודי חוזר לכאן?"

לאון אררה שכב כל אותו יום בחדרו שבמלון "מודרנו" וניסה לנוח מן המסע המעייף. הוא ביקש להעלות אליו את ארוחת הצהרים לחדרו ובלבד שלא לצאת אל הרחוב. על כל צעד, בכל פנת רחוב ובכל סימטה יעלה בו זכרון של יהודי זה או אחר, חבר, מכר, קרוב משפחה. מן הבתים והחנויות ששכנו בהם לפנים יהודים ניבטו אליו המוני דמויות יקרות. כל טיול ברחובות העיר יתן אותה הרגשה כשל הליכה במשלעולי בית קברות.

זהו בית עלמין חדש עם קברות רעננים עדיין, המקיף את כל העיר ומכיל בתוכו 80000 מצבות. ששים אלף אחים ואחיות של סלובניקי שנרצחו תוך שנתיים!

לו היו בידו אמצעי מחיה, היה עוקר לארץ אחרת, ובלבד שרגלו לא תדרוך שוב בסלובניקי. אבל לא היו בידו אמצעים כאלה.

שלף את ארנקו והחל למנות את שארית כספי הסיוע שקיבל מ"הארגון הצרפתי למען ניצולי מחנות הריכוז הנאציים": 10 שטרלינג ו-15 דולר. זה היה כל הכסף שברשותו. אפשר שיספיק לו בצמצום לשבועיים ימים. עליו

להשתדל למכור מהר ככל האפשר ובכל מחיר את בית המרקחת ואת הבתים שבבעלותו, ולהתחיל לחפש את האוצר שהוסתר בצד מצבת סבו הר"ר שמואל אררה.

השעה 5 אחה"צ.

אררה החליט לצאת העירה. הוא ראה את החשמלית הנוסעת בסמטה העתיקה אגבטייה (טחטה-קאלה העתיקה) שנשללה, לדברי ההיסטוריונים, עוד בימי הרומאים, ואשר בה רחשו תמיד חיי מסחר פעילים. עכשיו, שוטט לו במורד רחוב סינגרו, ולבו החל לפעום בחזקה. הנה לפניו החנות של פנחס ומוסון משולם עם בנו חיימיקו. היתה לליאון התחושה כאילו יופיעו לפניו מיד על מפתן החנות. הוא פסע במהירות והגיע לחזית הבנק "עמר". כשהפנה את מבטו ימינה ניצב מולו הבנין הגדול של "בנק סלוביסקי" וקצת אחרי כן במורד הרחוב - שני בנקים נוספים: "שלם" ו"בנבנישתי".

מוזר, חשב ליאון, המוסדות הבנקאיים היהודיים החשובים ביותר בעיר התרכזו בגוש בנינים אחד, כאילו רצו להרגיש זה את קרבתו של זה, כאילו הצטופפו כדי להתגונן מפני סכנה בלתי נראית. לפתע נזכר בבנק "אוניון", מוסד משגשג שבראשות הדירקטוריון שלו עמדו האדונים נחמה ופרחיה. המנהל הכללי של הבנק היה הלמדן הידוע יוסף נחמה. תלמיד חכם ומחבר ספר בן חמישה כרכים על תולדות יהודי סלוביסקי, שמומחיותו בפיננסים היתה גדולה.

משנכנס ליאון לתוך אולם הבנק פגש לשמחתו הרבה את ויקטור, מנהלו היהודי של הבנק. ויקטור, מכר ותיק של ליאון, ברח לאתונה שרם פורענות וכך ניצל מהטבח. שמחתו של ויקטור בראותו את ליאון היתה גדולה.

- "לאון, יקירי, אין לך מושג עד כמה אני שמח על שניצלת ממחנות-המוות הללו".

- "גם אני, ויקטור, מאושר למצוא סוף סוף אדם שמכיר אותי ואוכל לבקש ממנו עצה טובה".

ישובים בניחותא בכורסות ההנהלה, שוחחו ביניהם שני היודים
במשך שעה ארוכה כשהם לוגמים קפה שורקי טוב.
אררה שמע בקורת רוח כי יוסף נחמה ויהושע פרחיה ניצלו, והם
נמצאים באתונה.

כשהגיעו לבסוף לנושא מצבו שלו, גילה ליאון לידידו כי כל
כספו יספיק בדוחק למחיה של שבועיים. ומה לעשות? איך ניתן להגיע
למימוש הבעלות שלו על שני הבתים ועל בית המרקחת ולמכור את הבנינים
כדי שיהיו בידי מוזמנים למחיה?

ויקטור הסביר כי הנכסים שננטשו על ידי היהודים נמסרו לכנופיה
של משתפי פעולה עם הגרמנים, ואילו החנויות והעסקים נמסרו לידי
"בעלי מקצועות דומים, כדי שימשיכו לנהל אותם". למעשה, כל מיני גזלנים,
שהיו ביחסים טובים עם האויב, השתלטו על 9800 הדירות של היהודים ועל
אלפי חנויות ובתי עסק. לגבי העסקים, אלה התנהלו על ידי "נאמנים"
שנקראו בשם "מסנגיוכיי" והיה עליהם לדווח על מצב העסקים לוועדה בשם
"אידיפ" שהוקמה בשיתוף של גרמנים ויוונים.

בשעתם, פנו הגרמנים אל לשכת המסחר של סלוביאי ודרשו מהם לשפל
בענין העסקים היהודיים, אולם לשכת המסחר שידעה לאן הדברים אמורים
להגיע, שמרה על כבודה ולא הצטרפה לשוד מאורגן זה.
ה"מסנגיוכיי" מנהלים כיום מאבק עז כדי לשמור על מה שניתן להם
במתנה על ידי הגרמנים, ונראה שיש אישים פוליטיים שנותנים להם חסות
וגיבוי.

לשמע הדברים הללו, החל לאון אררה לחזור אל המציאות. עד עתה
חשב כי שני בתיו ובית-העסק שלו הם המבצר הבטוח שלו מפני המחסור,
גם במידה שלא יצליח להגיע אל אוצרו המוסתר. מסתבר, שנכסים השייכים
לו אינם שלו למעשה אלא לכשייכנס לתוקף חוק מיוחד הנוגע לעניין נכסי
היהודים הנפקדים.

ומה יעשה בינתיים כדי לחיות את חיי היום-יום?

ויקטור העיף מבט לעבר השעון. השעה היתה 7, והוא הזמין את לאון

לבוא ולסעוד עמו במסעדת "אולימפוס באוסה", אותה מסעדה שבה נפגשו פעמים רבות בעבר.

לאון נענה ברצון להזמנה זו היות ורצה להמשיך ולשוחח באותו נושא כדי להבין טוב יותר את מצבו ובאיזה אמצעים מידיים ניתן לבקוט.

"בארבה תומאס", בעליה של המסעדה המהודרת ראה אותם בהיכנסם ובירך אותם ב"קאלוס אוריסאסי" לבבי. הוא אכן לא שכח כי חלק גדול מסבקרי מסעדתו לפניו היו יהודים, ויחסו אל היהודים היה הוגן משך כל תקופת הכיבוש הגרמני.

ויקטור הבין עד מהרה כי לאררה לא היו שום כוונות להשתקע בסלוניקי. בדעתו היה לחיות בצרפת או בפלשתינה.

- "אם כך, נראה לי שהענין יהיה קל יותר. זה שהשתלט על בית המרקחת שלך מגלגל עסקים טובים. ללא ספק הוא יעמיד בגדוך כל המכשולים האפשריים באם תבקש שבית המרקחת יוחזר לך. אולם, אם תניח לו להמשיך בעסק ותסתפק בפיצוי סביר, חושבני כי הבעיה תיפתר ביתר קלות."

- "אבל, אם כל העיסקות הללו יימשכו חדשים ארוכים, איך אוכל לכלכל את עצמי בינתיים?"

- "תסיר דאגה מלבך בקשר לכך. הבנק שלנו יקדים וישלם לך סכום מסוים על החשבון".

*

*

*

השעה היתה 10 בלילה כשחזר לאון אל חדרו במלון. במעלה רחוב אריסטוטלוס, לאחר שחלף על פני רחוב צימיסקי, ראה את הגוש העצום של מחסני הטבק האוסטרו-הלניים, ונזכר במשפחת פאראג'י שהעסיקה בתעשית הטבק למעלה מ-600 עובדים יהודים בכל עונה. גם זכרון זה הוציא

אנחה מעומק לבו.
זכרו של יוסף פאראג'י, יהודי ירא-שמים ונדיב-לב, ריצד מול
עיניו. "כיצד ניתן יהיה לחיות כאן כשמסביב כל כך הרבה תזכורות
עצובות! עלי לממש מהר ככל האפשר את כל רכושי ולהתרחק מכאן. אולי
במקום אחר אמצא אומץ להתחיל בחיים חדשים".

באותו רגע שמע קול צעדים שהתקרבו אליו. אשה אחזה בזרועו
והזמינה אותו לבלות עמה את הלילה. אררה הסתכל בה והבחין בקוי יופי
האפיניים לבנות יוון. צעירה, שפניה וגיזרתה היה בהם כודי למשוך
תשומת לבו של גבר, ולו גם גבר אדיש. אולם, זיעה קרה שטפה את גופו
של לאון לרעיון שהנה אך לפני חדשים אחדים בילתה צעירה זו בחברתם
של גרמנים, רוצחי עמו. הוא התחלחל בעצם הימצאותה לצידו, וחש ברגש של
בושה. הוא ניתק עצמו ממנה בחזקה והתחיל ללכת בצעדים מהירים. עד
להגיעו אל המלון נכונו לו עוד כמה "מפגשים" דומים. כשעלה במדרגות
אל חדרו בזכר בדבריו של עמנואל: "הכל מלא ב"נשים רעות"; הפכו את
העיר "שלנו" לבית-ז...".

*

*

*

מוקדם בבקר, יצא לאון אררה מהמלון ופנה לעבר בית-העלמין היהודי.
למרות כל מה שנאמר לו, עדיין קיוה שימצא את המקום באותו מצב כפי
שעזב אותו. שמא כמה מצבות חסרות, אולי כמה אחרות שבורות, אולם
מצבתו של סבו ר' שמואל אררה, הגם שהיתה גדולה ומרשימה, לא היתה עשויה
שיש בעל ערך כלשהו, שניתן למכור. לכן קיוה למצוא את המצבה במקומה,
לחזור כדי לחפור, בעזרת אדם נאמן, ולהוציא את האוצר מן המסתור.
אחר כך להפקיד אותו במקום בטוח.
לאיזה מקום בטוח יוכל להעביר את האוצר המוסתר?

זו לא תהיה בעיה גדולה מדי. העיקר הוא שיימצא. אפשר, שעמנואל יסכים לבוא אתו תמורת תשלום נאה. כמובן, לעמנואל יוכל לספר כי הארגז מלא במזכרות משפחתיות וברצונו להעביר אותו אל הכספת במרתפי בנק "אוביון".

תוך שהוא מהלך ומהרהר, נראה היה לו כי כבר חלף אל מעבר לשביל הצר, עתה מכוסה בעשבי פרא ושיחים קוצניים, אשר הוביל אל שערי בית-העלמין היהודי העתיק.

חזר מעט לאחוריו ואכן מצא את מקום השביל והגיע לפני שערי הברזל. עוד בכניסה הבחין בשברים של אבני מצבות מפוזרים בשטח. על חלק מהאבנים ניתן היה לקרוא שמות שונים, תאריכים, אותיות עבריות. הוא נעצר לשניה ליד אבן שחקוק עליה 1803. על פיסת לוח שיש אחרת בכתב השם "פרל", ללא ספק חלק מן השם "פרלה". עוד שבר אחר של מצבה סיפר: "נפטר בן 4 שנים".

לאון המשיך הלאה בצעדים חפוזים כשהוא דורך כל הזמן על שברי אבנים. בית הקברות הישן דמה לשדה שהתחילו לעבד אותו ולפתע נבטש ובעזב.

עקבות של תנים וצבועים נראו מסביב, בחתירות וחפירות לחשוף את הגויות. נמרים בדמות בני אדם השלימו את המלאכה הזדונית. עצמותיהם של רבנים טובדים, תלמידי חכמים ואנשים ישרי דרך התגלגלו לרגליו של לאון בתוך העזובה של בית הקברות. מדבר שממה, שאין כל אפשרות להתמצא בו.

הוא המשיך ללכת. שמי התכלת של סלוניקי והמתיקות הנעימה של בקר בחודש מאי היו ניגוד אכזרי לעצב ששרר במקום. בורות גדולים ועמוקים שנפערו בדרכו היו מעסי ידיהם של

שודדי קברים, שחיפשו כנראה אחרי מטמונות. אולם לאון הדחיק והרחיק מעליו השערה זו: לא-יהודים גם הם הרי יודעים כי אנו קוברים את מתינו כשהם עטופים בסדין לבן, בתכריך, בלבד. הרי בפירוש אסור לנו להלביש את הנפטר או לקשט אותו בחפצי זהב או כסף. ואם כך, מדוע זה עשו חפירות אלו?

דימה לשמוע קול בוקע מתוך אחת השוחות הללו והוא התקרב לשם. לעיניו
נגלה קבצן צעיר, יחף ולבוש מכנסים קצרים קרועים וכתובת מזוהמת.
הנווד נחרד לרגע משראה את לאון אבל התעשת ואזר אומץ מיד.
הוא שיער בודאי כי לאון אינו יהודי ואמר לו כי עדיין לא היה לו
המזל למצוא משהו יקר ערך מלבד שן זהב אחת. אחדים מחבריו, אמר הוא,
מצאו כמה וכמה תותבות זהב ומכרו אותן במחיר נאה!
אררה התרחק מעם סוג חדש זה של שודדי קברים, תוצר של המלחמה
האחרונה.

דמעות זלגו מעיניו. הוא בכה באותו רגש של כבוד וצער על אלה
שמתו לא מכבר, אלה שלא חזרו ממחנות הריכוז וגם על המתים מן הדורות
הקודמים, שמקום מנוחתם האחרונה חולל בידי כחות-השחור של הברברים
הנאצים.

*

* *

5 בערב. לאון ישב בקפה "אסטוריה" הממוקם בין הרחובות צימיסקי
ו-סנסה סופיה. רובע יהודי עתיק, שנקרא שדרות ה-20, ושעלה בלהבות
בדליקה הגדולה של 1917. באותה דליקה ענקית נשרפו כל בתי השכונות שהיו
בין שפת הים לבין רחוב אגנטייה.
הרבה כבר נכתב על שריפה מסתורית זו בתקופת מלחמת העולם הראשונה,
בעת שהארמיה המזרחית בפיקודו של גנרל סאראיי היתה מוצבת בסלוביסקי.
אולם מאז, נבנתה העיר מחדש, ושכונות חדשות בנות 20 שנה שיוו
לה את מראה הנוכחי של עיר מודרנית.
שדרות ה-20 הותיקה (נקראה כך על שום רוחבו של הכביש שהגיע
ל-20 מטרים) הפכה תוך זמן קצר לשכונת מגורים מפוארת. היהודים שמכרו
את מגרשיהם ברובע זה, בדרך כלל במחירים נמוכים, הצטערו על המכירה
הפזיזה שלהם.
לאון הביט מולו, בדיוק מעבר לפינת הרחוב, ושם לב כי על אותו

מגרש לא הוקם מאז שום בית.

"על מגרש זה רובצת קללתו של יוסף משה קמחי" אמר לעצמו לאון כשהוא מעלה בזכרונו את פניו של אדם אציל זה בעל עיני התכלת, שזכה להערכה בין באי הנמל בשל כנותו ויושרו.

אותו יוסף קמחי מכר בזמנו את המגרש שלו במחיר זעום לאחר שרומה על ידי מתווך גדל"ן ערמומי. כעבור זמן, נוכח כי היה קרבן להונאה מאורגנת. כאבו היה כה עז עד כי הטיל על המקום קללת חרם. ואמנם, המגרש נשאר בשממונו. מאיזו סיבה בלתי מוסברת לא נבנה מחדש עד היום.

- "מי יוכל לחדור אל סוד דרכי האלוהים?"

*

* *

השעה 6. באמן ל"רנדוו" שקבע, הגיע ויקטור והתישב לידו. החדשות שהביא עמו לא היו בעימות ביותר: האדם שהשתלט על עסקי שיווק התרופות שלו, כולל אולם המכירה והמחסנים שהיו בקומת הקרקע, היה מוכן לשלם -כדי להימנע מכל התדיינות משפטית- 200 נפוליאונים זהב בלבד.

ויקטור יעץ לליאון לפנות לעורך-דין ולהביא בפני הערכאות את אותו סוחר חסר-מצפון. צעד זה, סבר ויקטור, יעורר את מצפונו להציע סכום הגיוני יותר. לפי חישוביו של אררה, השתלט סיפוס זה, בעזרתם של הגרמנים, על ערך של 5000 לירות זהב.

במהלך השיחה היה לליאון גם רגע של קורת רוח. מסתבר, שידידו דן בסוגיה שלו עם אחד ממנהלי הבנק, בשובו מאתונה, והוחלט להעמיד לרשותו סכום של קרוב ל-200 לירות זהב למימון בינים. כשנפרד מויקטור, זמן קצר לאחר מכן, רצה אררה לעבור דרך

ה"פלאסה", המרכז המסחרי היהודי, שבו היו מרוכזות בעבר חנויות ידועות כגון סוחר קטניות, איטליזים, גבינות, צרכי מכולת ועוד. ה"פלאסה", עתה ללא יהודים, היתה משמימה כלשהו. לפתע ראה אנשים רצים לכיוון מסוים וגם הוא החל לרוץ, בסקרנותו לדעת מה קורה שם. כמה גברים החזיקו בצעיר כבן 25, שצעק ביוונית שעליו להרוג ויהי מה סוחר מסוים שם - או יתאבד - אם הלה לא יפצה אותו על הנזק שעשה. תוך שדיבר ביוונית חזר הבחור מפעם לפעם ואמר בלדינו, מהולה במלים עבריות: "באלוהים, הם בני השטן! חי השם, אני אהרוג אותך!" לאון התקרב אליו ונודע לו מפיו כי זה לא מכבר חזר מאחד ממחנות הריכוז, כפי שאכן העיד עליו המספר המקועקע בזרועו. כשעבר דרך מקרה ברחוב, ראה ליד אותה חנות כי עשו שימוש בכמה לוחות שיש, ביניהם לוח המצב של אמו המנוחה. היוונים שנאספו במקום, הסתכלו בצעיר יהודי זה במבטי רחמים, אבל גם הצדיקו את מעשהו של החנווני אשר, כמוהו כרבים אחרים, קנה במחיר מציאה אותם לוחות שיש שהוצעו למכירה לאחר הגליית היהודים מהעיר. הם יעצו לבעל החנות להצניע את לוחות השיש והפצירו באררה להרחיק משם את הבחור אשר בזעמו כי רב עלול היה לבצע מעשה של שירוף.

היה זה לא במעט עמל עד שהצליח ליאון לשכנע את הצעיר היהודי לבוא עמו ולשתות כוסית של אראק באחד מבתי הקפה אשר לחוף הים.

*

*

*

שלושה שבועות כבר עברו מאז הגיע ליאון לסלוביקי ועדיין לא נראה שום סיכוי לרכך אותו סוחר שהשתלט על עסקיו ולשכנעו לשלם לו סכום סביר פחות או יותר.

עבור שני הבתים שלו ברחוב "איטליה", שנתפסו על ידי פליטים ממקדוניה, לא היה אף ממי לדרוש ולו גם "מחיר ככר לחם".

לפי שעה, שילם אררה את הוצאות המחיה שלו תודות לאשראי שהועמד לרשותו בבנק "אוניון". התחזית, שהנה קרב היום שבו יאלץ לחפש עבודה הכניסה עצב ללבו. עצם המחשבה להיות שכיר-יום, או אף שכיר המחכה למשכורתו החדשית, היה מאז ומתמיד דבר-מה בלתי נסבל לעסיר סלוניקאי המורגל לחיי רווחה.

אולם באותה שעה היתה מחשבה אחרת בעוצה עמוק בנשמתו ומסעירה את לבו באופן מוזר. הוא היה כה מרוחק ומנוכר מכל הסובב אותו עד כי המלצר ששימש אותו בבית הקפה לשפת הים - שם ישב ליאון - נאלץ לשאול אותו פעם שניה ושלישית מה ברצונו להזמין ולהעיר אותו מחלומותיו. הזמין קפה טורקי כפול ושוב צלל לתוך מחשבות. הוא חש כאילו אישיות מסתורית חדרה לתוך נשמתו ואף השתלטה עליה. עתה היא ניצבה לפני עיניו ממש, בדמותו של ישיש נכבד, לבוש גלימה ועטור זקן לבן, ובידו פינג'אן גדול של קפה "כדי להבהיר את המחשבות". אדם זקן זה לא היה אחר אלא סבו הר"ר שמואל אררה.

למן אותו יום שחזר מבית הקברות, מיואש ממראה עיניו, ולאחר שאיבד כל תקווה למצוא את אוצרו המוסתר, מלווה אותו בוכחותו של הר"ר אררה.

אולם אמש קרה דבר מרגש עוד יותר. הר"ר אררה הופיע אצלו בחלום. אמונות ואמונות שפלות של דורות קודמים היו עתה נידחים בביטול וברתיעה אצל גבר מסכיל זה, שהתרועע בחוג תרבותי מתקדם. אולם בעבר, נהג גם ליאון לשאת עליו קמיע לשמירה מפני עין הרע ופגע רע; לחשים והשבעות מעל להבות אש כדי להעלות ולעורר כחות טמירים להצלת חולה שהרופאים נואשו מחייו, נהגו גם בביתו ולא היו זרים למצב הנפשי רווי המיסטיקה של לאון אררה.

נרתע בבהלה כשהרגיש במפתיע בשתי ידיים שלפתו אותו בכתפיו. הוא נפנה לאחוריו וראה את ידידו הותיק אלברטו עוזיאל. נהרת שמחה התפשטה על פניו.

- "כמה אני מאושר לראותך, אלברטו יקירי!"

- "גם אני כמוך, ליאון! השבח לאל, שהציל אותך מידיהם של הצוררים!" אלברטו התישב, ושני גברים אלה, בני אותו גיל, חשו כה מאושרים למצוא איש את רעהו עד כי לשעה קלה שכחו כל צרותיהם. עוזיאל סיפר כי כל משפחתו ניצלה היות והצליחו לברוח לאתונה ולהסתתר שם בביתו של לא-יהודי, אדם אמיץ שלא זו בלבד שסירב לקבל תשלום כלשהו, אלא הוסיף והילוה להם כסף, ואף עודד אותם במלים חמות.

- "הסיפוק הרב ביותר שלי, ליאון, היה כשהצלחתי למכור את בית החרושת שלי ל"פחים של נפט" ולשלם את חובותי לאותו אדם שהציל את חיי. את חובותי הכספיים, כמובן; כי לשלם את חובי, את הכרת התודה שלי לאדם זה, שהיתה בו גבורה עד כדי סיכון חיי וחי משפחתו במטרה להצילנו, הרי זה דבר בלתי אפשרי".

אררה לא ענה. שוב עלתה וגעשה בו אותה "מחשבה קבועה", שרדפה אותו. לרגע ביקש לשתף את ידידו במה שעובר עליו, אבל זה האחרון חזר והמשיך לדבר כשהוא מעלה זכרונות על אותו מקום שבו היו ישובים להם שניהם.

- "כמה כואב להיזכר, שבדיוק ב"ככר החרות" הזו ריכזו את היהודים בפעם הראשונה ביולי 1942 כדי לרשום אותם ברשימות הגיסספון כאן אילצו אותנו לעמוד על רגלינו 8 שעות תמימות בשמש. רבים מאתנו הוכו באכזריות. באותה שעה השקיפו מבעד לחלונות ועל המרפסות של הבתים ובתי המלון נשים גרמניות וחיילות גרמניות ששירתו בצבא, ולא פסקו מלצחוק נוכח הסבל שלנו וההתעמרות בנו. "ככר חרות" עצובה! והרי כאן נישאה בשנת 1908 הצהרת החרות, האחדות והאחוה של תנועת "התורכים הצעירים" שהבטיחה שויון וחופש לכל אזרחי האימפריה העותומנית".

קביעה זו מפיו של עוזיאל הביאה אתריה שתיקה ארוכה. שני היהודים השקיפו בעצבות אל הים השקט, אל האופק, אל הרי האולימפוס, סמלים של נצחיות השבעו

רדוף תמיד באותה מחשבה, סבר ליאון כי עוזיאל - כאדם מאמין - יוכל לתת לו עצה באשר לחזיונות בהקיץ ובחלום הלילה. בלי לתת שום

רמיזה אודות האוצר המוסתר, סיפר לו על החלום המוזר.

- "הרבה קראתי על כך, ליאון יקירי" ענה אלברטו עוזיאל בנעימת התלהבות "והיום הריני משוכנע כי קיימות תופעות רבות שההגיון אינו מסוגל להסביר. סבי, שהיה מקובל ובקי, אמר לי פעם כי למתים יש דרך להתקשרות עם החיים, אולים אינם עושים זאת בשל יראת האלוהים. מבלי שנבחין בכך, הם עוקבים אחרינו, מייעצים לנו ומגינים עלינו. לעתים, בשל סיבות מסתוריות, הם גם מופיעים לפנינו. זה תמיד לטובתנו. אייעץ לך לתרום "שמן למאור" לבית הכנסת, לומר "קדיש" אחרי סבך וכמו כן, אם תוכל, לעשות יום אחד של "תענית".

אלברטו עוזיאל היה איש מאמין מובהק; והמלים שאמר בצליל של נביא נאצל ממרום, עשו רושם עמוק על ליאון. הוא רצה לפנות מיד וללכת אל בית כנסת. אולם הוא ידע, שבת-הכנסת שהיו בסלונקי פוצצו בדינמיט על ידי הגרמנים. נותרו רק שנים-בית הכנסת של ה"פלאסה", המרכז היהודי המסחרי, ובית הכנסת של יוצאי מונאסטיר. החליט ללכת אל בית הכנסת הקרוב יותר, זה של ה"פלאסה". בכונה לו הפתעה עצובה. בית הכנסת הפך להיות, בעת תקופת הכיבוש הגרמני, ל"קברט ריקודים", ועדיין היה סגור על מנעול, היות ובית המשפט העליון טרם הוציא צו הפקעה נגד מפעיל עסקי הקברט, שהיה מסתף-פעולה ותיק של הנאצים.

הוא פנה איפוא לעבר בית הכנסת של ה"מונאסטירליט". אדם זקן מילא בו את תפקיד השמש. הם התקרבו ומזגו שמן אל תוך כלי דמוי כד, שבו דלקה פתילה ארוכה ששפכה על פני ארון הקודש אור צהבהב חיור. - "שתפילותיך תתקבלנה" אמר לו השמש תוך שהוא מחליק אל תוך כיסו כמה דרכמות שליאון הצייע לו.

יחידי בתוך האולם הגדול של בית הכנסת, היפנה אררה תפילה ברגשת אל אלוהים:

"אתה שהוצאת אותי לחיים מתוך המוות, רחם עלי ועשה שרגלי ירוצו למעשים טובים. תכוון את לבי לשמוע לעצות טובות, ותגשים את משאלות

לבי, אמן."

שוב, באותו לילה, הופיע הר"ר שמואל אררה בחלומי ואמר לו:
לאחר שתסיים את הצום, ביום התענית שלך, בוא להתפלל ליד הקבר שלי
ואני אתן לך את האוצר המוסתר, שאיש לא יכול היה לגלות.

לאון התעורר משנתו בשעה 3 לפנות בקר במצב רוח נסער מאד.
הוא שמע בזכרונו את דבריו של אלברטו עוזיאל: לפעמים, מסיבות נעלמות,
מופיעים המתים בפנינו, ומצוים עלינו לבצע דברים מסוימים. יש לציית
להם. זה תמיד מכוון לטובתנו!

אררה החליט לצום למשך 30 שעות, החל מרגע זה. הוא יקיים את
ה"תענית" שסבו גזר עליה.

*

* *

30 שעות צום עברו עליו במצב של הרהורים וכמעט חוסר תנועה
מוחלט, בחדרו במלון. בסיומן הרגיש אררה התרוסמות רוח והקלה נפשית
עצומה.

- "מדוע זה" חשב הוא, "נחפזתי לוותר על האוצר בעוד אני יודע היכן
הוא במצא, ואין לי אלא ללכת ולקחת אותו? היהודים אכן לא מצאו מאומה
מרכושם המוסתר משום שהסתירו אותו בתוך הדירות שלהם, במחסן או בחנות
שלהם. לא קשה היה לזרים לחפור כדי לגלות את המחבוא. נכון אמנם שבית-
העלמין נהרס. אמת שחפרו ועקרו מצבות כדי למצוא שני זהב בפיהם של
נפטרים... אבל אני טמנתי את האוצר במרחק 70 סנטימטרים ממרגלות המצבה
של סבי. התנים בדמות אדם, עד כמה שראיתי בביקורי בבית הקברות, הפכו
את אבני המצבות וחיפשו מתחת להן אבל לא סביבות הקברים.

הקושי הוא לדעת להתמצא כדי להגיע אל מקום מנוחתו האחרון של
סבא. אבל עכשיו בראה לי שזה אינו בלתי אפשרי. זכור לי, כאשר

נהגתי לעלות אל קברו, לפחות פעם אחת בשנה, זוכרני, שהכניסה היתה דרך השער הראשי של בית העלמין; מן השער המשכנו ללכת בקו ישר כמעט בין המוני מצבות, ולאחר כ-8 דקות נמצאנו מול מצבתו של הר"ר שמואל אררה.

הכניסה הראשית ושערי הברזל הגדולים שלה, נמצאים עדיין במקומם.

לאון התחיל פוסע בחדרו שבמלון כאילו היה מהופנט. לנגד עיניו ראה עתה בבהירות מוחלטת את שדה הקברות הענקי כאילו הוקרן לפניו על מסך קולנוע; כמו שאנו רואים לעתים בבירור ועד לפרטי-פרטים את הבית ואת החצר בי לינו בהם את שנות ילדותנו. השעה היתה 7 בבקר כאשר יצא אררה את המלון ופנה לעבר "בית החיים". הוא הלך, ויד נעלמה כמו כיוונה אותו בדרכו. 30 שעות שעברו עליו בצום לא החלישו אותו כלל. הוא הלך בצעד בוטח כפי שצועד אדם לקראת מפגש שקבע מראש.

והנה הכניסה ושערי הברזל הפתוחים לרווחה. אררה ניצב באמצע; עצם את עיניו ונשאר עומד כך באותו מצב, בעוד שפתיו ממלמלות תפילה. אחר כך הוא הולך לאט, לאט, מגשש לבחון מהו הכיוון הנכון. עכשיו צעדיו מאוששים יותר. הוא אינו ממשיך בקו ישר. הוא נוטה מעט לשמאל ומעט לימין, מתנוודד כשיכור או כאדם הנמנע מלדרוך על חפץ כלשהו. הוא רואה בעיני רוחו; הוא מונהג בידי רוחו של בן משפחתו המכובד שיצר עמו קשר בדרכים סמירות, מסתוריות, מעבר לתפיסה האנושית.

כעבור כתריסר דקות הוא נעצר, לפי צו מגבוה. רעד עובר בכל גופו. הוא מרפרף בידיו על עיניו, מסתכל לכל הצדדים כאילו התעורר זה עתה מתוך חלום... ונדהם למצוא עצמו במרחב שממה. מעט, לאט, חוזר אליו זכרונו: הן כאן בבית הקברות, כאן הרי מוסתר האוצר שלי... מסתכל למטה ומוצא לרגליו שברי אבנים. מתיישב על הארץ כדי לבחון אותן מקרוב. מחטט ומחפש כאן ושם ולבסוף מוצא פיסת אבן, שעליה חקוקות שתי אותיות עבריות: אֶלֶף ו"למד". שתי אותיות אחרונות של השם "שמואל". אלף-למד שמשמען גם אל, אלוהים! עכשיו אין עוד כל ספק. זוהי מצבתו של סבא. אותה אבן-שיש צהבהבה, המוכרת לו כל כך.

חפירה קטנה בקצה הקבר הוכיחה לו כי כאן מראשות המצבה. אותם מחפשי
שינים-של-זהב, משגילו את מקום הראש של הנפטר, לא המשיכו עוד
בחפירתם. לאון יכול עתה לחשב די במדויק את 70 הסנטימטרים ממרגלות
המצבה.

היה כה בטוח ומשוכנע כי אוצרו הגדול נמצא שם, עד כי בדרכו
חזרה הציב לעצמו סימנים שונים כדי לשוב לשם ביתר בטחון.
שמחה עצומה שטפה את חדרי לבו. תכניותיו תתגשמה עתה, והוא
יוכל לשלם חוב של הכרת-תודה לרוברט ואף לחיות את שארית ימיו בקרבתו
של אדם זה, שאליו נקשר בידידות-אמת, שצמחה מתוך דם ודמעות בתוככי
מחנה הריכוז.

מבלי משים, נמצא הוא שוב בבית הכנסת "לוס מינאסוירליס".
שוב מזג שמן למאור ונתן שבח והודייה לאל. אחר כך יצא לאכול משהו,
להפסיק את ה"תעבית".

סֵק כֶּף

עברו כבר יומיים מאז נמצא רוברט בפארט, ממתין למישלין.
 החמימות שבה נתקבל על ידי כל בני משפחת לרו היחה צרי מחוק על
 פצעי נפשו.

ג'רלדין לרו, מאושרת על כי השמחה חזרה לשכון במעונה, התכוננה
 בחיבה עמוקה ברוברט שהיה ישוב ליד השולחן בין שני בניה. היא חזרה ואמרה
 לבעלה שוב ושוב:

– "הבט, אנסואן, האם חלמנו שנס כזה אכן יתרחש? הגרמנים גורשו מארצנו
 וכל משפחתנו שוב מאוחדת? ומישלין היקרה הנה הנה עומדת לחזור?"
 אנסואן לרו היה מחזיר לה חיוך של קורת רוח ונושך את שערות שפמו
 בנסיון להסתיר את התרגשותו.

כדי שרוברט ירגיש בנוח, העביר לוסיין את מיטתו לחדרו של מרסל
 וכך נהנה ד" קאסן מחדר שינה מרווח, שבו ארון גדוש ספרי קריאה טובים וכך
 שולחן כתיבה נאה. על גבי השולחן בצד ימין תמונתה אל מישלין ובצד שמאל
 דיוקן של הוריו של רוברט, סוף סוף במסגרת, ולידו אגרסל קטן עם פרחים.

רוברט היה רגיש מאד לגילויי חיבה אלה שהובעו בעדינות ובטאקס.
 משפחת לרו האצילה!

ככל שקאסן הבין, הרי מצבם הנוכחי היה עגום למדי: הגרמנים, שרם
 עזבם את העיר, חיבלו בכל המכונות במפעל. כדי לתקן נזקים אלה נדרשו
 מיליונים רבים של פרנקים, סכומים שלא היו ברשותו של אנסואן. מכל מקום,
 הם קיבלו אותו בכיחט כבן. מה עוד שידעו היטב כי אם גם מצבם העכשווי אינו
 מזהיר, הרי זה רוברט היה גרוע ביותר: דירתו נתפסה בידי פליטים שפלו אליה.
 כל תכולת הדירה על רהיטיה נבזזה, ולא היו בידו שום אמצעי מחיה. היה עליו
 לחפש, ובכל הדחיפות, משרה בכית חולים.

אולם חמיו, במלים פשוטות, אמר לו בלילה הראשון לבואו של רוברט וביקש

ממנו לא להתעסק ולא לדאוג למאומה משך כמה חדשים בעתיק.

– "ברצוני, רוברט, שתינפש ותנוח כביתנו. ברצוני שמישלין תמצא שוב מרגוע
לנפשה לידך... אחס זכאים לכל החיכה שלנו ולכל העידוד. אם גם המפעל שלי
מושכת, אין זה רוצה לומר שאין בידי האמצעים להבטיח לזמן מה את העתיד של
כולנו. ברוך הבא, רוברט!"

*

* *

יומיים. 48 שעות מאז נמצא בפאריס וממתיך למישלין. אין לרוברט שום
רצון לצאת לרחוב או לראות כל דבר שהוא בחוץ. הוא שוהה בחדרו כל הזמן, כמו
מרותק מול תמונתה של מישלין, וקורא, חוזר וקורא את המברק שזו שלחה לו
מסלוניקי ובו מלה בודדת אחת: ר ו ב ר ט !
והוא יודע מה פירושה: בבית זה, שכשדרות פוש 15, הוא יחווה את האושר הגדול
ביותר בחיין.

בכל פעם שנשמע צלצול הפעמון בדלת הכניסה, אין מצליח להמנע מלנחר
ממקומו: ייתכן שזהו שוב מברק ממישלין המודיע על היום שבו תגיע.
גם המברקים מתעככים ומגיעים באיחור של כמה ימים. אם הפליגה מישלין באניה,
הרי תגיע למרסיי כעבור 10 ימים. ואמנם עליה לנסוע באניה היות והתעופה
האזרחית עדיין לא חידשה את הקו עם יוון. הוא שכב במיטה בבגדיו וניסה שלא
לחשוב, ולתת מנוחה למוחו העייף. אולם רוחו הנסערת כמו סירבה לקבל את רגעי
המנוחה הללו, הנחוצים כל כך. בפתע היה יוצא נחפז מחוץ לחדר מתוך דחף או
הרגשה שמצלצלים בדלת; שוב היה נדמה לו ששמע קול שקרא בשמו. שוב ושוב חזר
לחדרו ברגש של יאוש, והבטיח לעצמו לשלוט ברוחו.

ושוב נשמעה צעקה; קול קורא יוצא מתוך גרון חנוק מהתרגשות ושמחה...
קולה של אשה שהוא מכיר! הפעם לבטח אין זו אשליית הדמיון. הפעם הוא בטוח
שמישלין קוראת לו. זה קולה, ללא שום צל של ספק, קולה האהוב...
פחח את הדלת והחל לרדת במדרגות, ארבע – ארבע מדרגות, כשהוא צועק מבלי

להפסיק: מישלין!... מישלין!....

- רוברט!... רוברט!....

והנה הם פנים אל פנים. זמנם קצר אף מלהביט זה בזה. נפלו זה בזרועותיו של זה בכל התשוקה שבליבותיהם, בכל ההט שבגופם, שפרצו ויצאו על מעבר למרחב, אל מעבר לזמן.

התנשקו, התחבקו ושוב התנשקו ומעיניהם זולגות דמעות רבות, דמעות הסבל שעבר עליהם, ואשר תוך רגע מסוים הפכו לדמעות של שמחה. לחוצים וחבוקים זה מול זה, מבלי להוציא הגה מפיהם, החלו לעלות עתה במדרגות. לאט, לאט. הם עולים!

מי יוכל לאמוד את עומק התהום של הנירון האנושי שכתוכה הם סבלו כל כך? הם עלו במדרגות, שוכחים את עברם העצוב, מבלי לתת מקום למחשבה כרגע זה של איחודם מחדש אם יהיה להם שוב האומץ להתחיל את חייהם מבראשית.

תוך ההתרגשות של פגישתם, מישלין אף לא נתנה דעתה לשאול מדוע איש מבני משפחתה לא יצא להקביל את פניה. חיה זה רק כשהגיעו לחדרו של רוברט, והיא שאלה היכן כולם.

- "הגברים יצאו לעיסוקיהם, ענה רוברט, ואמא יצאה לקניות. איש לא שיער שתגיעי כל כך מהר. הרי אין שום קו תעופה. כאן ישבתי וצפיתי שיגיע לפחות איזה מברק".

- "ולא שיערת, רוברט אהובי, כי לאחר שנודע לי שאתה כבר בפאריס, אבקש מאלוהים שיתן לי כנפים לעוף אליך? ושאבקש ואפציר בו כל כך עד שבאמת יעניק לי אותן? תודות ל"צלב האדום" ניתנה לי רשות להצטרף לסיסה של מסוס צבאי קטן בן שלושה מקומות ישבה".

היו להם עוד ועוד דברים להגיד ולספר אבל הם העדיפו כנראה להתכונן זה בזה בשתיקה, ושוב התחבקו. מישלין הכחינה שרוברט כחוש למדי, נראה מבוגר מעט מכפי גילו, והקמטים שבמצחו שהעמיקו יותר, נדמה שרצו לדבר ולספר על סבלוח העבר.

כמו ניהש את מחשבותיה של חברתו לחיים, העיר רוברט כי היא נראית יפה

לפחות כמו ברגע שנפרדו... למרות הסבל והאירועים הקשים שעברה, ואשר סופרו

לרוברט במנות קצובות, מפי הנרי ושאר בני הבית.

- "את גיבורה ואמיצה ממני, מישלין אהובתי"

- "אבל גבורה זו שזרה בשערותי פתילה לכנה ועכשיו אינני יודעת אם אמצא חן בעיניך".

שוב התחכקו בתשוקה עצומה.

*

*

*

השמחה חזרה אל משפחת לרו.

השמחה עשויה להיות מושלמת לולא הרסו הגרמנים את בית החרושת. אנטואן

לרו, בתבונתו ונסיונו שרכש כאיש עסקים ערך כעין התיעצות משפחתית עם שני

בניו והסביר להם שיש לצמצם את היקף המפעל לשני ביתנים גדולים, במקום שבעה

עד כה, ולעבוד עם צוות של 100 עובדים בלבד. בניהול יעיל חוץ חסכוני נראה

שיוכלו להגיע לרווחים נאים שיאפשרו להם חיי רווחה.

לוסיין, שהיה מהנדס, הסביר כי בעשותם "*la part du feu*",

כלומר כשהם נוטשים את כל מה שאינו ניהון לחיקון ומתרכזים רק בנותר, עדיין

ערכו של המפעל, מחושב בדולרים, עולה לסכום של 60000 דולר בקירוב^(*). כדי להפעיל

את היצור מחדש ובהצלחה לפי הקוים שהותרו על ידי אביהם, יש צורך מידי

במזומנים על מנת לרכוש מכונות אמריקניות וכדי לעשות התיקונים ההכרחיים

בחוף המפעל.

- "כן, הוסיף ואמר, כבר הכנתי כל החרשימים והתכניות. עלינו למצוא שותף בעל

יכולת השקעה של חמשים אלף דולר. ההצעה הסבירה שנוכל להציע לשותף היא

30% או 35%, חלקו במפעל".

(*) בערכים של שנת 1945.

עברו ימים, אבל השותף המקורה על ידי אנטואן לרו לא נמצא. הבנקים, שהיו מוכנים להעמיד לרשותו את הסכום הנדרש, עמדו על כך שיהיה להם פיקוח מלא על פעילות בית החרושת וכן דרשו שחלקם בו יהיה 50% לפחות, ושהעסק יירשם כחברת מניות.

– "בקיזור" אמר לעצמו אנטואן "הם רוצים להפוך אותי לשכיר שלהם. זהו ממש ניצול יתר של הקשיים הפיננסיים העכשוויים שלי. לא, לא לאסכים. אחכה לימים טובים יותר".

מונית נעצרה מול מס' 15 בשדרות פוש ומישלין ירדה ממנה עמוסה חבילות בידיה. אחריה ירדו סבל ונהג המונית נושאים אף הם מעילים וז'קטים. לאחר ששני אלה האחרונים עזבו, היה חדר האוכל גדוש בפריטים שונים. בחריצות שיכורת עליצות, הניחה מישלין, כשאמה עוזרת לידה, את המתנות שקנתה. כל מתנה מונחת על גבי השולחן ליד מקומו הקבוע של כל אחד. איש לא נשכח, אולם החבילה הגדולה ביותר יועדה לרוברט. חליפה, מגבעת, כפפות, קופסה לסבק וכו'. הגברים לא היו אוחה שעה בבית ומישלין יכלה שוב לצאת כריצה ולהכיא פרחים, הרבה פרחים, שבהם קישטה את השולחן.

כאשר הגיעו רוברט ושני אחיה, ומעט אחר כך גם אבא אנטואן לרו, הביטו כולם כג'רלדין לרו, שצחקה מתוך נחת רוח, וניסו לגלות ולהביין את פשר התצוגה המסתורית.

– "זה מייצג, אמרה מישלין, מעט מן הסכום שקבלתי מ"הצלב האדום" עבור תקופת השרות שלי. ביקרתי אצלם הבורקר ומצאתי מכתב תודה עבורי ומצורף לו צ'ק על שמי. תארו לכם את שמחתי, מה עוד שלא ציפיתי לזה כלל. זהו גמול וגם הכרת תודה; הראשונים שקבלתי אי-פעם בחיי".

קולות הצחוק, השמחה והעליזות שררו מסביב לשולחן. לבסוף כ"מנה אחרונה", אמר להם אבא אנטואן:

– "אני חיובים לשלם חוב... חוב של אהבה לכמה מחברינו הנאמנים חברי ה"מקייט". אני תגשתי להם שאזמין אותם למסיבה ביום שנראה את רוברט ומישלין שוב ביחד.

אני מציע, איפוא, להזמין אותם ליום חמישי הקרוב. יש לכם שלושה ימים לפניכם כדי להכין את ה"ערב" הזה. קחו בחשבון חמשה-עשר מוזמנים. כולם קיבלו בהתלהבות את ההצעה והחלו לדון בפרטי התכנית של המסיבה.

*

*

*

הדלתות המחברות את חדר האוכל ואת הסלון נפתחו, וכך נוצר אולם כפול ומרווח, שקושט בטוב טעם והואר כנאור יום. מסובים לידי שולחן גדול ישבו ששה עשר מוזמנים, ביניהם 6 נשים. רוברט ישב בין אחיו הנרי לכין מישלין. הקולונל מקסטרס, כלבוש אזרחי ואת חזהו מעטרות מדליות רבות; הוא ישב בכסא הכבוד והנחה את המסיבה. משני צדיו ישבו הגברת לרו ואנסואן ששוחח בידידות רבה עם דרואו, המרגל המפורסם של המחברה. סרוזן הצעירה, שהשלימה שלוש "הזמנות" תוך סיכון חייה, פטפטה עם "האב תומאס" היינץ וסנסטה בו על שלא הביא עמו שתי חביות יין למסיבה. אנסואן לרו ניצל רגע של שקט, קם ואמר מלים פשוטות אלה:

"חברי מחברת יקרים, ברוכים הבאים אל ביתי. ברצוני להביע את מלוא תודתי על שבאתם לקחת חלק בשמחה שלי לראות את שני בני מאוחדים מחדש".

באומרו מלים אלה הצביע כידו על מישלין ורוברט. לאחר מחיאות הכפים, קם הקולונל קאסטרס ולהפתעת כולם קרא בקול רם: מישלין קאסן, אבקשך לגשת קרוב אלי.

מישלין קמה, ניגשה ועמדה מול הקולונל קאסטרס. זה האחרון המשיך: לאחר השחרור שלנו, התקיים טקס רשמי ובו הוענק לחברים היושבים כאן את "לגיון הכבוד". כשהוקרא השם "מישלין קאסן", ענינו: נמצאת בשרות לאומי, היות ולא היית אותה שעה בפאריס. משהגעת, פניתי למיניסטרו וביקשתי את הזכות להעניק לך את אות הכבוד שמגיע לך. הסמכות הזאת אושרה לי בהתחשב בגילי וגם בדרגתי. ולכן, בעונג רב מאד אני ממלא ברגע זה את החפקיד.

עיניו של הקולונל הזקן נצצו בגאווה והפיקו עוז רוח והתלהבות. הוא קרא בקול מפקד: "ה - ק - ש - ב !" כולט קמו ממקומותיהם. בתוך השקט המוחלט שהשתרר מסביב, אמר הקולונל, בהדרת כבוד מיוחדת, את המלים האלה:

"בשמה של ממשלת הרפובליקה הצרפתית, יש לי הכבוד להעניק לך את המדליה של "לגיון הכבוד" עבור חפקידים בעלי חשיבות מיוחדת בשרות המולדת, ולברך אותך ברכת "ברוכה הבאה" בשורות המסדר שלנו".

כסיימו נאום קצר זה, הוא נעץ את המדליה על חולצתה של מישלין, נשק לה והושיט לידה את התעודה הרשמית. ההתרגשות ניכרה על פני כולם. הקצין הותיק והגבור המשיך בנאומו:

"ליד שולחן זה חסרים רבים מחברינו לנשק. ביניהם אזכיר את שמותיהם של מפקד המחלקה גסטון ושל האלמנה יוליה דופרה. אתם מוזמנים מחר לטכס עליה לקבר ולהניח פרחים על מצבותיהם. ועכשיו, חברי היקרים, הדרך הטובה ביותר לכבד את זכרם תהיה להביע את רגשות השמחה שלנו כי קרבנם לא היה לשוא. תודות להם ארצנו שוב משוחררת וחפשית".

הרים את כוסו, וקרא: "חצי צרפת הנצחית!".

חלפו רגעי ההתרגשות, והמסיבה נמשכה בעליצות מרובה עד קרוב לעלות השחר.

בבקר, פגשו רוברט ומישלין בהוריו של גסטון ליד מצבת המכוסה בפרחים, של זה האחרון.

- "אלה חברי המחותרת" אמרה אמו של גסטון לבעלה, מבלי לנחש שכנה הקריב את עצמו למען האשה שנשענה אותה שעה על זרועו של גבר אלמוני זה. זו האשה היחידה שגסטון האומלל אהב אהבה כה עזה בחייו.

מעולם, לא העלו רוברט ומישלין בשיחותיהם את הזועות שראו עיניהם ואת שיטות העינויים של הנאצים הפראים. אולם, נזכרו והזכירו בשעות רצון

שמותיהם של כמה חברים נאמנים. מובן, שגם לאון ארה היה אחד מן הדמויות
הירועות היטב למישלין. הרי לאון ידע לנוח ולעודד את רוברט בשעות הקשות
שעברו עליו כמחנה הריכוז. ליאון מצידו, הרי ידע כבר את הכתובת "שדרות פוש"
וגם הוא כמובן זכר את ידיו. בגלויה ששלח מסלוניקי לד"ר קאסן, כתב את המלים
הללו: "תן שמחה ללבי ותודיע לי אם כבר נפגשת עם מישלין שלך".
רוברט ענה לו בשביעות רצון מרובה: "מישלין ואני מצפים לרגע אושר,
שבו נפגוש גם אותך".

*

*

*

כמו לשם שינוי מן הימים האחרונים שבהם היה אנטואן לרו חוזר הביתה
ויושב מהורהר ליד השולחן ואומר שלא צא עדיין שום פתרון כדי להפעיל את
בית החרושת, הרי הפעם הוא בא בחיוך על השפתים, טפח שתי ספיחות קלות על גבו
של לוסיין ואמר לו כי החוזה עם השותף החדש כבר נחתם. הידיעה המשמחת הועברה
לכולם ואנטואן התחיל למנות בפניהם את פרטי העסקה:
- "מדובר אם כן, אמר אנטואן, במשקיע זר שמעוניין להשקיע בצרפת, ויש בידו מלוא
הסכום שאנו נזקקים לו. הוא הוצג בפני על ידי חברת השקעות. הוא עושה רושם
טוב מאד, ושולט היטב גם בשפה הצרפתית. לאחר שלוסיאן הראה לו את התכניות
והסביר לו כמה מדובר, אמר המשקיע שהוא מבקש 24 שעות למחשבה; והנה היום,
כשאפילו לא צפיתי שז יקרה, התחילו העניינים לזוז במהירות. הסכום שביקשנו
מהמשקיע כבר הופקד ב"קרדיט ליונייס" ועכשיו לא נותר אלא להזמין את
המכונות מאמריקה, ולהתחיל בעבודה.
עלי עוד לומר לכם, הוסיף אנטואן, שהערב נסעד כולנו ב"קרלסון". שם הזמין
השותף שלי שולחן לשמונה מקומות. כלומר, אנחנו השישה והשותף עם עוד מוזמן
אחד. אינני יודע מי זה. הוא אמר לי שאדם זה ייצג אותו כאן בסמכיות מלאה,
והוא-הוא שיקבל, כל הזמן, את חלקו ברווחים".

*

*

*

ארבעים יום עברו עד לרגע שבו ליאון אררה הצליח לגלות את מקום האוצר

שלו. מן הרגע הראשון, הוא הלך למצוא את עמנואל, ובאותה נאמנות עיוורת שעשירי סלוניקי רחשו לפועלים הישרים של עיר יהודית זו, הוא סיפר לו כמה מדובר:

- "תוך שלושה ימים אני מפליג לפלשתינה, מוסיו ליאון" ענה לו הסכל הסלוניקאי וקולו רועד במקצת. "יכין גם הוא את הניירות הנחוצים ונפליג יחד באותה אניה. את תיבת החכשיטים אכניס לתוך אחד הארגזים של הפצים ישנים שלי. אדוני יוכל להיות שקט. אני אחארגן כך שהכל יעבור בשלום".

הרעיון לא היה רע. אררה הכיר היטב את כושר האילתור של אנשים אלה. למזלו, גם הצליח להשיג היתר כניסה לפלשתינה, כך ש-48 שעות לאחר מכן כבר היה מוכן ליציאה. בערב שלפני הפלגתם שמו פעמיהם אל בית הקברות מצוידים בגרזן, הוציאו לאור העולם את התיבה והעלימו אותה בחוך שק גדול.

הם נטשו במקום את המכשיר שהביאו עמם לשם חפירה, ושמו פניהם לכיתו של עמנואל כדי לסדר ולהטמין את האוצר בין החבילות השונות באופן שלא יתגלה. עמנואל היה שטוף זיעה.

- "תיבת חכשיטים כבדה יש לו, אדון ליאון".

שני ימי מסע מסלוניקי לפיראוס, העברה לאניה אחרת בנמל זה גופא, וארבעה ימים לאחר מכן, הגיעו לנמל חיפה. הענינים עמדו להסתבך בפלשתינה לולא צעקותיו של עמנואל, צעקות בלאדינו, שקיבצו אליו כמה מפורעלי הנמל הסלוניקאים ששיכנעו את פקיד המכס לא לחסס יותר מדי בתוך הארגזים של פליט מסכן זה שהביא עמו מעט מן החפצים שהציל מידי הגרמנים. ליאון, שכל מטענו היה מזוודה קטנה אחת, עבר את המכס ללא שום קושי.

במשך 15 ימים שהה אררה בית אחד מקרובי עמנואל; לקח בכל פעם חלק מן הזהב שברשותו ומכר אותו בשוק החפשי (המסחר בזהב היה ליגלי וחפשי בארץ-ישראל בשנת 1945). את הכספים שפדה הפקיד בכל פעם בבנק אחר. כאשר סיים את מכירת כל הזהב שלו והפך אותו למזומנים, הוא פתח חשבון בנק כלונדון, ועשה הצעדים הנחוצים כדי להפליג ולנסוע לאותה עיר. זה עלה בידו בקלות.

בלונדון מכר ליאון חלק מן התכשיטים, ולאחר שהעביר לבנק "קרדיט ליאונים" כפאריס את מחצית הונו, הוא שם פעמיו לבירת צרפת כדי להגשים את חלום חייו.

*

*

*

בצפיה דרוכה, יש ליאון בבית קפה מול "קרלטון" כדי לצפות ולראות את מר לרו ביחד עם רוברט ומישלין, בהיכנסם למלון. חוץ כדי כך העלה בזכרונו את תהפוכות הימים האחרונים. הוא הייך לעצמו משנזכר כשמחתו של עמנואל כאשר נפרד מעליו כנמל חיפה והעניק לו אלף לירות ארצישראליות.

- "בחיי, אדון ליאון, מעולם לא שילמו לי סכום כזה עבור סבלות! אלוהים יעניק לך חיים ארוכים!"

לבו של ליאון החל לפעום בחזקה. מעבר למדרכה נראו האדון והגברת לרו כשהם נכנסים ל"קרלטון". מאחוריהם צעדו מישלין שלובת זרוע עם רוברט, ולבסוף גם לוסיין, אותו הוא כבר מכיר, ואחיו.

ארה חיכה מעט עד שיתפסו את מקומותיהם. לאחר שהות זו נכנס הוא עצמו למלון כשזרועותיו פרושות לצדדים וכשהוא צועד לעבר רוברט, קרא אליו:

- "רוברט, רוברט ידידי!"

זה האחרון קם מאצל השולחן והחל לרוץ ולחבק את ליאון, חברו הנאמן מסלוניקי, הלבוש בקפידה אלגנטית. מישלין בתורה לחצה את ידו של לאון והביעה בפניו בחיבה רבה את השמחה שבמפגש זה.

לאון ארה התקרב אל מר לרו ואמר לו:

- "שותפי היקר, יש לי הכבוד להציג בפניך את איש אמרני. אליו העביר את חלקי כרווחים של המפעל. הוא יוכל להחליט, בשמי, בכל עניין. אין לי עוד מרזמן אחר. אם טוב בעיניכם, נתחיל בארוחה.

מישלין ורוברט החליפו ביניהם מבטי הבנה: מוכן מאליו שהאילם ממחנה

הריכוז מצא כבר את אוצרו המוסתר.

משפחת לרו הביעה את התפעלותה, חיבתה והערצתה לאיש מכובד זה מסלוניקי,
אשר ידעו עליו עוד קודם מפי רוכרט.

באותו רגע בו התכוננו כבר לאכול, התקרב אליהם גבר גבה-קומה ומקטרת
כפיו, ואמר באנגלית:

"ערב טוב, רבותי!"

אררה קפץ מכסאו וצעק: פון דורק, פון דורק!, וקם ללחוץ את ידו של
קצין האינטליג'נס סרויס. זה האחרון ניסה להסתיר את התרגשותו.
- "יוראיל לשבת אתנו, מר פון דורק" אמר לו ליאון שחזיון כדור האקדח שנורה
באוויר שב ועלה מול עיניו. מחוך כיסו הוציא שעון זהב עם שרשרת, בסגנון הישן,
מסר אותו לידיו של הקצין הבריטי המוכשר ואמר לו:
- "שמור לך בבקשה ממך מזכרת משפחתית זו; שי צנוע מאדם שאת חייו היצלה".

דורק, אספן נלהב של שעונים עתיקים, קיבל ברצון מתנה זו. מה עוד, שלא
רצה להעציב את אררה. במהלך כל השיחה המרגשת הזו, לא יכול רוכרט להסיט את
עיניו מפון-דורק. הוא לא הצליח לשכוח כה מהר את קצין הס.ס. ומבט הברזל שלו,
שכה הטיל עליו אימה. מאידך, הוא הבין עתה שאדם זה היה המושיע שלו.

על פניו ניתן היה לקרוא את התרגשותו הגדולה.

דורק התקרב אליו ואמר:

- "תוכל לשאול אותי כל מה שברצונך לדעת".

- "מה עלה בגורלו של ידידי הטוב ד"ר ליסקי?"

- "שלומו טוב מאד, הוא נמצא בלונדון, ואני משוכנע שהוא יבוא לבקר אותך
באחד הימים. שלום לכם ידידי היקרים".

- "שלום פון דורק"

- "שמי הוא ג'ורג' מילטון. שלום לכולם!"

אם סיומה של הארוחה, שאלה משליך את ליאון אם הוא חרשב להשתקע
בפאריס ולהקים לו משפחה.

- "את החום והאהבה של משפחה אמצא כיניכס. מעתה, תוכלו לקבל אותי כסבא טוב לילדים שלכם בעתיד".

רוברט קאסן הסתכל בידידו בחיבה ובהכרת תודה.

- "מר אררה, מישלין", אמר רוברט, "הוא באר של ידידות ומסירות נפש".

"באר!"

מול עיניו של ליאון הופיעה דמותה היפה של אסתיאה סימנסוב מהעיר

טרס אשר לה הוא נשאר נאמן תמיד!

מי יוכל לחדור אל מעמקי היס!....

מי יוכל לחדור אל נבכי הרגשות פנימה המסעירים אח נפשו האומללה

של בן אנוש!